

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

**PENTRU
ADMITEREA ÎN LICEE,
EXAMENUL DE BACALAUREAT ȘI
ADMITEREA ÎN FACULTĂȚILE DE:**

DREPT
ACADEMIA DE POLIȚIE
FILOLOGIE
JURNALISTICĂ
FILOSOFIE
SOCIOLOGIE
TEOLOGIE ORTODOXĂ
ARHIVISTICĂ
PSIHOPEDAGOGIE
MUZEOGRAFIE
BIBLIOTECONOMIE
BIROTICĂ
CIBERNETICĂ
KINETOTERAPIE
ACADEMIA DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT
COLEGIUL DE ADMINISTRAȚIE ȘI SECRETARIAT

Editura
CARTEA ȘCOLII

Prof. Silvestru Boatcă Prof. dr. Marcel Crihană Prof. Mircea Mardare

GRAMATICA LIMBII ROMÂNE

Editura CARTEA ȘCOLII
Director: ION STAN
Str: ION GHICA nr.1
București, Sector 3
tel. 6202656
6154691

Coperta: Slăteanu Maria

Culegere și paginare computerizată
Editura Cartea Școlii

Apărut 1995

ISBN 973-95962-5-8

CUVÂNT ÎNAINTE

Gramatica limbii române editată de **Cartea școlii** se adresează profesorilor, elevilor - candidați la examenul de admitere în liceu și facultăți.

Prin modul cum a fost concepută cartea - prin structura sa și conținutul său - este un mijloc de studiere a limbii române în conformitate cu programele analitice elaborate de Ministerul Învățământului, de predare și însușire a gramaticii limbii române în gimnaziu și liceu.

Lucrarea - ca instrument de lucru - prezintă sistematic și sintetic - informațiile teoretice privitoare la toate compartimentele limbii române; exemplifică și propune exerciții diverse de analiză și de construcție gramaticală în vederea formării unor deprinderi corecte de lucru.

Conținutul oferă date teoretice și exerciții aplicative, cu privire la: FONETICĂ, ORTOGRAFIE, PUNCTUAȚIE, VOCABULAR, MORFOLOGIE, SINTAXA PROPOZIȚIEI, SINTAXA FRAZEI, STILURI, STILISTICĂ, SUBIECTE DATE LA ADMITEREA ÎN LICEE ȘI ÎN FACULTĂȚI în ultimii ani.

Prin această lucrare vă propunem stabilirea relației: - obiective - conținut - evaluare - în vederea realizării prin acest instrument de lucru, prin informațiile date și prin elementul formativ de exigență educativă și estetică grafică o performanță **dorită** la examene.

Lucrarea noastră credem că este utilă în clasă, evident, la orele de gramatică și nu numai, pentru toate formele de învățământ preuniversitar, precum și la re capitulări, în munca independentă, dar, în primul rând în vederea pregătirii examenelor de admitere în licee și în facultăți.

Succes!

Autorii

LISTĂ DE ABREVIERI

- A. = atribut
- A. adj. = atribut adjectival
- abs. = absolut(ă)
- Ac. = acuzativ
- acc. = accentuat(ă)
- act. = activă
- adj. = adjectiv, adjectival
- adv. = adverb, adverbial, adversativă
- afirm. = afirmativă
- ap. = propoziție subordonată apozitivă, apozitie
- arh. = arhaism, arhaic
- art. = articol, articulat
- A. s. ap. = atribut substantival apozitional
- A. s. gen. = atribut substantival genitival
- A. s. prep. = atribut substantival prepozițional
- A. pron. = atribut pronominal
- AT = propoziție subordonată atributivă
- aux. = auxiliar
- C. = complement
- c. ag. = complement de agent
- card. = cardinal
- CA = propoziție subordonată completivă de agent
- c. c. cz. = complement circumstanțial de cauză
- c. c. e. = complement circumstanțial de excepție
- c. c. ins. = complement circumstanțial instrumental
- c. c. l. = complement circumstanțial de loc
- c. c. o. = complement circumstanțial opozițional
- c. c. r. = complement circumstanțial de relație
- c. c. soc. = complement circumstanțial sociativ
- c. d. = complement direct
- CD = propoziție subordonată completivă directă
- CE = propoziție subordonată circumstanțială de excepție
- c. i. = complement indirect
- CI = propoziție subordonată completivă indirectă
- CINS = propoziție subordonată circumstanțială instrumentală
- CL = propoziție subordonată circumstanțială de loc
- c. c. m. = complement circumstanțial de mod

c. c. t. = complement circumstanțial de timp
 CM = propoziție subordonată circumstanțială de mod
 CO = propoziție subordonată circumstanțială opozițională
 com. = comun
 CNS = propoziție subordonată circumstanțială consecutivă
 concl. = (coordonare) conclusivă
 c. c. cț. = complement circumstanțial condițional
 c. c. cv. = complement circumstanțial concesiv
 conj. = conjuncție, conjunctiv, conjugare
 c. c. cns. = complement circumstanțial consecutiv
 c. c. s. = complement circumstanțial de scop
 constr. = construcție
 cop. = copulativ, (coordonare) copulativă
 CR = propoziție subordonată circumstanțială de relație
 CS = propoziție subordonată circumstanțială de scop
 CSOC = propoziție subordonată circumstanțială sociativă
 CT = propoziție subordonată circumstanțială de timp
 CȚ = propoziție subordonată circumstanțială condițională
 QUM = propoziție subordonată circumstanțială cumulativă
 CV = propoziție subordonată circumstanțială concesivă
 CZ = propoziție subordonată circumstanțială de cauză
 D. = dativ
 dem. = demonstrativ
 dep. = depărtare
 dezvolt. = dezvoltată
 disj. = (coordonare) disjunctivă
 distr. = distributiv
 elem. = element
 encl. = enclitic
 e. p. s. = element predicativ suplimentar
 f. = feminin
 G. = genitiv
 gen. = genitival
 ger. = gerunziu, gerunzial(ă)
 h. = hotărât
 id. = de identitate
 impf. = imperfect
 imper. = imperativ
 inc. = incidentă
 incl. = inclus
 ind. = indicativ
 inf. = infinitiv
 int. = interogativ(ă)
 interj. = interjecție
 interog. = interogativ
 intr. = intransitiv
 invar. = invariabil
 int. = întărire

inv. = invechit
 juxt. = (coordonare prin) juxtapunere
 lb. = limba(ă)
 loc. = locuțiune
 m. = masculin
 m. m. c. p. = mai mult ca perfect
 m. m. ob. = mai multe obiecte
 m. m. pos. = mai mulți posesori
 morf. = morfologic
 mult. = multiplicativ, multiplu
 N. = nominativ
 n. = neutru
 neacc. = neaccentuat
 neg. = negativ(ă)
 neh. = nehotărât
 nom. = nominal
 nume pred. = nume predicativ
 numer. = numeral
 numer. card. = numeral cardinal
 numer. ord. = numeral ordinal
 ob. = obiecte
 P. = predicat
 part. = părțicipiu
 pas. = pasivă
 pers. = persoana, personal
 p. c. = perfect compus
 p. s. = perfect simplu
 pl. = plural
 P. N. = predicat nominal
 pop. = popular
 pos. = posesiv
 poz. = pozitiv
 PP = propoziție principală
 PR = propoziție subordonată predicativă
 pr. = propriu
 PS = propoziție secundară
 pref. = prefix
 prep. = prepoziție, prepozițional
 prez. = prezent
 procl. = proclitic
 pron. = pronume, pronominal
 prop. = propoziție
 P. V. = predicat verbal
 R = regent(ă)
 refl. = reflexiv(ă)
 reg. = regionalism
 s(ubst). = substantiv
 S. = subiect

SB = propoziție subordonată subiectivă
sg. = singular
sub. = subordonată
subînt. = subînțeleș
sup. = supin
sup(erl). abs. = superlativ absolut
sup(erl). rel. = superlativ relativ
super. = de superioritate
term. = terminație
tr. = tranzitiv
V. = vocativ
vb. = verb, verbal
vb. aux. = verb auxiliar
vb. cop. = verb copulativ
val. = cu valoare de
var. = variabil
viit. = viitor
voc. = vocală, vocalic

FONETICA, ORTOGRAFIA ȘI PUNCTUAȚIA

FONETICA

Vorbirea reprezintă un șir de sunete articulate care se produc prin dilatarea și condensarea succesivă a aerului înconjurător.

Sunetele limbii române

1) Vocalele sunt sunete propriu-zise întrucât vibrația aerului este determinată numai de mișcarea coardelor vocale. De aceea vocalele sunt totdeauna sonore. Totodată ele formează nucleul silabei și pot primi accent, în timp ce consoanele nu au această calitate.

În limba română există 7 vocale: **a, ă, â, e, i, o, u**.

2) Semivocalele

Vocalele **a, ă, â** sunt totdeauna plenisone, adică pot alcătui singure silabe și pot primi accentul. Celelalte 4 vocale (**e, i, o, u**) pot fi vocale sau semivocale în funcție de cuvântul în care apar:

- atunci când formează singure o silabă, au valoare de vocală: **se-ră, bi-rou, o-blic, u-man;**

- atunci când formează o silabă împreună cu o altă vocală, au valoare de semivocală: **sea-ră, iar-nă, cai, roa-tă, sti-lou.**

În aceste exemple se observă că semivocalele sunt mai slab pronunțate față de vocalele plenisone cu care formează silaba și pe care cade accentul:

- semivocala **e** nu apare decât înainte de **a** sau **o**: **sea-ră, leor-păi;**
- semivocala **o** nu apare decât înainte de **a**: **toast, coa-fa;**
- semivocala **i** poate apărea înaintea vocalelor **a, e, i, o, u**: **iar, iei, cre-ion, iu-te.**

3. Diftongul reprezintă grupul de sunete format dintr-o vocală și o semivocală pronunțate în aceeași silabă. După poziția vocalei și a semivocalei, diftongii se clasifică astfel:

- diftongi ascendenți formați dintr-o semivocală + vocală: **ia, vrea, roa-tă, oas-te;**
- diftongi descendenți formați dintr-o vocală + semivocală: **rău, mâi-ne;**

4. Triftongul reprezintă grupul format din trei sunete: semivocală + vocală + semivocală care alcătuiesc o singură silabă: **iau, ti-groai-că, vreau, beau, tră-iau, a-ri-pioa-ră.**

5. **Hiatulul** reprezintă grupul de două vocale din interiorul aceluiași cuvânt care fac parte din silabe diferite: **lă-u-da, alco-ol, co-operare, ști-in-ță, zo-o-logie, cuvi-in-cios, înfi-in-ța, res-pec-tu-os, tu-mul-tu-os.**

6. Consoanele

Sunt sunetele care se produc prin închiderea totală urmată de deschiderea bruscă a canalului vorbitor dintr-un anumit punct. În limba română există 22 consoane.

Accentul

Accentul nu are un loc fix în limba română, el poate să ocupe poziții diferite:

- a) pe ultima silabă: **po-pór, sol-dát, regi-zór,**
- b) pe silaba penultimă: **mă-sa, scă-un;**
- c) pe silaba antepenultimă: **már-gi-ne, ré-pe-de;**
- d) mai rar poate cădea pe silaba a patra sau a cincea silabă de la sfârșitul spre începutul cuvântului: **vé-ve-ri-ță, vá-lu-ri-le, șáp-te-spre-ze-ce.**

Accentul poate avea și rolul de a diferenția sensul a două cuvinte identice formal:

compânie / companie

colónie / colonie

comédie / comedie

țarină / țarină

veselă / veselă

cópii / copii

ácele / acéle

móbilă / mobilă

tórturi / tortúri

háină / haină

Toate aceste perechi se numesc **omografe** întrucât se scriu la fel dar se pronunță diferit deoarece au alt sens.

Observații ortografice

1. După **ș, j** în rădăcina cuvintelor se pronunță și se scrie numai **a** (nu ea): **deja, dojană, jantă, rejansă, cearșaf, șa, șagă, șale, șapte.**

Conform acestei reguli se scrie **a** (nu ea) la verbele: **așază, deșală, înșală, șadă** și la substantivul **tânjală**. Se pronunță și se scrie numai **ea**, după consoanele din sufixele: **-ea (frumusea), -eală (mânjeală, căpușeală, greșeală).**

2. Substantivele și adjectivele cu tema în **j, ș** se pronunță și se scriu numai cu **-ă**: **cârjă, coajă, grijă, oă, plajă, schijă, tijă, vrajă, avalanșă, broșă, cămașă, cireasă, cravașă, drăgălașă, frunțasă, gureșă, mătușă, păpușă, tușă, uriașă** (nu coaje, cămașe, păpușe ...). Aceste cuvinte formează pluralul și genitiv-dativul în **-e** sau **-i** (cârje, cămăși).

3. Se scriu cu **-ee** neologismele: **alee, creez, idee, licee, orhidee, graminee, agreez, egeean;**

4. Se scriu cu **-ie** neologismele: **ierarhie, caiet, proiect, statuie** (dar se scrie cu **-e** statueta), **traiect, atribuie, convoaie, restituie;**

5. Cuvintele **eu, el, ei, ele, ești, este, eram, erai, era, erați** se scriu cu **e-**, dar se pronunță **ie-**;

6. Se scrie cu **b** în cuvintele: **abces, obcină, dedesubt, subtil;**

7. Se scriu fără **h-** cuvintele: **arap, alandala, alviță, angara**, dar se scriu cu **h-** cuvintele: **heleșteu, halva, hurui, huța;**

8. Se scriu și se pronunță cu **e** cuvintele: **ferăstrău, împelițat.**
9. Înaintea consoanelor **b, p** se scrie de obicei **m**, nu **n**.
- a) Regula este valabilă pentru cele mai multe cuvinte: **bombăni, umbla, ambulanță, lumbago;**
- b) Prefixele și prepozițiile terminate în **-n** se scriu cu **m** în derivate și compuse care încep cu **b, p**: **îmbuna, imbarca, îmbătrâni, împuternici, împotrivă, dimpotrivă, împrejur, imbatabil, împietate, ambarcație, combate, embolie, simbioză;**
- c) Regula nu se aplică la unele neologisme compuse: **avanpost, avanpremieră.**
10. Se pronunță și se scrie **s** în cuvintele: **chermesă, disident, idiosincrasie, premisă, fusiform, sesiza, trăsni;**
11. Înaintea consoanei **z** prefixele **des-** și **răs-** își păstrează finala **s**: **dezăpezi, dezăvori, răszițe.**
12. Se scrie cu **cz** numai substantivul **eczemă.**
13. Se scriu cu **cs** și nu cu **x** cuvintele: **cocs** (și familia lui), **micsandă, rucsac, sconcs.** Celelalte cuvinte se scriu cu **x**.
14. Se scriu cu **x** și nu cu **s** cuvintele: **excavator, exhibiție, inexpugnabil, excrescență, expres, expre, expropriere, extorca, extingtor, inextricabil.**
15. Se scriu cu **s** și nu cu **x** cuvintele: **escadrilă, escalada, escapadă, escorta, escroc, espadrilă, estradă.**
16. Se scrie cu **cks** cuvântul **sticksuri** (neologism);
17. Se scriu cu **uu** cuvintele: **ambiguu, asiduu, continuu, perpetuu, reziduu, superfluu;**
18. Cuvântul **subraț** se scrie cu **b**, nu cu **bb**;
19. Se scriu cu **nn** cuvintele: **înnădi, înnămoli, înnăscut, înnebuni, înnegri, înnegura, înnobila, înnoda, înnoi, înnopta, înnora.**
- Este greșită scrierea cu **nn** a cuvintelor: **înnăcri, înnălța, înneca, înnota, conațional, inova.**
20. Se scrie **delincvent**, nu **delingvent**;
21. Se scrie **sangvin** nu **sanguin**.

Despărțirea în silabe

Despărțirea în silabe a cuvintelor se face ținându-se seama de următoarele reguli:

1. În succesiunea diftong plus consoană, despărțirea se face înaintea consoanei: **mai-că, boj-deu-că, doi-nă, lu-poi-că;**

2. a) Consoana aflată între două vocale formează silabă cu vocala următoare: **ma-/mă, e-le-/vă.**

Semivocalele **i** și **u** (numite și vocale consonantice) aflate între două vocale plenisone (deci întregi, care pot forma singure o silabă) urmează aceeași regulă: **nu-ia, vo-uă, tre-bu-ie, plo-uă.**

Semivocala **i**, precedată de consoană, nu formează silabă, ci înnoiaie consoana (o palatalizează): **frați, duzi, pomi, mari, vechi, urși** (fiecare cuvânt e format din câte o singură silabă).

Vocala **i** poate avea și valoare silabică, deci de vocală plenisonă, care formează singură o silabă, sau poate grupa în jurul ei consoane cu care

alcătuiește o silabă (vi-i-tu-ră, vi-i-tor, mem-bri, ne-gri).

b) Dintre două consoane alăturate, aflate între două vocale, de obicei prima rămâne în silaba întâi, iar cealaltă trece la silaba următoare: **mas-că, mar-ti-e**.

Excepție: Când prima consoană este **b, c, d, f, g, p, t, v**, iar a doua este **l** sau **r**, amândouă consoanele vor face parte din silaba următoare: **ti-tlu, ta-blă, ti-gru, Lo-tru, tea-tru, a-fla, A-vram, a-cru, li-brar**.

Grupul consonantic format din **r + l** urmează regula generală și se desparte: **gâr-lă, mier-lă, bur-lan, câr-lan** sau cel format din **s + l**: **păs-lă, vâs-laș**.

În cazul cuvintelor care au în componența lor litera **x** cu valori fonematice diferite (**cs** și **gz**), ambele valori fonematice sunt consonantice, rediate printr-o singură literă. La despărțirea în silabe **x** trece întotdeauna la silaba următoare: **a-xă, e-xa-men, la-xa-tiv, de-zin-to-xi-ca**.

Dacă cele două sunete sunt rediate prin semnul propriu, adică litera corespunzătoare (**c, s**), despărțirea în silabe urmează regula generală: **tic-sit, A-lec-san-dri**.

Dacă **x** este urmat de o altă consoană, se respectă regula generală: se trece la prima silabă, iar consoana la silaba a doua: **ex-cep-ți-e, ex-tinde, ex-tre-mă, ex-tra-bu-ge-tar**.

Numele proprii românești care conțin consoane duble (**Bolliac, Negruzzi, Russo, Philippide, Rosetti**) nu urmează regula de mai sus, întrucât consoanele duble redau, în asemenea situații, un singur sunet. Astfel, vom despărți: **Bo-lli-ac, Ne-gru-zzi, Ru-sso** etc.

Două vocale alăturate din același cuvânt dacă nu formează diftong (deci nu se rostesc într-o silabă), se despart: **ce-re-a-le, cre-ez, Ro-mă-ni-a, co-ra-bi-e, pa-tri-e**. (Ele se numesc vocale în hiat.)

c) Trei sau mai multe consoane alăturate aflate între două vocale trec, de obicei, prima cu vocala de dinainte, iar celelalte cu vocala următoare: **cen-tru, con-ști-in-ță, as-tro-na-ut** etc.

Excepție: Grupurile **lpt, mpt, ncs, nct, ncv, ndv, rct, rtf, stm** se despart astfel: primele două consoane rămân la silaba precedentă, iar a treia consoană trece la silaba următoare:

lpt = sculp-tu-ră

mpt = somp-tu-os

ncs = sfinc-șii

nct = punc-taj

nct = func-ți-e; punc-ți-e

ncv = de-linc-vent

ndv = sand-vici

rct = arc-tic

rtf = jert-fă

stm = ast-mă; ast-ma-tic.

d) Cuvintele compuse și cele derivate se despart în silabe ținându-se seama de elementele componente atunci când cuvântul e analizabil: **de-scriu, drept-unghi, in-sta-bil, sub-or-di-ne, an-te-vor-bi-tor, an-ti-co-lo-ni-a-list, an-or-ga-nic, an-al-fa-bet, in-e-gal, ne-sta-bil, sub-li-ni-a**.

Când se confundă într-o singură literă ultimul sunet al prefixului și primul sunet al rădăcinii, despărțirea se face acordându-se prioritate rădăcinii: **tran-scrie, ultra-rapid**.

e) Derivate cu sufixe: **sa-vant-lâc, stâlp-nic, vârst-nic**.

f) În cazul substantivelor proprii care au ultima silabă formată dintr-o singură vocală, ea nu trece în rândul următor decât împreună cu precedenta:

- a: **Ma-ria, Ama-lia, Aga-pia** (Și nu: **Mari-a, Amali-a, Agapi-a**);
- e: **Ambro-zie, Zoe** (Și nu: **Ambrozi-e, Zo-e**);
- o: **Geo, Theo, Ro-meo** (Și nu: **Ge-o, The-o, Rome-o**).

Ortografierea cu unul sau mai mulți "i"

Pentru flexiunea nominală:

- a. Trecerea unor substantive de la singular la plural: carte - **cărți**, elev - **elevi**, părinte - **părinți**, copil - **copii** etc;
- b. Așezarea adjectivului în fața substantivului: **câmpiile** verzi - verzi-le **câmpii**, lanurile **aurii** - **auriile** lanuri, **munții** înalți - înalții **munți** etc;
- c. Substituirea adjectivului demonstrativ "acești (aceste)", cu adjectivul nehotărât "toți (toate)": aceste **câmpii** - **câmpiile** acestea, acești **fii** - **fiii** aceștia;
- d. Înlocuirea numeralului cardinal "doi (două)" cu adjectivul nehotărât "toți (toate)": două **cutii** - toate **cutiile**, doi **copii** - toți **copiii**, două **cărți** - toate **cărțile**.

Pentru flexiunea verbală:

Trecerea următoarelor verbe: a fi, a veni, a citi, a ține, a vorbi, a scrie, a ști, a întârzia la:

- a. indicativ prezent, persoana a II-a singular: **ești, vii, citești, vorbești, scrii, știi, întârzii** etc;
- b. indicativ perfect simplu, persoana I singular: **fui, venii, citii, vorbii, scrisei, știui, întârziiai** etc;
- c. conjunctiv prezent, persoana a II-a singular: **să fii, să vii, să citești, să vorbești, să scrii, să știi, să întârzii** etc;
- d. gerunziu: **fiind, venind, citind, vorbind, scriind, știind, întârziind** etc.

Despărțirea la capăt de rând

I. Regulă generală. Atât segmentul lăsat la sfârșitul primului rând, cât și cel trecut în rândul următor trebuie să conțină cel puțin o silabă. Cuvintele și grupurile monosilabice nu se despart la capăt de rând, chiar dacă sunt formate din șapte litere (**șchiopi, ștreang, sfincși, strâmbi, trunchi, zbenghi**).

II. Regulă fonetice

a) Într-o succesiune de două vocale propriu-zise, despărțirea se face între ele: **a-ici, a-ur, po-em**.

b) Cuvintele care conțin **x** intervocalic, se despart trecând litera **x** la silaba următoare: **ta-xă, e-xil**.

III. Regulă morfologice

a) La grupurile de cuvinte legate prin cratimă nu se lasă la capăt de rând cuvintele nesilabice (**i-a, m-a, v-a, v-o, nu-l, ne-a, ni-l, să-mi**);

b) Nu se despart la capăt de rând abrevierile (**O.N.U., U.N.E.S.C.O., U.S.A., V. Ionescu**);

c) Nu se despart la capăt de rând numeralele ordinale (**al II-lea, a V-a, al XIX-lea**);

d) Nu se desparte la capăt de rând un grup format dintr-un numeral notat cu cifre și un substantiv: **15 lei, p. 21, art. 3, nota 10, 2 km;**

e) Nu se despart la capăt de rând grupurile de cuvinte și cuvintele compuse scrise cu cratimă: **ducându-se, bună-credință, bun-gust** etc.

Semnele ortografice

- I. Punctul ca semn ortografic se întrebuintează numai la abrevieri.
- II. Liniuța de despărțire a cuvintelor în silabe se deosebește grafic de cratimă transcriindu-se printr-o liniuță mai prelungită decât cratima.
- III. Cratima ca semn ortografic se întrebuintează în următoarele situații:

1. Marchează rostirea împreună a două sau mai multor cuvinte. În general, apar următoarele situații fonetice:

- a) Contopirea într-o silabă a două cuvinte atone:

- pronumele personale și reflexive, formele neaccentuate de dativ sau acuzativ: **i-a dat, l-a văzut, s-au dus;**

- formele atone ale verbului a fi: **asta-i, e-n casă, multe-s;**

- prepozițiile monosilabice atone: **de-a lungul, a-i fi dat;**

- conjuncțiile monosilabice atone: **c-au ajuns, și-am zis;**

- adverbul **nu**: **nu-i nimeni, n-am vrut.**

- b) rostirea împreună fără contopirea într-o silabă:

- pronumele personale și reflexive, forme neaccentuate: **ascultă-mă, întoarce-te, ducându-se;**

- adjective pronominale posesive legate de substantive nearticulate, grade de rudenie: **maică-sa, soacră-mea.**

2. Cratima se pune între două numerale pentru a arăta că indicația numerică e aproximativă: Au venit **doi-trei** oameni.

3. La separarea desinențelor și a articolului hotărât la substantivele compuse prin abreviere sau a altor cuvinte substantivizate: **F.D.S.N.-ul, Eu-l.**

- IV. Apostroful marchează absența accidentală în rostire a unor sunete: **Mam'mare, sepa'at, fin'că.**

Apostroful mai marchează și căderea cifrelor, în special la cele care indică ani: **Revoluția din '89. M-am născut în '47.**

Semnele de punctuație

A) Virgula în propoziție

1. Virgula se pune între două sau mai multe părți de propoziție de același fel, aflate în raport de coordonare prin juxtapunere.

2. Virgula se pune între părțile de propoziție coordonate prin joncțiune copulativă sau disjunctivă, când conjuncția se repetă sau când legătura se face prin locuțiuni conjuncționale în corelativ: **Nu stă nici în casă, nici afară. Era nu numai interesat, dar și obligat să vină.**

3. Virgula desparte atributele izolate și apozitiile de restul propoziției: **Acest elev, Popescu, inteligent și receptiv, a reușit.**

4. Virgula desparte complementele antepuse verbului: **Lui i-am scris, celui alt, încă nu.** Înainte de **a pleca, și-a amintit că n-are bilet.**

5. Virgula desparte adverbele de negație sau de afirmație când sunt echivalente cu o propoziție: **Da, ai dreptate. Nu, nu mă duc.**

6. Virgula izolează de restul propoziției cuvintele în vocativ: **Să nu te superi, omule, pentru asta.**

7. Virgula izolează cuvintele incidente de restul propoziției: **Ar fi vrut, desigur, să plece.**

8. Virgula desparte o interjecție de restul propoziției: **Ei, ce părere ai?**

Când sunt urmate de un vocativ sau un imperativ, interjecțiile nu se despart prin virgulă: **Măi omule, fii mai atent! Ia să vedem cum ai procedat! Ia pleacă de aici!**

B) Virgula în frază

1. Virgula se pune între două sau mai multe propoziții de același fel, aflate în raport de coordonare prin juxtapunere: **Nu știu/ când a plecat,/ unde a plecat/ și când se întoarce.**

2. Atributiva izolată se desparte prin virgulă de restul frazei: **Regulile de bază,/ de care am mai amintit,/ nu se mai aplică.**

3. Completivele directe și indirecte se despart de obicei prin virgulă când stau înaintea regentei: **Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face.**

4. Subordonata concesivă se desparte totdeauna prin virgulă de regenta ei: **A plecat devreme, deși nu era cazul.**

5. Subordonata consecutivă se desparte prin virgulă de regenta ei, cu excepția situației când este introdusă prin **de** și urmează imediat după verbul regent: **Minte/ de îngheață apele.**

6. Circumstanțialele de loc, de timp, de cauză, de scop și condiționalele se despart de obicei prin virgulă când se află înaintea regentei.

Punctul și virgula: Marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă, indicând o semiizolare a elementelor pe care le desparte.

Două puncte: Semn de punctuație prin care se anunță vorbirea indirectă sau o enumerare, o complinire explicativă sau apozitivă.

Ghilimelele: Se mai numesc semnele citării și au rolul de a încadra reproducerea unui text sau titlul unei opere literare sau științifice.

Linia de pauză: Este semnul de punctuație care preia rolul virgulei, servind la delimitarea cuvintelor și construcțiilor incidente, a unor părți de propoziție sau a unor propoziții întregi.

Abrevierile

1. Prescurtarea unui nume, cuvânt sau titlu, după care se pune punct:

a) Nume de persoane: prenumele care încep cu vocală se prescurtează în vocală (**I. Barbu**), sau în vocală și consoană (**Al. Popescu**), iar cele care

încep cu consoană se prescurtează în consoană (**Șt. Popescu, G. Călinescu, Gh. Vasilescu**).

Numele de familie nu se prescurtează.

b) Titluri academice și profesii: **acad.** = academician, **arh.** = arhitect, **dr.** = doctor, **prof.** = profesor, **av.** = avocat, **ing.** = inginer.

c) gradele militare: **lt.** = locotenent, **serg.** = sergent.

d) indicații la alcătuirea unei fișe bibliografice: **s. a.** = sine anno, **p.** = pagina, **r.** = rândul, **vol.** = volumul, **urm.** = următorul, **obs.** = observația, **v.** = vezi, **cp.** = compară (confer), **id.** = idem (același autor), **ibid.** = ibidem (aceeași operă în același loc), **op. cit.** = opus citatum (opera citată), **ed.** = ediția.

e) Indicații pentru observare atentă: **N. B.** = nota bene (notează bine, reține), **P. S.** = post scriptum (după text).

f) Alte abrevieri: **d. a.** = după amiază, **p. m.** = post meridian, **ș. a.** = și altele, **ș. a. m. d.** = și așa mai departe, **d. e.** = de exemplu, **str.** = strada, **dv.** = dumneavoastră, **s. s.** = cu semnătura sa, **O. K.** = formulă de aprobare, **S. O. S.** = semnal de alarmă, **M. S.** = Majestatea Sa, **P. P. S.** = Preasfinția sa, **O. N. U.** = Organizația Națiunilor Unite.

2. Prescurtarea unor cuvinte după care nu se pune punct:

a) Numele punctelor cardinale;

b) Formule de adresare: **d-ta** = dumneata, **d-tale** = dumitale, **D-sa** = Domnia sa, **d-nei** = doamnei;

c) Simbolurile fizice, chimice și matematice: **O** = oxigen, **A** = angstrom, **H P** = cal putere, **F** = forță, **m** = masă, **v** = viteză, **sin** = sinus;

d) Unități de măsură: **m** = metru, **kg** = kilogram, **A** = amper, **V** = volt, **W** = watt, **KWH** = kilowat oră;

e) Cuvinte compuse prin abreviere: **Tarom** = Transporturi aeriene române, **Agromec** = Agricultură mecanizată, **RENEL** = Regia Națională de Electricitate.

Exerciții

1. Care formă este corectă în limba română actuală: acurateță / **acuratețe**, politeță / **politețe**, delicateță / **delicatețe**, tinereță / **tinerețe**.

Regulă: În limba literară actuală este corect sufixul substantival -ețe (nu -eță care e învechit).

2. Formați derivate de la substantivul **pieptăn**, analizați structura cuvintelor și precizați regula ortografică.

Regulă: După **t** în rădăcina acestor cuvinte se pronunță și se scrie corect **ă**.

3. Ce regulă se aplică în scrierea următoarelor cuvinte: băjenie, băjenar, bărbier, bășică, băut, ciuhăr, greabăn, lebadă, (să) aibă, acopăr, descopăr, după?

Regulă: După **b, p** în rădăcina cuvintelor se pronunță și se scrie corect **ă**.

4. Stabiliți diferențele semantice dintre cuvintele perechi: măr - mâr!, păs

- pis!, rău - răul!, țări - țări!, ură - uri, văr - văr, mână - mână, (a) răni - răni, (a) vără - vări.

5. Ce regulă ortografică se aplică în scrierea cuvintelor: mănânc, mânășă, semăna, asemăna?

Regulă: După **m** se pronunță și se scrie corect **ă** în aceste cuvinte.

6. Cum se scrie corect: mănăstire sau mânăstire, mănăstiresc sau mânăstiresc.

Răspuns: Ambele forme sunt corecte.

7. Pronunțați următoarele cuvinte și precizați dacă folosiți hiatul (**u-oa**) sau triftongful (**uoă**); precizați de asemenea regula ortoepică și ortografică: afectuoasă, aspectuoasă, dazastruoasă, fastuoasă, fructuoasă, impetuoasă, incestuoasă, măiestuoasă, merituoasă, monstruoasă, onctuoasă, respectuoasă, sinuoasă, somptuoasă, tumultuoasă, virtuoasă, voluptuoasă.

Regulă: Se pronunță cu hiat și se scriu cu sufixul **-uoasă** formele de feminin singular ale acestor adjective.

8. Ce valori morfologice au cuvintele miner și minier?

Răspuns: Miner este substantiv, iar minier este adjectiv.

9. Care este sufixul corect cu care se formează substantivele care denumesc locul de muncă al următorilor meseriași: bijutier, infirmier, patiser?

Răspuns: Sufixul corect este **-erie**: bijuterie, infirmerie, patiserie.

10. Cum explicați ortografia diferită a următoarelor cuvinte înrudite: fier - feroaliaj, fierbe - efervescent, miercuri - mercurial, piept - pectoral, pieptene - pectiniform, pierde - perdiție, pieri - perisabil, piersic - persan, pietre - petrograf, vierme - vermifug, viers - vers?

Răspuns: Primele sunt moștenite din latină și următoarele sunt neologisme latino-romănice.

11. Alegeți forma corectă de pronunțare și scriere a următoarelor cuvinte: ferăstrău / fierăstrău, împelițat / împelițat, înverșuna / înviersuna, meu / meu.

Răspuns: Formele corecte sunt: ferăstrău, împelițat, înverșuna, meu.

12. Ce regulă ortografică se aplică în scrierea următoarelor cuvinte: deja, dojană, jad, jale, jandarm, jantă, jar, mojar, stejar, așa, cearșaf, eșafod, eșarfă, șa, șablon, șagă, șaizeci, șansă, șapte, șarjă.

Regulă: După **j**, **ș** în rădăcina cuvintelor se pronunță și se scrie numai **a** (nu ea).

13. Aplicând aceeași regulă, de mai sus, formați ind. prez. la pers. III sg. și pl. de la verbele: a așeza, a deșela, a deșerta, a înșela, a șede.

Răspuns: Așază, deșală, deșartă, înșală, șade.

14. Ce regulă ortografică se aplică în scrierea cuvintelor: baia, femeiască,

îndoială, îndoiască, întemeia, întemeiază, joia, bahluiian, albia, bucuria, apreciază, apropia, liniază, omagiază, sfiască, sărăcia?

Regulă: După **i** vocalic și semiconsonantic se scrie numai **a**, niciodată **ea**.

15. Precizați regula ortografică aplicată în scrierea cuvintelor: agreea, crea, procrea, recrea, agreeat, creat, agreeați, creați, agreease, crease, agreeabil, creator, creativitate, creație, supleanți.

Regulă: După **e** se scrie **a**, chiar dacă pronunțarea înclină spre **ea**.

16. Cum explicați scrierea următoarelor verbe la ind. prez. la pers. 3 sg. și pl.: agreează, creează?

Regulă: Structura morfologică a acestor verbe este agre / a, agre / ează, cre / a, cre / ează, ca și lucr / a, lucr / ează, evalu / a, evalu / ează.

17. Treceți la plural următoarele pronume și adjective pronominale și precizați regula ortografică folosită: însul, dânsul, unul, vreunul, altul, nici unul.

Regulă: Se scrie numai **ii** la nominativ-acuzativul masculin plural al acestor pronume și adjective pronominale.

18. Alcătuiți propoziții cu următoarele neologisme: virtuos, virtuoș, virtuozitate, vâscoză, vâscozimetru, vâscozitate.

19. Formați gerunziul următoarelor verbe și motivați forma corectă cu -ând: a agreea, crea, procrea, recrea, aciua.

Regulă: Verbele de conj. I au gerunziul în **-ând**.

20. Treceți la genitiv-dativ singular articulat următoarele cuvinte și explicați ortografia: carte, femeie, țară, mare, vulpe, gălbuie, mică, veche.

Regulă: Se scriu la genitiv-dativ singular articulat substantivele și adjectivele feminine cu doi de **i**: cărții, femeii, țării, mării, vulpii, gălbuii, micii, vechii.

Alte exerciții rezolvate

Exercițiul 1

Precizați prin rescriere care dintre cele două variante accentuale este admisă de normele ortoepice în vigoare: avărie / avarie; antic / antîc; butélie / butelîe; débüt / debüt; edîtor / editör; mătür / matür; precep-tör / precéptor; regîzor / regizör; scrütîn / scrutîn; símbol / simból; verigă / vérigă; vátman / vatmán.

Rezolvare:

avărie, antic, butélie, debüt, editör, matür, preceptör, regizör, scrutîn, simból, verigă, vatmán.

Exercițiul 2

Formulați propoziții sau fraze cu cuvintele de mai jos, respectând întocmai accentuarea lor. Explicați sensul lexical al acestor cuvinte și motivați-le ortografia: cómis - comis, clása - clasă, manévra - manevră, nóta - notă, véselă - veselă.

Rezolvare:

În romanul **Frații Jderi**, Manole Păr-Negru era **cómis**. (arh., boier din divanul domnesc care avea în răspundere hergheliile domnului; accentul pe penultima silabă este specific românesc)

Ce nelegiuire ai mai **comís**? (vb. cu sensul de "a înfăptui", aici la participiu, accent pe ultima silabă - influență a limbii franceze)

Clása noastră este foarte curată. (subst. cu sensul de "sală de clasă", accent pe penultima silabă)

Dosarul se va **clasá**. (vb., formă de inf. prez., sensul, după viitorul de aici, de "va fi considerat soluționat", accent pe ultima silabă, ca toate verbele de conjugarea I la același mod și timp)

Manévra a reușit. (subst. cu sensul de "mișcare" de un anumit tip, după francezul "manoeuvre", accentul pe penultima silabă)

A **manevrá** un tren nu este un lucru ușor. (vb. la inf. prez., cu sensul de "a dirija", accentul pe ultima silabă, ca la toate verbele de la infinitiv prezent)

Nóta 10 de la matematică m-a bucurat foarte mult. (subst., sensul de "calificativ" acordat pentru cunoștințele dovedite de cineva, accentul pe penultima silabă)

Ce-și **notá** colegul tău în carnet? (vb. la ind., impf. cu sensul de "a-și însemna", accentul pe ultima silabă, ca la toate verbele de la acest timp)

Ești atât de **vêselă** azi, Maria, de ce? (adj., sensul de "bucuroasă", accentul pe antepenultima silabă)

Cât te-a costat această **vesélă**? (subst., sensul de "totalitatea vaselor folosite la masă", accentul pe penultima silabă, ca în limba franceză de unde provine)

Exercițiul 3

Indicați prin rescriere care dintre cele trei variante grafice este corectă: 1. **crea** - **creea** - **creia**; 2. **egzemă** - **eczemă** - **exemă**; 3. **erarie** - **ierarie** - **iérarchie**; 4. **dar-mi-te**, **darmite**, **darămite**; 5. **glasvant** - **glasvand** - **glazvand**; 6. **ruxac** - **rucsac** - **rucksac**.

Rezolvare:

1. **crea**; 2. **eczemă**; 3. **ierarie**; 4. **darămite**; 5. **glasvand**; 6. **rucsac**.

Exercițiul 4

Arătați forma corectă a cuvintelor următoare: înot / înnot; desbater / dezbatere; alcool / alcol; plaje / plajă; era / erea; după / dupe; înop-tat / înnoptat; identitate / indentitate; antecameră / anticameră.

Rezolvare:

înot, **dezbatere**, **alcool**, **plajă**, **era**, **după**, **înnoptat**, **identitate**, **anticameră**.

Exercițiul 5

Găsiți zece cuvinte a căror structură să dovedească respectarea regulii de folosire obligatorie a consoanei **m** înainte de **p** și **b** și alcătuiți

enunțuri (propoziții sau fraze) cu ele.

Rezolvare:

Te-am **îmbiat** cu un ceai fierbinte, îți amintești?
Îmbrăcămintea mea e bine călcată întotdeauna.
Este minunat să poți **îmbina** în permanență utilul cu plăcutul.
Masa de prânz de duminică mi s-a părut **îmbelșugată**.
A fost odată un **împărat** bătrân, dar viteaz.
Lupta **împotriva** răului din suflet este foarte grea. .
Vrei să **împodobesc** eu bradul de Crăciun?
Împăduririle periodice sunt obligatorii.
Împărțirea nu este o operație aritmetică ușoară.
În clipa aceea, a **împietrit** de spaimă.

Exercițiul 6

Scrieți cinci cuvinte în care litera **x** să se pronunțe **cs** și alte cinci cuvinte în care această literă să se pronunțe **gz**. Alcătuiți enunțuri propoziționale unde acestea să îndeplinească diferite funcții sintactice.

Rezolvare:

- cs** Am văzut pe strada noastră un **excavator** uriaș. (c. d.)
Oxigenul și apa întrețin viața pe Pământ. (S.)
Deschiderea **expoziției** s-a făcut la ora 10. (A.)
Ajutorul tău s-a dovedit **excepțional**. (nume pred.)
Când te-ai întors din **excursie**? (c. c. l.)
- gz** Am cumpărat două **exemplare** din Baltagul. (c. d.)
Soluția **exercițiului** este în manual. (A.)
Fiica mea **exersează** la pian. (P. V.)
Georgescu nu se împacă bine cu **existența** sa zilnică. (c. i.)
La radio s-a transmis acum un minut ora **exactă**. (A.)

Exercițiul 7

Alcătuiți zece propoziții în care să se găsească cel puțin câte un cuvânt scris cu **â**.

Rezolvare:

1. Câte **grâne** nu sunt în țara asta!
2. **Pământul** oare **gândește**?
3. **Mâncând** zilnic cu poftă, ești în pericol de îngrășare.
4. **Sfânta Scriptură** ne învață **Cuvântul** Domnului.
5. Nu pot trece pe la tine oricând.
6. Pe oaspeți **românii** îi primesc cu **pâine** și sare și cu **câinii** legați.
7. **Până când** ține **cuvântarea** aceasta?
8. **Vântul** bate amarnic pe la **răspântii**.
9. N-am mai văzut de mult un **gâdac** de Colorado.
10. **Pânza** de borangic este extrem de frumoasă.

Exercițiul 8

Cum este corect?
curelușă / curelușe; ghenă / gheenă; smucitură / smuncitură;

șifoner / șifonier; coaje / coajă; zoologie / zologie; a pare / a părea; noptieră / noptieră; cățelușe / cățelușă; optusprezece / optsprezece; G. Ibrăileanu (criticul cunoscut) / G. I. Brăileanu.

Rezolvare:

curelușă, gheenă, smucitură, șifoner, coajă, zoologie, a părea, noptieră, cățelușă, optsprezece, G. Ibrăileanu.

Exercițiul 9

Explicați ortografia cuvintelor: innoda, învățământ, reîncarnare, împacheta, ușă, îmbălsăma, polisa.

Rezolvare:

innoda = doi **n**, unul fiind al prepoziției, al doilea, al cuvântului **nod**; cuvântul este **derivat cu prefix**;
învățământ = **î** la începutul cuvântului, **ă** în interior, potrivit noilor reguli ortografice;
reîncarnare = **î** medial, care este, de fapt, al cuvântului **încarnare** (deci s-ar afla în poziție inițială) se bazează pe **i** (nu pe **a**);
împacheta = **m**, înainte de **p** (și **b**);
ușă = vocala finală nu se înmoaie (corect este deci: **tușă, coajă, cenușă, vrajă**, nu **tușe, coaje, cenușe, vraje!**);
îmbălsăma = **m**, înainte de **b** (și **p**);
polisa = cu **s** intervocalic (care se pronunță, însă, **z**, ca în limba franceză, unde cuvântul își are originea).

Exercițiul 10

Găsiți câte cinci cuvinte monosilabice care să înceapă cu sunetele: **a, o, p, c, d, s, ș, t, b**.

Rezolvare:

ax, ai, am, an, as, ac, ah!, al, ar, aș, au;
of!, oh!, oi!, ol, om, op, or, os, ou;
pa, pot, pe, pom, pas, poc, plec, pir, plai;
cald, ca, cu, ci, ce, cum, cam, cost, ceai;
dac, dor, dar, dres, drum, dus, doc, dens;
soc, suc, sac, sat, set, salt, sol;
șart, șa, și, șut, șoc, șpalt, șic, șarm;
tip, turc, ten, tun, tanc, test, tub;
bras, ba, bun, bos, basc, bas, brici, bol.

Exercițiul 11

Despărțiți în silabe următoarele cuvinte ținând seama (acolo unde este cazul) de regulile morfologice: analfabet, august, binoclu, bojdeucă, chintesență, duios, fiică, inospitalier, mausoleu, subestima, tablă, transoceanic.

Rezolvare:

Din cele 12 cuvinte, 6 se despart în silabe după regulile fonetice știute: au-gust; boj-deu-că; du-ios; fii-că; mau-so-leu; ta-blă.

Celelalte 6 se despart în silabe după anumite reguli morfologice:
bin-o-clu (lat. "bini" = câte doi);
chint-e-sen-ță (lat. "quintă" = a cincea);
an-al-fa-bet; in-os-pi-ta-li-er; sub-es-ti-ma; trans-o-cea-nic (ultimele patru cuvinte sunt derivate cu sufixe).

Exercițiul 12

Puneți cratima în cuvintele în care ea este obligatorie în propozițiile de mai jos unde aceasta s-a folosit greșit ori întrebuintarea ei s-a omis intenționat. Subliniați cuvintele în care ați operat modificări.

Sau dus zilele babei și nopțile vegherii ...
Mingea s-a dus dea dura până la picioarele mesei.
Mor troieni cu drag aduceri-aminte ...
Mai ți-i la mine ca altă dată?
Ție cum ți sa părut filmul?
Sar cuveni să te porți cu ceva m-ai multă reverență.
C-a tine nu mai e nimeni în oraș.
Mia adus mi-a împrumutată l-a Predeal.
S-au mergi cu mine, sau nai să mă m-ai vezi niciodată.

Rezolvare:

S-au dus zilele babei și nopțile vegherii ...
Mingea s-a dus **de-a** dura până la picioarele mesei.
M-or troieni cu drag aduceri-aminte ...
Mai **ții** la mine ca altă dată?
Ție cum **ți s-a** părut filmul?
S-ar cuveni să te porți cu ceva **mai** multă reverență.
Ca tine nu mai e nimeni în oraș.
Mi-a adus **mia** împrumutată la Predeal.
Sau mergi cu mine, sau **n-ai** să mă **mai** vezi niciodată.

Exercițiul 13

Motivați ortografia cuvintelor subliniate din următorul text:

S-au dus anii copilăriei, ca un stol de păsări speriate de amurguri aprinse sau de amurguri înăbușite sub frunze. **S-au** speriat și **s-au** pierdut de noi, iar toamna noastră e tristă și goală. De vreți să ne faceți un dar, toamnelor, **opriți-le** goana, **să-i** ajungem din urmă sau să le putem mirosi măcar urmele trecerii prin frunzele moarte.

Rezolvare:

S-au = pron. refl. în Ac. și vb. aux. (a avea); este elidată vocala **e**, pentru înlăturarea hiatului;
opriți-le = două elem. morf. diferite - un vb. la imper., forma afirm. și un pron. pers. în Ac., formă neacc. (Astfel de elemente se despart prin cratimă);
să-i = două elem. morf. diferite - o conj. și un pron. pers. în Ac., formă neacc. Cratima marchează și elidarea vocalei **i** de la pronume.

Exercițiul 14

Cum e corect? Alegeți una din formele propuse în paranteză.

Motivați alegerea:

Sunt (a, ale) mele, nu sunt (a, ale) tale.
Dacă (a-i, ai) carte, (a-i, ai) parte.
A început (a-l, al) măsura cu privirea.
(Ce-i, Cel) în mână nu-i minciună.
(Cel, Ce-l) ce are vecini răi se laudă singur.
(Cea, Ce-a) fost verde (s-a, sa) uscat.
(S-a, Sa) hotărât (a-l, ai) pune un semn.
(L-a, La) anul n-o cuprinde sumanul.
(L-a, La) mușcat șarpele de inimă.
(M-ai, Mai) mare daraua decât ocaua.
(M-ai, Mai) chemat, acum ascultă-mă!
(Nu mai, Numai) bate vântul care bătea.
(Nu mai, Numai) pământul astupă gura flecarului.
(Pune-ți, Puneți) căciula dinainte și judecă singur.
(Să-i, Săi) legi deolaltă și (săi, să-i) azvârli pe-o creangă.
(A-l, Al) cui e carul sunt și roatele.
(Cel, Ce-l) determini să scrie?
(N-a, Na) văzut nimeni gunoiul.
Mai bine știu a zice: adă!, decât (n-a, na)!
(N-oi, Noi) nu suntem de ieri de-alaltăieri.
(N-oi, Noi) umbla desculț de dragul tău!

Rezolvare:

Sunt **ale** mele, nu sunt **ale** tale. (art. pos.-gen., acord cu ob. posedate)

Dacă **ai** carte, **ai** parte. (vb. "a avea", ind., prez., II, sg.)

A început **a-l** măsura cu privirea. (prep. de la inf. + pron. pers., III, sg., m., Ac., formă neacc.)

Ce-i în mână nu-i minciună. (pron. rel. + vb. "a fi", ind., prez., III, sg., formă a lb. vorbite)

Cel ce are vecini răi se laudă singur. (pron. dem., component al pron. compus)

Ce-a fost verde **s-a** uscat. (pron. rel. + vb. aux. "a avea", III, sg.; pron. reflex. + vb. aux. "a avea", III, sg., despărțite prin cratimă)

S-a hotărât **a-i** pune un semn. (pron. refl., fără vocala **e** + vb. aux. "a avea", III, sg.; prep. de la inf. + pron. pers., III, sg., D., formă neacc.)

La anul n-o cuprinde sumanul. (prep. simplă, Ac.)

L-a mușcat șarpele de inimă. (pron. pers., III, m., sg., Ac., formă neacc. + vb. aux. "a avea", III, sg.)

Mai mare daraua decât ocaua. (adv. de mod, fără funcție sintactică)

M-ai chemat, acum ascultă-mă! (pron. pers., I, m./f. + vb. aux. "a avea", II, sg.)

Nu mai bate vântul care bătea. (negație + adv. de mod, fără funcție sintactică)

Numai pământul astupă gura flecarului. (adv. de mod)

Pune-ți căciula dinainte și judecă singur. (vb. imper., forma afirm., II, sg. + pron. pers., II, sg., D., formă neacc.)

Să-i legi deolaltă și **să-i** azvârli pe-o creangă. (conj. simplă folosită aici pentru formarea conjunctivului + pron. pers., III, pl., Ac., formă neacc.)

Al cui e carul sunt și roatele. (art. posesiv-genitival)
Ce-l determini să scrie? (pron. interog. + pron. pers., III, sg., m., Ac., formă neacc., despărțite prin cratimă)
N-a văzut nimeni gunoiul. (negație + vb. aux. "a avea", III, sg.; elidarea vocalei **u** este marcată prin folosirea cratimei)
 Mai bine știu a zice: adă!, decât **na!** (interj. cu val. predicativă)
Noi nu suntem de ieri de-alaltăieri. (pron. pers., I, pl., N.)
N-oi umbla desculț de dragul tău! (negație, din care lipsește vocala **u**, înlocuită de cratimă, + vb. aux. "a avea", formă populară, I, sg.)

Exercițiul 15

Arătați care din cele două forme lexicale subliniate e cea corectă:

1. Aici sunt urmele

străvechei
străvechii

așezări.
2. Azi e ajunul

marii
marei

sărbători așteptate.
3. Am o floare cu petale

trandafiri.
trandafirii.
4. Materialul

rochiei
rochiii

este frumos.
5.

Ouălele
Ouăle

acestea sunt proaspete.
6. Au rămas toți

perplexi.
perplecși.

Rezolvare:

1. **străvechii**; 2. **marii**; 3. **trandafirii**; 4. **rochiei**; 5. **ouăle**; 6. **perplecși**.

Exercițiul 16

Explicați ortografia cuvintelor subliniate în exemplele următoare: **codrii**, **copiii**, **codrii argintii**, **argintiii** codri, să **fii**, să nu **fi**, să **fi** venit, tu **vii**, **aceeași**.

Rezolvare:

codrii < codru - **codri** (**i** - desinență de plural) - **codrii** (**i** - articol hotărât);
copiii < copil - în temă - **copii** (**i** - desinență de plural) - **copiii** (**i** - articol hotărât);
argintii < argintiu (**i** - în temă) - **argintii** (**i** - desinență de plural, rezultată din acordul adjectivului cu substantivul determinat);
argintiii < argintiu (**i** - în temă) - **argintii** (**i** - desinență de plural) - **argintiii** (**i** - articol hotărât pe care adjectivul îl preia în mod formal de la substantivul pe care îl precedă și îl determină);

să **fi** < a **fi** (**i** - în tema de infinitiv) - să **fi** (**i** - desinența de persoana a II-a singular la conjunctiv prezent);
 să nu **fi** < spre deosebire de forma afirmativă a conjunctivului la care intervin desinențe personale, forma negativă se formează astfel: **să** + **nu** + **infinitiv** (deci o formă cu un singur **i**);
 să **fi** venit < **să** + infinitivul verbului **a fi** + participiul verbului de conjugat;
 tu **vii** < verbele de conjugarea a IV-a cu tema terminată în **n** pierd acest **n** la persoana a II-a singular astfel încât: **vin** (**i** - din temă) > tu **vii** (**i** - desinență pentru persoana a II-a singular).

Exercițiul 17

Se dau următoarele enunțuri. Sunt ele corecte? Corectați-le, dacă trebuie, și scrieți-le din nou:

- 1) Premisele anterioare erau limpezi.
- 2) În acei ani am realizat înfăptuiri foarte interesante.
- 3) Cele mai mărețe realizări aveau ceva condamabil în ele.
- 4) Perspectivele viitoare nu ne surâd.
- 5) Nu avem condițiile cele mai optime pentru învățatură.
- 6) Aș scrie și eu un roman, dar însă nu am talent literar destul.

Rezolvare:

Sunt incorecte. În fiecare propoziție este câte un pleonasm. Forma corectă este următoarea:

- 1) **Premisele erau limpezi.**
- 2) **În acei ani am înregistrat înfăptuiri foarte interesante.**
- 3) **Mărețele realizări aveau în ele ceva condamabil.**
- 4) **Perspectivele nu ne surâd.**
- 5) **Nu avem condiții optime pentru învățatură.**
- 6) **Aș scrie și eu un roman, dar nu am talent destul. (Sau: Aș scrie și eu un roman, însă nu am talent destul.)**

Exercițiul 18

Se dau enunțurile: Am văzut o pereche de doi porumbei. Nu era o stâncuță, ci o cioară neagră. Aș vrea jumate de salam. Un'te duci, omule?

Sunt corecte enunțurile acestea? Dacă nu, scrieți-le încă o dată operând corectările care se impun.

Rezolvare:

Am văzut o pereche de porumbei.
Nu era o stâncuță, ci o cioară.
Aș vrea jumătate de salam.
Unde te duci, omule?

Exercițiul 19

Explicați prin analiză sintactică și morfologică, folosirea semnelor de ortografie și punctuație din textul:

"-Lovi-o-ar moartea de vorbă, de care nu te mai saturi, Ilie!"

(M. Preda)

Rezolvare:

Sunt folosite, mai întâi, ghilimelele, pentru că este vorba de un citat

dintr-o operă literară (un fragment din textul cuiva).

Apare virgula de două ori, la începutul și la sfârșitul unei propoziții intercalate.

Este folosit semnul exclamării la sfârșitul enunțului, pentru că prima propoziție, care e principală, este și exclamativă.

Prima cratimă (dintre **lov** și **o**) desparte un verb la condițional-optativ (cu sens imperativ) de un pronume personal, III, sg., f., Ac., formă neaccentuată, fără contopire într-o singură silabă.

A doua cratimă desparte pronumele **o** de verbul auxiliar **ar** (**a avea**, conj. a II-a), pers. a III-a. Prin contopirea într-o singură silabă s-a format diftongul **oa**.

Exercițiul 20

În textele care urmează aveți câteva licențe poetice (abateri impuse de necesități stilistice și prozodice). Determinați-le, apoi arătați cum trebuie modificată exprimarea, pentru a fi corectă din punct de vedere gramatical:

a) "Iată vin în cale

Se cobor la vale

Trei turme de miei

Cu trei ciobănei ..." (Miorița)

b) "Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi" (V. Alecsandri)

c) "Cavalerii trage spadele din teacă." (D. Bolintineanu)

d) "Dar deschideți poarta, turcii mă-nconjur" (Idem)

Rezolvare:

a) "Se cobor". Corect: **se coboară**;

b) "zbor". Corect: **zboară**;

c) "trage". Corect: **trag**;

d) "mă-nconjur". Corect: **mă-nconjoară**.

VOCABULARUL

Totalitatea cuvintelor unei limbi formează lexicul sau vocabularul acesteia. El este alcătuit din vocabularul fundamental (în care intră un număr mic de cuvinte, dar foarte importante) și din masa vocabularului (care cuprinde cuvintele mai rar întrebuintate și puțin cunoscute de vorbitori).

Vocabularul fundamental

Definiție: Vocabularul fundamental cuprinde cuvintele care:

- sunt absolut necesare comunicării;
- au vechime și stabilitate mare în limbă;
- sunt cunoscute și folosite de toți vorbitorii;
- au mare capacitate de derivare și valori polisemantice.

Masa vocabularului

1. Arhaisme

Arhaismele reprezintă cuvintele care au dispărut definitiv din limba comună sau au încetat de a mai fi uzuale. Ele reflectă perioadele de evoluție anterioară a limbii române și se întâlnesc în toate compartimentele limbii. Există și o categorie de arhaisme care sunt folosite în limba comună numai în locuțiuni și expresii: **a sta pe tânjală, a da ortul popii, a veni (cuiva) de hac, a (nu) avea rost, a trage la aghioase, nici o iotă**. Alte arhaisme sunt folosite în limba actuală, dar într-o formă nouă: **părete/perete, rumpe/rupe, greșale/greșeli, nouă/noi, școale/școli, roate/roți**. Cele mai multe arhaisme au dispărut din vocabular odată cu noțiunile pe care le denumeau: **vlădică, armaș, cneaz, serdar**.

Cuvintele arhaice reprezintă o sursă stilistică foarte bogată pentru operele literare care evocă evenimente și obiceiuri din trecut.

Exemplu:

Alcătuiți o scurtă compunere gramaticală în care să folosiți cât mai multe arhaisme. Subliniați aceste arhaisme:

"**Paharnicul voievodului** Mihai i-a turnat acestuia băutura în **pocal**. Acesta închină către trimișii **sultanului** și dădu **pocalul** peste cap zicând:

- Să trăiască **sultanul** și **vizirul**! Să trăiți și dumneavoastră, **boieri**, și voi, **căpitani** mei, mulți ani cu sănătate, cinste și belșug!

Hatmanul, postelnicul, logofeții și ciubucciii bătură din palme cu bucurie și strigară la rândul lor:

- Să trăiești, **Măria Ta!**"

2. Regionalisme

Regionalismele reprezintă acele cuvinte specifice vorbirii dintr-o anumită parte a țării. Ele pot fi:

a. **fonetice**: dește, frace, șinși, șeară, chicior;

b. **lexicale**: păcurar, cucuruz, cherpedel, lepedeu, cocoradă, ciuparici, oblu, bolund, piparcă, voroavă;

c. **morfologice**: am plecateră, s-a fost deschis, mănec-l, sara bună.

Exercițiu:

Integrați în contexte potrivite următoarele cuvinte regionale:

a) bătătură, pogon, chindie, vâlnic, argea, a umbla chiaun, mușcel, năstrapă, fișteică, groștei, deliu, cantaur, siteav, frișcă, dosădit, a se întoli;

b) colb, bagdadie, curechi, glod, harbuz, ogradă, colțuni, bădie, bahnă, draniță, bojdeucă, boștină, buhai, bărbântă, chisnovat, coropcar, dălcăuș, dohot, jitar, julfă, a pruji, spârlichet, șleah, strujan;

c) tină, cătană, clop, glajă, jugăr, șteamp, bai, lud, bocșă, irugă, a duhăni, bică, a aldui, pălincă, ceteră, a țapa din (de pe), cofă.

3. Neologisme

Neologismele reprezintă cuvintele noi care apar într-o limbă. Acestea pot fi împrumutate din alte limbi sau sunt create în interiorul limbii respective.

1) În limba română cele mai multe neologisme sunt reprezentate de cuvintele împrumutate din limbile apusene (mai ales franceza) sau din latina savantă. Această categorie de neologisme a pătruns în secolele al XVIII - lea și al XIX - lea. Fenomenul a contribuit la modernizarea limbii române prin renunțarea la cuvintele arhaice, cele mai multe împrumutate din limbile greacă și turcă. Totodată, pătrunderea neologismelor a favorizat dezvoltarea sinonimiei și a îmbogățit stilistica limbii române. Astfel au apărut dublete sinonimice care contribuie la nuanțarea exprimării:

a. **dublete substantivale**: amănunt/**detaliu**, baie/**mină**, belșug/**abundență**, burlac/**celibatar**, călătorie/**voiaj**, chemare/**apel**, cină/**dineu**, cinste/**onestitate**, cutremur/**seism**, peruzea/**turcoază**, pizmă/**invidie**, prostie/**obtuzitate**, stih/**vers**, sfetnic/**consilier**, singurătate/**solitudine**, stingător/**extinct**, veșnicie/**eternitate**, tavan/**plafon**, urmare/**consecință**, urmaș/**succesor**, zugrav/**pictor**;

b. **dublete adjectivale**: amănunțit/**detaliat**, ceresc/**celest**, cinstit/**onest**, asemănător/**similar**, binevoitor/**afabil**, citeț/**lizibil**, înfiorător/**abominabil**, copilăresc/**pueril**, lacom/**avid**, coroiat/**acvilin**, cuviincios/**decent**, fățarnic/**ipocrit**, îndemânatic/**abil**, îngâmfat/**infatuat**, nesățios/**insațiabil**, nesigur/**incert**, nevinovat/**inocent**, obraznic/**insolent**, pământesc/**teluric**, limbut/**locvace**, răzbunător/**vindictiv**, singur/**solitar**, timpuriu/**precoc**, tineresc/**juvenil**, uimit/**stupefiat**, vinovat/**culpabil**, viclean/**artificial**, plictisitor/**inoportun**, parfumat/**fragrant**, ușor/**facil**, înșelător/**specios**;

c. **dublete sinonimice verbale**: înțepeni/**anchiloza**, dezvinovăți/

disculpa, opri/**sista**, atâta/**incita**, seca/**asana**, linguși/**adula**, năzui/**aspira**, scrânti/**lucsa**, încolți/**germina**, sfătui/**consilia**, stârpi/**extirpa**, umfla/**inflama**..

II) Neologismele s-au format și prin **mijloace interne** (derivare, compunere sau schimbarea valorii gramaticale). Aceste cuvinte noi au ca bază cuvinte din fondul vechi lexical.

Exemple: **lacunar**, **lansator**, **plasator**, **prevedere**, **principal**.

Pentru recunoașterea unui neologism trebuie să se țină seama de frecvența acestuia în limbă, de gradul său de răspândire sau de faptul dacă acesta este perceput ca nou.

Exercițiul 1

Scoateți neologismele din contextele de mai jos și explicați-le printr-un sinonim, antonim, perifrază sau definiție:

a. "O, da, tu ești abstractă... Dar eu, sărman poet,

De câte ori nu blestem că sunt așa concret!

De-aș fi și eu ca tine un mit, un artificiu,

Aș ignora desigur acest sărman supliciu,

M-aș regăsi cu tine în propriul meu mediu,

Aș crede că din viață mă aflu în concediu..." (G. Topîrceanu)

b. "- Nevastă-mea era fericită și surâdea ca o școlăriță, gădilată în orgoliul ei că place unei femei atât de pretențioasă. Ele între ele, femeile sunt foarte simțitoare la aceste preferințe. A urmat o serie de invitații reciproce..."; " Simțeam că nici nu era singura inferioritate pe care mi-o găsea. Pare-se că ambii, pe care ea îi admira acum, aveau un stil al lor, pe care eu nu-l aveam, vedeam cum zi de zi femeia mea se înstrăina, în preocupările și admirațiile ei, de mine. Viața mi-a devenit curând o tortură continuă." (Camil Petrescu)

c. "- Ceea ce dorea Hagienus cu o sete ardentă și prematură era liniștea și vorbea de ieșirea la pensie de vreo zece ani. A te retrage de la orice agitație, a avea bătrânețea asigurată și a te deda fără sollicitudine din partea cuiva la preocupările tale favorite, aceasta era concepția orientalistului despre bătrânețe, de senectute. Din Seneca, singurul dintre stoici pe care îl tolera Hagienus, recita pe dinafară. Studiile pe care le făcuse Regele Lear erau eminente, și încă și acum, când mergea în străinătate, avea acces la savanții iluștri, care-l stimau nespus".

(George Călinescu)

Exercițiul 2

Subliniați termenii din contexte și explicați-i prin perifrază sau definiție:

a. "Încercarea de a stăpâni sistematic domeniul operelor de artă a produs o altă sinteză teoretică în așa-numitele genuri artistice. Genurile artistice presupun însă ca niște cadre constitutive artele, al căror teritoriu ele îl subîmpart. Problema genurilor artistice ne duce în inima teoriei speciale a artelor și prin urmare peste limitele esteticii generale, căreia îi e consacrată exclusiv lucrarea de față." (Tudor Vianu)

b. "Prin teorema lui Tales se înțelege propoziția care afirmă că o paralelă dusă la una din laturile unui triunghi le împarte pe celelalte două

în segmente proporționale."

c. "Aporie (gr. aporia = dificultate, nesiguranță), termen desemnând, la filosofii greci antici, o problemă greu sau chiar imposibil de rezolvat. Aporiile apar adesea ca rezultat al încercării de a rezolva metafizic o problemă filosofică. Așa, de pildă conceperea metafizică, unilaterală a mișcării ca succesiune de momente discontinue duce la negarea mișcării."

d. "Senzațiile sunt imagini subiective ale realității obiective; ele reprezintă transformarea energiei stimulului exterior în fapte de conștiință prin intermediul activității analizatorilor."

e. "Structură fină, structură a liniilor din spectrele metalelor, caracterizată prin faptul că liniile unor serii spectrale sunt alcătuite din două sau uneori din trei componente învecinate care corespund unor nivele energetice apropiate."

4. Cuvintele de argou

Cuvintele de argou sunt cuvinte folosite de anumite grupuri sociale (răufăcători, vagabonzi, militari, elevi, studenți). Ele sunt întrebuințate pentru a nu fi înțelese de ceilalți vorbitori.

În manifestările cotidiene există grupuri mai mult sau mai puțin izolate care folosesc anumite cuvinte nu neapărat cu scopul de a transmite mesaje secrete, ci pentru a "colora" exprimarea.

O seamă de cuvinte argotice au fost preluate din limbajul comun cărora, prin metamorfozare, li s-a dat un înțeles aparte. De exemplu:

bombă = senzație mare; cârciumă ordinară;

boarfă = femeie de stradă;

copoi = polițist.

Cele mai multe cuvinte argotice sunt de origine țigănească: **a ciordi**, **a hali**, **gagică**, **a mangli**, **mardei**, **a se matoli**, **a o mierli**, **mișto**, **șucar**, **a șmangli**.

Alte cuvinte au etimologie necunoscută: **cioace**, **a gini**, **haios**.

Cuvintele argotice pot și ele forma familii lexicale:

a mardî = mardeală, mardeiaș.

Unele cuvinte argotice au format locuțiuni și expresii: **situație albastră**, **a se ține de bancuri**, **a face blatul**, **a lefteri pe cineva**, **a duce cu preșul**, **fraier cu cioc**, **a face pe marele mahăr**, **a lăsa mască pe cineva**, **a face vira**, **a o ușchi**.

Dintre cuvintele argotice folosite de elevi, cele mai frecvente sunt: **profu/profa**, **dirigul/ diriga**, **mate**, **parai** (= dolari), **marfă** (superlativ)/ **nașpa** (= urât, prost).

Exercițiu

Subliniați cuvintele argotice și explicați-le printr-un sinonim sau o perifrază.

Precizați cărui mediu social sau cărei profesioni aparțin cuvintele argotice.

a. "Ia stai, Paraschive, să mă bunglesc și eu!"

"Hubărul îl măsură dintr-o ochire."

"Cu șuriul știi să dai? mai întrebă Stăpânul cu glas răgușit, și o clipă cercelul de argint, legat cu ață roșie de ureche, sclipi în lumina focului."

"Mișto cosor, să n-am spor! De unde l-ai pescuit?"

"Să nu fie de vânzare, că pe toți vă tai cu mânușita mea... Mi s-a urât

"cu pârnaia."

"Știi să manglești cai? Gloabe? aruncă Mână-mică."

"La urmă, șutul a început să se laude că o să-l învețe meserie..."

"Dacă scoatem preț bun, avem bistari frumoși!" (Eugen Barbu)

b. "Când oi mai ajunge și eu, doamne, să stau la "punct" cu "casca" în mână să aștept "aterisarea", ca să-mi vie rândul la urcat în "carlingă", să "pun gaze", să "împing manșa în fund" până "simt că se face moale", ceea ce înseamnă că "ampenajul s-a ridicat", apoi "să încerc manșa ușor... s-o trag" și "să decolez"..." (V. I. Popa)

c. "Ocolirile erau specialitatea colonelului nostru, a cărui faimă de frontavoi o recunoscuse chiar domnul comandant al corpului de armată."

"Pivotul avea datoria să ametească învârtindu-se în loc, să calce de sus, să îndrepte ochii fără a întoarce capul spre regulator."

"Fii prudenți, țineți trupa în mână..."

"Împărteală cazonă." (G. Brăescu)

5. Cuvintele de jargon

Jargonul reprezintă cuvinte și expresii străine folosite de anumiți vorbitori cu scopul de a impresiona. Folosirea cuvintelor de jargon exprimă o pretinsă superioritate.

Cele mai multe cuvinte de jargon au fost luate din franceză (**mon cher, au revoir**) și, în limbajul actual, din engleză (**darling, five o'clock, high-life, business, chips** (cartofi prăjiți), **clip** (secvență T.V. de publicitate), **disco, gypsy** (țigan), **pop, open, jacket** (geacă), **snacks** (gustări), **french-fries** (cartofi pai), **fast-food** (minuturi), **hot-dog** (crenworști), **leader** (șef), **fan, juice, panker, rocker, week-end, I'm sorry, How much**).

6. Frazologia

Frazologia este o ramură a lexicologiei al cărei obiect de cercetare îl constituie imbinările de cuvinte, adică frazeologismele.

Unitățile frazeologice sau frazeologismele nu reprezintă imbinări libere de cuvinte, ci alcătuiri fixe, stabile. Rezultă că aceste unități frazeologice, formate din două sau mai multe cuvinte, au un sens unitar deci denumesc o singură noțiune (obiect, acțiune, însușire).

Sunt considerate unități frazeologice următoarele imbinări fixe de cuvinte:

1. Locuțiuni și expresii:

a) **substantivale**: bătaie de cap, cal de bătaie, punct de vedere, foc de paie, soare cu dinți, băgare de seamă, aduceri aminte, dare de mână;

b) **adjectivale**: tras de păr, luat în seamă, bătător la ochi, pestriț la mațe, la locul lui, de ispravă, din topor, fel de fel, din partea locului, scos din fire;

c) **adverbiale**: cu de-a sila, de-a surda, de-a bușilea, pe nemâncate, pe neștiute, cot la cot, cu toptanul, cu ghiotura, nici în ruptul capului, la paștele cailor;

d) **verbale**: a da de-a dura, a o șterge, a o lua la fugă, a-i veni de hac, a se lua la întrecere, a da orzul pe găște, a tăia frunză la câini, a se duce pe apa sâmbetei, a visa cai verzi pe pereți, a face zile fripte;

e) **pronominale**: câte și mai câte, cine știe ce, nimica toată, cât păr

în palmă, nici tipenie de om, care pe care;

f) **conjuncționale**: din cauză că, măcar să, pentru că, în timp ce, față de cum, pe măsură ce, ca și cum;

g) **prepoziționale**: față de, aproape de, de-a curmezișul, de-a lungul de-a dreapta, din sus de.

2. Expresii idiomatice

Expresiile idiomatice sau idiotisme reprezintă acele construcții proprii limbii române care nu se pot traduce într-o altă limbă decât printr-o perifrază, adică tot o expresie idiomatică specifică limbii respective și care exprimă un sens identic sau apropiat cu cel din limba română. În acest sens, traducătorii au la dispoziție dicționarele frazeologice.

Exemple:

a lua-o la picior = fr. gagner au haut;

a strica orzul pe găște = fr. jeter les marguerites devant les pourceaux;

a plăti oalele sparte = payer les pots cassés;

a pune paie pe foc = mettre le feu aux poudres.

3. Formule și clișee internaționale:

a) răul secolului, mărunț discordanței, nod gordian, război rece, turn de fildeș;

b) arca lui Noe, călcâiul lui Ahile, mărunț lui Adam, oul lui Columb, patul lui Procust, sabia lui Damocles, turnul Babel.

La acestea se mai adaugă expresiile latinești uzuale: ad libitum, ad literam, ad-interim, alias, alter ego, carpe diem, casus belli, corpus delicti, curriculum vitae, de facto, de jure, dura lex sed lex, ecce homo, editio princeps, fiat lux, in abstracto, in extremis, in fine, in medias res, inter nos, in vitro, ipso facto, lapsus calami, lapsus linguae, magister dixit, modus vivendi, mutatis mutandis, nec plus ultra, ne varietur, volens nolens, nosce te ipsum, santa simplicitas, o tempora o mores, panta rhei, perssona (non) grata, primus inter pares, pro domo sua, pro memoria, quid prodest, quot erant demonstrandum, rara avis, res non verba, sic, sine qua non, sui generis, stricto sensu, unum et idem, urbi et orbi, ut pictura poesis, ut supra, rae soli, vae victis, verba volant.

Exercițiu

Urmând modelul indicat între paranteze (a înceta din viață = a-și găsi moartea), grupați expresiile și locuțiunile de mai jos în perechi de sinonime frazeologice:

apa morților, ocluzie intestinală, a-și face seama, a trage un perdaf, a veni pe lume, a-și curma viața, a tăia frunză la câini, vocabular fundamental, fata morgana, încurcătură de mațe, a arde gazul (de pomană), fond principal lexical, a lua la refec, a vedea lumina zilei.

Rezolvare:

apa morților - fata morgana

ocluzie intestinală - încurcătură de mațe

a-și face seama - a-și curma viața

a trage un perdaf - a lua la refec

a veni pe lume - a vedea lumina zilei
a tăia frunză la câini - a arde gazul (de pomană)
vocabular fundamental - fond principal lexical

STRUCTURA SEMANTICĂ A VOCABULARULUI

1. Polisemia

Polisemia desemnează capacitatea unor cuvinte de a avea mai multe înțelesuri.

Oricât de numeroase ar fi sensurile unui cuvânt polisemantic ele sunt întotdeauna înrudite, au un element comun. Această calitate le deosebește de omonime care, din punct de vedere semantic, nu au nimic comun, fiind total diferite ca înțeles.

Deși un cuvânt polisemantic are mai multe sensuri, în context are un singur înțeles lexical, pus în valoare de relațiile cu celelalte cuvinte.

Fiecare cuvânt polisemantic are un sens de bază din care s-au desprins înțelesurile secundare sau figurate:

carte: volum, învățătură, scrisoare, carnet;

masă: mobilă, mâncare, prânz, cina, micul dejun, ospăt, banchet;

a citi: a descifra o partitură, a comunica altora conținutul unor scrieri, a învăța, a studia;

casă: clădire, locuință, bloc, vilă, așezământ științific sau cultural.

Sensurile unui cuvânt pot fi îmbogățite prin diferite procedee stilistice. Prin acest procedeu artistic se realizează figurile de stil:

a) **metafora:** sănătate **de fier**, a merge **pe firul** apei, **primăvara** vieții, **dintele** greblei, **aripa** avionului, **gâtul** sticlei, toamnă **de aur**, **picioarul** podului, **ochi** de apă, **câmp** semantic, **străfundurile** inimii, **furtuna** sentimentelor;

b) **hiperbola:**

mare: colos, uriaș, titan, stâncă, munte;

mult: imens, câtă frunză și iarbă, furnicar;

c) **personificarea:** pământul geme, natura doarme, florile râd, stelele clipeșc;

d) **metonimia:** a bea un pahar, fier de călcat, haină de astrahan, a avea un Luchian;

e) **sinecdoca:** a hrăni mai multe guri, e sabie în țară, de la vlădică până la opincă.

2. Omonimia

Omonimia desemnează identitatea perfectă a formei sonore a două sau mai multor cuvinte și diferența totală a conținutului semantic.

bancă = scaun mai lung;

bancă = instituție financiară;

capital = avuție sub formă de bani, mărfuri;

capital = esențial, fundamental;

lac = apă stătătoare;

lac = numele unui preparat chimic;

liliac = arbust cu flori;
liliac = mamifer insectivor;

somn = stare fiziologică de repaus;
somn = pește răpitor.

2.1. **Omonimia totală** - când două cuvinte au forme identice la diferite forme flexionare. Astfel **lac** (apă) și **lac** (preparat chimic) au aceeași formă de plural: **lacuri**.

2.2. **Omonimia parțială** - când două cuvinte identice formal pot avea forme diferite la plural. Astfel **bandă** (fâșie îngustă dintr-un material) și **bandă** (grup de răufăcători) au pluralul **benzi** respectiv **bande**.

Un cuvânt poate fi omonim numai cu o formă flexionară a altui cuvânt: **cer** senin / ei **cer**; **noi** scriem / haine **noi**; **sare** de bucătărie / el **sare**. În această categorie s-a consacrat exemplul lui C. Negruzzi:

"Maică-ta de-i **vie**, / Bine-ar fi să **vie** / La cules de **vie**."

3. Antonimia

Antonimia desemnează opoziția de sens dintre două cuvinte.

Opoziția exprimată de antonime poate fi **calitativă**, **cantitativă**, **temporală** sau **spațială**. Termenii aflați în opoziție se presupun reciproc întrucât aparțin aceleiași sfere semantice: **bun** / **rău**; **mic** / **mare**; **scund** / **înalt**; **mult** / **puțin**; **ieri** / **azi**; **atunci** / **acum**; **sus** / **jos**; **departe** / **aproape**.

Antonimia se poate realiza și cu ajutorul unei perifraze: **a ascunde** / **a da pe față**; **a opri** / **a da drumul**; **a dormi** / **a fi treaz**; **a merge** / **a sta locului**; **a sta** / **a o lua la fugă**.

Un mijloc de formare al antonimelor îl oferă prefixele care se adaugă la un cuvânt pentru a crea altele cu sens opus: **îndemânatic** / **neîndemânatic**; **plăcut** / **neplăcut**; **păgubi** / **despăgubi**; **moral** / **imoral**; **împleți** / **despleți**. Un cuvânt poate avea o serie de antonime care, la rândul lor, sunt sinonime între ele:

vesel / trist, amărât, supărat, mâhnit, deprimat;

tare / moale, pufos, slab, diluat, debil, plăpând;

ușor / greu, dificil, încărcat, îngreuiat;

curaj / frică, teamă, spaimă, lașitate;

folositor / nefolositor, inutil, dăunător;

clar / confuz, nelămurit, neclar, ambiguu;

dispreț / respect, stimă, venerație, deferență, considerație;

bucurie / jale, durere, mâhnire, amărăciune, tristețe.

4. Sinonimia

Sinonimia desemnează relația care reunește două sau mai multe sensuri aparținând unor cuvinte diferite.

Sinonimele se pot clasifica în patru categorii distincte:

a) **Sinonimele totale**. În această categorie sinonimia se stabilește:
- între un cuvânt vechi, popular, regional sau familiar pe de o parte

și unul literar sau uzual pe de altă parte: **glod - noroi; zăpadă - nea - omăt; porumb - păpușoi; varză - curechi; cartofi - barabule; usturoi - ai.**

- între termenii tehnici și denumirile populare: **cupru - aramă; exil - surghiun; fontă - tuci; inimă - cord.**

b) **Sinonimele parțiale** - constituie o categorie vastă și se întâlnesc mai ales la cuvintele vechi și polisemantice: **a trimite - a expedia; cuvântare - discurs; carte - scrisoare; calapod - șablon; zapis - document.**

c) **Sinonime aproximative** - întâlnite în limbajul artistic: **ciubăr de ape - vârtej;**

d) **Sinonime frazeologice** - reprezentate de locuțiuni și expresii cu sens unitar:

a fugi = a-și lua tălpășița; **a muri** = a da ortul popii; **a pălăvrăgi** = a bate câmpii; **a trândăvi** = a tăia frunze la câini; **a dormi** (sforăind) = a mâna porcii la jir.

5. Paronimia

Paronimele sunt cuvinte cu forme și sensuri aparent identice. Paronimele sunt cvasiomonime întrucât au forme asemănătoare sau aproape identice, dar se deosebesc mai mult sau mai puțin în ceea ce privește conținutul semantic.

Paronimele pot avea aceeași origine sau origini complet diferite:

a) **virtuos / virtuos; lacună / lagună; fisă / fișă; investi / investi; scară / scală / escală;**

b) **atlas / atlaz; complement / compliment; geantă / jantă; evalua / evolua; însera / insera.**

Există o categorie de paronime formate din aceleași sunete care apar combinate diferit: **releva / revela; cazual / cauzal; antonimie / antinomie; covertă / corvetă; preceptor / perceptor; filtra / flirta.**

Cele mai multe paronime aparțin aceleiași categorii lexico-gramaticale. Ele sunt **adjective (eminent / iminent), substantive (campanie / companie)** sau **verbe (apropia / apropria).**

Perechile de paronime care aparțin unor categorii gramaticale diferite s-au format prin adăugarea la aceeași rădăcină a unor sufixe diferite sau a unor prefixe diferite:

a) paronime care diferă numai prin **sufixe: adagiu / adagio; anuar / anual; miner / minier;**

b) paronime care diferă numai prin **prefixe: absorbi / adsorbi; emigra / imigra; erupție / irupție; prescrie / proscie; preveni / proveni; pronume / prenume.**

Atracția paronimică

Atracția paronimică este fenomenul prin care un paronim, care este mai frecvent în limbă îl " atrage " pe cel care este mai puțin cunoscut, substituindu-se acestuia din urmă în procesul comunicării. Se ajunge astfel la o exprimare defectuasă deoarece, în planul exprimării, atracția paronimică înseamnă confuzie paronimică. Oferim mai jos o listă de paronime care se folosesc greșit, primul termen reprezentând paronimul

" preferat ":

- **șasiu** pentru **sașiu**; **doză** pentru **duză**; **apropia** pentru **apropria**; **spețe** pentru **speze**; **colabora** pentru **corobora**; **familiar** pentru **familial**; **a gira** pentru **a gera**; **a emigra** pentru **a imigra**; **pronume** pentru **prenume**; **original** pentru **originar**; **literar** pentru **literal**.

O consecință a fenomenului de atracție paronimică o constituie etimologia populară, care se produce pe baza asemănărilor formale și semantice dintre cuvinte. Opera lui Caragiale conține mai multe exemple de manifestare a acestui fenomen. Cele mai cunoscute sunt cuvintele **renumeratie** (în loc de **remunerație**) și **lăcrimație** (în loc de **reclamație**). Neologismul **remunerație** este și astăzi folosit greșit datorită relației pe care vorbitorul o face cu verbul a număra.

Asemănarea formală și, uneori, și aparent semantică a unor neologisme cu cuvinte mai vechi a dus și la alte erori de exprimare.

Astfel **fortuit** (care înseamnă întâmplător, neprevăzut, venit pe neașteptate) este folosit greșit cu sensul de **forțat**.

Cuvântul **specios** (care este adevărat numai în aparență - "argument specios") este folosit în loc de **special**.

Neologismul **summum** (gradul cel mai înalt, culme ce nu poate fi depășită, vârf) este folosit cu sensul de sumă.

Neologismul **hilar** (termen biologic referitor la punctul în care se leagă un vas de sânge de un țesut spongios) este folosit în locul lui **ilar** în expresii ca **situație hilară** sau **comportament hilar**.

Similar se folosește cuvântul **filigram** în loc de **filigran**.

Prezentăm în continuare o listă de paronime atrăgând atenția asupra folosirii lor corecte, în corespondență cu textul în care apar:

1. **absorbi** = a se înhiba, a suga, a trage, a înghiți; (fig.) a preocupa;
adsorbi = proces prin care moleculele unui gaz sau ale unei substanțe dizolvate se fixează într-un strat foarte subțire;
2. **alienare** = transmitere a dreptului de proprietate; înstrăinarea unui bun;
alienație = boală mintală, nebunie;
3. **alienat** = suferind de o boală mintală;
alineat = rând dintr-un text care începe mai dinăuntru pentru a marca trecerea la o altă idee;
4. **albastru** = culoare situată în spectrul luminii între verde și indigo;
alabastru = varietate de ghips cu aspect de marmură;
5. **alogen** = care se deosebește de mediul în care se află;
halogen = element cu proprietatea de a forma săruri prin combinarea cu metalele;
6. **antinomie** = contradicție între două legi, teze sau principii filosofice care se exclud reciproc;
antonimie = raport între două cuvinte cu sens opus;
7. **apropia** = a se deplasa în spațiu spre ceva sau cineva; a se atașa suflătește de cineva;
apropria = a-și însuși un bun străin;
8. **aritmograf** = aparat care efectuează exerciții aritmetice;
aritmogrif = joc de cuvinte încrucișate;

9. **articol** = expunere, diviziune a unui buget, obiect de comerț, parte de vorbire;
articul = (în botanică) formație cuprinsă între două articulații;
10. **artificial** = care imită, nenatural, nesincer, prefăcut;
artificial = viclean;
11. **astrodom** = cupolă transparentă a marilor aeroporturi;
astrodrom = cosmodrom;
12. **atlas** = vertebră cervicală, colecție de hărți, imagini grafice;
atlaz = țesătură pentru căptușeli;
13. **baretă** = bentiță cu care se încheie un pantof; semn distinctiv al unei decorații;
beretă = șapcă marinărească;
14. **bizon** = animal rumegător;
vizon = mamifer cu blană prețioasă;
15. **catalepsie** = stare patologică manifestată prin înțepenirea bruscă a mușchilor și prin încetarea unor funcții cerebrale;
cataplexie = încetarea bruscă a oricărei mișcări datorită fricii; încremenire de frică; stupoare;
16. **cazual** = cu caracter întâmplător, accidental, fortuit; care arată cazul gramatical;
cauzal = referitor la o cauză; propoziție cauzală; conjuncție care introduce o propoziție cauzală;
cazuar = pasăre asemănătoare struțului;
17. **cenzură** = control exercitat asupra conținutului unor scrieri;
cezură = pauză din interiorul unui vers;
18. **coercibil** = (despre gaze) care poate fi comprimat într-un spațiu oarecare;
coercitiv = care are dreptul de a constrânge;
19. **colabora** = a participa în elaborarea unei acțiuni;
corabora = a întări, a consolida, a sprijini;
20. **conjunctură** = totalitatea împrejurărilor care influențează asupra unei situații; concurs de împrejurări;
conjectură = prezumție, supoziție, presupunere, aparentă;
21. **corvetă** = navă de mic tonaj cu mare mobilitate de acțiune;
covertă = puntea superioară a unei nave;
22. **disimila** = a face să dispară un sunet dintr-un cuvânt sub influența unui sunet identic sau asemănător;
disimula = a ascunde adevărul, a camufla, a masca;
23. **echitate** = egalitate, dreptate, cinste, omenie;
echitație = călărie;
24. **emigra** = a pleca din patrie și a se stabili în altă țară;
imigra = a veni într-o țară străină pentru a se stabili aici;
25. **eminent** = care se distinge prin calități intelectuale excepționale;
iminent = care este gata să se întâmple fără a putea fi evitat, inevitabil;
imanent = care este propriu naturii obiectului; intrinsec;
26. **enerva** = a (se) înfuria, a (se) irita;
inerva = a produce o stare de iritare a unui țesut;
27. **eteronim** = (despre opere literare) publicat sub alt nume decât cel al autorului;

- eteronom** = care se supune unei legi venite din exterior;
28. **exoteric** = care poate fi înțeles de cei neinițiați; accesibil;
ezoteric = care poate fi înțeles numai de cei inițiați, secret, ascuns;
29. **familial** = care aparține familiei, privitor la familie;
familiar = simplu, fără pretenții; prietenos, apropiat, binecunoscut, obișnuit;
30. **factic** = care se referă la acțiunea de a crea, de a fabrica ceva;
faptic = care se referă la fapte, la împrejurări care înregistrează faptele fără a le comenta;
31. **fiabil** = care prezintă siguranța în funcționare;
friabil = care se sparge, se fărâmițează;
32. **fisă** = piesă de metal de formatul unei monede; piesă mică întrebuințată ca marcă de plată la jocul de cărți;
fișă = foaie de hârtie pentru însemnări, evidente, note;
33. **flagrant** = izbitor, evident; infracțiune descoperită chiar în momentul săvârșirii acesteia ;
fragrant = parfumat, frumos mirositor;
34. **funcțional** = care este potrivit, corespunzător rolului funcției căreia i-a fost destinat
funcționar = persoană care deține o funcție administrativă;
35. **geantă** = obiect care servește la transportarea cu mâna a unor lucruri; servietă, poșetă;
jantă = partea exterioară a unei roți pe care se fixează pneul;
36. **gera** = a administra în numele altuia o societate, o întreprindere;
gira = a garanta; a se roti de la dreapta spre stânga;
37. **glacial** = rece, lipsit de afecțiune, distant;
glaciar = referitor la era glaciară;
38. **ilar** = care provoacă râsul;
hilar = punctul în care se leagă un vas de sânge de un țesut spongios;
39. **importun** = agasant, plictisitor, obositor;
inoportun = nepotrivit, incomod, stingheritor;
40. **investi** = a plasa, a alocă un capital;
încuviințat = a acorda oficial un drept unei persoane, o autoritate, o funcție, o demnitate;
41. **înveterat** = învechit în rele, în vicii;
învădit = care se poate înțelege bine, vizibil, evident;
42. **justițial** = care aparține justiției;
justițiar = care iubește dreptatea ;
43. **lacună** = lipsă de ceva; întrerupere în cursul unui text; cusur, carență;
lagună = lac de litoral provenit din închiderea totală sau parțială a unui golf;
44. **lector** = grad în instituțiile de învățământ superior; cititor;
lictor = însoțitor al unui demnitar roman care purta semnele puterii;
45. **literal** = cuvânt cu cuvânt, literă cu literă;
literar = care aparține literaturii; aspectul cel mai îngrijit al limbii;
46. **monah** = călugăr;
monarh = conducător suprem al unei monarhii; suveran;

47. **morbidețe** = rafinament bolnăvicios, sensibilitate excesivă; lipsă de vitalitate, de energie;
morbiditate = faptul de a fi bolnav, predispoziție spre îmbolnăvire; raportul dintre numărul bolnavilor și întreaga populație dintr-un anumit loc;
48. **or** = conjuncție conclusivă, deci, așadar (din fr. or);
ori = conjuncție disjunctivă, sau, fie;
49. **oral** = care se transmite verbal, prin viu grai;
orar = care arată orele, program;
50. **orbital** = referitor la orbita unui corp ceresc;
orbitalar = referitor la orbita ochiului;
51. **ordinal** = numeral care indică ordinea numerică într-o serie;
ordinar = obișnuit, comun; de calitate inferioară, fără valoare, grosolan, josnic;
52. **original** = (despre acte, documente, opere artistice) care constituie primul exemplar; inedit, ieșit din comun, excentric, extravagant;
originar = care este de loc din ...; inițial;
53. **petrolier** = care provine din petrol; care extrage sau prelucrează petrolul; tren, vas, tanc care transportă petrolul;
petrolifer = (despre state, regiuni, terenuri) care conțin petrol, bogat în petrol;
54. **preceptor** = educator, meditator, pedagog;
perceptor = funcționar al fiscului care încasa impozitele;
55. **premoniție** = senzație care anunță un fapt; prevestire;
premuniție = stare de rezistență la o infecție a unui organism deja infectat, imunitate la infecție;
56. **prenume** = nume care se dă unui om la naștere, nume de botez;
pronume = parte flexibilă de vorbire;
57. **prepoziție** = parte de vorbire neflexibilă;
propoziție = unitate sintactică prin care se exprimă o judecată;
58. **prescrie** = a indica, a recomanda, a hotărî; (despre pedepse penale) a-și pierde valabilitatea;
proscrie = a condamna la moarte, a exila, a izgoni, a interzice;
59. **preveni** = a avertiza, a preîntâmpina;
proveni = a se trage, a rezulta din;
60. **prezumtiv** = probabil, posibil;
prezumțios = care are o părere foarte bună despre sine;
61. **releva** = a scoate în relief, a remarca;
revela = a dezvălui, a (se) destăinui; a dezvolta un film;
62. **revendica** = a cere un drept, un bun cuvenit, a-și asuma;
revindeca = a se face din nou sănătos, a face din nou să dispară o supărare, o suferință morală;
63. **sașiu** = care se uită cruciș;
șasiu = cadru de rezistență care susține caroseria; cadru de lemn pe care se montează pânza unui tablou;
64. **scală** = placa gradată la aparatele de radio;
scară = șir de trepte care folosește la urcare sau coborâre;
65. **special** = care se deosebește de alte lucruri, deosebit, de valoare;
specios = amăgitor, înșelător;

66. **spețe** = specii;
speze = cheltuieli făcute pentru o deplasare;
67. **stradă** = drum pavat din interiorul unui oraș;
estradă = scenă, platformă; concert cu caracter ușor, distractiv;
 parte mai ridicată a podelei pe care se așează catedra
 într-o clasă, într-un amfiteatru;
68. **sumă** = rezultat al operației de adunare;
summum = gradul cel mai înalt, punct maxim;
69. **temporal** = care indică timpul, privitor la timp; care depinde de timp;
temporar = de scurtă durată, trecător, provizoriu; care execută o
 activitate un timp limitat;
70. **troacar** = jachetă lungă trei sferturi;
trocar = instrument chirurgical folosit pentru puncții;
71. **virtuos** = cinstit, curat; care are un talent excepțional; care posedă
 la perfecție tehnica unei arte;
virtuoz = muzician, cântăreț care stăpânește perfect tehnica unui
 instrument muzical;

Exercițiul 1

Găsiți perechile omonimice ale cuvintelor: **păr, fus, poartă și somn**
 și alcătuiți cu fiecare dintre ele enunțuri.

Rezolvare:

păr = pom care face pere;

păr = firele cornoase de pe corpul unor animale;

În fața casei noastre crește un **păr** foarte înalt.;

Omul îngrijit trece zilnic cu peria prin **păr**.;

fus = unealtă pentru tors;

fus = porțiune între meridiane;

Firul se adăuga pe **fus** cu repeziciune.;

La ce **fus** orar suntem noi așezați?;

poartă = intrarea într-o incintă;

poartă = duce, vb., ind., prez., III, sg./pl.;

Am stat la **poartă** o jumătate de ceas.;

Monica **poartă** o bluză albă ca neaua.;

somn = stare de repaos;

somn = specie de pește;

De cinci minute m-a cuprins un **somn** mortal!;

Vecinului meu îi place foarte mult carnea de **somn**.

Exercițiul 2

Demonstrați în 5 propoziții diferite că verbul "a fi" este polisemantic.

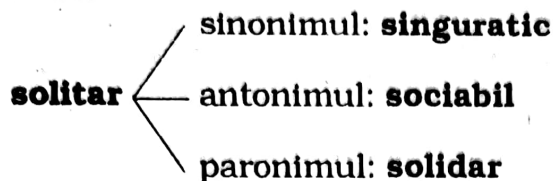
Rezolvare:

1. În curtea școlii **erau** mulți copii. (se găseau, se aflau)
2. "Și de-a fi să mor..." (se va întâmpla)
3. Cât **era** kilogramul de pere? (costa)
4. Cât **e** ceasul? (arată)
5. **Ai fost** acasă la colegul tău? (te-ai dus)

Exercițiul 3

Se dă cuvântul **solitar**. Indicați sinonimul, antonimul și paronimul lui și alcătuiți câte un enunț cu fiecare dintre ele.

Rezolvare:

Vecinul meu este un bărbat **singuratic**.

Fii **sociabil** cu toți, că așa e mai bine!

A rămas **solidar** cu cei necăjiți, ca la începuturile activității sale.

Exercițiul 4

Găsiți sinonime pentru cuvintele: **supliciu, indignare, toleranță, expansiv, fragil, a o tuli, concret, tezaur, diademă, trufaș, rapsod, soartă**.

Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare din aceste cuvinte (pe care le puteți folosi modificate prin flexiune).

Rezolvare:

supliciu = chin; **indignare** = mânie; **toleranță** = îngăduință; **expansiv** = comunicativ; **fragil** = gingaș, vulnerabil; **a o tuli** = a o rupe la sănătoasa; **concret** = precis; **tezaur** = comoară; **diademă** = cunună; **trufaș** = mândru; **rapsod** = cântăreț; **soartă** = destin.

Chinurile au fost groaznice.

În fața acelei ipocrizii, îl cuprinse **mânia**.

Fără **îngăduință** nu se poate trăi în nici un fel de societate.

Era **comunicativ** în orice împrejurare.

Vaza era, din nefericire, prea **vulnerabilă**.

A rupt-o la sănătoasa, ce era să facă?

Vreau **concretul**, în tot ce-mi spui, nu abstracțiunea cea mai iresponsabilă cu putință.

Acolo aveau ei îngropată **comoara**.

În jurul capului avea o **cunună** de spice ca o **cunună** de raze de soare.

Privirea-i **mândră** poposea prea puțin peste lucruri.

L-ai ascultat cu atenție pe **cântăreț**?

Destinul nu i-a surâs niciodată.

Exercițiul 5

Găsiți sinonimele următoarelor cuvinte și alcătuiți propoziții cu ele: **vajnic, vrednic, luptă, scump, șes, nostalgie, paradox, straniu, molcom, strungă, flamură, cetină, talangă**.

Rezolvare:

vajnic = viguros; **vrednic** = destoinic; **luptă** = bătălie; **scump** = drag; **șes** = câmpie; **nostalgie** = melancolie; **paradox** = ciudățenie; **straniu** =

ciudat; **molcom** = domol; **strungă** = trecătoare (foarte strâmtă); **flamură** = drapel; **cetină** = ramură de conifere; **talangă** = clopot.

E **viguros**, bunicul meu, și foarte vesel tot timpul.

Tu ești un elev **destoinic**.

Bătălia nu dură prea mult.

Mi-era așa de **drag** părintele meu!

Peste **câmpie** se lăsase lespedea celei mai adânci tăceri.

Melancolia alungă buna dispoziție.

Aceea era **ciudățenia** lui.

Mi-a venit un gând **ciudat**.

Mersul **domol** al bătrânului avea în el ceva de sfânt.

Prin **trecătoarea** aceasta, oile nu pot trece decât una câte una.

Culorile **drapelului** erau vii.

Rămurica trosni și căzu în iarbă.

Clopotul răsuna în pădurea de salcâmi.

Exercițiul 6

Se dă un număr de zece cuvinte. Fiecare are în dreptul său alte cinci cuvinte, dintre care numai unul este sinonim. Găsiți-l și subliniați-l.

1. **anonim**, tăcut, anemic, leneș, slăbănog, **necunoscut**
2. **catană**, amplotat, perceptor, megieș, **soldat**, crainic
3. **hătru**, rău, urât, **glumeț**, cătrănit, șiret
4. **zăpadă**, polei, chiciură, brumă, promoroacă, **nea**
5. **jalbă**, rezoluție, **cerere**, durere, certificat, necaz
6. **mușamaliza**, anula, confirma, **ascunde**, momi, iscodi
7. **recompensă**, bani, frumusețe, bucurie, **răsplată**, ispită
8. **incert**, **neclar**, îndoielnic, zăpăcit, neguros, târziu
9. **perseverență**, pasiune, prestigiu, **muncă**, punctualitate, țel
10. **disciplină**, școală, putere, **ordine**, calitate, sârg

Exercițiul 7

Indicați câte un singur sinonim neologic pentru următoarele substantive din fondul vechi al limbii: **amănunt**, **părere**, **belșug**, **pedeapsă**, **dovadă**, **rai**, **hotărâre**, **sfetnic**, **împrejurare**, **surghiun**, **jertfă**, **urmaș**, **moarte**, **vârstă**, **nădejde**, **zestre**.

Rezolvare:

amănunt = detaliu; **părere** = opinie; **belșug** = abundență; **pedeapsă** = sancțiune; **dovadă** = probă; **rai** = paradis; **hotărâre** = decizie; **sfetnic** = consilier; **împrejurare** = circumstanță; **surghiun** = exil; **jertfă** = sacrificiu; **urmaș** = succesor; **moarte** = deces; **vârstă** = etate; **nădejde** = speranță; **zestre** = dotă.

Exercițiul 8

Găsiți sinonimele verbului **a trece** din propozițiile de mai jos și puneți-le în paranteză:

Rezolvare:

Trec (străbat, traversez) munții.

Trece (se scurge) vremea.

Trec (sar, pășesc) peste acest obstacol.
Trec (transcriu) exemplele de pe caietul de notițe.
(Se) trec (se oflesc) trandafirii.
Trec (pasez) mingea altui coechipier.
Am trecut (am promovat) în clasa a VIII - a.
 Prin fierbere apa **trece** (se transformă) în vapori.

Mijloace de îmbogățire a vocabularului

Îmbogățirea vocabularului se realizează prin mijloace interne și externe.

I) Mijloacele interne sunt:

1) Derivarea cu prefixe - este un mijloc mai puțin bogat deoarece numărul prefixelor este mai mic decât cel al sufixelor.

Prefixe specifice limbii române

a - : acasă, ades, alături, amănunt, arar, atârna

des - : descâlci, descheia, descânta, descoji, desfunda

dez - : dezrobi, dezbrăca, dezvinovați, deznoda

De observat că verbele formate cu prefixul **des** - se opun celor formate cu prefixul **în** - : încâlci, încheia, încânta, înfunda, încreți, înfrâna, înfrunzi, înzăpezi, înapoi, incolore, înmuia, întocmi; **în** - devine **îm** - înainte de p, m; îmbăia, împăia, îmbelșugat, împintenat, împiedicat

de - : dejuca, desăra, deșira, deșuruba, decolora, demoda

între - : întredeschis, întrerupe, întrevedea, întrezări, întretine

ne - : neabătut, neamestec, nebănuir, necăsătorit, nelămurire, neobosit

Acestui prefix negativ îi corespund în exprimarea savantă prefixele:

in - și **i** - .

in - : inadapabil, indiscutabil, inegalitate, incorect

i - (înainte de l, m, r): ilizibil, imoral, ireproșabil

pre - : precum, prejudecată, prelua, presăra, preveni, prevedea, preziua

răs -, **răz** - : răsalaltăieri, răspopi, răzbate, răzgândi

re - : reacoperi, reveni, reprimi, retrăi

stră - : străbate, străfulgera, străluci, strămoș

O altă categorie o formează prefixele neologice, intrate în limba română odată cu neologisme:

ante - : antebraț, antepenultim, antecalculație

anti - : antiatom, anticoroziv, antiderapant

arhi - : arhiplin, arhicunoscut, arhiutilizat

bi - : bianual, bicolor, bioxid, bicicletă, bisilabic, bilunar (vezi și

tri - : tricolor, tricycle, trisilabic)

circum - : circumscriere, circumferință, circumstanță

co - (**con** -, **com** -): colinar, comesean, concetățean, confrate, conlocui, compătimi, complini

contra - : contraindicat, contrapagină, contrapondere, contragreutate

extra - : extrașcolar, extracorporal, extraurban, extrafin, extraordinar
hiper - : hipersensibil, hipertrofie, hipertensiune
hipo - : hipoaciditate, hipotensiune
infra - : infraroșu, infrasonet
inter - : interacțiune, intercontinental, internațional, interveni,

interzice, interbelic

intra - : intravenos, intramuscular
intro - : introspecție, introvertit
para - : paralelu, parafulger, parazăpadă, paratrăsnet
post - : postbelic, postfață, postuniversitar, postliceal
sub - : subacvatic, submarin, subînțelege, subofiter
super - : superfin
supra - : supraaglomerat, supraaprecia
trans - : transcarpatic, transpărea, transpune
ultra - : ultrarapid, ultrasensibil, ultrascurt

O categorie specială o reprezintă prefixoidele, sau falsele prefixe. Acestea au o întrebuințare internațională și sunt provenite din cuvinte independente. În limba română au intrat mulți termeni internaționali formați cu prefixoide care, pe teren românesc, au dat naștere unor cuvinte noi. Cele mai importante prefixoide din care au luat naștere noi cuvinte în limba română sunt: **aero** -, **agro** -, **electro** -, **foto** -, **hidro** -, **macro** -, **micro** -, **mini** -, **mono** -, **pseudo** -, **radio** -, **semi** -, **tele** -, **zoo** -.

2) Derivarea cu sufixe - este mijlocul mult mai răspândit de îmbogățire a vocabularului. Se disting două categorii de sufixe:

- **sufixe lexicale**, adică particulele plasate la sfârșitul temei cuvântului care au capacitatea de a forma un nou cuvânt de la tema respectivă:

- **sufixe gramaticale**, reprezentate de desinențe prin care se fixează categoriile gramaticale ale cuvântului în flexiune (număr, gen, caz, persoană, mod, timp).

Sufixe lexicale se pot clasifica după criteriul morfologic în:

a) **Sufixe substantivele** (rezultatul este un substantiv):

- **ar** : bucătar, colțar, cuibar, fierar, furnicar, lăptar, strungar
 - **asă** : generăleasă, lăptăreasă, lenjereasă, mireasă, tutungereasă
 - **ime** : acrime, cruzime, junime, muncitorime, propețime
 - **ită** : bădiță, casierită, fetiță, lădiță, oiță, zidărită
 - **uș** : astupuș, culcuș, gălbenuș, urcuș, vițeluș

b) **Sufixe adjectivele** (rezultatul este un adjectiv):

- **esc** : bănesc, ceresc, moldovenesc, oltenesc, românesc, pământesc
 - **iu** : albăstriu, argintiu, auriu, porfiriu, ruginiu, vișiniu
 - **os** : botos, căinos, dureros, furios, păros, spătos, testos

c) **Sufixe verbale** (rezultatul este verb):

- **a** : aiura, bășica, brăzda, înflora, înspica, purica
 - **i** : dibăci, înflori, îngălbeni, întineri, învrăjbi, mahmuri
 - **iza** : caragializa, mușamaliza, orășeniza, româniza
 - **ui** : biciui, chiui, drămui, drăcui, împrejmui

d) **Sufixe adverbiale** (rezultatul este un adverb):

- **ește** : bărbătește, prietenește, românește, tărânește, vitejește
 - **iș** : cruciș, furiș, morțiș, pieptiș

După evaluarea mai largă, apar în plus:

a) **Sufixe pronominale** (rezultatul este un pronume):

- **uță** : mătăluță (regional devenit tăluță)
- **ică** : mătălică (regional devenit tălică)
- **ica** : atâtica

b) **Sufixe care formează numerale:**

- **ime** : doime, șesime, zecime

c) **Sufixe care formează interjecții:**

- **ică** : aolică!

3) Compunerea - este mijlocul prin care, din două sau mai multe cuvinte se creează un cuvânt nou. Cuvintele care participă la fenomenul compunerii sunt unități lexicale având fiecare un sens propriu.

Prin îmbinarea lor, cuvântul compus rezultat va căpăta un alt sens și va denumi o altă noțiune. Deci sensul cuvântului compus este altul decât al cuvintelor componente luate separat.

Iată principalele categorii semantice din grupul cuvintelor noționale:

a) **nume de persoane** (de rudenie, de ocupații, de grade în diferite ierarhii sociale, epitete etc.): tata-mare, redactor-șef, general-maior, copil-minune, zgârâie-brânză; Amorăriței, Delavrancea, Păun-Pincio, Făt-Frumos;

b) **nume de plante**: brâncuță-de-pisică, ciubotica-cucului, floarea-soarelui, iarba-fiarelor, trei-frăți;

c) **nume de animale** (mamifere, insecte, păsări, pești): botgros, bou-de-baltă, câine-lup, găinușa-popii, furător-de-foc, mulgător-de-capre, pasăre-muscă, viespe-gărgăune, coadă-scurtă;

d) **nume de lucruri** (instrumente, substanțe, produse de toate felurile etc.): apă-tare, bormașină, caiet-program, pistol-mitralieră, poale-n-brâu, triplu-voal;

e) **nume de boli**: apa-trândului ("dezinterie"), boală-de-lună, lua-tul-ielelor, rino-faringită, soare-sec;

f) **nume de dansuri populare și de jocuri** (sau în legătură cu jocurile):

baba-oarba, brâul-de-doi, popa-prostul, scara-măței, tai-mălai, (un) unspre-zece metri, (de-a) v-ați-ascunselea;

g) **nume de unități de măsură**: ani-lumină, cal-putere, dublu-ster, electron-volt, kilogrammetru, om-zi, zi-muncă;

h) **nume de unități temporale** (părți ale zilei, ale anului etc.) **și de puncte cardinale**: astă-seară, după-amiază, miazănoapte, nord-vest, soare-apune, zi-ntâi;

i) **nume de sentimente, atitudini, stări psihice**: binevoitor, bunăvoință, bună-cuviință, rea-voință, vino-ncoace;

j) **nume de acțiuni**: binefacere, omucidere, sinucidere;

k) **toponimice**: Baltă-Albă, Câmpulung, Drăgănești-Vlașca, Gu-ra-Ocnitei, Lacul-cu-Arini, Seciul-de-Sus, Valea-Dragomirului;

l) **nume ale unor evenimente și ale unor sărbători**: Anul nou, Ilie-Pălie, Sânvăsiu, Sf. Ion, Duminica Tomii, Lăsata secului, Paștile blajinilor, Întâmpinarea Maicii Domnului, Schimbarea la față;

m) **însușiri fizice**: alb-gălbui, brun-cafeniu, galben-auriu, roșu-închis, codoberc, pursânge, surdomut;

- n) **însușiri morale**: binecrescut, clarvăzător, cuminte, cumsecade;
 o) **însușiri legate de origine sau de loc**: anglo-bur, delt-dunărean, est-european, francez-român, german-austriac, nord-american;
 p) **însușiri legate de anumite acțiuni**: așa-zis, binemeritat, mult-stimat, nou-născut, sus-numit;
 r) **însușiri legate de activitatea spirituală**: educativ-științific, filosofic-literar, instructiv-educativ, literar-muzical, satiric-muzical;

s) **circumstanțe**:

1. locul: dinafară, oareunde, orișunde;
2. timpul: adeseori, câteodată, deocamdată, dis-de-dimineată, totdeauna;

3. modul: altfel, bunăoară, nicidecum, parcă (pare + că), pesemne;

4. cauza: de aceea;

5. scopul: de asta, pentru asta.

t) **admirative**: Albă-ca-Zăpada, Bate-Munții-n-Capete, Făt-Frumos, Harap-Alb, Joacă-Bine, Sfarmă-Piatră;

u) **depreciative**: burtă-verde, Baba-Cloanța, frige-lințe, gură-cască, linge-blide, tocește-trotoare, vorbă-lungă.

După criteriul elementelor componente, cuvintele compuse au următoarele structuri:

- **substantiv + substantiv**: condurii-doamnei, drum-de-fier, Drumul-lui-Traian, val-vârtej etc.

- **substantiv + adjectiv**: Baia-Mare, deget-roșu, burtăverde, Izvorul-cel-Mare etc., sau **adjectiv + substantiv**: bunăstare, dreptunghi, liber-profesionist, scurt-circuit etc.

- **verb + substantiv**: bate-poduri, frige-linte, încurcă-lume, pierde-vară, portaltoi, soarbe-zamă, vântură-lume, zgârie-nori etc., sau **substantiv + verb**: cap-întoarce, gură-cască etc.

- **adverb + substantiv**: bine-ascultător, binecuvântare, binefacere etc.

- **prepoziție + substantiv**: cuminte, (o) după-amiază, fărădelege, Între-Punte, Peste-Ăpă, Supt-cetate etc.

- **adjectiv + adjectiv**: afro-asiatic, franco-german, gri-deschis, roz-pal, olandezo-danez, etc.

- **adverb + verb**: binecuvânta, bineface, binemerita, binevoi etc.

Un fel aparte de cuvinte compuse îl formează cele de tip propoziție: (un) du-te-vino, ducă-se-pe-pustii, lasă-mă-să-te-las, ucigă-l-toaca, uite-popa-nu-e-popa.

În ceea ce privește relația dintre elementele componente ale cuvintelor compuse, din exemplele date se poate vedea că unele sunt alăturate (juxtapuse), fie aglutinate, fie unite prin cratimă, altele legate prin flexiune:

- **aglutinate**: atotputernic, bunăvoință, cumsecade, înadins, untdelemn etc.

- cu **cratimă**: alb-roz, caiet-program, declarație-tip, liber-cugetător etc.

- cu **prepoziții**: ac-de-mare, Coțofenii-din-Fată, Fuge-n-Lume, Lunca-la-Tisa, Mănăstirea-dintr-un-Lemn, Pietriș-pe-Mureș, Valea-cu-Ăpă etc.

- cu **conjunctie**: Între-Răzeși-și-Poduri, verzi-și-uscate, vrute-și-nevrute etc.

- cu **articol**: Dealul-lui-Frate, iedera-celor-frumusele, Izvo-

rul-cel-Mare etc.

- prin **flexiune**: buba-mânzului, cățelul-pământului, floarea-brumei, Odaia-Manciului, traista-ciobanului, Valea-Sasului etc.

După cum se vede, dacă derivarea se apropia mai mult de morfologie, compunerea este un element sintactic, între elementele componente stabilindu-se fie raport de **coordonare**: ceas-brătară, meșter-lăcătuș, Popești-Leordeni, verzi-și-uscate etc., fie de **subordonare**:

- prin **determinare (acord)**: coate-goale, limbă-dulce, Iecea-Mare etc.; (**flexiune**): Gura-Humorului, măraru-bălților, rochița-rândunicii, Valul-lui-Traian etc.

- prin **joncțiune**: floare-de-leac, foc-în-cap, Lacul-cu-Arini etc.

- prin **regim**: papă-lapte, sparge-blide, vântură-lume etc.

4) Schimbarea valorii gramaticale - este mijlocul de îmbogățire a vocabularului care constă în trecerea unui cuvânt de la o parte de vorbire la alta.

a) **adjectivul** în forma de masculin singular folosit ca determinant al unui verb devine adverb: om blând / vorbește blând: câine rău / mușcă rău.

b) **adverbul** poate deveni adjectiv dacă determină un substantiv: citește bine / femeie bine; așa vorbește / așa carte.

c) **substantivul** poate deveni adverb: doarme tun, merge glont, se descurcă brici.

d) **adverbul** și adjectivul articulate pot deveni substantive: i-am făcut un bine; albastrul cerului.

Prin același procedeu al articulării pot deveni substantive și pronumele sau verbele: eul, sinea mea, scrisul, vânatul, pescuitul, un neisprăvit, un cunoscut, precum și numerele (un zece) sau interjecțiile (un of).

e) **o categorie de cuvinte cu sens temporal** (anotimpurile, zilele săptămânii, momente ale zilei) pot fi, în funcție de context, și adverbe și substantive:

Iarna merg la munte. (adverb)

Iarna trecută am fost la munte. (substantiv, întrucât are un atribut adjectival: trecută)

f) **un verb la infinitivul lung** devine substantiv: petrecere, mâncare, plecare.

g) **un verb la gerunziu** acordat devine adjectiv: tremurândă, suferindă, fumegândă.

5) Derivarea parasintetică - reprezintă formarea de cuvinte noi prin atașarea simultană a unui prefix și a unui sufix la același cuvânt: îmbărbăta, conlocuitor, denucleariza, neidentificabil, neputincios, prealuminat, străfulgerare.

Familia lexicală - reprezintă totalitatea cuvintelor formate prin derivare, prin compunere și prin schimbarea valorii gramaticale de la același cuvânt de bază. Cuvintele formate din cuvântul de bază se numesc cuvinte derivate și ele pot reprezenta alte părți de vorbire decât cea pe care a avut-o cuvântul de bază.

Exemplu: **floare** - **florar**, **florăreasă**, **floricică**, **florărie**, în**flori**,
reîn**flori**, în**florire**, reîn**florire**, neîn**florire**, **floral**.
Toate cuvintele unei familii lexicale au o rădăcină comună.

II) Mijloace externe:

1) **Împrumuturi**. Cuvintele împrumutate din alte limbi reflectă multitudinea contactelor poporului nostru cu alte popoare. Cuvântul împrumutat denumește o noțiune care nu are un termen corespunzător în limba română. Aceasta reprezintă și deosebirea esențială dintre un cuvânt împrumutat și un neologism. O altă deosebire constă în aceea că împrumuturile s-au făcut într-o epocă îndepărtată și au fost luate din limbile slave, din turcă, maghiară sau greacă și, bineînțeles, din latină.

2) **Calcul lingvistic** - reprezintă fenomenul prin care o expresie sau o locuțiune ce aparține unei limbi străine este transpusă în limba română: drum-de-fier, turn-de-fildes, oală-minune, cal-putere, câine-lup, nou-născut, radioascultător, decret-lege, telespectator, zi-muncă, purtător de cuvânt, rădăcină pătrată, rău de mare, prezență de spirit.

Structura morfematică a cuvântului

1) Segmentul comun mai multor termeni care alcătuiesc o familie de cuvinte se numește **radical** sau **rădăcina cuvântului**. Rădăcina este purtătoarea sensului lexical de bază pentru mai multe cuvinte din aceeași familie, chiar dacă sunt părți de vorbire diferite.

2) **Afixele lexicale** sunt segmentele purtătoare de sens care se atașează la rădăcină și modifică sensul primar al cuvântului. Acestea sunt prefixele, sufixele și prefixoidele cu ajutorul cărora se formează familia lexicală a unui cuvânt.

3) **Afixele gramaticale** sunt reprezentate de desinențe. Acestea exprimă diferite categorii gramaticale (gen, număr, personă, caz, mod, timp) ale aceluiași cuvânt fără să se realizeze sensuri sau cuvinte noi, ci totalitatea formelor flexionare ale cuvântului respectiv.

Exemple de afixe gramaticale (desinențe):

îndrăgesc = **esc** este desinență de pers. I sing. și III pl. la ind. prezent;
oamenilor = **lor** este desinență cazuală la genitiv, dativ, vocativ

plural;

îndrăgisem = **sem** este desinența m.m.c.p., pers. I sg. și plural;

casă = **ă** este desinență de feminin, singular;

case = **e** este desinență de feminin, plural.

4) **Tema** - reprezintă gruparea formată din rădăcină și afixe.

Deosebirea dintre rădăcină și temă este următoarea:

- rădăcina este neanalizabilă și constituie elementul comun pentru întreaga familie de cuvinte lexicală;

- tema este analizabilă și constituie elementul comun numai pentru formele flexionare ale unuia și aceluiași cuvânt.

Exercițiul 1

Alcătuți familia lexicală a cuvântului **a scrie**. Încercați să realizați, apoi, o scurtă compunere folosind cât mai mulți componenți ai familiei lexicale respective.

Rezolvare: scri: **scrie** (infinitiv); **scriere**; **scritură**; **scriitor**; **înscris**; **proscris**; **scrib** (și **scribălău**); **scriptură**; **rescris**; **manuscris**; **scripta**; **scrisă** (cu sensul de **soartă**); **scrisoare**; **descriere**.

Era un simplu **scrib**, nu un **scriitor**, poate chiar un **scribălău**, cum îl taxau neprietenii **scrierilor** sale. Devenise un **proscris** ca nu știu care personaj din **Scriptură**, dar el își urma **scrisa**, **scria** mai departe, fără să-și pună problema viitorului **manuscriselor** sale. Știa una și bună, de la tatăl său, care fusese și el un **scrib**: **Scripta manent**. Așa că **scria**, **scria** mai departe. Din când în când, **descria**, **rescria** ș.a.m.d.

Exercițiul 2

Găsiți familia lexicală a cuvântului **fac** și alcătuți câte un enunț cu fiecare din aceste cuvinte.

Rezolvare: **fac**; **binefacere**; **desfacere**; **facere**; **factor**; **făcător**; **făcătură**; **refacere**; **făcut**; **nefăcut**; **contrafăcut**; **prefăcut**.

Nu se mai poate **desface** nimic.; Dumneavoastră știți ce este o **binefacere**?; **Facerea** de rău este, de cele mai multe ori, regretabilă.; Acela nu este un **factor** prea important.; Nu era decât un **făcător** ordinar de cuvinte.; La mijloc era, fără îndoială, o **făcătură**.; Suntem în **refacere**, asta e!; Ești un om **făcut**, ce mai încoace și-ncolo!; Dimineată am lăsat patul **nefăcut**.; Argumentul tău e cu siguranță **contrafăcut**.; Colegul tău Ionescu e un **prefăcut** și un egoist.

Exercițiul 3

Citiți cu atenție cuvintele înșiruite mai jos. Grupați pe o coloană derivatele cu prefixe și pe altă coloană derivatele cu sufixe: **înnodare**, **briboi**, **dezmembra**, **dezarticulat**, **mititel**, **măricică**, **cățelandru**, **iresponsabil**, **necorespunzător**, **antiacvatic**, **bucuros**, **constatând**, **reînființare**, **povestăș**, **neîncarcerat**, **închinăciune**, **înșiruit**, **regrupare**, **prefix**, **vinăroaie**, **căscioară**, **mesuță**, **scăunel**, **flăcăiandru**, **fătoi**, **antiaeriană**, **prevestit**, **iubind**, **fumăraie**, **românește**, **regească**.

Rezolvare:

Derivate cu prefixe: **înnodare**, **dezmembra**, **dezarticulat**, **iresponsabil**, **necorespunzător**, **antiacvatic**, **reînființare**, **neîncarcerat**, **înșiruit**, **regrupare**, **prefix**, **antiaeriană**, **prevestit**.

Derivate cu sufixe: **mititel**, **măricică**, **prostovan**, **cățelandru**, **bucuros**, **constatând**, **povestăș**, **închinăciune**, **vinăroaie**, **căscioară**, **mesuță**, **scăunel**, **flăcăiandru**, **fătoi**, **iubind**, **fumăraie**, **românește**, **regească**.

Exercițiul 4

Dați 8 exemple de cuvinte formate cu sufixe diminutive și augmentative. Alcătuți câte un enunț cu fiecare din acestea.

Rezolvare: îngeraș, dulăpior, păpușică, lăptișor, apăraie, măturoi, flăcăiandru, cărtoale.

Se portă ca un îngeraș.; Paharele sunt în dulăpior.; Ți-am cumpărat o păpușică.; Ți place lăptișorul?; Dănuț s-a făcut un flăcăiandru foarte chipeș.; Ce mai cărtoale ți-ai cumpărat!; Vine acuși "măturoiul" și-i jale și prăpăd!; Lăsând robinetul deschis, se făcu o apăraie de nedescris.

Exercițiul 5

Găsiți 6 - 7 cuvinte derivate cu sufixul **-aș** care să fie "profesional", nu diminutival. Trei din acestea să fie arhaisme. Alăcătuți, în final, enunțuri cu aceste cuvinte derivate.

Rezolvare: sutaș, cosaș, breslaș, povestaș, poștaș, arcaș, armaș.

Acela era un **sutaș** în oastea romană.; **Cosașul** începe cositul.; Tu știi, în calitate de **breslaș** al scrisului.; Bătrânul era un **povestaș** neîntrecut.; **Poștașul** mi-a adus azi o scrisoare pe care o așteptam demult.; Robin Hood era un **arcaș** foarte iscusit.; **Armașul** era persoana care se îngrijea, pe timpuri, de temnițe și pedepse.

Exercițiul 6

Utilizând prefixele **ne-**, **i(n)-**, **a-**, formați antonimele cuvintelor: **egal**, **material**, **normal**, **util**, **atent**. Formulați, apoi, propoziții dezvoltate cu acestea.

Rezolvare: inegal, imaterial, anormal, inutil, neatent.

În acest scop, s-a depus un efort **inegal**.; Corpul acela mi s-a părut **imaterial**.; Iată cât de **anormal** a devenit raportul meu cu învățătura.; E **inutil** orice gând de îndreptare a lucrurilor.; De ce o fi colegul meu de bancă atât de **neatent** la ore?

Exercițiul 7

Încercând să sistematizați un segment al derivării cu sufixe, dați câteva exemple de felul în care se formează unele părți de vorbire (derivate) pe baza a câtorva sufixe.

Rezolvare: Adjective (cu sufixele **-os**, **-iu** și **-esc**):

orgolios	auriu	românesc
curajos	argintiu	tineresc
fricos	arămiu	bătrânesc
bubos	ruginiu	țărănesc
furios	cenușiu	muncitoresc
păgubos	cărămiziu	urieșesc
(subst. + sufix)	portocaliu	moșieresc
	(subst. + sufix)	(subst. + sufix)

Adverbe (cu sufixul **-ește**): românește, omenește, dumnezeiește, creștinește (subst. + sufix).

Verbe la gerunziu: frământând, cântând, dansând, citind, scriind, iubind.

Substantive (cu sufixul **-giu**): iaurtgiu, sacagiu, macaragiu, pomanagiu.

Exercițiul 8

Precizați elementele componente și tipul de compunere ale cuvintelor de mai jos:

- aeromodel, argint-viu, autoturism, binefacere, bună-cuviință, bun-simț, basorelieu, botgros, clar-viziune, câine-lup, Câmpulung, du-te-vino, electromotor, floarea-soarelui, fărădelege, general-maior, han-tătar, horticultură, încurcă-lume, ochiul-boului, oțel-beton, portaitoi, portdrapel, porthartă, post-restant, prim-ministru, plusvaloare, proces-verbal, radiojurnal, soare-apune, untdelemn, zi-muncă;

- așa-numit, albastru-închis, atotștiutor, burghezo-moșieresc, binevoitor, dacoromân, franco-german, lacto-vegetarian, liber-cugetător, medico-sanitar, răuvoitor;

- douăzeci, doisprezece, două sute, nouăsprezece, patruzeci, tustrei;

- altceva, fiecare, nici unul;

- a binemerita, a binecuvânta, a fotografia, a batjocori, a pirograva,;

- altă dată, alteori, astă-noapte, cândva, după-masă, devreme, năicând, oarecum, oriunde, undeva.

Exercițiul 9

Depistați fenomenul schimbării valorii gramaticale din textele de mai jos și explicați în ce constă el:

"Vânt e? Geamăt e? Agonie este? / Spaimă liniștită stăpânește preste. / N-a fost de la început, o sărbătoare / Căci sărbătorile vin totdeauna după." (T. Arghezi)

"Ai picioare / Domnișoare ..." (Idem)

Rezolvare:

Cuvintele **peste** și **după**, din versurile 2 și 4 din primul citat sunt adverbe provenite din prepoziții. Cuvântul **Domnișoare** din citatul al doilea este adjectiv provenit din substantiv.

Exercițiul 10

Precizați categoria lexico-gramaticală (sau valoarea morfologică) a celor patru **și** din următoarele versuri:

"Sunt flori care-și înclină boiul și mov. topite de visare,

Mai sunt și ochi ce plâng în noapte și-adesă când soarele răsare."

(D. Anghel)

Rezolvare:

Cei patru **și** au (în ordinea din text) următoarele valori morfologice:

1. pronume reflexiv, în cazul dativ, formă neaccentuată;
2. conjuncție coordonatoare copulativă, care leagă două propoziții subordonate atributive;
3. adverb cu valoare modală (care determină substantivul **ochi**);
4. conjuncție coordonatoare copulativă, care leagă două propoziții subordonate atributive.

Exercițiul 11

Arătați, în enunțuri diverse, ce valori lexicale și morfologice are litera / cuvântul **a**.

Rezolvare:

- **A** este prima literă a alfabetului indicând binecunoscuta vocală. Însă, dacă spunem, de pildă: "Scrie un rând de **a**!" sau: "L-ai mâncat pe **a**", observăm că este vorba de un **substantiv de genul masculin**. Dovada: "Scrie un **a**!" "Mai scrie **unul**!" "Al doilea **a** seamănă cu un o."

- **A** este articol posesiv (genitiv) indicând un obiect de genul feminin: Rochia este **a** Mariei. O soră **a** Danei face o excursie în Olanda.

- **A** este articol hotărât (enclitic) pentru un substantiv feminin sau masculin singular. Cu acest rol, **a** apare lipit substantivului: cămașa, vioara, pisica, pașa, tata, popa.

- **A** este un verb auxiliar la persoana a III-a singular pentru perfectul compus al indicativului: Tudor **a** venit. (auxiliarul este **a avea**); **A** merge și el cu voi. (auxiliarul este **a vrea / a voi**)

- **A** este prepoziție:

a) însoțind infinitivul scurt al verbelor: **a** spune, **a** dobândi, **a** fi scris.

b) exprimând o relație de comparație sau de analogie: Seamănă **a** trădare. Miroase **a** cozonac.

c) având valoarea locuțiunii adverbiale "în semn de": Nu-i **a** bună.

d) este element de compunere în adverbe, locuțiuni adverbiale, locuțiuni prepoziționale precum și în substantivele și adjectivele conținând pe **tot**: de-**a** v-ați ascunselea, de-**a** dreptul, **at**otștiutor, **at**otputernic etc.

e) arătând sensul distributiv (mai recent în limbă): Am cumpărat patru creioane **a** câte o sută de lei bucata.

- **A** este interjecție indicând surpriza, bucuria, neplăcerea etc, în funcție de context: **A**, tu erai?; (Sau cu **a** dublu): "**Aa**! s-a mirat prelung și cu plăcere domnul Dionisie" (M. Sadoveanu)

Exercițiul 12

Arătați în propoziții diferite valorile cuvântului **o**.

Rezolvare:

a) substantiv: **O** este o vocală simplă.

b) articol nehotărât: În încăpere a intrat **o** fată înaltă îmbrăcată în rochie bleu.

c) numeral cardinal: Ieri, am cumpărat **o** carte, două caiete și trei creioane.

d) pronume personal cu funcție sintactică: Mi-ai dăruit-**o**, nu mi-**o** mai cere înapoi!

e) pronume personal cu valoare morfologică neutră: A rupt-**o** la fugă, fără a scoate o vorbă.

f) verb auxiliar: **O** merge, n-**o** merge ...

g) interjecție: **O**, ce fată frumoasă a ieșit acum din clasa voastră!

Exercițiul 13

Precizați ce valori gramaticale poate avea cuvântul **i** în textele care urmează:

a) "Nu-**i** oprise nici pe unul în nici o seară, să plece de acasă." (M. Preda)

b) "Încetul cu încetul **i** se întărea simțământul că, în lumea asta, nu există nimic afară de dragostea lui." (I. Agârbiceanu)

- c) "După gratii de fereastră o copilă el zări
Ce-**i** zâmbește, mlădioasă ca o creangă de alun." (M. Eminescu)
d) "Atâta liniște-**i** în jur, de-mi pare că aud cum se izbesc de geamuri razele
de lună." (L. Blaga)
e) "Blându-**i** sunet se împarte / Peste văi împrăștiat." (M. Eminescu)

Rezolvare:

- a) pron. pers., III, pl., m., Ac., formă neaccentuată, c. d.;
b) pron. pers., III, sg., n./f., D., formă neaccentuată, c. i.;
c) desinență pentru f. plural nearticulat;
d) vb. "a fi" predicativ, conj. IV, activă, ind., prez., formă a lb. vorbite, P. V.;
e) pron. pers., III, sg., D. posesiv, A. pronominal.

Exercițiul 14

Arătați sensurile cuvintelor: **a urzi**, **rost**, **veșmânt**, **cuvânt**. Alcătuiți câte o propoziție cu fiecare din acestea, căutând ca de fiecare dată să aibă funcție sintactică de atribut (substantival, indiferent de tip).

Rezolvare:

a urzi = a pune la cale

rost = sens

veșmânt = strai, haină

cuvânt = vorbă, vocabulă

Îțele **urzelilor** tale sunt știute bine de mulți.; Gândul la **rostul** cel mai corect nu-mi dă pace deloc.; Poala **veșmântului** era destul de lungă.; Importanța **cuvântului** în relațiile interumane este capitală.

Exercițiul 15

Arătați în enunțuri diferite sensul propriu și sensul figurat al cuvintelor: **fulger**, **văpaie**, **cruce**.

Rezolvare:

În clipa aceea, **fulgerul** brăzdă cerul din înalt până în adâncurile mării de alături (sens propriu).; **Fulgerul** acelei idei, nu te-a găsit pregătit (sens figurat).; **Văpaia** focului era puternică (sens propriu).; **Văpaia** din sufletul tău îndrăgostit, nici o apă din lume nu o putea stinge (sens figurat).; Dincolo de acel garduț era o **cruce** de piatră (sens propriu).; Fiecare, în lumea aceasta, trebuie să-și poarte **crucea** cu care s-a născut (sens figurat).

Exercițiul 16

Arătați ce greșeli de exprimare conține textul:

Un moș bătrânel trecea zilnic, coborând în jos pe malul râului și-l vedeam cu ochii mei cum revenea din nou.

Rezolvare: Formațiile lexicale: **moș bătrânel**, **coborând în jos**, **vedeam cu ochii**, **revenea din nou** sunt **pleonasm**, adică alăturări de cuvinte, care repetă inutil aceeași idee.

MORFOLOGIA

Este partea gramaticii care cuprinde regulile privitoare la forma cuvintelor și la modificările formale ale acestora studiate pe părți de vorbire.

Cuvintele din limba română se grupează în **zece clase numite părți de vorbire: substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția.**

Din punct de vedere morfologic părțile de vorbire se clasifică în două grupe:

I. **Părți de vorbire flexibile:** substantivul, articolul, adjectivul, pronumele, numeralul și verbul.

II. **Părți de vorbire neflexibile:** adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția.

SUBSTANTIVUL

Definiție

Este partea de vorbire flexibilă care denumește lucruri, ființe, fenomene, noțiuni sau idei.

I. Clasificare

Substantivele sunt de două feluri:

a) substantive comune, care denumesc obiecte de același fel;

b) substantive proprii, care denumesc anumite ființe, lucruri sau fenomene, considerate izolat, pentru a le distinge de celelalte (nume de persoane sau de animale, denumiri geografice, instituții, opere literare sau științifice, corpuri cerești).

II. Genul

a) Masculin: băiat / băieți; b) Feminin: elevă / eleve;

c) Neutru: tablou / tablouri.

Substantive mobile. Această categorie este reprezentată de substantivele care, din aceeași rădăcină, pot realiza forme și pentru masculin și pentru feminin. Substantivele mobile denumesc grade de rudenie, anumite profesii sau indeletniciri: **bunic/bunică, naș/nașă, văr/vară, verișoară, doctor/doctoriță, inginer/ingineră.**

Tot în această categorie intră substantivele care denumesc ființe din regnul animal: **vulpe/vulpoi, urs/ursoaică, lup/lupoaică, găscă/gâscan.**

Substantive epice - denumesc printr-o singură formă, de masculin sau feminin, anumite specii din regnul animal: **elefant, fluture, girafă, crocodil, viespe**.

III. Numărul

A. **Singular** sau **plural**. Substantivele realizează opoziția dintre cele două numere cu ajutorul desinențelor: **câine/câini, frate/frați, pom/pomi, casă/case, marfă/mărfuri, gheață/ghețuri, tren/trenuri**.

Unele substantive masculine au aceeași formă la ambele numere întrucât **desinența este zero** și la singular și la plural: **crai, pui, ochi**.

Substantivele feminine derivate cu sufixul **-toare** au singularul la fel ca pluralul: **îngrijitoare, învățătoare, directoare**.

Și anumite substantive neutre au pluralul la fel ca singularul: **nume, pânțe, codice**.

B. Substantive **defective de număr** - sunt acele substantive care nu pot avea formă decât fie la singular, fie la plural.

1. defectiv de plural (care au formă numai la singular):

- nume de materii: **argint, tablă, zinc, sânge, miere, vată**;
- alimente: **lapte, unt, orez, făină, griș, marmeladă**;
- sporturi: **șah, fotbal, tenis, ski**.
- noțiuni abstracte: **fericire, foame, cinste, lene, sclavagism, educație, creștere**;
- substantive proprii: **Vasile, Dobrogea, Mangalia, Banat**.

2. defectiv de singular (care au formă numai la plural); este o categorie reprezentată doar de câteva substantive: **zori, ochelari, icre, bale, călți, șale**, la care se mai adaugă anumite toponimice: **Iași, Carpați, Văleni**.

IV. Cazul

A. Nominativ

La acest caz substantivul poate avea funcțiile sintactice:

1. Subiect: **Maria** citește.
2. Apozitie: Ioana, **fiica mea**, s-a supărat.
3. Nume predicativ (pe lângă verbele copulative **a deveni, a fi, a ajunge, a ieși, a rămâne, a însemna, a se naște, a constitui, a reprezenta, a se face, a se numi, a părea**): Ileana a ajuns **medic**. Ioana pare **artistă**.

B. Genitiv

La acest caz substantivul poate avea următoarele funcții sintactice:

1. Atribut substantival genitival
 - a) fără prepoziție: Cartea **mamei** e nouă.
 - b) cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale provenite din adverbe: **de deasupra, din fața, din (de la) spatele, din (de la) stânga, din (de la) dreapta, din jurul, din fundul, din lungul, din mijlocul, dindărătul, dinapoia** etc. Se observă că aceste cuvinte apar împreună cu articolul hotărât. Când apar nearticulate au valoare morfologică adverbială. Excep-

ție fac grupurile **de deasupra, din stânga, din dreapta** care apar articulate la ambele valori morfologice. Să se compare: Casa **din stânga** e nouă (adverb). Casa **din stânga** drumului e nouă (prepoziție).

2. Complement circumstanțial de loc cu aceleași prepoziții provenite din adverbe: Mașina se află **în fața casei**.

3. Complement circumstanțial de timp cu prepozițiile specifice: **pe timpul, pe vremea, de-a lungul, în cursul, înaintea**: Clima s-a schimbat **de-a lungul secolelor**.

4. Complement circumstanțial de cauză cu prepozițiile specifice: **din cauza, din pricina**: M-am supărat **din pricina Ioanei**.

5. Complement indirect cu prepozițiile specifice: **asupra, contra, împotriva**: Ceaiurile sunt bune **contra gripei**.

6. Nume predicativ însoțit întotdeauna de un articol posesiv: Cadoul acesta este **al Ioanei**.

C. Dativ

La acest caz substantivul poate avea următoarele funcții:

1. Complement indirect (este funcția de bază a dativului): I-am adus **colegului** o carte.

2. Complement circumstanțial instrumental cu prepozițiile: **datorită, grație, mulțumită**: Ileana a reușit **datorită muncii** sale.

3. Complement circumstanțial de mod cu prepozițiile: **conform, contra, potrivit**: Am procedat **conform programului** stabilit.

4. Complement circumstanțial de loc (dativul locativ) este o funcție mai rară: "Iar noi **locului** ne ținem"; "Stelele-n cer, / Deasupra mărilor / Ard **depărtărilor** / Până ce pier."

5. Atributul substantival este, de asemenea, o funcție rar întâlnită: Nepot de soră **Mariei**.

D. Acuzativ

La acest caz substantivul poate avea următoarele funcții sintactice:

1. Atribut substantival prepozițional cu diverse prepoziții simple sau compuse: casa: de piatră, din lemn, cu grădină, fără curte, de la țară, din oraș, de peste deal, dinspre șosea, de dincolo de drum, de dincoace de pădure, cât o cetate.

2. Complement direct pe lângă un verb tranzitiv:

a) cu prepoziția **pe** folosită înaintea substantivelor care denumesc: nume de persoane (sau animale), nume comune de persoane cunoscute de vorbitori (grade de rudenie, profesii, relații sociale) - în general, orice substantiv care se referă la o persoană: Am certat-o **pe Ileana**.; L-am întâlnit **pe vărul** meu.; I-am lăudat **pe elevii** mei.

Aceste substantive pot apărea și fără prepoziția **pe** când verbul este însoțit de un pronume reflexiv la cazul dativ posesiv. Să se compare: E bine să-i asculți **pe părinți**.; E bine să-ți asculți **părinții**.

b) fără prepoziția **pe** exprimat de toate celelalte substantive: Citesc o carte; Ascult muzică.

3. Complement indirect cu prepozițiile: **a, cu, de, despre, din, după, în, la, pe, pentru, spre** etc.: Miroase **a zăpadă**.; Emil e prieten **cu** toată lumea.; Cât ai dat **pe mobila** asta?

4. Complement circumstanțial de loc cu prepozițiile: **către, de la, de**

pe, de peste, de sub, din, dinspre, dintre, după, în, înspre, între, la, lângă, pe, peste, până, prin, spre, sub și cu locuțiunile prepoziționale: **aproape de, departe de, dincolo de**: Oamenii vin **de la munte**.; Ileana desenează **pe masă**.; Ioana locuiește **aproape de centru**.

5. Complement circumstanțial de timp cu prepozițiile și cu locuțiunile prepoziționale: **către, de, de la, din, dinspre, după, înspre, la, pe, peste, până, până la, înainte de, în timp de, în jur de, aproape de**: M-am întors **de luna trecută**.; Ne mai vedem **la anul** viitor. Am stat **până aproape de prânz**.

Anumite substantive pot apărea fără prepoziție. Acestea desemnează noțiuni temporale:

- anotimpurile: **primăvara, vara, toamna, iarna**;
- zilele săptămânii: **luni, marți** etc.;
- momente ale zilei: **dimineața, ziua, seara, noaptea**.

Cuvintele menționate au o dublă valoare morfologică: de substantive și de adverbe. Ele se recunosc ca substantive dacă sunt însoțite de un articol nehotărât sau de un atribut:

adverb: **Iarna** mă duc la munte.

substantiv: **Iarna** aceasta mă duc la munte. **Într-o seară** am ajuns târziu.

6. Complement circumstanțial de mod: Ioana vorbește **ca un clopoțel**.; S-a pus zăpadă **cât casa**.; A fost pedepsit **după fapta** comisă.

7. Complement circumstanțial de cauză cu prepozițiile: **de, din, dintr-, pentru**: Mă doare piciorul **de oboseală**.; A spart geamul **din greșeală**.; **Dintr-o eroare** a comis accidentul. A fost eliminat **pentru absențe**.

8. Complement circumstanțial de scop cu prepozițiile: **după, la, pentru**: Ioana a plecat **la (după, pentru) cumpărături**.

9. Complement de agent numai cu prepozițiile: **de, de către**. Această funcție este cerută totdeauna de un verb la diateza pasivă: Ioana fusese certată **de tatăl ei**.

10. Nume predicativ însoțit totdeauna de prepoziție: Cadoul acesta este **de la Ileana**.

Substantive compuse

Din punctul de vedere al originii lor, cele mai multe substantive compuse se dovedesc a fi din domeniul figurilor de stil (comparații, epitete și, mai ales, metafore): **Albă-ca-zăpada, floarea-soarelui, gura-leului, ciuboțica-cucului, soare-răsare, calea-laptelui, Valea Lungă, Valea Rea, Podul Șchiopului, mână-lungă, pierde-vară**.

O mare parte a substantivelor compuse au o valoare stilistică negativă, vizând o serie de defecte (zgârcenia, lenevia): **zgârie-brânză, frige-linte, gură-spartă, gură-cască, vântură-lume, linge-blide, pierde-vară**.

Din punct de vedere ortografic, există următoarele reguli de scriere a substantivelor compuse:

- a) Substantivele comune sau proprii compuse, ale căror componente

păstrează o independență semantică și morfologică se scriu cu cratimă: **laptele-cucului, zi-lumină, nu-mă-uita, Piatra-Olt, Vatra-Dornei, Curtea-de-Argeș** etc.

b) Substantivele compuse formate prin contopire se scriu într-un singur cuvânt: **bunăstare, untdelemn, binecuvântare, Câmpulung, Delavrancea.**

Locuțiuni substantivale

Cele mai multe locuțiuni substantivale sunt provenite din verbe sau locuțiuni verbale, prin substantivizarea infinitivului lung, supinului sau a participiului:

a) **bătaie de cap, aruncătură de ochi, cal de bătaie, punct de vedere, băgare de seamă;**

b) **aducere aminte, dare de mână, luare în primire, luare de contact, luare la rost, luatul în răs, luatul peste picior, statul de vorbă.**

Locuțiunile substantivale mai provin din elementul nominal al unui verb: **cai verzi pe pereți, foc de paie, soare cu dinți.**

Exercițiul 1

Determinați substantivele defective de număr din enunțurile următoare. Arătați "defectul" fiecăruia în parte.

Când joacă fotbal, nu poartă ochelari.; Am cumpărat un pachet de unt, deși aveam și margarină.; Fasolea este originară din America.; Pătrunjelul, mărarul și cimbrul sunt plante aromatice.; Ei se plângeau nu numai de foame, dar și de sete, pentru că, urcând pe Bucegi, și-au uitat proviziile la cabană.; Într-un târziu au ajuns la Padina.; Nu mi-am procurat încă **Analele de istorie** pe anul 1990.; Funeraliile încep la ora 14.

Rezolvare:

Substantive defective de singular: **ochelari, Bucegi, proviziile, Analele, funeraliile;**

Substantive defective de plural: **fotbal, unt, margarină, fasolea, pătrunjelul, mărarul, cimbrul, foame, sete, Padina.**

Exercițiul 2

Scrieți la plural nearticulat substantivele: **astru, bici, flăcău, fiu, cuscru.** Alcătuiți, apoi, enunțuri cu ele, punându-le în diverse situații sintactice în propoziție.

Rezolvare:

aștri, bice, flăcăi, fii, cuscri; Aștrii sunt niște sori foarte îndepărtați. (S.); Cozile **bicelor** se fac din lemn de corn. (A.); Dănuț și Vlad; verișorii mei, sunt niște **flăcăi** în toată puterea cuvântului. (**nume pred.**); Bunicul meu se uita la **fiii** lui ca la niște comori. (c.i.); Pe **cuscrii** noștri nu i-am cunoscut încă până azi. (c.d.)

Exercițiul 3

Folosiți substantivul **cer** în diverse enunțuri, urmărind ca el să îndeplinească pe rând, în propoziție, următoarele funcții sintactice: **subiect**, **nume predicativ**, **atribut substantival apozitional**, **atribut substantival genitival**, **atribut substantival prepozițional** și **complement**.

Rezolvare:

Cerul era foarte senin și înalt. (**S.**); Acesta e **cerul** cântat atât de mult de poeți? (**nume pred.**); El, **cerul**, mi-a răspuns întotdeauna, în felul lui, la toate întrebările mele. (**A. s. ap.**); Culoarele **cerului** sunt cele mai frumoase culori de pe lume. (**A. s. gen.**); Zborul **pe cer** al celor două avioane nu era deloc amenințător. (**A. s. prep.**); **Pe cer** nu era nici o stea. (**c. c. l.**); **Despre cer**, omul știe, totuși, atât de puține lucruri! (**c. i.**); Dacă am înțelege cât de cât **cerul**! (**c. d.**); **Cerului** îi datorăm cele mai mari bucurii ale noastre. (**c. i.**); Suntem apărați **de către cer** contra tuturor relelor. (**c. ag.**)

Exercițiul 4

Scrieți la ce caz sunt substantivele de mai jos și ce funcții sintactice au în propozițiile din care fac parte:

"Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați, se întinde o țară mândră și binecuvântată între toate țările semănate de Domnul pre pământ." (N. Bălcescu)

Rezolvare: **pe culmea** = Ac. cu prep. simplă **pe**, c. c. l.;

a munților = G., A. s. gen.;

Carpați = G., A. s. ap.;

o țară = N., S.;

între...țările = Ac. cu prep. simplă **între**, c. i.;

de Domnul = Ac. cu prep. simplă **de**, c. ag.;

pre pământ = Ac. cu prep. simplă **pre**, c. c. l.

Exercițiul 5

Folosiți substantivele **pașă**, **cârjă**, **plajă** și **vraja** la genitiv și dativ, în propoziții sau fraze.

Rezolvare:

Trebuințele **pașei** (G.) erau nenumărate, de aceea i se dădeau **pașei** (D.) nenumărate peșchesuri.

Lemnul **cârjei** (G.) pentru pașă era nou, din îndepărtata Chină, căci **cârjei** (D.) de pașă îi este hărăzit lemnul cel mai scump și mai plăcut la înfățișare.

Nisipul **plajei** (G.) era scăldat de apa agitată a mării. **Plajei** (D.) de la Mamaia i se păstrează cu cea mai mare grijă configurația și calitatea nisipului.

Vrajei (D.) inserării i se adaugă, la mare, și țipetele pascărușilor. Puterea **vrajei** (G.) marine e enormă.

Exercițiul 6

Arătați care sunt formele de genitiv-dativ articulat cu articol hotărât

Rezolvare: al (a, ai, ale) **lui** Ion al (a, ai, ale) **Marii** în propoziții:
 lui Ion **Marii**

Exercițiul 7

Rezolvare:

Exercițiul 8

Rezolvare: Substantivele: **studentime, sărăcime; tineret, făget; brădiș, alunis.**

Exercițiul 9

Rezolvare: Substantivele: **perete, șarpe, ginere, pește, mire, burete.**
Propozitiile: **Peretele (e) a lui (e) șarpe.**

Exercițiul 10

60

Rezolvare: sărac: ținut, om, continent, pământ, trai; severe: hotărâri, femei, mame, probleme, profesoare; amar: gust, fruct, trai, medicament, vin; urâtă: vreme, noapte, femeie, faptă, viață; deplorabil: gest, răspuns, obicei, spectacol, accident; riguroși: militari, savanți, judecători, termeni; profundă: tăcere, liniște, gândire, rană, durere; somptuos: spectacol, castel, apartament, trai, palat; pur: suflet, caracter, aer, minereu, cer.

Exercițiul 11

Arătați părțile de vorbire din care au provenit substantivele: **tânărul, binele, eul, doiul, oful, nimicul, zicerea, intrândul, susul.**

Rezolvare: Aceste părți de vorbire sunt: adjectiv, adverb, pronume personal, numeral cardinal, interjecție, pronume negativ, verb (infinitiv), verb (gerunziu), adverb.

Exercițiul 12

Gândiți-vă la 7 substantive provenite din alte părți de vorbire, adică din: adjectiv, numeral cardinal, verb, adverb, prepoziție și interjecție. Alcătuiți propoziții în care să includeți și aceste substantive.

Rezolvare: Substantivele: **roșul, șaptele, greul, scrisul, oful, eul.**

Propozițiile: **Roșul** este culoarea ta preferată?; Când ai luat **șaptele** de la fizică?; Cine a dus **greul** în această întreprindere a voastră?; Ai de gând odată să-ți perfecționezi **scrisul**?; Îți știu cel mai bine **oful**.; **Eul** colegului tău de bancă e prea puternic.

Exercițiul 13

Scoateți locuțiunile substantivale pe care le recunoașteți între alte locuțiuni și sintagme metaforice: **dare de mână, aducere aminte, băgare de seamă, luare în primire, numai piele și os, la Paștele cailor, foc de paie, tinere de minte, din zori și până-n seară, târâie-brâu, a băga de seamă, zgârie-brânză, aruncătură de ochi, încurcă-lume, vreo patruzeci și cinci, o sută și ceva.**

Rezolvare:

dare de mână, aducere aminte, băgare de seamă, luare în primire, foc de paie, tinere de minte, aruncătură de ochi.

Exercițiul 14

Alcătuiți propoziții în care să existe și substantive care au un înțeles la singular și alt înțeles la plural.

Rezolvare:

Substantivele: **frig / friguri** (boală, paludism); **grâu / grâne** (lanuri de grâu); **fier / fiare** (bucăți de fier sau animale sălbatice); **bunătate / bunătăți** (alimente rare, de calitate); **lapte / lapți** (celule vitale masculine la pești); **sare / săruri** (substanțe chimice de un anumit tip).

Propozițiile: Pe copil îl luară la zgâlțâit **frigurile**.; **Grânele** vălureau plăcut în bătaia vântului.;; **Fiarele** se încăierară într-o clipă.;; Ni s-au dăruit

atunci o grămadă de **bunătăți**.; Peștii aceștia au avut o mulțime de **lapți**.;
Sărurile s-au depus în final la fundul vasului.

ARTICOLUL

Definiție

Este partea de vorbire flexibilă cu rol auxiliar care însoțește un substantiv, arătând măsura în care obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.

1. Articolul hotărât - prezintă obiectul denumit ca fiind clar individualizat.

Forme: N. Ac. **-l, -le, -a / -i, -le**; G. D. **lui, i / -lor**

Articolul **lui** poate apărea și în poziție proclitică în următoarele situații:

- înaintea substantivelor proprii masculine: **lui Ion**;
- înaintea unor substantive masculine comune: **lui badea, lui vodă, lui nenea**;
- înaintea unor substantive proprii feminine neologice: **lui Cati, lui Carmen**;
- înaintea unor substantive comune feminine: **lui tanti**.

2. Articolul nehotărât: N. Ac. **un, o / niște**; G. D. **unui, unei / unor**

Articolul nehotărât este întotdeauna proclitic.

Atenție la confuzia cu numeralul (**un, o**) sau adjectivul pronominal nehotărât. Confuzia se evită observându-se existența în text a unor corelative ale numeralului sau ale pronomelui nehotărât:

Ileana a luat **o** carte, iar Ioana a luat **două**.

Astăzi a venit **un** prieten, mâine va veni **altul**.

Un, o au valoare de articole dacă la plural le corespunde forma **niște** și valoare de adjective pronominale nehotărâte dacă la plural le corespund formele **unii, unele**.

3. Articolul posesiv genitival: al, a, ai, ale

Este articolul care apare ca element auxiliar la pronumele posesive și la numerele ordinale. De asemenea însoțește un substantiv sau un pronume în cazul genitiv: **al Mariei, al lui, a sa, ale cuiva, al fiecăruia, ale acestora, al II-lea**.

Se adaugă forma **alor** de plural la cazurile genitiv și dativ: a) Casa **alor** mei e veche.; b) Le-am spus **alor** mei vestea.

4. Articolul demonstrativ: N. Ac. **cel, cea / cei, cele**; G. D. **celui, celei / celor**

Este articolul care leagă un substantiv sau un nume propriu de

persoană de determinantul său (adjectiv, numeral sau adverb cu prepoziție): **băiatul cel bun, Ștefan cel Mare, celor două fete, cei trei, cei din dreapta.** Articolul demonstrativ este și un auxiliar al gradului superlativ relativ: **cel mai bun, cel mai repede.**

Atenție la acordul corect: Le-am dat oamenilor **celor** sărmani.; I-am spus fetei **celei** rele.; Cartea elevei **cele**i silitoare este pe bancă.

Formele articolului demonstrativ au uneori valoarea unui pronume demonstrativ redus, concentrat: L-am întâlnit pe **(a)cel / ce** m-a ajutat.

Exercițiul 1

Găsiți 3 grupe de cuvinte care pot fi articulate în comunicare cu articol hotărât proclitic. Formulați enunțuri cu cuvintele articulate astfel.

Rezolvare:

I: **lui** Dănuț; **lui** Jean; **lui** Valeriu.

II: **lui** ianuarie; **lui** mai; **lui** decembrie.

III: **lui** doi; **lui** patru; **lui** zece.

Lui Dănuț îi place muzica. Bucuria **lui** Jean nu a fost de lungă durată. Notele **lui** Valeriu sunt cam mici.

Pe la mijlocul **lui** ianuarie m-am dus la el. Zilele **lui** mai au fost aproape călduroase. În nopțile **lui** decembrie se spun povești.

Puterea **lui** doi e mai mică decât a **lui** patru. **Lui** trei nu-i șade bine alături de opt. Contribuția **lui** zece la rotunjirea mediei a fost substanțială.

Exercițiul 2

Alcătuți două propoziții în care cuvântul **lui** să aibă valoare morfologică de pronume personal și două propoziții în care acesta să aibă valoare de articol hotărât.

Rezolvare:

Interesele **lui** nu sunt și interesele mele. (pron. pers., III, sg., m., G., A. pron.)

Lui ce-i pasă? (pron. pers., III, sg., m., D., formă acc., c. i.)

Lui Gigel i-au cumpărat părinții o bicicletă foarte modernă. (art. hot. procl., D., fără funcție sintactică)

Aceste cărți erau **ale lui** Gabi. (art. hot. procl., G., fără funcție sintactică)

Exercițiul 3

Construiți propoziții în care substantivul la genitiv însoțit de articolul posesiv (genitival) să se afle înaintea substantivului determinat. Indicați prin săgeată substantivul cu care ați făcut acordul articolului posesiv (genitival).

Rezolvare:

Bluza este **a** fetei vecinului nostru. Carnetul era **al** băiatului veriso-

rului meu. Cărțile au fost **ale** colegei tale de bancă. Acești porumbei sunt **ai** unchiului meu Tănăsescu.

Exercițiul 4

Alegeți forma corectă a articolului posesiv și introduceți-o în locul spațiului punctat:

Un gând ... fetei, o dorință ... tatel, niște propuneri ... mele au determinat-o să se înscrie la concursul de interpretare. Emoția și încrederea au fost soli ... lungii așteptări.

Rezolvare:

Un gând **al** fetei, o dorință **a** tatel, niște propuneri **ale** mele au determinat-o să se înscrie la concursul de interpretare. Emoția și încrederea au fost soli **ai** lungii așteptări.

Exercițiul 5

Completați locurile libere cu articolul posesiv **al**, **ai** sau cu grupurile **a-l**, **a-i**.

"Pe Dincă ... nostru au sărit doi turci, dar el a urlat ca un nebun: Pe ei, fraților!

Au sărit ... noștri; a fost o învălmășeală de nedescris. În zadar încercau ... potoli." (Camil Petrescu)

Rezolvare:

Pe Dincă **al** nostru au sărit doi turci, dar el a urlat ca **un** nebun: Pe ei, fraților!

Au sărit **ai** noștri; a fost o învălmășeală de nedescris. În zadar încercau **a-l** potoli.

ADJECTIVUL

Definiție

Este partea de vorbire flexibilă care exprimă o însușire a unei ființe sau a unui obiect, acordându-se cu substantivul respectiv.

Clasificare

A. Adjective variabile

1. **Variabile cu două terminații** - care își schimbă forma și după gen și după număr: bun - bună; buni - bune.

2. **Variabile cu o terminație** - care își schimbă forma numai după număr: cuminte - cuminți; verde - verzi; tare - tari.

B. Adjective invariabile

a) adjective provenite din adverbe: **asa**, **astfel**, **asemenea**, **bine**, **gata**.

Astfel de oameni nu-mi plac. Am cunoscut o femeie **bine**. Mâncarea este **gata**.

b) nume de culori: **bleu, roz, verde-praz, galben-pai;**

c) adjective neologice: **perspicace, atroce, precoce, propice, vivace, locvace.**

Grade de comparație

A. Pozitiv: **bun**

B. Comparativ:

a) de superioritate: **mai bun;**

b) de egalitate: **tot așa de, la fel de, tot atât de bun;**

c) de inferioritate: **mai puțin bun.**

C. superlativ relativ:

a) de superioritate: **cel mai bun;**

b) de inferioritate: **cel mai puțin bun.**

D. Superlativ absolut - realizat cu adverbele **foarte** (foarte bun) și **tare** (tare bun).

Mai există numeroase adverbe care pot forma superlativul: extraordinar, formidabil, nemaipomenit, excelent **de** ...

Aceste adverbe auxiliare pot fi ele înseși adjective când apar singure. În această situație gradul superlativ absolut rămâne valabil.

adv. Am văzut un film **excelent de bun.**

Am citit o carte **excelent de interesantă.**

adj. Am citit o carte **excelentă.**

Atenție: adverbele **asa de** și **atât de** nu formează gradul superlativ întotdeauna.

Am văzut o piesă **atât de** proastă. Am văzut un tip **atât de** înalt.

Superlativul se mai poate realiza:

a) **cu ajutorul unor substantive:** gol pușcă, prost grămadă, deștept foc, bucuros nevoie mare;

b) **prin repetiție:** rău-rău, gol-golul, nou-nouți, mic-mic;

c) **prin intonație:** maaare;

d) **cu prefixe sau sufixe:** străvechi, ultramodern, rarisim, extrafin, superelegant, supraelastic;

e) **prin rocada adjectiv-substantiv:** o frumusețe de fată;

f) **prin repetiție la genitiv:** frumoasa frumoaselor.

Există adjective care nu pot avea grade de comparație deoarece exprimă însușiri cu caracter absolut: **inferior, anterior, suprem, optim, viu, mort, veșnic, perfect, principal, complet, întreg, pătrat, rotund** etc.

Funcții sintactice:

1. Atribut adjectival: Carte **frumoasă**;

2. Nume predicativ: Cartea este **frumoasă**;

3. Complement indirect: **Din rău** a devenit bun;

4. C. c. de timp: L-am cunoscut **de mic**;

5. C. c. de cauză: **De rău** nu vrea s-asculte.

Locuțiuni adjectivale

A. Locuțiuni adjectivale variabile:

- luat de suflet, luat în seamă, tras de păr, dat dracului;
- bătător la ochi, făcător de bine, băgător de seamă, pestriț la mațe;
- al dracului, al naibii, cel din urmă, tot unul și unul;
- la locul lui, de solul lui, într-o ureche, slab de inger, tras de păr.

B. Locuțiuni adjectivale invariabile:

- nu știu cum;
- de ispravă, de pomină, din topor, fel de fel, ca aceea, de nimic;
- numai piele și os, cu scaun la cap, tobă de carte, dintr-o bucată;
- cu capul în nori, cu scaun la cap, cu stea în frunte, tot felul de, din partea locului.

O locuțiune adjectivală poate primi grad de comparație

- om foarte de treabă, femeie prea la locul ei, cel mai al dracului.

Compliniri interioare:

- în putere / în **toată** puterea;
- de nădejde / de **mare** nădejde;
- de credință / de **rea** credință;
- în regulă / în **toată** regula;
- de **bun** gust.

Exercițiul 1

Alcătuți enunțuri în care să folosiți adjective cu diverse funcții sintactice. Precizați funcția sintactică a fiecărui adjectiv folosit:

Rezolvare:

- Constantinescu are **cele mai bune** note la chimie. (A. adj.)
- Toți tinerii aceia erau **deosebit de inteligenți**. (nume. pred.)
- "Încă **de mic**/ Te cunoșteam pe tine." (M. Eminescu) (c. c. t.)
- "Și plângeam **de supărată**/ Că tu nu te-ai priceput." (G. Coșbuc) (c. c. cz.)

Exercițiul 2

Alcătuți enunțuri în care adjectivele de mai jos să aibă funcțiile sintactice de nume predicativ și atribut adjectival: **argintie, fistichiu, tragică, selenar, vulcanic, ortodox**.

Rezolvare:

- Promoroaca era **argintie**. (nume pred.)
- Grădina era învăluită într-o poleială **argintie**. (A. adj.)
- Pardesiul tău era **prea fistichiu**. (nume pred.)
- M-am îmbrăcat cu puloverul **cel fistichiu**. (A. adj.)
- Situația devenise **tragică**. (nume pred.)
- Ce este, oare, o farsă **tragică**? (A. adj.)
- Acel peisaj părea **selenar**. (nume pred.)

Am scris o poezie pe un motiv **selenar**. (A. adj.)
Ai un temperament **vulcanic**, dragul meu! (A. adj.)
Ești **vulcanic**, ce mai, păzește-te de exces! (nume pred.)
M-am născut **ortodox** și așa vreau să mor. (nume pred.)
Preotul **ortodox** din cartierul nostru este un om foarte învățat. (A. adj.)

Exercițiul 3

Construiți câte două propoziții în care adjectivele compuse **galben-auriu**, **gri-argintiu** și **tehnico-științific** să însoțească câte un substantiv feminin, la singular și la plural. Subliniați elementul adjectivului compus prin care se face acordul cu substantivul determinat.

Rezolvare:

Ți-ai cumpărat o rochie galben-**aurie**.
Luminile străluceau în orașe galben-**aurii**.
Apa gri-**argintie** a râului clipea între sălcii.
Peștii gri-**argintii** se azvârleau din apă către soare.
De unde ai făcut rost de această carte tehnico-**științifică**?
Cărțile tehnico-**științifice** largesc mult orizontul cunoașterii.

Exercițiul 4

Transformați în adjective următoarele substantive, adăugând sufixele cunoscute în cazul acestei părți de vorbire: zel, lună, grijă, continent, aliment, exemplu, feerie, centru, veniț, ploaie, infecție, aptitudine, mușchi.

Rezolvare:

zelos, **lunar**, **grijuliu**, **continental**, **alimentar**, **exemplar**, **feeric**,
central, **veninos**, **ploios**, **infecțios**, **apt**, **mușchiulos**.

Exercițiul 5

Determinați locuțiunile adjectivale din enunțurile care urmează și precizați funcțiile lor sintactice în propoziție:

S-a căsătorit nu numai cu un bărbat de ispravă, dar și cu un ins cu stare, încât învățătoarea de altădată devenise o femeie de seamă în satul acela cu oameni tot unul și unul. Din nefericire boala contractată în tinerețe o făcuse să ajungă la un moment dat numai piele și os. Discuțiile fel de fel au început imediat, căci, pe lângă persoanele cu miere pe limbă existau și acolo, ca pretutindeni, și din cei negri în cerul gurii care de dimineața și până seara vorbesc vrute și nevrute.

Rezolvare:

de ispravă (destoinic) = A. adj.; **cu stare** (bogat) = A. adj.; **de seamă** (importantă) = A. adj.; **tot unul și unul** (vrednici) = A. adj.; **numai piele și os** (foarte slabă) = nume pred.; **fel de fel** (felurite) = A. adj.; **cu miere pe limbă** (prietenos) = A. adj.; **din cei negri în cerul gurii** (răi) = S.; **vrute și nevrute** (prostii) = c. d.

Exercițiul 6

Dintre cele două forme ale cuvintelor din paranteză, alegeți-le pe cele corecte și alcătuiți diverse enunțuri cu ele: probleme (analoge / analoage);

întrebare (echivocă / echivoacă); lume (înterlopă / înterloapă); purtare (snobă / snoabă); feerie (policromă / policroamă); persoană (poliglotă / poligloată).

Rezolvare: Formele corecte: **analoage, echivocă, înterlopă, snobă, policromă, poliglotă.**

Enunțurile: Ai alcătuit două texte în proză **analoage**.; Mi-ai adresat o întrebare **echivocă**.; În cartierele orașului nostru trăiește multă lume **înterlopă**.; Cumpărăturile pe care le face o persoană **snobă** sunt cel mai adesea inutile.; Prefer o fotografie **policromă** uneia în alb-negru.; O persoană **poliglotă** știe foarte bine și românește.

Exercițiul 7

Alcătuiți propoziții dezvoltate cu ajutorul adjectivelor și al locuțiunilor adjectivale: **triumfător, mai puțin eficace, fel de fel, fatal, dat dracului, cel mai interesant, tobă de carte**. Precizați funcțiile sintactice în propoziție ale acestor elemente și formații morfologice.

Rezolvare: El a ieșit **triumfător** din competiția de ieri. (**nume pred.**); Metoda aceea s-a dovedit **mai puțin eficace** decât multe altele. (**nume pred.**); Erau adunate acolo **fel de fel** de persoane. (**A. adj.**); Drumul **fatal** al acelei afaceri în ziua aceea a început. (**A. adj.**); Văru-meu de la Ruginoasa era, într-o mulțime de privințe, **dat dracului**. (**nume pred.**); **Cel mai interesant** roman citit de mine e **Patul lui Procrust** de Camil Petrescu. (**A. adj.**); După studii deosebit de temeinice în străinătate, ai ajuns **tobă de carte**. (**nume pred.**)

PRONUMELE

Definiție

Este partea de vorbire flexibilă care ține locul unui substantiv.

Pronumele personal

Este pronumele care desemnează diferite persoane.

Forme:

A. Nominativ

I	eu	noi
II	tu	voi
III	el, ea	ei, ele (la care se adaugă formele populare: dânsul, dânsa, dânsii, dânsele.)

Funcții sintactice:

1. Subiect: **Ei** au întârziat.
2. Apozitie: Maria, **adică ea**, s-a supărat.
3. Nume predicativ: Maria este **ea**. **Eu** sunt **eu** și mă cheamă ca pe mine. Acesta sunt **eu**.

B. Genitiv: I ---; II ---; III lui, ei, lor

Funcții sintactice:

1. Atribut pronominal

a) fără prepoziție: cartea **lui**;

b) cu prepoziții provenite din adverbe: cartea **din fața lui**;

2. C. c. l.: Am trecut **prin fața ei**.

3. C. c. t.: **Pe vremea lor** era altfel.

4. C. c. cz: **Din cauza lui** am greșit.

5. C. i.: **Asupra lor** s-a abătut o nenorocire.

6. nume pred.: Cartea este **a lui**.

Prepozițiile care cer funcțiile de mai sus sunt aceleași prepoziții care preced un substantiv în cazul genitiv.

C. Dativ

	Accentuat	Neaccentuat	Accentuat	Neaccentuat
I	mie	îmi, mi	nouă	ne, ni
II	ție	îți, ți	vouă	vă, vi, v-
III	lui	îi, i	lor	le, li
	ei			

Funcții sintactice:

1. C. i.: **Mie mi**-a spus.

2. C. c. ins.: Mulțumită **lui** am reușit.

3. Atribut pronominal în dativul posesiv. Aici apar numai formele neaccentuate (**mi, ți, i / ne, vă, le**). Aceste forme determină un substantiv de care se leagă prin cratimă. Dacă substantivul este însoțit de un adjectiv antepus, pronumele se leagă de adjectiv.

"Tot mai citesc măiastra-**ți** carte."

4. Dativul etic. În anumite expresii apar forme neaccentuate care au o valoare afectivă, fără funcție sintactică, dar cu valoare stilistică:

Vor să **mi** te-omoare; Cât **mi ți**-i gliganul; Mai zi-**i** din vioară.

D. Acuzativ

	Accentuat	Neaccentuat	Accentuat	Neaccentuat
I	mine	mă, m-	noi	ne
II	tine	te	voi	vă, v-
III	el	îl, l	ei	îi, i
	ea	o	ele	le

Funcții sintactice:

1. Atribut pronominal prepozițional: Nu-mi place cartea **de la tine**.

2. C. direct, numai cu prepoziția **pe**. Formele neaccentuate au totdeauna funcția aceasta: **Pe mine mă** așteptai?

3. C. indirect: **Mie ce-mi** dai?

4. C. circ. de loc: Merg **spre ei**. Stau **lângă**, (aproape, departe de) **ei**.

5. C. de agent: Am fost urmărit **de ea**.

6. Nume predicativ: Cartea este **de la el**.

Și la acuzativ există forme cu valoare sintactică neutră: A încurcat-o.;
Nu le are cu muzica.

E. Vocativ: II tu! voi!

Pronumele reflexiv

Exprimă identitatea subiectului cu complementul direct sau indirect. Se caracterizează formal prin identitatea de persoană cu verbul însoțit.

Forme:

A. Dativ

I	îmi, mi	ne	
II	îți, ți	vă, vi	
III	își, și	își, și	- sieși

Formele de persoana I și a II-a sunt împrumutate de la pronumele personal. Confuzia se evită astfel:

- dacă pronumele și verbul sunt la aceeași persoană, pronumele este reflexiv;

- dacă nu sunt la aceeași persoană, pronumele este personal.

Pronumele reflexiv are rolul esențial de a forma diateza reflexivă a verbului, fără posibilitatea de a mai avea și funcție sintactică.

De cele mai multe ori pronumele reflexiv în dativ realizează o falsă diateză reflexivă, întrucât pronumele nu mai determină verbul, ci un substantiv din propoziție față de care este atribut pronominal:

Maria **și**-a luat geanta (sa).

Deci pronumele reflexiv **și** are sens posesiv.

Se realizează astfel funcția de atribut pronominal în cazul dativ posesiv.

În astfel de exemple verbul este la adevărata diateză: activă. Înlăturarea pronumelui reflexiv nu produce nici o modificare de sens a verbului, ceea ce demonstrează că verbul este la diateză activă: Maria a luat geanta.

B. Acuzativ

I	mă,	ne	
II	te	vă,	
III	se, s	se, s	sine

La acuzativ pronumele reflexiv formează totdeauna diateza reflexivă, chiar și atunci când, ca înțeles, este o falsă diateză reflexivă:

Ion s-a luat după mine.; Ion se gândește la o problemă.; Ion s-a supărat pe Maria.

În exemplele de mai sus, deși apar unele ezitări, verbele rămân la diateza reflexivă.

Diateza reflexivă cu sens pasiv

Ușa se închide la ora 22.

(de cineva)

Cartofii se curăță bine.

În exemplele de mai sus există posibilitatea apariției unui complement de agent. Acesta se simte, chiar dacă nu este menționat. Deci, în astfel de exemple, verbul este la falsa diateză reflexivă și la adevărata diateză pasivă:

Ușa este închisă de cineva.

Pronumele personal de politețe

- Formele: dânsul, dânsa / dânsii, dânsule - nu sunt pronume de politețe, ci forme populare ale pronumelui personal.

Dumneavoastră

N. Ac. Dumneavoastră

G. D. Dumneavoastră

Dumneata (Mata, Matale)

N. Ac. Dumneata

G. D. Dumitale / Dumnealui

Dumneaei

Dumnealor

Afară de aceste forme de bază există și forme compuse (locuțiuni pronominale) folosite în împrejurări speciale:

- Excelența (Voastră) - Excelenței Voastre (Sale);
- Înălțimea Voastră - Înălțimii Voastre;
- Sanctitatea Voastră - Sanctității Voastre;
- Eminența Voastră - Eminenței Voastre;
- Domnia Voastră - Domnia Sa;
- Măria Ta / Voastră.

La acestea pot fi adăugate formele peiorative, întâlnite mai ales în basme: Urâciunea Voastră; Întunecimea Voastră.

Pronumele și adjectivul pronominal de întărire

În limba română actuală nu mai este folosit decât sporadic ca pronume, ci doar ca adjectiv pronominal de întărire.

		Masculin	Feminin
Sg.	I	însumi	însămi
	II	însuți	însăți
	III	însuși	însăși
Pl.	I	înșine	însene
	II	înșivă	însevă
	III	înșiși	înseși (însele)

Atenție la formele de G. D. pentru genul feminin, singular.

N. Ac. eu însămi
tu însăți
ea însăși

G. D. mie însemi
ție înseți
ei înseși

Pronumele și adjectivul pronominal posesiv

Forme:

A. Un singur posesor

I	al meu	a mea	ai mei	ale mele
II	al tău	a ta	ai tăi	ale tale
III	al său	a sa	ai săi	ale sale
	(al lui)	(a lui)	(ai lui)	(ale lui)
	(al ei)	(a ei)	(ai ei)	(ale ei)

B. Mai mulți posesori

I	al nostru	a noastră	ai noștri	ale noastre
II	al vostru	a voastră	ai voștri	ale voastre
III	(al lor)	(a lor)	(ai lor)	(ale lor)

Formele subliniate între paranteze nu sunt pronume posesive, ci pronume personale în G. - deci vor fi analizate ca atare.

Pentru cazurile G. D. apar forme acordate ale adjectivului pronominal posesiv la feminin singular.

I-am spus surorii $\left\{ \begin{array}{l} \text{mele} \\ \text{tale} \\ \text{sale} \end{array} \right.$ a) I-am dat prietenei **mele**;
b) I-am dat unei prietene **a mele**; față de:
a) I-am dat prietenului **meu**;
b) I-am dat unui prieten **al meu**.

Funcții sintactice

A. Nominativ

1. Subiect: **Al meu** s-a stricat.
2. Apozitie: Aceste lucruri, adică **ale mele**, îmi aparțin.
3. Nume predicativ: Cartea este **a mea**. (Cartea aceasta este cartea mea.)

B. Genitiv suportă numai funcțiile de:

1. Atribut pronominal: cartea **alor mei**;
2. Nume predicativ: Cartea este **a alor mei**.

Observație

La acest caz pronumele posesiv nu mai poate avea funcțiile cerute de prepozițiile specifice, întâlnite la substantiv sau la celelalte pronume. Fenomenul este o urmare a faptului că pronumele se acordă cu respectivele prepoziții, devenind adjectiv pronominal posesiv cu unica funcție de atribut adjectival. Din această cauză prepozițiile respective trebuie considerate substantive care preiau rolul sintactic ce ar fi trebuit să-l aibă pronumele posesiv:

Să se compare: a) Mașina a trecut **prin fața casei**.

Mașina a trecut **prin dreptul casei**.
prin fața (dreptul) casei = substantiv în cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională prin fața (dreptul), funcția sintactică de c. c. l. cu:

b) Mașina a trecut **prin fața mea**.
Mașina a trecut **prin dreptul meu**.

În aceste exemple se observă că pronumele se acordă în gen cu prepoziția, deci este adjectiv. Analiza morfologică a grupului subliniat suferă următoarele modificări:

prin fața (dreptul) = substantiv în cazul acuzativ cu prepoziție, funcția sintactică de c.c. de loc;

mea (meu) = adjectiv pronominal posesiv, se acordă în gen, nr., caz cu substantivul fața (dreptul), funcția sintactică de atribut adjectival.

C. Dativ

1. C. i.: Le-am spus **alor mei**.
2. C. c. ins.: Mulțumită **alor mei** am reușit.

D. Acuzativ

1. A. pron.: Părerea ta **despre ai mei** m-a dezamăgit.
2. C. d.: L-am luat pe **al tău**.
3. C. i.: Plec cu **ai mei**.
4. C. c. l.: Stau **lângă ai mei**.
5. C. ag.: Am fost pedepsit **de ai mei**.
6. Nume pred.: Cadoul este **de la ai mei**.

Când se acordă în gen, nr., caz cu substantivul pe care-l determină, devine adjectiv pronominal posesiv cu unica funcție de atribut adjectival. Aici intră și formele: (mamei) **mele, tale, sale**.

Substantivele grade de rudenie nearticulate se leagă totdeauna prin cratimă de adjectivele pronominale posesive:

taică-tău; soră-sa; mă-ta; bunică-meu (miu); naș-tu

Pronumele și adjectivul pronominal demonstrativ

Forme:

A. De apropiere

N. Ac. acesta, aceasta - aceștia, acestea

G. D. acestuia, acesteia - acestora

ăsta, asta - ăștia, ăstea

ăstuia, ăsteia - ăstora

B. De depărtare

N. Ac. acela, aceea - aceia, acelea

G. D. aceluia, aceleia - acelora

ăla, aia - ăia, ălea

ăluia, ăleia - ălora

C. De identitate

N. Ac. același, aceeași - aceiași, aceleași

G. D. aceluiași, aceleiași - acelorași

D. De diferențiere (de alegere)

N. Ac. celălalt, cealaltă - ceilalți, celelalte

G. D. celuiilalt, celeilalte - celorlalți, celorlalte

ălălalt, ailaltă - ăilalți

ăluilalt, ăleilalte - ălorlalți

N. Ac. cestălalt, ceastălaltă - ceștialalți, cestealalte

G. D. cestuilalt, cesteilalte - cestorlalți, cestorlalte

Pronumele demonstrativ de depărtare apare și cu forme prescurtate, omonime ale articolului demonstrativ:

cel $\begin{cases} \text{ce} \\ \text{care} \end{cases}$

cea - care

cel $\begin{cases} \text{ce} \\ \text{care} \end{cases}$

cele $\begin{cases} \text{ce} \\ \text{care} \end{cases}$

Funcțiile sintactice: sunt aceleași ca la celelalte pronume.

Când se acordă în gen, nr., caz cu un substantiv, devine adjectiv pronominal demonstrativ cu funcție de atribut adjectival.

A. pron.: Caietul **acestuia**

A. adj. în G. D.: I-am spus

omului **acestuia**
femeii **aceleia**
oamenilor **acelora**

Atenție la acord!

Pronumele și adjectivul pronominal interogativ - relativ

A. cine

N. Ac. cine; G. D. cui (nu poate fi adjectiv pronominal)

B. ce

N. Ac. ce -; G. D. --- (poate fi adjectiv pronominal: **Ce** carte citești?)

C. care

N. Ac. care; G. D. căruia, căreia - căroră
(poate fi adjectiv pronominal: **Care** carte îți place?)

D. cât

N. Ac. cât, câtă - câți, câte; G. D. ----- - câtor
(poate fi adjectiv pronominal: **Câți** oameni au venit?)

E. de, atunci când are valoare de pronume relativ
Oamenii / **de** s-au adunat / s-au împrăștiat.

Funcții sintactice:

1. **Subiect:** Cine a venit? Ce se aude?
2. **Nume predicativ:** Cine ești tu? Ce ești tu? Al cui ești tu? De la cine e cartea?
3. **Complement direct:** Ce citești?
4. **Complement indirect:** Despre cine vorbești?; Cui i-ai spus?; Împotriva cui acționezi?
5. **Atribut pronominal:** A cui carte o preferi?
6. **Complement circumstanțial de loc:** În fața cui stai tu?
7. **Complement circumstanțial de cauză:** Din cauza cui te-ai lovit?
8. **Complement de agent:** De cine ai fost urmărit?

ceea ce = pronume relativ compus

Pronumele relative au funcții sintactice în propoziția pe care o introduc în frază. Exemplu: Nu știu / **cine** a venit. (subiect); Nu știu / **ce** carte să iau. (atribut adjectival);

Pronumele și adjectivul pronominal nehotărât

Este pronumele care înlocuiește un substantiv, dând indicații foarte vagi asupra obiectului denumit de acesta.

A. Compuse din pronumele interogativ - relative și alte elemente:

1. N. Ac. cineva, ceva, careva, câtva (câtiva, câteva)
G. D. cuiva, căruia (cătorva)

2. N. Ac. oricine, orice, oricare, oricât (oricâți, -e)
G. D. oricui, ----, oricărui (-ei), ---, oricătora

3. N. Ac. oarecine, oarece, oarecare, oarecât
G. D. oarecui, ----, ----, ----

4. N. Ac. fiecare, flece, fiecare, flecât
G. D. fiecui, ----, fiecăruia (-eia), ---

5. N. Ac. orișicine, orișice, orișicare, orișicât
G. D. orișicui, ----, orișicărui, orișicătora

6. N. Ac. altcineva, altceva, altcareva, ----
G. D. altcuiva, ----, altcărui, ----

B. Compuse din vre- și un pronume nehotărât simplu:

1. N. Ac. vreunul, vreuna - vreunii, vreunele
G. D. vreunuia, vreuneia - vreunora

2. vreun, vreo

C. Pronume și adjective pronominale simple:

1. N. Ac. unul, una - unii, unele
G. D. unuia, uneia - unora

2. N. Ac. altul, alta - alții, altele
G. D. altuia, alteia - altora

3. N. Ac. puțin, puțină - puțini, puține
G. D. ----, ---- - puținora

4. N. Ac. mult, multă - mulți, multe
G. D. ----, ---- - multora

5. alde - numai ca adjectiv pronominal nehotărât

6. N., Ac.: cutare
G., D.: cutărui, cutăreia - cutărora

7. N. Ac. tot, toată - toți, toate
G. D. ----, ---- - tuturor

8. N. Ac. atât, atâta- atâți, atâtea
G. D. ----, ----- - atâtoră

9. N. Ac. anumit, anumită - anumiți, anumite numai ca adjectiv pronominal nehotărât
G. D. -----, ----- - anumitor

10. anume - invariabil, numai ca adjectiv pronominal, însoțind un substantiv la singular: un caz anume / o anume situație

11. niscăi(va)

Unele dintre pronumele nehotărâte se folosesc numai ca adjective pronominale: **fiece, vreun, alde, anume, anumit**. Altele sunt folosite numai ca pronume: **cineva, careva, altceva, oricine, fiecare**. A treia categorie o formează acele pronume nehotărâte care pot avea o dublă valoare morfologică: **unul, altul, ceva, oricare, fiecare, vreunul, cutare**.

Funcțiile sintactice sunt aceleași ca la celelalte pronume.

Când determină un substantiv cu care se acordă în gen, nr., caz, devine adjectiv pronominal nehotărât, cu unica funcție de atribut adjectival.

Pronumele și adjectivul pronominal negativ

1. N. Ac. nici unul, nici una - nici unii, nici unele
G. D. nici unuia, nici uneia - nici unora

Atenție la forma adjectivală, când se confundă cu articolul nehotărât: N-a venit **nici un** om. / N-a venit **nici o** femeie.

2. N. Ac. nimeni nu pot fi și adjective pronominale negative
G. D. nimănui

3. N. Ac. nimic nu poate fi și adjectiv pronominal negativ
G. D. ----

Funcțiile sintactice: sunt aceleași ca la celelalte pronume.

Locuțiuni pronominale

- câte și mai câte, câte toate, câte alea toate;
- cine știe cine (cineva), cine știe ce, nu știu cine, nu știu ce (cineva, ceva);
- nimica toată, te miri ce și mai nimica, cât păr în palmă; nici cât negru sub unghie;
- nici picior de om, nici țipenie de om.

Exercițiul 1

Alcătuieți enunțuri în care să existe cât mai multe părți de propoziție exprimate prin pronume personale.

Rezolvare:

Noi nu suntem de acord cu propunerile voastre. (S.)

Am discutat **cu dumneata** cam mult. (c. i., pron. pers. de politețe)

Cel de acolo sunt **eu**. (nume pred.)

Cearta **cu ea** m-a afectat foarte mult. (a. pron. și c. d.)

Treci **pe la mine** mâine-seară? (c. c. l.)

Părerile-**ți** aveau puterea de a enerva și a nu convinge niciodată. (A. pron. - dativul posesiv)

Ai fost supărată **de ea** de mai multe ori. (c. ag.)

Exercițiul 2

Subliniați pronumele reflexive din textele următoare și faceți analiza lor morfologică și sintactică:

a) "Lauda de sine nu miroase-a bine." (Proverb)

b) "Apoi, la rândul lui, Volnic ia caii de aramă, dă la fiecare câte unul și pentru sine ține iarăși unul." (P. Ispirescu)

c) "Popa Tonea deșlusea în sine, acum, poruncitoarea nevoie sufletească să nu meargă singur la Cladova." (Gala Galaction)

d) "Cine nu se pune pe sine jertfă ... nu-i vrednic să țină în stăpânire noroadale." (M. Sadoveanu)

e) "Apropie-te, vere Cozmuță ... După ce am purces, ... moș Petrea i-a făcut loc lângă sine lui Cozmuță." (M. Sadoveanu)

Rezolvare:

de sine = pron. refl., Ac. cu prep. simplă **de**, a. pron.;

pentru sine = pron. refl., Ac. cu prep. simplă **pentru**, c. i.;

în sine = pron. refl., Ac. cu prep. simplă **în**, c. c. l.;

se = pron. refl., III, marcă a diatezei reflexive, nu are funcție sintactică;

pe sine = pron. refl., Ac. cu prep. simplă **pe**, c. d.;

te = pron. refl. (formă împrumutată de la pron. pers.), II, sg., marcă a diatezei reflexive, nu are funcție sintactică;

lângă sine = pron. refl., Ac. cu prep. simplă **lângă**, c. c. l.

Exercițiul 3

Alcătuți enunțuri în care pronumele demonstrative **acela, aceștia, aceeași** să apară și ca adjective pronominale. Căutați ca pronumele să aibă de fiecare dată altă funcție sintactică.

Rezolvare:

Acela este fratele meu cel mai mare. (S.)

Interesele **aceluia** nu sunt și interesele mele. (A. pron.)

Individul despre care ți-am vorbit e **acela**. (nume pred.)

Despre acela știu prea puține lucruri. (c. i.)

Aruncă **până la acela**, că poți! (c. c. l.)

Aceștia sunt toți banii mei de buzunar. (S.)

Cărțile de aici sunt **ale acestora**. (nume pred.)

Acestora nu le-am spus încă nimic. (c. i.)

Discuțiile **acestora** mi-au oferit multe sugestii. (A. pron.)

Pe aceștia îi cunosc cel mai bine. (c. d.)

Aciași au venit azi în audiență la director. (S.)

Problema a rămas **aceeași**. (nume pred.)

Aceleiași i-am dăruit o cutie de bomboane și o carte. (c. i.)

M-am supărat **pe aceeași**. (c. d.)

Erai așteptată în parc **de aceeași**. (c. ag.)

Dorințele **aceleiași** sunt cunoscute de toți colegii de serviciu. (A. pron.)

Caletul **acela** încă îmi mai trebuie. (A. adj.)

Acești brazi sunt cei mai înalți din toată pădurea. (A. adj.)

Aceeași idee îmi vine în minte în fiecare zi. (A. adj.)

Notă: Cele trei pronume folosite în exercițiul au fost:

- **acela**: demonstrativ de depărtare;
- **aceștia**: demonstrativ de apropiere;
- **aceeași**: demonstrativ de identitate.

Exercițiul 4

Delimitând și precizând în prealabil propozițiile de mai jos, analizați sintactic și morfologic pronumele relativ **care**:

1. Băiatul ¹/ **care** cântă atât de frumos ²/ este verișorul lui Carmen.¹/
2. Problema ¹/ **căreia** nu i-am găsit rezolvarea ²/ îmi dă prea multă bătaie de cap.¹/
3. Vorba ¹/ **pe care** mi-ai spus-o cândva ²/ e de neuitat.¹/
4. Locul ¹/ **în care** m-ai văzut ²/ îmi place nespus de mult.¹/
5. Iată omul ¹/ în casa **căruia** am crescut.²/
6. Spune-mi ¹/ **în dreptul căruia** te-ai oprit.²/
7. Am descoperit soluția ¹/ **mulțumită căreia** am reușit.²/
8. Oamenii ¹/ **pe vremea căroră** am trăit eu ²/ erau altfel.¹/

Rezolvare:

1. **care** = S., pron. rel., m., sg., N.;
2. **căreia** = c. i., pron. rel., f., sg., D.;
3. **pe care** = c. d., pron. rel., f., sg., Ac. cu prep. simplă pe;
4. **în care** = c. c. l., pron. rel., n., sg., Ac. cu prep. simplă în;
5. **căruia** = A. pron., pron. rel., m., sg., G.;
6. **în dreptul căruia** = c. c. l., pron. rel., m., sg., G.;
7. **mulțumită căreia** = c. c. instr., pron. rel., f., sg., G.;
8. **pe vremea căroră** = c. c. t., pron. rel., pl., G.

Exercițiul 5

Folosiți pronumele nehotărâte **cineva** și **altcineva** în enunțuri în care să apară la cazurile N., G., D. și Ac. Fiți atenți la forme!

Rezolvare:

Cineva are ceva cu mine! (N.)

Gândurile **cui** nu sunt deloc cinstite. (G.)

Cui îi trebuie ceva mai multă corectitudine în comportament. (D.)

Am discutat toată seara despre **cineva**. (Ac.)

Alt**cineva** nu poate merge acolo. (N.)

Pretențiile **alt****cui** la această moștenire sunt aproape absurde. (G.)

Altcuiva eu nu-i împrumut această carte. (D.)

Cu **altcineva** am discutat eu săptămâna trecută. (Ac.)

Exercițiul 6

Analizați pronumele și adjectivele pronominale din versurile următoare: "Azi te-adorm cu dânsul eu, / Ieri el m-adormea pe mine, / Și-adormi pe tatăl meu / Când era copil ca tine ..." (Șt. O. Iosif)

Rezolvare:

te = pron. pers., II, sg., Ac., formă neac., **c. d.**;

cu dânsul = pron. pers., III, sg., Ac. cu prep. simplă **cu**, **c. i.**;

eu = pron. pers., I, sg., N., **S.**;

el = pron. pers., III, sg., n., N., **S.**;

m- = pron. pers., I, sg., Ac., formă neac., **c. d.**;

pe mine = pron. pers., I, sg., Ac., formă ac., **c. d.**;

meu = adj. pron. pos., m., sg., Ac., **A. adj.**;

ca tine = pron. pers., II, sg., Ac. cu prep. simplă **ca**, formă ac., **A. pron.**

Exercițiul 7

Identificați pronumele negativ și arătați ce rol are în propoziție. Subliniați adjectivele pronominale negative:

a) "Cred că nu e nici unul dintre dumneavoastră care să fi făcut voiajul Dunării și să nu se fi mirat ca mine de sălbatica frumusețe a malurilor acestui râu." (V. Alecsandri)

b) "Pe zi ce trecea, slăbea mai tare; se silea să ție într-însul tot ce-i fulgera prin minte, să nu mai spuie nimănui nimic." (Em. Gârleanu)

c) "Câmpia părea fără margini. Totul dormea. Nu se vedea **nici o** pasăre, nu se auzea **nici un** glas." (M. Preda)

Rezolvare:

Cele două adjective pronominale negative au fost subliniate în text (**nici o**, **nici un**).

Pronumele negative sunt: **nici unul** = S.; **nimănui** = c. i.

Exercițiul 8

Analizați pronumele negative și arătați în ce fel de propoziții apar:

a) "... într-o noapte au ieșit cu toții la sat, la Cucuteni și de acolo au poruncit lui Ștefan-vodă, cu bine să iasă din scaun, că nu poate nime a suferi domnia lui, cu alte vărsări de sânge." (M. Costin)

b) "... iară de la Duca-vodă cel Bătrân înainte până unde s-a vede la domnia lui Ion-vodă Mavrocordat nici de pre un izvod a nimărui, ce am scris singur dintr-a mea știință, câte s-au tâmplat de au fost în viața mea." (I. Neculce)

c) "- Apoi vezi - grăi Ghiță răspicat și aspru - dacă mă uit în toate părțile, nu văd pe nimeni și stau singur aici în pustietate. Am doi câini minunați, cum ziceai, și tot ați venit trei inși fără de veste și fără știrea nimărui." (I. Slavici)

Rezolvare:

a) **nime** (formă veche) = pron. neg., m./f., N., S.;

- b) **a nimăru**i (formă veche, rotacizată) = pron. neg., m./f., G., a. pron.;
 c) **pe nimeni** = pron. neg., m./f., Ac. cu prep. simplă **pe**, c. d.;
nimănui = pron. neg., m./f., G., a. pron.;

Pronumele negative apar, de cele mai multe ori, în propoziții cu predicatul exprimat printr-un verb cu aspect negativ.

NUMERALUL

Definiție

Este partea de vorbire care exprimă un număr, determinarea numerică a obiectelor sau ordinea acestora prin numărare.

Numeralul cardinal

1. Numeralul cardinal propriu-zis

- simple: 1 - 10, 100, 1000, ...

- compuse: 10... A. adj. c. d. începând cu douăzeci, datorită apariției prepoziției de, numeralul preia funcția substantivului pe care îl însoțește.
 Am găsit douăzeci de lei. (atr. subst.)

2. Numeralul colectiv: amândoi, tustrei, câteșitrei, toți cinci, duzină, ambii (au forme pentru cele două genuri)

3. Numeralul fracționar: doime, pătrime, sutime, jumătate, sfert.

4. Numeralul multiplicativ: îndoit, întreit, însutit, dublu, triplu.

5. Numeralul adverbial: o dată, de două ori, bis.

6. Numeralul distributiv: câte unul, câte cinci, câte o sută, doi câte doi, trei câte trei.

Numeralul ordinal

- primul (întâiul), al doilea, ..., ultimul

Cifrele romane: X = 10; V = 5; L = 50; C = 100; D = 500; M = 1000;
 1995 = M C M X C V

Exercițiul 1

Declinați în propoziții numeralul **trei** (cu valoare substantivală) și precizați funcțiile sintactice îndeplinite în propoziție.

Rezolvare:

N. **Trei** nu s-au mai întors din război. (**subiect**)

Ac. Cu **trei** dintre ei sunt prieten. (**complement indirect**)

G. Caietele **a trei** dintre ei sunt neîngrijite. (**atribut substantival genitival**)

D. **La trei** dintre ei le lipsește adeverința. (**complement indirect**)

V. (În sport se poartă diferite numere pe tricou.) **Trei**, de ce faultezi? (**fără funcție sintactică**)

Exercițiul 2

Alcătuți propoziții în care numerele de diferite tipuri să îndeplinească diverse funcții sintactice.

Rezolvare:

- Doi** erau mai inteligenți și mai aspri. (numeral cardinal, **S.**)
Cel de-al doilea a mai așteptat puțin. (numeral ordinal, **S.**)
Câteșitrei s-au supărat aproape fără motiv. (numeral colectiv, **S.**)
Ei erau **trei**. (numeral cardinal, **nume pred.**)
Ambele fete erau frumoase. (numeral colectiv, **A. adj.**)
Pe al doilea nu-l știu bine. (numeral ordinal, **c. d.**)
Am dăruit **celor doi** câte un stilou. (numeral cardinal, **c. i.**)
Erai așteptată acolo **de tustrei**. (numeral colectiv, **c. ag.**)
A cumpărat de acolo o pâine **dublă**. (numeral multiplicativ, **A. adj.**)
Muncim **întreit**. (numeral multiplicativ, **c. c. m.**)
Au intrat acolo **doi câte doi**. (numeral distributiv, **c. c. m.**)
Ia tu **două cincimi** și mie să-mi lași restul! (numeral fracționar, **c. d.**)
Te-am strigat numai **de două ori**. (numeral adverbial, **c. c. m.**)

Exercițiul 3

Scoateți numerele cardinale și colective. Arătați din ce sunt formate și funcțiile lor în propoziție.

- a) "Mă uit. **Doi** bărbați din convoi au îngenuchiat în noroi ... Se-nchină și se roagă la soldați ... Amândurora le-au crescut mari, bărbile." (Z. Stancu)
b) "Se aprindeau focurile, în timp ce străji călări se vedeau tipărindu-se pe cer către tuspătru zările." (E. Camilar)
c) "Călcau toți prin noroiul drumului, plescăind agale, supărați câteșitrei, tăcuți, cu gândurile aiurea" (M. Preda)

Rezolvare:

- a) **Doi** = numeral cardinal, **A. adj.**;
Amândurora = numeral colectiv, format cu ajutorul numeralului cardinal **doi** după modelul limbii latine: ambidue, **c. i.**;
b) **tuspătru** = numeral colectiv, format cu ajutorul pronumelui nehotărât **toți (toate)** și al numeralului cardinal **patru**, prin aglutinare, **A. adj.**;
c) **câteșitrei** = numeral colectiv, format cu ajutorul pronumelui nehotărât **câte**, al conjuncției **și** și al numeralului cardinal **trei**.

Exercițiul 4

Subliniați numerele multiplicative și arătați cum sunt construite, ce valoare morfologică și ce funcție sintactică au.

- a) "Cu o putere **îndoită**, cu brațe de fier o smuci pe babă de mijloc și o băgă în pământ până-n gât." (M. Eminescu)
b) "Ipate se îmbogățise **însutit** și **înmiit** de când a venit Chirică în slujbă la dânsul." (I. Creangă)
c) "Această reformă socială, ce poporul avu, este oare dreaptă? Este folositoare? Este putincioasă?
Întreit caracter ce se cere la orice nouă reformă." (N. Bălcescu)

Rezolvare: Am subliniat numerele multiplicative din text. Acestea sunt:
a) **îndoită** = format cu ajutorul prepoziției simple **în**, al numeralului cardinal **doi** și al sufixului **it(ă)**; are sens adjectival și funcție sintactică de atribut adjectival;

- b) **însutit și înmiit** = formate cu ajutorul prepoziției simple **în**, al numeralului cardinal (o)**sută** și (o)**mie** și al sufixului **-it**; au sens adverbial și funcția sintactică de complement circumstanțial de mod;
- c) **întreit** = format cu ajutorul prepoziției simple **în**, al numeralului cardinal **trei** și al sufixului **-it**; are valoare adjectivală și funcția sintactică de atribut adjectival.

VERBUL

Definiție

Este partea de vorbire flexibilă care exprimă acțiuni sau stări.

I. Clasificarea verbelor după capacitatea de a forma un predicat

A. **Verbe predicative**, care pot forma singure predicatul dacă sunt la un mod personal.

B. **Verbe nepredicative**, care nu pot forma singure predicatul și care se împart în două categorii:

a) **verbe auxiliare**, care intră în alcătuirea formelor verbale compuse. În limba română sunt folosite ca auxiliare verbele **a fi**, **a avea** și **a vrea**.

- verbul **a fi** este auxiliar în realizarea formelor de viitor anterior, conjunctiv perfect, condițional-optativ perfect și infinitiv perfect. **A fi** este de asemenea auxiliar pentru toate formele lui în structura diatezei pasive;

- verbul **a avea** este auxiliar în realizarea formelor de perfect compus, viitorul popular și condiționalul-optativ;

b) **verbe copulative** (**a fi**, **a deveni**, **a ajunge**, **a ieși**, **a rămâne**, **a părea**, **a însemna** etc.), care intră în alcătuirea predicatului nominal împreună cu un nume predicativ.

II. Clasificarea verbelor după conținutul semantic

A. **Verbe personale**, sunt acele verbe care se definesc prin relația pe care o realizează cu un subiect cu care se acordă în persoană și număr: Copiii aleargă; Ei merg.

B. **Verbe impersonale**, care nu au subiect.

- verbe impersonale absolute: **ninge**, **plouă**, **tună**, **fulgeră**, **se înnoarează**, **se înnoptează**, **se înseninează**.

- verbe onomatopeice: **a guîta**, **a lătra**, **a mieuna**, **a sâsâi**, **a scârțâi**.

- verbe personale devenite impersonale: **a merita**, **a ajunge**, **a face**, **a merge**, **a strica**, **a urma**, **a continua**, **a începe**, **a conta**.

- verbe unipersonale prin formă și impersonale prin conținut: **trebuie**, **se cade**, **se cuvine**, **se întâmplă**, **importă**, **decurge**, **rezultă**.

III. Clasificarea verbelor după posibilitatea de a primi sau nu un complement direct

A. **Verbe tranzitive** - care admit un complement direct (**a citi**, **a**

scrie, a spune, a crede etc.). Verbele tranzitive pot deveni intransitive atunci când au valoare copulativă sau când se transformă în impersonale reflexive: Ioana a făcut un desen (tranzitiv); Ileana s-a făcut profesoară (copulativ intransitiv); Se face ziuă (impersonal reflexiv intransitiv).

Deci un verb va fi considerat tranzitiv numai dacă, în enunțul în care apare, acceptă un complement direct.

B. Verbe intransitive - care nu admit un complement direct
Din această categorie fac parte:

- verbele intransitive absolute: **a veni, a fugi, a sta, a aluneca, a cădea** etc.;
- verbele copulative;
- verbele impersonale;
- verbele la diateza reflexivă.

IV. Clasificarea verbelor din punct de vedere morfologic are drept criteriu sufixul de infinitiv.

Astfel, toate verbele din limba română se clasifică în patru conjugări:

1. **Conjugarea I**, cuprinde verbele care formează infinitivul cu sufixul **-a**: a cânta, a lucra, a ruga;
2. **Conjugarea a II-a**, cuprinde verbele care formează infinitivul cu sufixul **-ea**: a vedea;
3. **Conjugarea a III-a**, cuprinde verbele care formează infinitivul cu sufixul **-e**: a prinde, a merge, a crede, a rupe;
4. **Conjugarea a IV-a**, cuprinde verbele care formează infinitivul cu sufixul **-i** sau **î**: a citi, a veni, a coborî, a doborî.

Modurile verbului

Modurile se clasifică morfologic în **personale** sau **nepersonale** (după capacitatea de a exprima persoana), iar sintactic în **predicative** și **nepredicative** (după capacitatea de a forma un predicat). Rezultă că modurile personale sunt în același timp și predicative, iar cele nepersonale sunt nepredicative.

I. Modurile personale și predicative:

A. **Modul indicativ** - are șapte forme temporale:

1. prezent: citesc;
2. imperfect: citeam;
3. perfect compus: am citit;
4. perfect simplu: citii;
5. mai mult ca perfectul: citisem;
6. viitor: voi citi;
7. viitor anterior: voi fi citit.

B. **Modul conjunctiv**

1. Conjunctivul prezent are aceeași formă ca indicativul prezent, cu deosebirea că este precedat de conjuncția **să**: să citesc.
2. Conjunctiv perfect: să fi citit.

C. Modul condițional-optativ

1. Condiționalul prezent este compus din infinitiv precedat de formele atone ale auxiliarului **a avea**: **aș**, **ai**, **ar**, **am**, **ați**, **ar**.

2. Condiționalul perfect este alcătuit din participiul verbului de conjugat precedat de condiționalul prezent al auxiliarului **a fi**: **aș fi** citit.

D. Modul imperativ - nu are timpuri. Este singurul mod personal la care formele de pozitiv se disting de cele de negativ (**stai!** / **nu sta!**; **vino!** / **nu veni!**; **pleacă!** / **nu pleacă!**). Imperativul se mai deosebește de celelalte moduri prin faptul că are numai persoana a II-a singular și plural.

II. Modurile nepersonale și nepredicative

A. Modul infinitiv - este precedat de prepoziția **a** care a devenit o marcă a infinitivului. Infinitivul poate să apară și fără acest morfem în următoarele situații:

- când este precedat de un pronume relativ sau de un adverb relativ în construcții cu verbul **a avea**: **n-am ce face**, **n-are cu cine merge**, **n-am cui mă văita**, **n-am unde pleca**.

- când este precedat de verbul **a putea**: **nu pot pleca**, **pot vorbi**.

Infinitivul cunoaște și forma de infinitiv perfect alcătuit din participiul verbului de conjugat precedat de infinitivul prezent al verbului **a fi**: **a fi rugat**.

Infinitivul are și o formă lungă, realizată cu sufixul **-re**. Această formă s-a substantivizat și a devenit variabilă, putând fi trecută și la plural: **a pleca** / **plecare** / **plecări(le)**; **a zice** / **zicere** / **ziceri**.

B. Modul gerunziu - se formează cu ajutorul sufixelor **-ind** sau **-ând**. Formele negative ale gerunziului se realizează cu prefixul **ne-** după care poate urma adverbul **mai**: **neauzind**, **nemergând**, **nemaivăzând**, **nemaiauzind**.

Când este urmat de un pronume neaccentuat de care se leagă prin cratimă gerunziul primește vocala protetică **u**: **văzându-l**, **venindu-i**, **ducându-se**.

C. Modul participiu se formează cu ajutorul sufixelor **-t**, **-s** (**lovit**, **plecat**, **spus**, **cules**). Formele negative se realizează, ca și la gerunziu, cu ajutorul prefixului **ne-**, urmat uneori de adverbul **mai**: **nevăzut** / **nemaivăzut**; **necunoscut** / **nemaicunoscut**.

D. Modul supin este omonim cu participiul de care se deosebește prin prezența unei prepoziții (**de**, **după**, **la**, **pentru**): **S-a plictisit de citit**; **După cules au mai rămas struguri**; **A plecat la pescuit**; **Aparat pentru prăjit pâine**.

Diatezele verbului

Diateza stabilește raportul dintre acțiunea exprimată de verb și subiect. Din acest punct de vedere verbele pot apărea la trei diateze:

activă, reflexivă și pasivă. Trebuie să se rețină că nu toate verbele pot realiza raportul cu subiectul la toate cele trei diateze.

1. **Diateza activă** arată că acțiunea este săvârșită de subiectul gramatical: El citește (suferă, suportă, ajunge, cutează).

2. **Diateza reflexivă** arată că acțiunea este săvârșită și suportată de subiect. Un verb la diateza reflexivă se recunoaște după prezența pronumelui reflexiv. Criteriul nu este valabil când pronumele reflexiv are funcție sintactică de atribut pronominal (dativul posesiv): Ileana **și-a** luat geanta. În exemplul dat, pronumele reflexiv determină substantivul **geanta** iar verbul este la diateza activă întrucât absența pronumelui reflexiv nu provoacă o dereglare morfologică: Ileana a luat geanta. dar eliminarea pronumelui reflexiv nu este posibilă în enunțuri de tipul: Ileana **își închipuie**, unde verbul este la o reală diateză reflexivă.

Diateza reflexivă se construiește și cu un pronume reflexiv în acuzativ.

3. **Diateza pasivă** arată că subiectul suportă acțiunea făcută de un complement de agent. Diateza pasivă se construiește cu verbul **a fi** la modul și timpul de exprimat, urmat de participiul verbului de conjugat, acordat în gen, număr și caz cu subiectul.

Un verb la diateza pasivă este asemănător ca formă cu un predicat nominal format din verbul copulativ **a fi** plus un nume predicativ exprimat printr-un participiu. Confuzia se produce mai ales când enunțul nu conține și complementul de agent: Dorința Ioanei a fost îndeplinită.

Funcțiile sintactice ale modurilor nepersonale și nepredicative

I. Infinitiv

La acest mod nepersonal și nepredicativ verbul poate avea următoarele funcții sintactice:

1. Subiect: E ușor **a scrie** versuri.
2. Nume predicativ: Ajunsesem **a nu** mai **înțelege** nimic.
3. Atribut verbal: Există posibilitatea **de a ajunge** la timp.
4. Complement direct: Ileanei nu-i place **a desena**.

După verbul **a putea** infinitivul cu funcția de complement direct apare fără particula **a**: Nu pot **merge**.

5. Complement indirect: Ioana s-a plictisit **de a** mai **asculta** muzică.

6. Complement circumstanțial de timp: S-a odihnit **înainte de a pleca**.

7. Complement circumstanțial de mod: A plecat **fără a scoate** o vorbă.

8. Complement circumstanțial de scop: S-a dus **pentru (spre) a face cumpărături**.

9. Complement circumstanțial de cauză: A fost amendat **pentru a nu fi respectat** termenul.

II. Gerunziu

La acest mod nepersonal și nepredicativ verbul poate avea următoarele funcții sintactice:

1. Subiect: Din camera de alături se auzea **tipând**.
2. Atribut adjectival (când se acordă în gen și număr cu substantivul determinat): femeie **suferindă**, crengi **tremurânde**.
3. Atribut verbal (când nu se acordă cu substantivul determinat): Mergea cu hainele **atârând** pe el.
4. Complement direct: Văd **venind** o mașină.
5. Complement indirect: S-a plictisit **citind** ziarul. (Această funcție se poate confunda cu cea de complement circumstanțial de mod sau de cauză dacă nu se pune întrebarea corectă **de ce anume s-a plictisit?**)
6. Complement circumstanțial de timp: **Auzind** vestea, a plecat imediat.
7. Complement circumstanțial de mod: Vorbea **strigând** cât îl ținea gura.
8. Complement circumstanțial de cauză: **Nefiind** atent, s-a împiedicat.
9. Complement circumstanțial condițional: **Perseverând** în convingerea ta, vei reuși.

III. Participiu

Este modul nepersonal și nepredicativ care apare la formele verbale compuse ale perfectului compus, viitor anterior, conjunctiv perfect, condițional-optativ perfect și infinitiv perfect.

Natura adjectivală a participiului se manifestă prin prezența sa în toate formele diatezei pasive și prin funcțiile sintactice pe care le poate avea:

1. Atribut adjectival: Am luat o carte **nelegată**.
2. Nume predicativ: Ioana este **alintată**.
3. Complement circumstanțial de cauză: Oftează întruna **de supărată**.

IV. Supin

Este modul nepersonal și nepredicativ care poate avea următoarele funcții sintactice:

1. Subiect: E simplu **de reparat** mașina.
2. Nume predicativ: Întâmplarea este **de necrezut**.
3. Atribut verbal: Mașina **de cusut** s-a stricat.
4. Complement direct: Ileana a terminat **de scris**.
5. Complement indirect: M-am plictisit **de așteptat**.
6. Complement circumstanțial de scop: Ne-am dus **la cules** de vie.

Locuțiuni verbale

Sunt grupuri de cuvinte care prezintă o unitate de sens cu valoarea unui verb. În structura locuțiunilor verbale este obligatorie prezența unui verb. Acesta are rolul gramatical de a exprima diateza, modul, timpul, persoana și numărul. Cuvintele cu care se combină verbul într-o locuțiune au rol lexical: **a ține minte, a avea de gând, a-și bate joc, a băga de seamă, a da bir cu fugiții, a se da jos** etc.

ADVERBUL

Definiție

Este partea de vorbire neflexibilă (invariabilă) care exprimă caracterul unei acțiuni, stări sau însușiri și circumstanța sau împrejurarea în care se realizează o acțiune: Merge **anevoie**; Va veni **măine**; Citește **mult**.

Afară de verb, adverbul mai poate determina un adjectiv (Garoafa este o floare **frumos** mirositoare.), un substantiv (râul **din dreapta**; întâlnirea **de ieri**) sau un pronume (acesta **din față**; au venit **numai ei**; **chiar** mie mi-a zis; n-a știut **mai** nimic)

Adverbul mai poate determina și un alt adverb sau locuțiune adverbială: Citește **destul** de bine; A învățat **aproape** pe de rost.

Există și numeroase adverbe care nu pot avea funcție sintactică, numite și semiadverbe: **doar, chiar, nici, abia, barem, cam, cel puțin, nu cumva, încă, măcar, parcă, pesemne, prea, taman, tocmai.**

Clasificarea adverbelor

I. Clasificarea adverbelor după formă:

a) Simple: **azi, mâine, ușor, bine, acum, aici, acolo.**

b) Compuse: **altădată, niciodată, azi-noapte, dis-de-dimineată.**

II. Clasificarea adverbelor după conținut:

a) Adverbe și locuțiuni adverbiale de loc: **aici, acolo, dincolo, acasă, peste tot, din loc în loc;**

b) Adverbe și locuțiuni adverbiale de timp: **acum, ieri, mâine, devreme, mereu, uneori, din când în când;**

c) Adverbe și locuțiuni adverbiale de mod: **asa, astfel, bine, normal, degrabă, pe dinafară, pe de rost.**

III. Adverbe provenite din alte părți de vorbire:

a) **Adverbe provenite din adjective:** citește frumos; vorbește corect; se poartă normal; merge calm.

b) **Adverbe provenite din participii:** vorbește deschis; explică deslușit; citește răspicat.

c) **Adverbe provenite din substantive** (cele care denumesc anotimpurile, zilele săptămânii sau unele momente ale zilei): **Iarna** plec la munte; **Duminica** mă scol târziu; **Seara** mă culc devreme. În această categorie intră și acele adverbe provenite din substantive cu ajutorul cărora se realizează superlativul absolut în construcții expresive: supărat **foc**, singur **cuc**, doarme **tun**, merge **șnur**, prost **grămadă**, îndrăgostit **lulea**, funcționează **brici**, îi merge mintea **scânteile**, răcit **cobză**. Apar și forme inversate: Era **foc** de supărat; Era **cobză** de răcit.

Funcțiile sintactice ale adverbului

1. Complement circumstanțial de loc: M-am întors **acasă**.

2. Complement circumstanțial de timp: **Aseară** am sosit **devreme**.

3. Complement circumstanțial de mod: Înțelege **ușor**.
4. Atribut adverbial: întâlnirea **de ieri**, cartea de **acolo**.
5. Nume predicativ: E **clar** / că are dreptate.
6. Predicat verbal (ca element regent pentru o subiectivă): **Bine** / că ai sosit.

Întrebuințarea greșită a unor adverbe

Unul din fenomenele cele mai importante care caracterizează limba română actuală constă în traducerea adverbului ca adjectiv, făcându-se acordul greșit. Această situație se întâlnește frecvent când adverbul este determinant al unui adjectiv: sentimente **adânci** umane (în loc de **adânc** umane); rude **putrede** de bogate (în loc de **putred** de bogate); ochi **uimitori** de frumoși (în loc de **uimitor** de frumoși); problemă **ușoară** de rezolvată (în loc de **ușor** de rezolvată); situație **imposibilă** de înțeles (în loc de **imposibil** de înțeles); suntem **fermi** convinși (în loc de **ferm** convinși); munți **ușori** de urcat (în loc de **ușor** de urcat); candidați **slabi** pregătiți (în loc de **slab** pregătiți); ferestre **largi** deschise (în loc de **larg** deschise); cărți **noi** apărute (în loc de **nou** apărute); am venit **destui** de mulți (în loc de **destul** de mulți).

Dezacordul cauzat de asemănarea dintre adverb și adjectiv este întâlnit și la folosirea superlativului relativ: Ei aleargă **cei** mai bine (în loc de **cel** mai bine); Acestea sunt **cele** mai bine înțelese (în loc de **cel** mai bine înțelese).

O altă greșeală apare la plasarea adverbului **mai** înaintea formelor verbale compuse sau a pronumelui personal și reflexiv: **Mai** a venit și ieri (în loc de a **mai** venit și ieri); Nu **mai** a spus nimic (în loc de nu a **mai** spus nimic); **Mai** te-a văzut? (în loc de te-a **mai** văzut?); **Mai** se crede ceva (în loc de se **mai** crede ceva).

Locuțiuni adverbiale

Sunt unități adverbiale perifrastice, adică secvențe de două sau mai multe cuvinte care prezintă o unitate de sens, fiind echivalente cu un adverb.

După structura lor, se disting două tipuri de locuțiuni adverbiale:

a) **Locuțiuni cu structură simplă**, alcătuite dintr-un cuvânt cu sens autonom (substantiv, pronume, numeral, adjectiv, adverb), precedat de o prepoziție: **în față**, **la urmă**, **cu droaia**, **cu totul**, **din nou**, **pe negândite**, **de-a binelea**, **cu de-a sila**, **pe de rost**.

b) **Locuțiuni cu structură complexă**, alcătuite din două sau mai multe cuvinte cu sens autonom: **cu noaptea în cap**, **fără doar și poate**, **de bună seamă**, **de jur împrejur**, **pe nepusă masă**, **cu vârf și îndesat**, **clipă de clipă**, **din ce în ce**, **calea-valea**, **târâș-grăpiș**, **de milă de silă** etc.

Tot în această categorie pot fi incluse expresiile adverbiale: **cât ai clipi din ochi**, **cât ai bate din palme**, **cât vezi cu ochii**, **la paștele cailor**, **în vârful picioarelor** etc.

PREPOZIȚIA

Definiție

Este partea neflexibilă de vorbire care ajută la exprimarea raporturilor dintre părțile unei propoziții. Prepozițiile au rolul unor cuvinte auxiliare sau instrumente gramaticale, fără posibilitatea de a avea o funcție sintactică.

Clasificarea prepozițiilor după structură

1. Prepoziții propriu-zise:

a) **Prepoziții simple** sunt cele formate dintr-un singur element (**a, cu, de, în, la, fără, sub, spre** etc.) și cele formate din contopirea a două elemente (**lângă, până, peste, pentru, din, prin, dintre, dinspre, printre, asupra**).

b) **Prepoziții compuse** sunt cele formate din două sau mai multe prepoziții simple: **de la, pe la, de pe, de către, de lângă, fără de, de pe la, de pe lângă**.

2. Locuțiuni prepoziționale

Locuțiunile prepoziționale conțin, de obicei, un substantiv sau un adverb precedate sau urmate de o prepoziție propriu-zisă.

a) **Locuțiuni de origine substantivală:** în fața, în urma, în spatele, din pricina, din cauza, cu excepția, în privința, în ciuda, în vreme de, din pricină de, cu scop de, cu privire la, la un loc cu, peste drum de.

b) **Locuțiuni de origine adverbială:** în jurul, în stânga, de jur împrejurul, de-a lungul, de-a latul, din fundul, în susul, înainte de, relativ la, afară de, din sus de, împreună cu, alături de.

Observații

Unele adverbe și locuțiuni adverbiale devin, prin articulare, prepoziții sau locuțiuni prepoziționale. Exemple:

în față (loc. adv.) / în fața (loc. prep.)

înainte (adv.) / înaintea (prep.)

Câteva adverbe, având desinența **a**, își păstrează forma și ca prepoziții: deasupra, în (din, de la) stânga, în (din, de la) dreapta.

Exercițiul 1

Gândiți-vă la mai multe prepoziții compuse și folosiți-le în alcătuirea unor enunțuri prepoziționale. Subliniați-le în propozițiile alcătuite.

Rezolvare:

Prepozițiile: de către, de după, de la, de pe, de pe la, de lângă, de pe lângă, de peste, despre, dintre, până în, până lângă, printre.

Enunțurile:

Reținerea **de către** elevi a principalelor date ale expunerii profesionale e obligatorie.

Insatisfacția **de după** înfruntare a apărut prea repede.

Întoarcerea ta **de la** țară nu a fost deloc intempestivă.

Cartea **de pe** masă e pregătită pentru tine.

Oamenii **de pe la** munte sunt voinici și curajoși.

Bărbatul **de lângă** sora mea e ofițer de artilerie.

Terenurile **de pe lângă** acele instituții sunt folosite ca locuri de joacă pentru copii.

Școala **de peste** drum este cea mai nouă din cartierul nostru.

Despre OZN-uri nu se mai vorbește nimic.

Bătălia **dintre** cei doi cocoși a fost crâncenă.

Până în sat e mult de mers.

Aleargă **până lângă** cofetăria "Clreșica" !

Trecerea **printre** nămeți era imposibilă.

Exercițiul 2

Dați 7 - 8 exemple de prepoziții și 7 - 8 locuțiuni prepoziționale care cer genitivul. Alcătuiți diverse enunțuri cu ele.

Rezolvare: Prepozițiile: asupra, contra, deasupra, împotriva, înaintea, înapoia, dedesubtul, îndărătul.

Locuțiunile prepoziționale: în mijlocul, în privința, în spatele, în josul, în susul, pe potrivă, în fruntea, în jurul.

Enunțurile: Asupra cetății s-au tras sute de ghiulele de diferite dimensiuni.

El a înotat **contra** curentului timp de vreo două ore.

Am pus cartea ta **deasupra** dulapului.

Împotriva nedreptății lupta este foarte grea.

A stat tot timpul **înaintea** mulțimii înfierbântate de îndemnuri.

Înapoia mașinii tale ședeau un bătrân și o bătrână.

Pune acest caiet **dedesubtul** celorlalte două!

Nu sta prea mult **îndărătul** zidului aceluia!

În mijlocul satului era un monument destul de înalt.

Să nu mai discutăm **în privința** problemelor tale!

Du-te **în spatele** magazinului, cât mai repede!

În josul apei te puteai ușor îneca.

A luat-o **în susul** drumului.

Iată un adversar **pe potrivă** ta!

În fruntea convoiului mergea un căpitan călare pe un cal alb.

În jurul blocului sunt mulți arbori ornamentali de o frumusețe deosebită.

Exercițiul 3

Dați 6 - 7 exemple de prepoziții specifice cazului dativ. Folosiți-le, apoi, în diferite enunțuri propoziționale.

Rezolvare:

Prepozițiile: aidoma, conform, contrar, datorită, grație, potrivit, mulțumită.

Enunțurile: Am procedat aidoma ție.

Conform așteptărilor, s-a dus direct la țintă.

Nu e bine a acționa niciodată **contrar** voinței celor din jurul tău.

Datorită ajutorului de la tine, m-am pus foarte repede pe picioare.

Grație lui Dumnezeu, suntem cu toții sănătoși.

Potrivit instrucțiunilor, am umblat la aparat numai în caz de nevoie deosebită.

Mă simt minunat **mulțumită** încurajărilor voastre zilnice.

CONJUNCȚIA

Definiție

Conjuncțiile sunt neflexibile și invariabile, indiferent de context. Ca și prepozițiile, au rolul de unealtă gramaticală.

A. Clasificarea conjuncțiilor după natura relației pe care o exprimă:

I. Conjuncții coordonatoare

- a) Conjuncții copulative: **și, precum și, nici, iar, și cu;**
- b) Conjuncții disjunctive: **ori, sau, fie;**
- c) Conjuncții adversative: **dar, însă, iar, ci;**
- d) Conjuncții conclusive: **deci, așadar, prin urmare, de aceea, în concluzie, în consecință, (care) va să zică.**

Conjuncțiile coordonatoare realizează joncțiunea între două sau mai multe părți de propoziție de același fel sau, la nivelul frazei, între două sau mai multe propoziții de același fel.

II. Conjuncțiile subordonatoare exprimă relații de subordonare a unor propoziții față de un termen regent. Această categorie se poate subdiviza în:

a) **Conjuncții și locuțiuni conjuncționale specializate**, utilizate pentru a introduce propoziții de un anumit tip. (vezi **Sintaxa frazei**):

- **temporale**: până să, înainte să, până când, imediat ce, odată ce, ori de câte ori, (de) îndată ce, câtă vreme;

- **modale**: după cum, de cum, ca și cum, ca și când, de parcă, cu cât, de ce, pe cât, pe măsură ce, fără să;

- **cauzale**: căci, fiindcă, deoarece, întrucât, din cauză că, din pricină că, de vreme ce, pentru că, odată ce;

- **condiționale**: în caz că;

- **finale**: pentru ca să;

- **concesive**: deși, măcar dacă, măcar de, măcar să, chiar dacă, chiar să, chit că, cu toate că;

- **consecutive**: încât.

b) **Conjuncții subordonatoare cu valori multiple**, care pot introduce mai multe tipuri de subordonate. Acestea sunt: că, să, ca ... să, dacă, de.

B. Clasificarea conjuncțiilor după structură:

1. Conjuncții simple: că, ci, dar, iar, și, sau, dacă, deoarece, deși, fiindcă, încât.

2. Conjuncții compuse, alcătuite din două sau mai multe elemente conjuncționale: ca să, fără să, cum că, precum că, chit că.

Locuțiuni conjuncționale

În structura locuțiunilor conjuncționale este obligatorie prezența unui element conjuncțional care, de obicei, ocupă ultimul loc al grupului de cuvinte:

a) **Locuțiuni terminate în conjuncție:** din cauză că, din pricină că, pe lângă că, pentru că, cu toate că, măcar că, chiar că, chiar dacă, chiar să, în loc să, pentru ca să;

b) **Locuțiuni terminate în adverbe relative:** în caz când, în vreme cât, în timp cât, acolo unde, atunci când, așa cum, de cum, de unde, până unde, față de cum;

c) **Locuțiuni terminate în pronume relative:** de vreme ce, pe măsură ce, de îndată ce, numai ce, până ce, după ce;

d) **Locuțiuni alcătuite din două elemente conjuncționale:** după ce că, ca și cum, ca și când, până când să.

Exercițiul 1

Dati 4 - 5 exemple de conjuncții compuse și alcătuiți câte un enunț cu ajutorul fiecăreia din ele.

Rezolvare:

Conjuncțiile: ca să, de să, fără să, nici să, fie că

Enunțurile: Ca să nu te superi, ți-o spun mai pe ocolite.

O să ți se tragă o chelfăneală de s-o ții minte până la bătrânețe.

Fără să fiu profet, îți prezic un viitor cât se poate de negativ.

N-am avut timp în ziua aceea **nici să** respir.

Fie că vii tu la mine, **fie că** vin eu la tine, de întâlnit trebuie să ne întâlnim.

Exercițiul 2

Construiți propoziții în care conjuncțiile să lege între ele elemente sintactice de același fel. Arătați ce elemente au legat conjuncțiile folosite.

Rezolvare:

Ghiocelul, toporașul **și** brebenelul sunt flori de primăvară. (două elemente ale subiectului multiplu)

Caietele mele sunt subțiri **și** curate. (două elemente ale numelui predicativ)

Ne-am cumpărat un televizor scump, **dar** bun. (două attribute adjective)

Ajunși la performanțe mari **fie** având talent cu carul, **fie** muncind pe brânci. (două complemente circumstanțiale condiționale)

N-ai fost la teatru din cauza lipsei de bani **sau** a comodității? (două complemente circumstanțiale de cauză)

Ieșim în oraș pentru a cunoaște lumea **și** a mai cumpăra câte ceva. (două complemente circumstanțiale de scop)

Exercițiul 3

Transformați în locuțiuni conjuncționale următoarele prepoziții și locuțiuni prepoziționale (alcătuiți enunțuri folosind locuțiunile conjuncționale respective): din cauza, din pricina, fără, înaintea, pentru, pe măsura, pe lângă.

Rezolvare:

Locuțiunile conjuncționale: din cauză că, din pricină că, fără să, înainte să, pentru că, pe măsură ce, pe lângă că.

Enunțurile:

Nu am fost cu voi în ziua aceea, **din cauză că** nu m-am simțit bine.
Din pricină că am spus tot timpul adevărul, am avut de suferit de multe ori.
Fără să știu bine înotul, m-am băgat ieri într-un bazin cu apă foarte adânc.
Înainte să aflu mai multe amănunte despre tine, mi-ai fost foarte apropiat.
Nu merg cu ai mei la țară, **pentru că** am foarte mult de învățat pentru luni.
Pe măsură ce înaintam în peșteră, simțeam cum mă străpung flori necunoscute.
Pe lângă că n-am rezolvat problema, am pierut și o grămadă de bani.

INTERJECTIA

Definiție

Este partea de vorbire neflexibilă care exprimă o stare afectivă, un act de voință sau reproduce sunete și zgomote. Interjecția este specifică limbii vorbite. Sensul unei interjecții este subliniat de intonație și de mimică.

După formă, interjecțiile pot fi:

a) **Interjecții simple:** ah, vai, poc, amin, bravo, halal, parol, servus, adio, bogdaproste, poftim, pardon, pa, mersi, salve, bre, ura etc.

b) **Interjecții compuse:** ei aș, haida-de, hei-rup, hodoronc-tronc, tura-vura, treanca-fleanca, tic-tac, ei na.

Funcțiile sintactice ale interjecțiilor

După disponibilitățile sintactice interjecțiile se clasifică în două categorii:

1. Interjecții care nu se integrează în structura sintactică a unei propoziții, comportându-se ca un vocativ: **ah, au, bre, de, ei, măi, of, bis.**

2. Interjecții care îndeplinesc o funcție sintactică:

a) **subiect:** Din stradă se auzea: **poc! poc!**

b) **predicat:** **Iată** școala! **Hai** acasă!

c) **nume predicativ:** E **vai** de noi!

d) **complement direct:** Am auzit **buf** în ușă!

e) **complement circumstanțial de mod:** Mergea **păș-păș.**

f) **atribut:** A ieșit o mâncare **țuț!**

Interjecția poate avea valoarea unei întregi propoziții: **Bravo!; Ura!; Ssst!; Marș!**

Interjecțiile predicative pot primi acele funcții sintactice determinate de un verb:

a) **subiect:** El **băldâbâc** în apă!

b) **complement direct:** **Iată-l!**

c) **complement indirect:** Na-ți cartea! **Bravo lui!**

d) **complement circumstanțial de loc:** **Hai acasă!**

e) **complement circumstanțial de timp**: Toată ziua **făț** încoace, **făț** încolo! (În acest exemplu interjecția predicativă determină și complementele circumstanțiale de loc **încoace**, **încolo**)

f) **complement circumstanțial de mod**: Hai **mai repede**!

O interjecție predicativă poate fi și element regent pentru o subordonată:

a) **Completivă directă**: Iată / că am sosit!

b) **Completivă indirectă**: Bravo / cui a câștigat!

Există o categorie restrânsă de interjecții neologice: **alo**, **adio**, **bravo**, **stop**, **tic-tac**, **ura**.

Locuțiuni interjecționale

Sunt grupuri de cuvinte cu sens unitar având valoarea unei interjecții: **ia te uită!**; **ei bine!**; **nu zău?!**; **pe naiba!**; **da de unde!**; **Doamne ferește!**; **păcatele mele!**

Exercițiu

Alcătuți enunțuri în care interjecțiile să îndeplinească diferite funcții sintactice. Precizați funcțiile sintactice îndeplinite.

Rezolvare:

"De-abia se mai aude de departe:

• **Cioc - cioc - cioc!**" (Emil Gârleanu) (S.)

"**Hai** și noi la craiul, dragă!" (M. Eminescu) (P. V.)

E **vai** de el. (nume pred.)

Halal om! (A.)

Nu zice: **hop!** până nu treci hopul. (c. d.)

Și deodată am auzit: **poc!** (c. d.)

Cotofenele se strigau: **caracaraca! caracaraca!** (c. c. m.)

Și el a pornit-o **lipa - lipa** pe cărare. (c. c. m.)

SINTAXA PROPOZIȚIEI

Enunțul cu un singur predicat se numește **propoziție**.

După structură, propoziția poate fi:

- **simplă** - care nu are decât părți principale de propoziție:

Soarele a răsărit.; Se înserează.; Primăvara!

- **dezvoltată** - care are cel puțin o parte secundară de propoziție:

Fratele lui Dan citește.; Cântați mai tare!; Câțiva băieți traversează strada.

Există situații în care toată propoziția se reduce la un singur cuvânt și anume la predicatul nominal incomplet **este** (sau **e**). Este cazul propoziției principale după care, în frază, urmează o propoziție subordonată predicativă:

Când îți măriți fata (CT) ¹/ e (PP) ²/ ca și când îți aprinzi casa (PR). ³/

Pelângă toate acestea, în limba română există și așa-numitele **propoziții neanalizabile**, întâlnite, de obicei, în textele dialogate:

- Ai fost și tu în excursie?

- **Da.**

- Și nu ți-a plăcut la nebunie?

- **Ba da.**

După scopul comunicării, propozițiile pot fi:

- **enunțiativă** - o comunicare "rece", fără nici un fel de afectivitate, pe un ton neutru, ca în exemplele:

A venit mama.; Plec la școală.; Este bine.; Soarele strălucește pe cer.

La sfârșitul acesteia se pune punct. Cu aceeași îndreptățire, dar în anumite contexte, se pune punct și virgulă. În cazul propozițiilor juxtapuse, la nivelul frazei, între propozițiile enunțiative se poate pune și virgula, ca în acest enunț:

Am mâncat repede, mi-am luat servieta, i-am salutat pe ai mei și am plecat în cea mai mare grabă la școală.

Între unele propoziții enunțiative nu se pune nici un fel de punctuație, ca în această frază:

Mă grăbesc ¹/ să plec ²/ cât se poate de repede. ³/

- **exclamativă** - o comunicare care este o mirare, o surpriză, o bucurie sau o supărare, o exclamație articulată sub formă de enunț propozițional:

A venit mama!; Ce seară minunată am petrecut amândoi!; Ieși afară!

- **interogativă** - o comunicare formulată ca întrebare:

A venit mama?; Cine lipsește azi de la școală?; De ce vi se pare matematica atât de grea?; Ce-ți lipsește pentru a te bucura de viață în toată viața?

După aspectul verbului - predicat, propozițiile pot fi:

- **afirmativă**:
Plouă.; Ce frumos e azi afară!; Cine învață cel mai bine dintre voi?
- **negativă**:
Nu mai merge.; Of, nu mai vine odată Mihai, ăsta!; De ce nu te duci și tu acolo?

După sensul (înțelesul) pe care îl au în frază, propozițiile pot fi:

- **principală** - o propoziție care are singură un înțeles de sine stătător, un sens clar:

Mă duc la teatru, că n-am mai fost de mult.

Sandu este un băiat minunat, deși câteodată e și el dur și urâcios.

Irina îl iubește mult pe fratele ei mai mare care e student la medicină.

Cine a văzut filmul de la "Luceafărul" **a avut foarte multe de învățat**.

- **secundară** - o propoziție care nu are singură înțeles de sine stătător, un sens clar, care trebuie pusă obligatoriu în relație cu o altă propoziție. Să se compare, de exemplu:

care merge cu tine în excursie; unde m-am născut; pentru că am mult de scris; cu:

Băiatul **care merge cu tine în excursie** face parte din echipa de fotbal.

Satul **unde m-am născut** este un sat de deal și câmpie.

Pentru că am mult de scris, nu pot merge cu tine la film.

După caracterul și forța relațiilor cu alte propoziții din frază, propozițiile mai pot fi:

- **regentă** - care "comandă" acțiunea din alte propoziții;
- **subordonată** - care se supune altei propoziții (adică unei regente).

Exemple: Vino cu mine (PP1)/ să-ți arăt ierbarul meu! (CS2)/

Cine învață mult (SB1)/ știe mult. (PP2)/

Din alt punct de vedere al relațiilor de sens, propozițiile mai pot fi:

- **independentă** (în afara frazei), care nu depinde de nici o altă propoziție:

Vacanța de iarnă a început. (Propoziția circulă de una singură în comunicare)

- **incidentă** (în frază), care este independentă de contextul celorlalte propoziții și poate lipsi, într-un fel, din comunicarea respectivă:

Să vii la mine - **mi-a zis** - să vezi ce flori minunate am.

- **intercalată** (tot în frază), care întrerupe, cu părțile sale de propoziție, o altă propoziție:

Copilul ¹/ **pe care îl vezi** (AT) ²/ este în clasa a VII-a (PP).¹/

(Este intercalată aici propoziția 2, care întrerupe propoziția 1.)

Părțile de propoziție sunt patru:

- două principale: **subiectul; predicatul**
- două secundare: **atributul; complementul**

În afara acestora, există și câteva **elemente sintactice**, care alcătuiesc unele părți de propoziție:

- **copula (verbul copulativ);**

- **numele predicativ,**

ambele alcătuind împreună un predicat nominal.

Părțile de propoziție sau celelalte elemente sintactice se găsesc în propoziție în anumite legături de sens, numite **relații** sau **raporturi**, acestea fiind:

- **relația predicativă**, dintre subiect și predicat, relație **de interdependență**, în sensul că subiectul depinde de predicat și predicatul de subiect.

- **relația de coordonare**, între părți de propoziție de același fel sau între elementele aceleiași părți de propoziție:

Maria (S.), Dana (S.) și Sorina (S.) sunt studente.

Îmi plac oamenii cinstiți (A.), drepti (A.) și curajoși (A.).

Azi mi-am cumpărat caiete (c. d.), cărți (c. d.) și creioane (c. d.).

- **relația de subordonare**, care se stabilește, obișnuit, între atribut (ca determinant) și un substantiv (ca determinat) sau un complement (ca determinant) și un verb (ca determinat):

Copiii **vecinului** învață **foarte bine**.

De obicei, dacă trebuie făcută schema relațională a unei propoziții precum cea de mai sus, aceasta se face astfel:

Copiii (S.) ————— învață (P.)

vecinului (A.)

foarte bine (C.)

- **relația apozitională**, în care un termen X este explicat de termenul Y (apozitia):

X = Y

Un exemplu: Soră-mea **Maria** a plecat la mare. (apozitia este subliniată)

ELEMENTELE relaționale de la nivelul propoziției - care se mai numesc și **cuvinte de legătură** - sunt:

a) **prepoziții și locuțiuni prepoziționale**: cu, de, la, pe, împotriva, contrar, în afara, în fața, în, de pe, de pe sub, de pe la;

b) **conjuncții**: și, iar, sau, ori, deci, dacă, să, ca să, ca și.

Cele din prima categorie leagă atributele și complementele de substantive, verbe și alte elemente determinate iar celelalte, elemente sintactice de același fel:

Am sărit **peste** un gard **de** piatră.; Cumpărăm mâine legume **și** fructe.; Oamenii **de pe la** munte sunt voinici **și** sănătoși.; E zdravăn **la** trup, **dar** slab **de** minte.

Exercițiul 1

Analizați propozițiile după scopul comunicării:

"După aceasta nu multă vreme trecând, veni și fiul lui Antonie-vodă mazilie. Și îndată purcese cu toți boierii de se duseră la Odriiu că acolo era împărăția. Atuncea și Gligorie-vodă încă venise din Țara Nemțească, că-l iertase împărăția. Deci fiind acolo și Hristea vistierul, i Stoica paharnicul, i Radu Stirbei și cu toată ceata lor cea dintâi, ca niște răi hiclei, cu mari meșteșuguri cu taină la turci au umblat de au stricat

domnia lui Antonie-vodă și cu mulți bani au dus domnia lui Gligorie-vodă."
(Letopisețul Cantacuzinesc)

Rezolvare:

După aceasta nu multă vreme trecând, veni și fiul lui Antonie-vodă mazilie = propoziție enunțiativă;

Și îndată purcese cu toți boierii = propoziție enunțiativă;

de se duseră la Odriu = propoziție enunțiativă;

că acolo era împărăția = propoziție enunțiativă;

Atuncea și Gligorie-vodă încă venise din Țara Nemțească = propoziție enunțiativă;

că-l iertase împărăția = propoziție enunțiativă;

Deci fiind acolo și Hristea vistierul, i Stoica paharnicul, i Radu Stirbei și cu toată ceata lor cea dintâi, ca niște răi hicleni, cu mari meșteșuguri cu taină la turci au umblat = propoziție enunțiativă;

de au stricat domnia lui Antonie-vodă = propoziție enunțiativă;

(și) cu mulți bani au dus domnia lui Gligorie-vodă = propoziție enunțiativă.

Exercițiul 2

Delimitați propozițiile și analizați-le (după structură, după scopul comunicării, după intonația exclamativă sau neexclamativă și după aspectul pozitiv sau negativ al predicatului).

a) "Veți crede că voi să vă serv un capitol de geografie populară, sau că încerc a vă da introducăiunea topografică a unui roman de călătorii și aventuri. Nicidecum! Voi să vă fac cunoștință pur și simplu cu o specie de oameni care, mă prind, nu-și pot găsi semeni în niciunul din cele patru unghiuri ale pământului." (I. L. Caragiale)

b) "Nici voie să-și cernească portul / Nici drept să-l plângă n-au avut. / Și niciodată n-au știut / În ce pământ le doarme mortul." (G. Coșbuc)

c) "- Cine ești tu? Apropie-te!

- Acesta-i căpetenia, măriia ta! a strigat Orheianu. Și tatăl tău s-a apropiat." (M. Sadoveanu)

Rezolvare:

a) **Veți crede** = simplă, enunțiativă, afirmativă;

că voi = simplă, enunțiativă, afirmativă;

să vă serv un capitol de geografie populară = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă;

(sau) că încerc a vă da introducăiunea topografică a unui roman de călătorii și aventuri = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă;

Nicidecum! = enunț nepropozițional, cu aspect de propoziție exclamativă;

Voi = simplă, enunțiativă, afirmativă;

să vă fac cunoștință pur și simplu cu o specie de oameni = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă;

care ... nu-și pot găsi semeni în niciunul din cele patru unghiuri ale pământului = dezvoltată, enunțiativă, negativă;

mă prind = propoziție incidentală, simplă, enunțiativă, afirmativă.

b) **Nici voie ... nici drept ... n-au avut** = dezvoltată, enunțiativă, negativă;

să-și cernească portul = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă;
să-l plângă = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă;
Și niodată n-au știut = dezvoltată, enunțiativă, negativă;
În ce pământ le doarme mortul = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.
 c) **Cine ești tu?** = simplă, interogativă, afirmativă;
Apropie-te! = simplă, exclamativă, afirmativă;
Acesta-i căpetenia, măria ta! = simplă, exclamativă, afirmativă;
a strigat Orheianu = simplă, enunțiativă, afirmativă;
Și tatăl tău s-a apropiat = dezvoltată, enunțiativă, afirmativă.

SUBIECTUL

Subiectul este partea principală de propoziție despre care se spune ceva cu ajutorul unui predicat. El arată:

- a) cine face acțiunea exprimată de predicatul verbal;
- b) asupra cui se răsfrânge acțiunea săvârșită de complementul de agent;
- c) cine are caracteristica exprimată de numele predicativ al unui predicat nominal, ca în aceste enunțuri: **Grădinarul** sapă grădina.; **Elevul** este ascultat la matematică de către profesorul său.; **Toamna** aceea a fost minunată.

Subiectul răspunde la una din întrebările (adresate predicatului):

Cine? (se pune pentru ființe); **Ce?** (se pune pentru ne-ființe)

Despre cine (despre ce) se vorbește? (este întrebarea cea mai recomandabilă): **Bunica** a plecat de acasă. (Cine?); **Priveliștile** erau încântătoare. (Ce?); **Cultura** s-a dezvoltat foarte mult în ultimii ani. (Despre ce se vorbește?)

Subiectul poate fi: **exprimat** sau **neexprimat**

Subiectul exprimat are la dispoziție următoarele părți de vorbire (și formații morfologice):

- **substantiv propriu**: **Popescu** este foarte atent la ore. "**Rada-i** nălucire vie." (G. Coșbuc)
- **substantiv comun simplu**: **Amintirile** îmi năpădesc gândurile.
- **substantiv comun compus**: **Vița-de-vie** a acoperit două din laturile casei noastre.
- **locuțiune substantivală**: **Băgarea de seamă** este necesară oricui și în oricare împrejurare.
- **pronume personal**: **Ei** ajung la timp.
- **pronume personal de politețe**: **Dumneavoastră** sunteți un om foarte bun.
- **pronume posesiv**: **Ai noștri** au luat-o la deal peste vii.
- **pronume demonstrativ**: **Acesta** este cel mai bun jucător de fotbal din școală.; **Acela** era prietenul meu din copilărie.; **Același** a fost aici și alaltăieri.
- **pronume interogativ**: **Cine** lipsește azi de la școală?
- **pronume relativ**: Am aflat / **cine** a venit.

- **pronume nehotărât:** Unul tace / Ş-altul face.
- **pronume negativ:** Nimeni nu ştie carte destulă.
- **locuţiune pronominală:** Nu era acolo **nici picior de om**.
- **numeral cardinal:** Doi vin, **trei** pleacă.
- **numeral ordinal:** Al **patrulea** va câştiga concursul.
- **numeral colectiv:** **Tustrei** erau fericiţi.; S-au dus acolo **câteşipatru**.
- **numeral fracţionar:** O **pătrime** nu înseamnă prea mare lucru din suma respectivă.
- **verb la modul infinitiv:** **A fi cântat** în corul şcolii era cea mai mare din bucurii.

"E uşor **a scrie** versuri ..." (M. Eminescu)

- **verb la modul supin:** **De vorbit** e uşor.

La toate acestea trebuie adăugat cazul substantivelor provenite din alte părţi de vorbire, prin care subiectul se exprimă ca şi când ar fi vorba de substantive propriu-zise:

- **substantiv provenit din adjectiv:**
"Urâtul din ce-i făcut? / Din omul care-i tăcut." (Folclor)
- **substantiv provenit din numeral:**
Zecele de la fizică mi-a prins bine.
- **substantiv provenit din pronume personal:**
Eul tău exacerbat mă scoate din minţi.
- **substantiv provenit din pronume reflexiv:**
Sinele nu este totuna cu sinea.
- **substantiv provenit din verb la participiu:**
Cititul este o îndeletnicire utilă şi plăcută.
- **substantiv provenit din verb la gerunziu:**
Intrândul în zid nu era mai mare de un lat de palmă.
- **substantiv provenit din adverb:**
Binele făcut cu sila nu ajută la nimic.
- **substantiv provenit din interjecţie:**
Hopul acesta a fost cel mai greu.

Sunt, cum se ştie, şi situaţii în care subiectul poate fi exprimat şi prin alte părţi de vorbire:

Pe este o prepoziţie simplă.; **Mergea** este verb la timpul imperfect.; **Că** este o conjuncţie.; **Pentru că** este o locuţiune conjuncţională.

Sunt socotite subiecte şi unităţile frazeologice:

Viaţa ca o pradă este un roman autobiografic scris de Marin Preda.

În anul 1965 a apărut în librării **Istoria literaturii engleze** de A. Anixt.

Subiectul neexprimat este de mai multe feluri:

- **subiect inclus** ("în persoana verbului" sau "în persoana verbului auxiliar");

Mergem la mare? (**Noi**)

Aţi învăţat bine pentru az? (**Voi**)

- **subiect subînţeles** ("împrumutat" din propoziţia precedentă):

Băiatul se ridică ¹ / şi pleacă. ² / (subiectul subînţeles este în propoziţia a doua: **băiatul**)

- **subiect nedeterminat:**

- când verbul se referă la o acțiune fenomen al naturii: Plouă. Ninge. Se înserează. Se desprimăvărează.

- când verbul este impersonal și unipersonal: În clasă se vorbește cam mult. Se întâmplă. Se aude? Se vede?

- când predicatul propoziției este o expresie verbală impersonală și unipersonală: E bine. (și Mi-e bine.); E rău. (și Mi-e rău.); E clar. (și Mi-e clar.); E normal. E limpede. (și Mi-e limpede.); E necesar. E (im)posibil. (și Mi-e imposibil.)

- când verbul, folosit la indicativ prezent persoana a II-a singular are sens impersonal și unipersonal și valoare gnomică: Cum îți vei așterne, așa vei dormi. Dacă dai, n-ai.

Din punctul de vedere al numărului elementelor lexicale prin care se exprimă, subiectul poate fi:

- **simplu**: **Marian** s-a supărat. **Cartea** este citită de toți.

- **multiplu**: **Dana, Olga și Viorel** au ieșit în parc. Au înflorit pe deal **alunii și cireșii**.

Subiectul multiplu nu se compune numai din substantive, ca mai sus, ci și din alte părți de vorbire, și anume:

- **numerale ordinale**: **Al treilea și al partulea** sunt cei mai ascultați din clasă.

- **substantive** provenite din adjective: Pe bănci stăteau câțiva **tineri și bătrâni**.

- **pronume personale**: **Eu, tu, el și ea** plecăm poimăine în excursie la Sinaia.

- **pronume demonstrative**: **Ăstă, ăsta și ăsta** merg cu mine.

- **verbe la modul infinitiv**: **A cânta, a dansa și a recita** înseamnă a face artă.

- **verbe la modul supin**: **De învățat** foarte bine **și de scris** foarte frumos nu este ușor deloc.

Când subiectul gramatical nu este și autorul acțiunii, el se numește **subiect logic**. Este cazul unor enunțuri de acest tip: Mi-e foame. Mi-e sete. Nu ți-e frig? Ți-e cald? Ne e silă. Mi-e groază.

Persoana căreia i se atribuie respectiva stare organică este subiectul logic, iar gramatical, este complement indirect. (formele pron. personal în D)

Uneori în timpul comunicării, pentru a se atrage atenția asupra importanței subiectului, acesta se subliniază repetându-se sub o formă sau alta. În acest caz se vorbește de **subiect reluat**:

Vine el, **tata**, acuși!

"Ajunge el **Drăguș** la căuș." (Zicătoare)

"Virtutea pentru dâșii - **ea** nu există." (M. Eminescu)

"Harap-Alb vede **el** bine cum merge treaba ..." (I. Creangă)

În ce privește **topica subiectului**, trebuie reținut mai întâi faptul că această parte principală de propoziție stă, de regulă, înaintea predicatului:

Tata a plecat la mare.; **Temele** la matematică sunt grele.

El poate sta însă și după predicat, mai ales atunci când există intenția scoaterii în evidență a importanței predicatului: A încetat **ploaia**.; S-a întors **tata** din delegație.

Fie că este antepus față de predicat, fie că ocupă locul următor față de acesta într-o propoziție, subiectul nu se desparte de predicat prin virgulă.

Exercițiul 1

Alcătuieți propoziții în care subiectul să fie exprimat prin:

- a) substantiv comun compus;
- b) substantiv provenit din adverb;
- c) substantiv provenit din interjecție;
- d) numeral ordinal;
- e) numeral colectiv;
- f) pronume nehotărât;
- g) pronume negativ;
- h) verb la modul infinitiv (timpul perfect).

Rezolvare:

- a) **Vița-de-vie** face struguri.
- b) **Binele** este dușmanul înverșunat al răului.
- c) **Hopul** acesta a fost prea mare.
- d) **Al patrulea** este un om foarte cumsecade.
- e) **Tustrei** practicau mai multe sporturi.
- f) În clipa aceea, **careva** a strănutat.
- g) **Nimeni** nu avea la el un cuțit.
- h) **A fi alergat** toată ziua slobod pe pajiște era singura lui bucurie.

Exercițiul 2

Dați exemple de propoziții în care să existe:

- a) subiect multiplu;
- b) subiect inclus;
- c) subiect subînțeles;
- d) subiect nedeterminat;
- e) subiect reluat.

Rezolvare:

- a) **Alex, Raluca și Irina** au intrat în parc.
- b) **Alergați** cam repede pentru vârsta dumneavoastră.
- c) **Camelia** s-a îmbrăcat și a plecat. (subiect subînțeles este în propoziția a doua)
- d) **Ninge** cu fulgi foarte mari.
- e) Vine el, **tata**, acuși, acuși!

Exercițiul 3

Analizați sintactic și morfologic subiectele din enunțurile următoare:

Oricare om are niște probleme numai ale sale.

O pătrime nu-mi ajunge absolut deloc.

Răul din viață este puternic dar nu invincibil.

Ao fi așteptat zilnic la ieșirea din clasă era una din marile lui bucurii.

Cu puterea lui Dumnezeu nu se poate măsura nici unul.

O oarecare aruncătură de ochi mi se păru foarte semnificativă.

De obținut numai note de zece nu e deloc ușor.

În tot ținutul era numai chiu și vai.

Rezolvare:

om = S., subst. com. simplu, m., sg., N.;

o pătrime = S., numeral fracționar, N.;
 răul = S., subst. prov. din adv., n., sg., N., art. hot. encl. -l;
 a ... fi așteptat = S., vb., conj. I, diateza activă, inf., perfect;
 nici unul = S., pron. neg., m., N.;
 o ... aruncătură de ochi = S., loc. subst. (= privire), N.;
 de obținut = S., vb., conj. III, diateza activă, supin;
 chiu și vai = S. multiplu, interjecții cu valoare de substantive.

PREDICATUL

Partea principală a propoziției care arată ce se spune despre subiect se numește **predicat**.

Predicatul răspunde la întrebările: **ce face? ce este? cine este? cum este? ce se spune despre (subiect)?**

Exemple de predicate utilizate în enunțuri propoziționale:

El **citește** o carte. (**ce face?**)

Prostia **este** o boală fără leac. (**ce este?**)

Constantinescu **este** elevul meu cel mai bun. (**cine este?**)

Răspunsul **este** corect. (**cum este?**)

În limba română există două feluri de predicate:

- **predicat verbal;**
- **predicat nominal.**

Predicatul verbal este predikatul care concentrează în verb **acțiunea** sau **lucrarea** care se face. El poate fi exprimat prin:

- **verb la un mod personal și predicativ la una din cele trei diateze:**

- **activă:** Elevul **învață** cu pasiune.

- **reflexivă:** Mara **se spală** cu săpun foarte scump.

- **pasivă:** Copilul **a fost lădat** pentru cunoștințele lui temeinice la matematică.

- **verb impersonal și unipersonal:** Tună. Fulgeră. Plouă. A nins. Muge. Va măcăi. Nechezase. Se înserează. Se va fi înnoptat. Era (să cad, să mă lovești, ...)

- **verb reflexiv impersonal:** Se cade. S-ar fi convenit. Se va zice. Se aude. Nu s-a văzut.

- **verb în aparență la un mod nepersonal și nepredicativ:**

A nu se apleca în afară! (= Nu vă aplecați în afară!)

A nu se bate covoarele în timpul prânzului! (= Nu bateți covoarele în timpul prânzului!)

- **locuțiune verbală:**

Mînea **se dădu de-a rostogolul** până la picioarele lui.

Cele două femei **stăteau de vorbă** de mai bine de o oră.

V-ați **dat de gol**, fraților!

Vinovații **o luară la sănătoasa** într-o clipă.

- **expresie verbală impersonală și unipersonală:** E bine. E rău. E (im)posibil. E neîndoielnic. E greu. E ușor.

- **adverb predicativ (și locuțiune adverbială predicativă):** Poate că mergi și tu cu noi.; Probabil că era foarte obosit.; Sigur că va ajunge la vreme.;

Cu certitudine că vei afla adevărul.; **Fără îndoială** că v-am înțeles intențiile.

- **interjecție predicativă**: Și vântul **vâj** ! prin toate crăpăturile zidurilor.; Musca **bâzz** ! prin odale, de-și ieșeau din minți toți câți erau acolo.; **Iată** ce zic eu.; **Iaca** ce-i și **iaca** ce-i.; **Uite** cum mă învață el pe mine!; "Și iedul **zdup** după cuptor."; "Na-ți-o frântă că ți-am dres-o." (I. Creangă); "**Hai** să ne găsim locul nostru." (I. Teodoreanu)

Când într-o propoziție cu predicat verbal exprimat printr-un verb la diateza pasivă lipsește primul dintre elementele alcătuitoare - verbul auxiliar -, predicatul se numește **predicat verbal incomplet**:

Infractorul a fost prins, **judecat** și **condamnat** pentru faptele sale. (Este vorba despre cuvintele subliniate, predicate în propozițiile 2 și 3, căci fraza este alcătuită din trei propoziții)

Tot în construcții verbale pasive se întâmplă ca uneori, în locul participiului verbului de conjugat să apară o locuțiune verbală, ca în aceste enunțuri:

Copilul fu **dat de-a rostogolul** în pat. (= **rostogolit**)

Ai fost **tras în piept** amice, asta e! (= **păcălit**)

Suntem **bătuți la cap** de atâția și atâtea. (= **sâcăiți**)

A fost **făcut harcea-parcea**. (= **distrus**)

Ei au fost **făcuți cu ou și cu oțet**. (= **certați**)

Secretul a fost **dat în vileag**. (= **dezvăluit**)

"... eram **dați în sama** lui Moș Luca, de care ne rușinam ..."
(= **încredințați**) (Ion Creangă)

Când cele două elemente constitutive ale predicatului verbal (exprimat printr-un verb la diateza pasivă) se găsesc în propoziție la distanță (separate de alte cuvinte), determinarea predicatului întâmpină dificultăți, în unele cazuri. Puțină atenție în plus neutralizează, firește, dificultatea apărută:

Ai fost mereu și de către toți **apreciat** pentru meritele tale.

Sunt din ce în ce mai frecvent **supărat** de o mulțime de neprieteni.

A fost alaltăieri pe la douăsprezece **văzută** în piața de lângă gară.

Pașaportul **fu** în scurt timp și fără nici un fel de cheltuială **recuperat** și **înmănat** posesorului.

Dificilă în analiză este și depistarea predicatului verbal în enunțurile din care acesta lipsește, dar se subînțelege:

Voi aveți multe dovezi, eu, nu. (Este vorba de cea de-a doua din propoziții).

Toate la timpul lor. (Adică: **se vor petrece** ...)

Când predicatul verbal este exprimat printr-o locuțiune verbală, de multe ori, cuvintele care alcătuiesc locuțiunea se găsesc la distanță și acestea pot primi compliniri. Din nou se cere ceva mai multă atenție pentru determinarea corectă a locuțiunii, respectiv a predicatului propoziției, în enunțuri de această factură:

El **a băgat** ușor **de seamă** că întârziase.

De ce te-ai întors fără **să-i dai** omului acelaia căzut la pământ **un ajutor** cât de mic?

Predicatele verbale exprimate prin verbe la diateza reflexivă includ în structura lor și pronumele reflexive corespunzătoare. Acestea nu au rol de parte de propoziție (ca pronumele personale), ci sunt, **marcă**, semn al

diatezei reflexive. Exemple: **Mă** bărbieresc în cea mai mare viteză.; **Te-ai** îmbăiat într-o apă atât de rece?

Predicatul nominal este predicatul care concentrează particularitatea de comunicat în numele predicativ. Este format dintr-un **verb copulativ** la un mod personal și **un nume predicativ** care poate fi simplu sau multiplu:

Ei (S.) **sunt** (vb. cop.) **veseli** (nume pred. simplu).

Ei (S.) **sunt** (vb. cop.) **veseli și zgomotoși** (nume pred. multiplu)

În limba română sunt considerate verbe copulative următoarele: **a fi, a deveni, a ajunge, a se face, a se chema, a se numi, a se naște, a părea, a ieși, a (se) arăta, a rămâne, a însemna.**

Numele predicative se exprimă prin diverse părți de vorbire: Ei au devenit **cercetători**. (subst.); Noi suntem astăzi **mai fericiți** ca niciodată. (adj.); **Cine** sunt aceștia? (pron. interog.); Mihai a ajuns **al doilea** la crosul de ieri. (numer. ord.); Ei erau **trei**. (numer. card.); Obligația ta rămâne **de a citi** mereu câte puțin din cărțile bibliotecii tale. (vb. inf. prez.); Tema era **de scris**. (vb. supin); Azi nu arăți **prea bine**. (adj. provenit din adverb); Tânărul acela era **vai** de el. (interj.); Românul s-a născut **poet**. (subst.); **Inginer** te chemi tu? (subst.); E **după** până la Ploiești. (vb. part.); Tu erai **plecată** ieri de acasă. (idem); "Veniți: privighetoarea cântă și liliacul e-**nflorit**!" (vb. part.) (Al. Macedonski)

O dificultate, apare atunci când între cele două elemente ale predicatului nominal sunt intercalate alte părți de propoziție. De exemplu:

Vecinul meu **este**, în zilele de sâmbătă și duminică, **paznic** la un depozit de cărbuni.

Tu **ai devenit**, conform dorințelor alor tăi, **grafician**.

Ea **a rămas**, cum știi și tu foarte bine, **generoasă și amabilă**.

În unele contexte, ca și în cazul predicatului verbal, în frază indeosebi, unde există și una sau mai multe propoziții subordonate predicative, se găsește ceea ce se numește **predicatul nominal incomplet**, adică predicatul care nu are decât verb copulativ, numele predicativ fiind înlocuit cu propoziția subordonată PR:

Problema **era** ¹ / să ne prezentăm în corpore acolo.² /

Toti **veți deveni** ¹ / ceea ce v-ați propus.² /

Să renunți acum ¹ / **înseamnă** ² / să-ți recunoști public neputința.³ /

Exercițiul 1

Analizați predicatele din enunțurile următoare:

- "De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute
Sunt atrase în viață de un dor nemărginit." (M. Eminescu)
- "Și de unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete de școală ..." (I. Creangă)
- "Ana și bătrâna se puseră la sfat." (I. Slavici)
- "Un om fusese o frunză și numai om cu om
Au izbutit să crească și să se facă pom." (T. Arghezi)

Rezolvare:

- sunt atrase** = P. V., vb. aux., conj. IV, ind., prez., III, pl. + vb. conj. III, diateza pasivă, part. acord. cu subiectul;

- b) **s-au adunat** = P. V., vb., conj. I, diateza reflexivă, ind., perf. comp., III, pl.;
 c) **se puseră la sfat** = P. V., loc. vb. (= **se sfătuiră**), vb., conj. III, diateza reflexivă, ind., perf. simplu, III, pl.;
 d) **fusesse o frunză** = P. N., vb. cop. **a fi**, conj. IV, diateza activă, ind., m.m.c.p., III, sg. + nume pred., subst. com. simplu, f., sg., N., art nehot. **o**;
au izbutit = P. V., vb., conj. IV, diateza activă, ind., perf. comp., III, pl.;
să crească = P.V., vb., conj. III, diateza activă, conj. prez., III, pl.;
să se facă pom = P. N., vb. cop. **a se face**, conj. III, diateza reflexivă, conj. prez., III, pl. + nume pred. **pom**, subst. com. simplu, m., sg., N.

Exercițiul 2

Alcătuți propoziții în care predicatul verbal să fie exprimat prin:

- verb la modul condițional-optativ;
- locuțiune verbală;
- interjecție cu valoare de verb;
- adverb predicativ;
- verb la diateza pasivă.

Rezolvare:

- S-ar fi dus** și ea până la București.
- Copiii **stăteau de vorbă** în curtea școlii.
- Hai** și noi o fugă până acolo!
- Probabil** că a obosit.
- Irina **era iubită** de toți colegii din clasa ei.

Exercițiul 3

Alcătuți 6 - 7 propoziții în care să existe predicate verbale exprimate prin construcții pasive compuse dintr-un verb auxiliar și o locuțiune verbală (în locul verbului de conjugat folosit, în asemenea situații, la participiul acordat cu subiectul).

Rezolvare:

- În ziua aceea **am fost dat în seama** (încredințat) bunicului meu.
 Mingea **fu dată de-a rostogolul** (rostogolită) prin iarbă.
Ești ținut din scurt (constrâns) de ai tăi în aproape toate zilele săptămânii.
Nu a fost băgat în seamă (observat) de nici unul din șefii lui.
 În bătălia aceea turcii **fură făcuți harcea-parcea** (distruși) de oștenii lui Ștefan cel Mare.
 El **este dat în brânci** (îmbrâncit) repede pe scări.
 Pentru gesturile neîndemânatică făcute de tine, **ai fost luat în răs** (batjocorit) tot timpul.

Exercițiul 4

Determinați predicatele și precizați felul lor:

- "Cuvântul e umbra faptei." (Democrit)
 "Dragi îmi erau tata și mama, frații și surorile." (I. Creangă)
 "Ea un înger ce se roagă - El un demon ce visează;

Ea o inimă de aur - El un suflet apostat." (M. Eminescu)
 "Ce a scos din voi Apusul, când nimic nu e de scos." (M. Eminescu)
 "Ana tăcu, dar ochii i se umplură de lacrimi, fiindcă vorbele-i păreau grele."
 (I. Slavici)
 "Frumoasă ești, pădurea mea, / Când umbra-i încă rară."
 "Omul fără patrie e ca privighetoarea fără cântec." (G. Topîrceanu)
 "Al tău e ce ți s-a dat, dar mai ales ce ți-ai dat tu fără a jigni pe nimeni."
 (N. Iorga)

Rezolvare: e umbra = P. N.; dragi ... erau = P. N.; un inger (este) = P. N. incomplet (se subînțelege verbul copulativ); un demon (este) = idem; o inimă (este) = idem; un suflet (este) = idem; a scos = P. V.; e de scos = P. N.; tăcu = P. V.; se umplură = P. V.; păreau grele = P. N.; frumoasă ești = P. N.; i ... rară = P. N.; e ca privighetoarea = P. N.; al tău e = P. N.; s-a dat = P. V.; ai dat = P. V.

Exercițiul 5

Determinați subiectele și predicatele din versurile următoare și precizați felul lor:

- "Las' ochii, mamă, las' să plângă! / Tu-n leagăn tot cu mâna stângă / Mi-ai dat să sug, de-aceea sunt, / Nătângă!" (G. Coșbuc)
- "Înc-odată iar și iară / A cunoaște este iarnă, / A iubi e primăvară."
(L. Blaga)
- "Țipă-n vatră greerușă: / Mai ușoară ca viața / E cenușa, e cenușa."

Rezolvare:

În prealabil se împart textele în propoziții:

- "Las' ochii, mamă, ¹/ las' ²/ să plângă! ³/
 Tu-n leagăn tot cu mâna stângă
 Mi-ai dat ⁴/ să sug ⁵/, de-aceea sunt
 Nătângă!" ⁶/
 - "Înc-odată iar și iară ¹/(subînt. "spun")
 A cunoaște este iarnă ²/,
 A iubi e primăvară. " ³/
 - "Țipă-n vatră greerușă: ¹/
 Mai ușoară ca viața
 E cenușa ²/, e cenușa." ³/
1. subiect inclus (**tu**); predicat verbal (**las**)
 2. subiect inclus (**tu**); predicat verbal (**las**)
 3. subiect subînțeles (**ochii**); predicat verbal (**să plângă**)
 4. subiect exprimat (pron. pers. **tu**); predicat verbal (**ai dat**)
 5. subiect inclus (**eu**); predicat verbal (**să sug**)
 6. subiect inclus (**eu**); predicat nominal (**sunt nătângă**)
 1. Și subiectul și predicatul se subînțeleg (eu spun)
 2. subiect exprimat (**A cunoaște**); predicat nominal (**este iarnă**)
 3. subiect exprimat (**A iubi**); predicat nominal (**e primăvară**)

- c) 1. subiect exprimat (**greeruşa**); predicat verbal (**tipă**).
 2. subiect exprimat (**cenuşa**); predicat nominal (**mai uşoară ... e**).
 3. subiect exprimat (**cenuşa**); predicat nominal incomplet (lipseşte numele predicativ, **mai uşoară**, care se subînţelege).

ATRIBUTUL

Este partea secundară de propoziţie care determină un substantiv sau un înlocuitor al lui şi răspunde la una din întrebările: **care? ce fel de? al (a, ai, ale) cui? cât? câtă? câţi? câte?**

Exemple:

Maşina **de tocat** carne s-a defectat. (**care?**)
 Mi-am cumpărat o cămaşă **bleu**. (**ce fel de?**)
 Căile **adevărului** sunt lungi şi întortocheate. (**ale cui?**)
 Aş bea **puţină** apă. (**câtă?**)

În limba română există următoarele tipuri de atribute: **atribut adjectival, atribut substantival, atribut pronominal, atribut verbal, atribut adverbial, atribut interjecţional.**

Atributul adjectival se exprimă prin:

- **adjectiv propriu-zis**: gard **înalt**, mac **roşu**, floare **albastră**, părere **extrem de interesantă**, copil **inteligent**, apă **mai puţin adâncă**, **cele mai bune** condiţii;
- **locuţiune adjectivală**:
 Erau acolo **fel de fel** de jucării.
 Persoanele **numai piele şi os** fac faţă mai uşor atacurilor unor boli.
 Oamenii **pestriţi la maţe** trăiesc fără prieteni.
- **adjectiv provenit din verb la participiu**:
 Am găsit stiloul **pierdut**.
 Cartea **citită** a fost extraordinară.
 Romanul **scris** de Ioana mi s-a părut interesant.
- **adjectiv provenit din verb la gerunziu**:
 "Eu n-aş alege lira **vibrândă** de iubire,
 Ci ceea care falnic îmi cântă de mărire." (M. Eminescu)
- **adjectiv provenit din adverb**: **Aşa** oameni nu-mi plac.
- **numeral (de mai multe tipuri)**:
 - **cardinal**: M-am întâlnit ieri cu **două** colege.
 - **ordinal**: **A doua** clasă avea ferestrele deschise.
 - **colectiv**: **Ambele** braţe îi erau încărcate cu cărţi.
 - **fracţionar**: Problema **celor două pătrimi** mă obseda.
 - **distributiv**: Mersul **câte doi** demonstrează o anumită ordine.
 - **multiplicativ**: Am prestat pentru aceasta o muncă **înzecită**.
- **adjective pronominale**:
 - **posesive**: Norocul **tău** sunt eu.
 - **demonstrative**: **Această** dimineată este foarte răcoroasă.
 În **acea** vară am făcut multe cunoştinţe la mare.
 Ai aşteptat tot timpul în **acelaşi** loc.
- **nehotărâte**:
Fiecare pasăre pe limba ei piere.
 Ai la tine **ai** bani mărunţi?

- **negative:** Nu m-am întâlnit cu **nicî un** coleg/
- **interogative:** "**Care** Haralambie? întrebă el pe părintele Gherman."
(M. Sadoveanu)
- **relative:** Am aflat **ce** temă avem pentru mâine.
- **de întărire:** Colegii **înșiși** aprobă purtarea ta.

Atributul substantival se exprimă:

- **printr-un substantiv în cazul nominativ** (este **atribut substantival apozitional** sau **apozitie**):

Tanti **Mia** îmi aduce azi ceva. (apozitie simplă)

Ștefan cel Mare, **domnitorul Moldovei**, a purtat multe războaie cu turcii. (apozitie dezvoltată)

- **printr-un substantiv în cazul genitiv**, cu sau fără prepoziție (ori locuțiune prepozițională), în această situație numindu-se **atribut substantival genitiv** și **atribut substantival genitiv cu prepoziție**:

Crengile **copacilor** se înclină trist spre pământ.

Staționarea **înapoia unei mașini** e plină de pericole.

Fuga **în jurul blocului** nostru este la ordinea zilei.

- **printr-un substantiv în cazul acuzativ cu prepoziție**, atributul numindu-se **atribut substantival prepozițional**:

Am văzut ieri un pod **de piatră** foarte solid.

Gândul i-a dispărut ca o picătură **de ploaie** după ivirea soarelui.

- **printr-un substantiv în cazul dativ**, cu și fără prepoziție:

Mi-ar fi plăcut la tine o comportare **conform așteptărilor** tuturor colegilor tăi.; Nepot de soră **mamei**.

- **printr-o locuțiune substantivală**:

Obiceiul **statului de vorbă** interminabil place unora, dar îi irită pe alții.

Atributul pronominal este exprimat printr-unul din pronumele cunoscut sau printr-o locuțiune pronominală:

- **personal** (și personal de politețe): Cartea **lor** este curată.; Întâlnirea **cu tine** nu a mai avut loc.; Părerea-**ți** nu era ascultată de nimeni.; Aceasta este greșeala **dumitale**.; Răspunderile **Măriei Tale** sunt mai importante decât ale norodului.

- **reflexiv**: Lauda **de sine** / Nu miroase-a bine.

- **posesiv**: Câinele **alor mei** este foarte rău.

- **demonstrativ**: Părerea **acestuia** îmi place.; Nu voi ajunge niciodată la mila **acelora**.; Suntem mereu la dispoziția **acelorași**.

- **relativ**: Bunicii, **al căror** nepot a venit la gară, sunt foarte bătrâni.

- **interogativ**: Norocul **cui** ți-a trezit invidia?

- **nehotărât**: El este un om **ca oricare**.; Părerea **fiecăruia** trebuie reținută.; "Cu penele **altuia** te poți împodobi, dar nu poți zbura." (N. Iorga); "Și astăzi ca și odinioară, sus, între crengi, o mierlă, **alta**, își fluieră neastâmpărul." (Cezar Petrescu)

- **negativ**: Nu te interesează părerea **nimănui** despre tine și ai tăi?

Atributul verbal este exprimat printr-un verb la modurile:

- **gerunziu**: Se zăresc teii **înflorind**.; Cu ochii **sclipind** de bucurie, ea părea foarte fericită.

- **infinitiv**: Setea **de a cunoaște** este legitimă.; Învățați arta **de a vă ajuta** semenii!; Bucuria **de a fi văzut** atâtea frumuseți este unică.
- **supin**: Mi-am cumpărat o altă mașină **de scris**.; El nu are timp **de pierdut**. Mai poate fi exprimat și printr-o **locuțiune verbală la infinitiv**: Plăcerea **de a se da de-a dura** pe covor este puerilă.

Atributul adverbial este exprimat printr-un adverb sau printr-o locuțiune adverbială: Oamenii **de acolo** ne ironizau.; El s-a lovit cu capul de pragul **de sus**.; Plecarea lui **pe neașteptate** ne-a surprins pe toți.; Ziua **de mâine** se anunță frumoasă.; Ea a coborât pe ușa **din spate** a autobuzului.; Copiii **din preajmă** făceau o larmă asurzitoare.; Învățatul **din când în când** este prea puțin folositor.

Atributul interjecțional se exprimă prin interjecții: Am auzit o melodie **pfiu!**; Ne-am săturat de atâția indivizi **tralala**.; **Halal** bărbat!

Când este așezat lângă substantivul determinat, atributul nu se desparte prin virgulă de acesta: În luna **august** încep ploile **lungi** de toamnă.

Atributul substantival apozitional se desparte, de regulă, prin virgulă, de substantivul pe care îl determină: "Primăvara, **muma noastră**, / Suflă bruma din fereastră." (Folclor); "Moș Dănilă, **fruntașul ciobanilor de pe Scripetele**, era un om care trecuse prin multe suferințe ..." (Gala Galaction)

În alte contexte, apozitiile nu se despart prin virgulă de substantivele pe care le determină: Profesorul **Ionescu** este foarte exigent cu elevii săi.; Mătușa **Evlampia** este pensionară.

Exercițiul 1

Alcătuți trei propoziții în care să existe:

1. un atribut cu substantivul în cazul nominativ;
2. un atribut cu substantivul în cazul genitiv;
3. un atribut cu substantivul în cazul acuzativ.

Analizați aceste atribute.

Rezolvare:

1. Verșorul meu **Haralambie** este cel mai bun fotbalist din școala noastră.

Haralambie = A. subst. ap. ----- subst. propriu, m., sg., N.;

2. Petalele **florilor** au căzut.

florilor = a. subst. gen. ----- subst. com. simplu, f., pl., G., art. hot. encl. -lor;

3. Casele **de pe malul** drept al râului erau mai frumoase.

de pe malul = A. subst. prep. ----- subst. com. simplu, n., sg., Ac. cu prep. compusă **de pe**, art. hot. encl. -l.

Exercițiul 2

Găsiți atribute potrivite cuvintelor de mai jos și alcătuți propoziții cu sintagmele obținute: **curat, de piatră, din grădină, înțelept, aspru, pentru copii**.

Rezolvare:

aer curat: Am ieșit puțin la aer **curat** (A.).

carieră de piatră: În satul meu este o mare carieră **de piatră** (A.).

banca din grădină: Banca **din grădină** (A.) este ocupată seară de seară.

omul înțelept: Omul **înțelept** (A.) își face vara sanie și iarna car.

vânt aspru: De vreo jumătate de oră, începu a bate un vânt **aspru** (A.) dinspre nord.

cărți pentru copii: Azi se scriu puține cărți **pentru copii** (A.).

Exercițiul 3

Determinați atributele din propozițiile care urmează și arătați felul fiecărui atribut aflat:

1. Mănecele-i atârnavu zdrențuite.
2. Casa bunicăi e veche.
3. Învățătorul Radu Ionescu povestește foarte frumos.
4. Cartea nouă a costat foarte mult.
5. Decernarea de medalii elevilor a avut loc sâmbătă.
6. Camera dinspre stradă e a ta.
7. Discuția cu tine mi-a plăcut foarte mult.
8. Lucrările lui sunt slabe și anacronice.
9. Dorința de a învăța mult este specifică tineretului.
10. Stiloul de aici îmi aparține.
11. Tema de scris pentru mâine nu e grea deloc.
12. Mersul șontâc-șontâc e cam inestetic.
13. În clasa a treia învață cel mai bine Constantinescu.
14. Lira în permanență vibrândă obosește odată și odată.

Rezolvare:

1. **-i** = atribut pronominal (cu pronumele la dativul posesiv);
2. **bunicăi** = atribut substantival genitival;
3. **Radu Ionescu** = atribut substantival apozitional (subst. e în cazul N.);
4. **nouă** = atribut adjectival (exprimat prin adjectiv);
5. **de medalii** = atribut substantival prepozițional;
elevilor = atribut substantival (subst. e în cazul D.);
6. **dinspre stradă** = atribut substantival prepozițional;
7. **cu tine** = atribut pronominal;
8. **lui** = atribut pronominal;
9. **de a învăța** = atribut verbal (verbul este la modul infinitiv);
10. **de aici** = atribut adverbial (adverb de loc precedat de prepoziția simplă **de**);
11. **de scris** = atribut verbal (verbul e la modul supin);
12. **șontâc-șontâc** = atribut interjecțional;
13. **a treia** = atribut adjectival (exprimat printr-un numeral ordinal);
14. **vibrândă** = atribut adjectival (exprimat prin adjectiv provenit dintr-un verb la modul gerunziu).

COMPLEMENTUL DIRECT

Este partea secundară de propoziție care determină un verb tranzitiv ori o interjecție și arată obiectul asupra căruia se răsfrânge în mod direct

acțiunea sau care este rezultatul acesteia.

Răspunde la una din întrebările: **pe cine?** (pusă pentru ființe), **ce?** (pusă pentru neființe).

Exemple: **Pe Andrei** îl cunosc prea puțin. (**pe cine?**); El citește o **carte**. (**ce?**)

Cazurile în care complementul direct determină o interjecție sunt foarte rare, de cele mai multe ori elementul determinat fiind un verb. Un exemplu de complement din prima categorie:

"Iată-l și **pe omul** (interj. complem.) meu că iese." (I. L. Caragiale)

Complementul direct se exprimă prin:

- **substantiv comun simplu**: **Pe colegul** meu îl doare capul.
- **substantiv comun compus**: Gospodinele folosesc la gătit mult **untdelemn**.
- **substantiv propriu simplu**: Tu ai văzut **Clujul**?
- **substantiv propriu compus**: Îl admirăm **pe Ștefan cel Mare** pentru vitejia și inteligența lui.
- **locuțiune substantivală**: Toți cunoaștem în viață **facerea de bine**.
- **pronume personal**: **Pe el** l-am mai auzit vorbind.
- **pronume posesiv**: De când nu i-ai mai văzut **pe ai tăi**?
- **pronume demonstrativ**: **Pe aceasta** o știu de undeva.
- **pronume nehotărât**: **Pe fiecare** îl iubeste cineva.
- **pronume negativ**: **Pe nimeni** nu a interesat conferința ta.
- **pronume interogativ**: **Pe care** îl aștepti?
- **pronume relativ**: Cartea **pe care** o citești mi-a plăcut și mie.
- **numeral cardinal**: **Pe cei doi** îi admir.
- **numeral ordinal**: L-ai supărat **pe al treilea**.
- **numeral colectiv**: Îi am în vedere **pe câteșitrei**.
- **numeral fracționar**: Mie dă-mi o **doime**.
- **verb la**:
 - **infinitiv prezent**: Hotărăște **a se duce** acolo personal.; Poate **pleca**.
 - **infinitiv perfect**: Crede **a fi văzut**-o trecând pe stradă.
 - **gerunziu**: Am auzit **cântând** și m-am apropiat.
 - **supin**: Ați terminat **de învățat**?

În majoritatea situațiilor în care complementul direct este exprimat printr-o parte de vorbire care desemnează o ființă, înaintea acesteia apare prepoziția **pe**: Îi invită **pe prieteni**.; Îi vede **pe elevi**.; Îl așteptăm **pe poetul** din Iași.; I-am zărit **pe ursuleții** din partea dreaptă a parcului.

Complementul direct poate fi **reluat** sau **anticipat**, prin formele neaccentuate ale pronomelor personale:

- **reluat**: **Pe Ionescu îl** știu de o viață.
- **anticipat**: **Îl** aștept **pe Ion**.; **Pe ai mei** i-am întâlnit ieri.

În enunțurile care încep cu un pronume personal în cazul dativ (cu funcția sintactică de complement indirect), îndeosebi când urmează verbele **a plăcea** și **a conveni**, se întâmplă uneori să se confunde subiectul cu complementul direct (și unul și celălalt răspunzând la întrebarea: **ce?**): Îmi place foarte mult **muzica** simfonică.; Ți-a plăcut **filmul**?; Ne convine

hotărârea voastră.; V-a convenit **măsura** luată? (Cuvintele subliniate sunt subiecte.)

Exercițiul 1

Analizați complementele directe din propozițiile următoare:

Pe băiatul acesta **îl** cunosc de mult timp.

Unde **îl**-ai văzut prima dată **pe al doilea**?

Ai ascultat-**o**?

Știa minunat **a cânta** din flaut și clarinet.

Cât ai avut **de învățat** pentru azi?

Cibernetica **îl** interesează azi **pe foarte mulți**.

Pe tustrei **îl**-a împușcat.

Rezolvare: **pe băiatul** = c.d., subst. com. simplu, m., sg., Ac. cu prep. simplă **pe**, art. hot. encl. -**î**;

îl = c.d., pron. pers., III, m., sg., Ac., formă neaccentuată;

îl = c.d., pron. pers., III, m., sg., Ac., formă neaccentuată;

pe al doilea = c.d., numeral ordinal, m., Ac. cu prep. simplă **pe**;

-o = c.d., pron. pers., III, f., sg., formă neaccentuată;

a cânta = c.d., vb., conj. I, activă, inf., prez.;

de învățat = c.d., vb., conj. I, activă, supin;

îi = c.d., pron. pers., III, m., pl., Ac., formă neaccentuată;

pe foarte mulți = c.d., pron. nehot., m., pl., Ac. cu prep. simplă **pe**;

pe tustrei = c.d., numeral colectiv, m., pl., Ac. cu prep. simplă **pe**;

îl = c.d., pron. pers., III, m., pl., formă neaccentuată.

Exercițiul 2

Se dau textele următoare în care sunt subliniate anumite părți de propoziție. Alegeți dintre răspunsurile puse la dispoziție pe cele corecte și motivați-vă alegerea făcută:

a) "**Bucuria** de a trăi o dă contrastul, jocul de umbră și lumină, de linie dreaptă și frântă, bucurie care se afirmă strident ca un triumf peste durerea învinsă." (Marin Preda)

- subiect | ?

- complement direct | ?

b) "Făt-Frumos împlini și **această** poruncă a calului ..." (N. Filimon)

- atribut pronominal | ?

- atribut adjectival | ?

- complement direct | ?

c) "Călătoresc foarte mult cu trenul și fac **drumuri** lungi."

(M. Sadoveanu)

- complement direct | ?

- subiect | ?

- nume predicativ | ?

Rezolvare:

a) **Complement direct.** Partea de propoziție **bucuria** satisface valența de acuzativ a verbului tranzitiv **a da**. Complementul direct este reluat prin forma neaccentuată a pronumelui personal **o**.

b) **Atribut adjectival.** Atributul este exprimat în acest exemplu

printr-un adjectiv pronominal demonstrativ care se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat (**poruncă**).

c) **Complement direct**. Verbul **a face** este tranzitiv.

COMPLEMENTUL INDIRECT

Este partea secundară de propoziție care determină un verb intransitiv, o locuțiune verbală, un adjectiv, un adverb sau o interjecție indicând, în general, obiectul căruia i se atribuie o acțiune, o însușire sau o caracteristică.

Răspunde la întrebările: **cui? de cine? de ce? de la cine? de la ce? despre cine? despre ce? la cine? la ce? cu cine? cu ce? în cine? în ce? pentru cine? pentru ce? prin cine? prin ce? din cine? din ce? între cine? între ce? decât cine? decât ce?**

Exemple de complemente indirecte, împreună cu termenii regenți utilizați:

M-am gândit mult **la problemele** tale. (regentul: verb)

Adeseori ne batem capul **cu multe probleme** minore. (regentul: locuțiune verbală)

Tu ești în mai multe privințe, asemănător **cu mine**. (regentul: adjectiv)

Mult bine **la** toți **semenii** noștri! (regentul: adverb)

Halal **de mama** care l-a făcut. (regentul: interjecție)

Uneori termenul regent al complementului indirect se subînțelege:

Toți se plâng de rău, dar **de bine** nimeni. (**nu se plânge**)

Mai multă cinstire celor mai buni **elevi**! (**să acordăm**)

Complementul indirect se poate exprima prin:

- **substantiv comun simplu**: **Elevului** i s-au pus câteva întrebări din lecția de zi.
- **substantiv comun compus**: **Despre floarea-soarelui** învățăm la botanică.
- **substantiv propriu simplu**: **Despre România** se discută azi în toată lumea.
- **substantiv propriu compus**: **Gării de Nord** din București îi este necesară o amplă renovare.
- **locuțiune substantivală**: Nu mă împac deloc cu **statul de vorbă** la nesfârșit.
- **pronume personal**: **Lui** să-i vorbești cu mai multă delicatețe decât altora.
- **pronume reflexiv**: A discuta mereu **despre sine** nu este o dovadă de bun simț.
- **pronume posesiv**: **Cu ai mei** se întâmplă ceva.
- **pronume demonstrativ**: Ce găsești tu **la aceasta**? **Cu celălalt** nu ai discutat deloc.
- **pronume nehotărât**: I-am spus **altcuiva** despre problema ta.
- **pronume negativ**: **Niciunuia** nu-i pasă de dificultățile care sunt numai ale tale.
- **pronume interogativ**: "**Cui** ce-i pasă că-mi ești drag?" (M. Eminescu)
- **pronume relativ**: Elevul **despre care** ți-am vorbit are părinți

foarte amabili.

- **numeral cardinal**: Ce le-ai spus **celor doi**?
- **numeral ordinal**: **Celei de-a doua** îi place foarte mult baletul.
- **numeral colectiv**: **Despre tustrei** și despre fapta lor am aflat abia astăzi.
- **numeral fracționar**: **Cu cele două cincimi** nu se rezolvă mare lucru.
- **verb la**:
 - **infinitiv**: M-am gândit **a mă deplasa** acolo eu personal.
 - **gerunziu**: S-a plictisit **asteptând**,
 - **supin**: Toată viața te-ai gândit **la cântat**. S-au săturat **de**

povestit peripețiile vieții sale.

Din cauza întrebărilor - procedeu folosit în exces, pe alocuri, în analiza gramaticală -, complementul indirect se confundă uneori cu alte părți de propoziție. De exemplu, întrebarea **cui?** aduce adesea în atenție întrebările atributului: **al (a, ai, ale) cui?** În propoziția: **Problemele vieții sunt multe și variate**, când se ajunge la analiza cuvântului **vieții**, se pune (în mod greșit) întrebarea: "problemele cui?" În acest caz, se consideră că este vorba de un complement indirect (care răspunde la întrebarea: **cui?**). În realitate, cuvântul este atribut, pentru că întrebarea corectă este: **ale cui (probleme)?**, întrebare specifică atributului și pusă unui substantiv.

Întrebările: **în cine? în ce?**, ale complementului indirect, sunt puse corect, în acest sens, în enunțurile:

Am încredere **în tine!** (**în cine?**)

Am încredere **în cinstea** ta. (**în ce?**)

Corectitudinea unor astfel de întrebări dispăre în cazul unor enunțuri ca acestea:

Am pus toate cărțile **în servietă**.

În corpul lui s-au găsit patru gloanțe.

Întrebarea corectă este aici: **unde?** (și nu **în cine?** sau **în ce?**) și vizează un complement circumstanțial de loc.

Întrebările **de cine? de ce?** sunt nu numai ale complementului indirect ci și ale complementului de agent, ca în enunțurile de aici:

Sunt așteptat **de colegul** meu în parc. (**de cine?**)

Sunt lezat **de purtarea** ta față de cei din jur. (**de ce?**)

Întrebările **pentru cine? pentru ce?**, puse incorect, provoacă confuzia complementelor indirecte cu complementele circumstanțiale de cauză și de scop.

În propoziția: **M-a bătut mama pentru tine**, cu întrebarea **pentru cine?** la care partea de propoziție **pentru tine** răspunde, se determină un complement indirect. În realitate, întrebarea corectă este: **din ce cauză?** și complementul respectiv este circumstanțial de cauză.

Dacă în propoziția: **Mă duc la piață pentru a cumpăra fructe**, aflarea funcției sintactice a grupului de cuvinte **pentru a cumpăra** se face punându-se întrebarea **pentru ce?**, acesta răspunde. Nu este, însă, complement indirect, ci complement circumstanțial de scop, pentru că întrebarea corectă este: **în ce scop?** De aceea, se poate stabili o regulă generală în sensul celor discutate până aici: ori de câte ori pare legitimă întrebarea **pentru ce?** (care este a complementului indirect), se încearcă mai întâi (prin cercetarea atentă a sensului) legitimitatea întrebărilor: **în ce scop?** și **din ce cauză?**

Ca și în cazul complementului direct, și aici, la complementul indirect, se pune problema reluării sau anticipării acestuia cu ajutorul

pronumelor personale (de data aceasta în dativ):

- **reluat**: **Prietenului** adevărat **i** se cuvin toate laudele noastre.

- **anticipat**: **I-am dăruit Irinei** o păpușă frumoasă.

Exercițiul 1

Dezvoltați în propoziții subordonate CI complementele indirecte din enunțurile de mai jos:

Dan este demn **de stima** tuturor colegilor lui.

Harnicului toți îi laudă hărnicia și roadele acestei hărnicii.

Iarna, oile se tem **de venirea** neașteptată a lupilor.

Ne gândim tot timpul **la a ne face** cât mai repede un rost în viață.

De ce te miri atât **de nerăbdarea** mea?

M-am săturat **de statul** în casă.

Nemulțumitului i se ia darul.

Se apără **de dușmanii** cum poate și el.

Rezolvare:

Dan este demn (PP) ¹/ să fie stimat de toți colegii lui. (CI)²/

Celui ce e harnic (CI) ¹/ toți îi laudă hărnicia și roadele acestei hărnicii. (PP)²/

Iarna, oile se tem (PP) ¹/ că vin lupii pe neaștepte. (CI)²/

Ne gândim tot timpul (PP) ¹/ să ne facem cât mai repede un rost în viață. (CI)²/

De ce te miri atât (PP) ¹/ că sunt eu așa de nerăbdător? (CI)²/

M-am săturat (PP) ¹/ să stau în casă. (CI)²/

Celui ce e nemulțumit (CI) ¹/ i se ia darul. (PP)²/

Se apără (PP) ¹/ de cei ce-i sunt dușmani (CI) ²/ cum poate și el. (CM)³/

COMPLEMENTUL DE AGENT

Este totuna cu **autorul acțiunii** (care se mai numește și **agent**) dintr-o propoziție cu predicatul verbal exprimat printr-un verb la diateza pasivă sau impersonală cu sens pasiv:

"Bătrânul Sinan însuși, târât **de ai săi** și în graba fugii sale, fu călcat în picioarele cailor și apoi, împuns **de sulita** unui ostaș român căzu călare de pe pod în baltă." (N. Bălcescu)

"Era un fel de june adus **de către străbunii** noștri din Polonia." (B. P. Hasdeu)

"Cu o mână îl respinge, / Iar se simte prinsă-n brațe / **De-o durere, de-o dulceată** / Pieptul, inima-i se strânge." (M. Eminescu)

"Altfel, colaborarea mea asiduă la revistă a fost favorabil apreciată **de domnia sa**." (M. Sadoveanu)

"Șuvoaiele primăverii spumegau în șanțurile săpate **de ele**." (Em. Gârleanu)

"Prin lumina estompată / **De mătasea** unui mov." (G. Topîrceanu)

"Neîndrumată **de nimeni**, mulțimea se rupe." (Al. Sahia)

După cum se vede și din exemplele de până aici, complementul de agent poate fi exprimat prin:

- **substantiv comun simplu**: Copilul a fost certat **de către tatăl** său.
- **substantiv comun compus**: Răufăcătorul fu prins imediat **de către câinele-lup** al circumscriptiei din apropiere.
- **substantiv propriu simplu**: Sunt așteptat **de Dănuț** la intrarea în parc.
- **substantiv propriu compus**: Cartea este scrisă **de Ion Marin Sadoveanu**.
- **pronume personal**: Ești privit **de ea** cu multă circumspecție.
- **pronume personal de politețe**: Am fost ascultați **de dumneavoastră** o oră întreagă.
- **pronume posesiv**: Era întrebat zilnic **de ai săi** cu privire la purtarea lui de la școală.
- **pronume demonstrativ**: Am fost batjocorit **de acela** în fața întregii echipe a clasei noastre.
- **pronume nehotărât**: A fost lovit **de fiecare** de câte două ori.
- **pronume negativ**: De ce oare nu ești iubit **de nimeni**?
- **pronume interogativ**: **De cine** ai fost lovită?
- **pronume relativ**: **De cine** ai fost așteptată n-ai scăpat.
- **numeral cardinal**: Suntem remarcați **de către cei doi**.
- **numeral ordinal**: Am fost văzuți **de către cel de-al doilea**.
- **numeral colectiv**: Veți fi urmăriți zilnic **de tustrei**.
- **numeral fracționar**: Ai fost derutat **de cele două pătrimi**.

Complementul de agent se confundă uneori cu alte părți de propoziție, în primul rând cu complementul circumstanțial indirect din cauza întrebării **de cine?**, aceeași în ambele cazuri. Pentru o diferențiere cât mai fermă, să se compare:

Toate acestea depind **de mine**. (**de cine?** - complement indirect)

Ești ajutat **de mine**, nu de altcineva! (**de cine?** - complement de agent)

Pe lângă **autorul acțiunii**, complementul de agent poate arăta în același timp și **cauza** care determină acțiunea și, în acest caz, confuzia cu complementul circumstanțial de cauză este foarte ușor de făcut:

"Nu vezi că gura-mi arsă e **de sete**?" (M. Eminescu)

"Un vânt cald masiv ca o undă marină, sporit și **de alergătura** trăsuri, făcea ca pălăria Otiliei să fluture." (G. Călinescu)

Exercițiu

Alcătuți 10 enunțuri în care să aveți (și) complemente de agent exprimate prin diverse părți de vorbire. Subliniați aceste părți de propoziție.

Rezolvare:

1) Sunt așteptat **de Ion Vasilescu** la intrarea în parc.; 2) Copilul a fost certat **de tatăl** său.; 3) Am fost ascultați **de dumneavoastră** și ieri și alaltăieri.; 4) Era întrebat zilnic **de ai săi** despre purtare și note.; 5) Am fost ascultat **de fiecare** dintre voi.; 6) Nu este iubit **de nimeni**.; 7) Am fost batjocorit **de acela** în fața întregii clase.; 8) **De cine** ai fost lovit?; 9) Am fost văzută **de cel de-al doilea**.; 10) Am fost vizitați **de tustrei**.

COMPLEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE:

- complementul circumstanțial de loc
- complementul circumstanțial de timp
- complementul circumstanțial de mod
- complementul circumstanțial de cauză
- complementul circumstanțial de scop
- complementul circumstanțial condițional
- complementul circumstanțial concesiv
- complementul circumstanțial consecutiv

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE LOC

Indică, mai mult sau mai puțin exact, locul în care se săvârșește acțiunea exprimată de un verb.

Răspunde la una din întrebările: **unde? de unde? pe unde? până unde? încotro?**

Exemple:

Pe bloc sunt multe antene TV. (**unde?**)

Am venit acum o oră **de la Galați**. (**de unde?**)

Ia-o **pe strada** aceasta, că-i mai aproape! (**pe unde?**)

Alergăm **până la turnul** din față și ne oprim. (**până unde?**)

Eu o iau **la dreapta** (**încotro?**) și tu, **la stânga**. (**încotro?**)

Partea de vorbire prin care se exprimă prin excelență complementul circumstanțial de loc este adverbul de loc (și locuțiunea adverbială de loc). Exemple de asemenea cuvinte și grupuri de cuvinte: **acasă, acolo, afară, aici, aiurea, alături, altundeva, aproape, ba pe ici, ba pe colo, de-a latul, de-a lungul, deasupra, dedesubt, departe, dincoace, dincolo, împrejur, înainte, înapoi, înăuntru, încoace, încolo, încotrova, în jos, în sus, jos, nicăieri, niciunde, oriîncotro, oriunde, pe colo și pe dincolo, pretutindeni, sus.**

În măsura în care sunt investite cu un **sens local**, și alte părți de vorbire pot îndeplini în propoziție funcția de complement circumstanțial de loc.

Exemple: Măine plec **la Iași**. (subst. propriu); Vară se pleacă pentru odihnă **la munte și la mare**. (subst. comun); Treci astă-seară **pe la mine!** (pron. pers., sensul: "pe la mine pe acasă"); Ai fost **pe la cei doi?** (numer. card., sensul: "pe la cei doi pe acasă"); Urc **la patru**. (numer. ord. în formă de numer. card., sensul: "la etajul al patrulea"); Treci **pe la tustrei!** (numer. col., sensul: "pe la tustrei pe acasă")

În exprimarea complementului circumstanțial de loc sunt cuvinte (și grupuri de cuvinte) care trebuie folosite corect, asemănarea dintre ele putând genera greșeli. Este cazul adverbilor și locuțiunilor adverbiale, pe de o parte, și, pe de altă parte, al prepozițiilor și al locuțiunilor prepoziționale care se aseamănă până la identitate.

Exemplificăm:

Adv. și loc. adverbiale	Prep. și loc. prepoziționale
Pune penarul deasupra !	Deasupra apei s-a lăsat o ceață foarte groasă.
Ia-o tu înainte !	Înainte blocului erau patru mașini.
A așezat dedesubt ceea ce era mai greu.	Am băgat papucii dedesubt ul canapelei.
Am dat mașina înapoi .	Înapoia mașinii erau două fetițe.
Treceți în față !	Am stat tot timpul în fața parcului.
Uită-te bine în jur și spune ce vezi!	Azi ne plimbăm în jurul blocurilor din centru.
Cei mai isteți au luat-o la dreapta .	La dreapta străzii Unirii era o alee.

În acest caz, trebuie făcută precizarea că, în timp ce în exemplele din stânga, complementul circumstanțial de loc este exprimat printr-un adverb sau printr-o locuțiune adverbială, în exemplele din partea dreaptă, complementul circumstanțial de loc este exprimat printr-un substantiv (sau un substitut al său) precedat de o prepoziție sau de o locuțiune prepozițională.

Adverbul relativ **unde**, care, la nivel de frază, întrebuințat fie singur, fie împreună cu o prepoziție, introduce în text o propoziție subordonată de un anumit tip, la nivel de propoziție are funcție sintactică, fiind, în cele mai multe cazuri, complement circumstanțial de loc:

Casa ^{1/} **unde** m-am născut (AT) ^{2/} era scundă și neîncăpătoare (PP).^{1/}

"**De unde** cătana pleacă, (CL) ^{1/} Rămâne casa săracă. (PP) ^{2/}"
(Folclor)

Exercițiul 1

Alcătuieți 8 propoziții în care să existe complemente circumstanțiale de loc exprimate astfel:

- două prin adverbe sau locuțiuni adverbiale de loc;
- unul prin substantiv neînsoțit de prepoziție;
- două prin substantive însoțite de prepoziții;
- două prin numeral cardinal și numeral ordinal;
- unul prin pronume personal.

Rezolvare: **Pe aici** nu se trece! (adv. de loc cu prep.); **Într-acolo** s-au îndreptat caravanele voastre. (idem); Rămâneți **locului**, că e mai bine! (subst. neînsoțit de prep., D.); Duminica sunt **pe stadioane** mii și mii de oameni. (subst. însoțit de prep.); **În Iugoslavia** este un război civil crâncen. (idem); Acest om locuiește **la patru**. (numer. card.); Coborâți **la prima**? (numer. ord.); Treci astă-seară **pe la mine**? (pron. pers. cu prep.)

Exercițiul 2

Cuvintele (și grupurile de cuvinte) din enunțurile de mai jos sunt complement circumstanțiale de loc sau alte părți de propoziție? Motivați-vă răspunsurile:

- "După aceea se trage cu dispreț **din fața episcopului** și, ieșind din biserică, își caută de drum ..." (I. Creangă)
- "Făt-Frumos lăsă spada **în jos**." (I. Slavici)
- "Popota diviziei era într-o fostă cârciumă, alături de casa **în care** locuia generalul Karg." (L. Rebreanu)
- "**În locul meu**, nimeni n-ar putea fi altfel." (Cezar Petrescu)

Rezolvare: a) **Complement circumstanțial de loc.** Substantivul precedat de locuțiunea prepozițională **din fața** arată locul acțiunii verbului **a se trage**.

b) **Complement circumstanțial de loc.** Complinirea **în jos** determină verbul **lăsă** și arată locul desfășurării acțiunii.

c) **Complement circumstanțial de loc.** Pronumele relativ are o dublă funcție: de conjuncție subordonatoare și de parte de propoziție în subordonata introdusă. **În care** înseamnă **în casa**, deoarece pronumele **care** înlocuiește substantivul **casa** și arată locul acțiunii verbului **locuia**.

d) **Complement circumstanțial condițional.** Când complementul circumstanțial condițional exprimă presupunerea unei substituiri (de persoane), el poate fi exprimat, ca în cazul de față, printr-un adjectiv posesiv precedat de locuțiunea prepozițională **în locul**.

Exercițiul 3

Căutați 10 proverbe sau zicători structurate pe fraze de câte două propoziții care să aibă ca element relațional adverbul relativ **unde**.

- Rezolvare:** 1) **Unde** auzi vorbă multă, (CL) ¹/ acolo-i spor puțin. (PP) ²/
2) **Unde**-i baltă, (CL) ¹/ broaște se adună. (PP) ²/
3) **Unde** cântă cocoși mulți, (CL) ¹/ acolo întârzie a se face ziuă. (PP) ²/
4) **Unde** dă mama, (CL) ¹/ carnea crește. (PP) ²/
5) **Unde** e ata mai subțire, (CL) ¹/ acolo se rupe. (PP) ²/
6) **Unde** e calabalâc, (CL) ¹/ e și bucluc. (PP) ²/
7) **Unde** e femeia, (CL) ¹/ e și dracul. (PP) ²/
8) **Unde**-i fum, (CL) ¹/ e și căldură. (PP) ²/
9) **Unde** e stărvul, (CL) ¹/ acolo-s și vulturii. (PP) ²/
10) **Unde** este miere, (CL) ¹/ acolo-s și muște. (PP) ²/

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE TIMP

Indică, mai mult sau mai puțin exact, timpul în care se săvârșește acțiunea exprimată de un verb.

Răspunde la una din întrebările: **când? de când? pe când? până când? cât timp?**

Exemple:

Măine plec la Brăila. (**când?**)

La noapte va fi cu siguranță ger. (**când?**)

De azi încep să-l citesc sistematic pe M. Sadoveanu. (**de când?**)

De luni mă apuc de gimnastică. (**de când?**)

Pe la amiază apărui și prietenul nostru. (**pe când?**)

Pe la patru am fixat o întâlnire importantă. (**pe când?**)

Până diseară ne scriem toate temele pentru mâine. (**până când?**)

Până la anul termin de scris romanul început acum două luni. (**până când?**)

Am așteptat ziua libertății noastre **ani și ani**. (**cât timp?**)

Am muncit **o vară și o toamnă** în grădina noastră de la țară. (**cât timp?**)

Partea de vorbire prin care se exprimă prin excelență complementul circumstanțial de timp este adverbul de timp și, respectiv, locuțiunea adverbială de timp: **acum, alaltăieri, apoi, aseară, astăzi, azi, cândva, cât ai clipi, cât ai scăpăra din amnar, cât ai zice pește, cu noaptea în cap, curând, de cu seară, de dimineată, de joi până mai apoi, deocamdată, deunăzi, devreme, din timp, dis-de-dimineată, ieri, înainte de prânz, înainte de soroc, înainte de vreme, în curând, într-o bună zi, la amiază, la anul, la noapte, la Paștele cailor, la Kalendele grecești, la Sfântul Așteaptă, la un moment dat, mai la ziuă, nicicând, niciodată, odată, odinioară, pe atunci, poimăine, răsalaltăieri, târziu, totdeauna, ziua în amiaza mare.**

Și celelalte părți de vorbire - substantivul mai ales - pot îndeplini în propoziție funcția de complement circumstanțial de timp. Între acestea trebuie amintite în primul rând substantivele care poartă însemnele temporalității, ca în enunțurile acestea:

În anul acela ne-am căsătorit.

În acel ceas am discutat cât într-o zi întreagă.

Pe vremea aceea eram foarte optimiști.

În clipa aceea mi-am dat seama de primejdia din apropierea mea.

În momentul intrării tale în sală, s-a făcut o liniște ca de mormânt.

Pe timpul culesului la porumb, ne vedeam din ce în ce mai des.

Trebuie reținut că prepoziția nu se alipește cuvântului intercalat, ci substantivului, ca în exemplele care urmează:

În **acel an** au căzut ploi grozave.

În următorul **moment** s-a înțeles perfect despre ce este vorba.

În al doilea **ceas** al serii au început discuțiile contradictorii.

La al treilea **gong** aveai să intri și tu în scenă.

În cel mai favorabil **moment** al întâlnirii noastre de ieri apărui și George.

O categorie specială de complemente circumstanțiale de timp o formează **adverbele de timp** provenite din substantive: **dimineata, ziua, seara, noaptea, primăvara, vara, toamna, luna (luni), marțea (marți), miercurea (miercuri), joia (joi), duminica (duminică)** ș. a. Acestea au **sens temporal** - și deci sunt în propoziție complemente circumstanțiale de timp - când răspund la întrebările specifice acestui complement:

Dimineata aerul e mai curat decât **seara**.; **Vara** ne ducem la munte sau la mare.; **Seara** ne plimbăm prin parcul din fața blocului.; **Duminică** e închis la bibliotecă.; Nu ies din casă **duminică**.; **Vinerea** nu avem un program prea încărcat.; Te duci **sâmbătă** cu părinții la țară?; **Toamna** se culeg strugurii și gutuile.; **Miercuri** am examen la fizică.

Trimiterile la unele sărbători tradiționale, întrucât acestea au loc în anumite momente ale anului - deci au **sens temporal** - îndeplinesc și ele funcția de complement circumstanțial de timp: **De Sfântul Gheorghe, De Crăciun, De Sfântul Ilie, De Lăsatul Secului, La Florii, La Paști, La Rusalii, Odată cu Cășlegile, Odată cu Deniile, Odată cu Lăsatul Secului.**

Tot aici trebuie luate în considerație și grupurile de cuvinte care sunt **locuțiuni adverbiale de timp** de tipul: **De la Florii până la Paști, Între Paști și Sfântul Gheorghe, Din ajunul Bobotezei și până în februarie.**

Celelalte părți de vorbire sunt mai puțin apte să exprime un complement circumstanțial de timp, cu excepția numeralului, în enunțuri ca acestea:

Ne întâlnim **la două**.; Treci pe la mine **pe la cinci**!

Tot în mod excepțional, poate îndeplini funcția de complement circumstanțial de timp și adjectivul, ca într-unul din versurile eminesciene:

"... **De mic (de când?)** / Eu te știam pe tine ..." (M. Eminescu)

Cele mai multe locuțiuni adverbiale de timp au totodată și un **sens modal**. E vorba de formații ca acelea care urmează, în cazul cărora numai contextul decide sensul lor real: **zi de zi, ceas de ceas, de joi până mai apoi, din zori (până) în noapte, din vreme în vreme, clipă de clipă** etc.

O categorie aparte de complement circumstanțial de timp este formată de adverbul relativ **când**, care în frază este element de relație, însă în propoziția din care face parte îndeplinește respectiva funcție sintactică:

A plecat de acolo (PP) ¹ / **când** a putut. (CT) ² /

Până când ai apărut tu, (CT) ¹ / jocul s-a desfășurat în cea mai mare liniște. (PP) ² /

Exercițiul 1

Spuneți ce funcții sintactice au cuvintele scrise cursiv în enunțurile următoare, precizând și părțile de vorbire prin care sunt exprimate acestea:

Iarna nopțile sunt lungi.; *În nopțile de iarnă temperatura este, uneori, foarte scăzută.*; *Primăvara zilele și nopțile sunt la un moment dat egale.* Mie *primăvara* îmi place foarte mult. *În zilele de primăvară* temperatura aerului este foarte plăcută. *Primăvara* vegetația se dezvoltă mai mult ca în celelalte anotimpuri.

Curând vine vara. Vara căldura creșta mai ales la amiază. *Dimineata și seara* temperatura este potrivită. Acum omul se simte mai bine. *Dimineata* începe odată cu răsăritul soarelui. *Noaptea* vine pe neașteptate. *În nopțile de vară* omul doarme mai puțin, dar adânc. El se scoală *cu noaptea în cap* și își începe activitatea *devreme*.

Rezolvare:

Iarna = c. c. t., adv. de timp, prov din subst.;

noaptele = S., subst. comun;

în nopțile = c. c. t., subst. comun cu prep. simplă;

de iarnă = A. subst. prep., subst. comun cu prep. simplă;

Primăvara = c. c. t., adv. de timp, prov. din substantiv;

zilele și nopțile = S. multiplu, subst. comune;

la un moment dat = c. c. t., loc. adv. de timp;

primăvara = S., subst. comun;

În zilele = c. c. t., subst. comun cu prep. simplă;

de primăvară = A. subst. prep., subst. comun cu prep. simplă;

Primăvara = c. c. t., adv. de timp prov. din substantiv;

curând = c. c. t., adv. de timp;

vara = S., subst. comun;

vara = c. c. t., adv. de timp prov. din substantiv;

la amiază = c. c. t., loc. adv. de timp;

dimineața = c. c. t., adv. de timp prov. din substantiv;

seara = c. c. t., adv. de timp prov. din substantiv;

Acum = c. c. t., adv. de timp;

Dimineața = S., subst. comun;

Noaptea = S., subst. comun;

În nopțile = c. c. t., subst. comun cu prep. simplă;

de vară = A. subst., subst. comun cu prep. simplă;

cu noaptea în cap = c. c. t., loc. adv. de timp;

de vreme = c. c. t., adv. de timp.

Exercițiul 2

Alcătuți propoziții în care să existe complemente circumstanțiale de timp exprimate prin: adverb de timp (2); locuțiune adverbială de timp (2); substantiv comun(2); substantiv propriu (2); numeral cardinal (1); verb la gerunziu (1); verb la infinitiv (1)

Subliniați aceste complemente.

Rezolvare:

Alaltăieri am avut examen. (adv.); Am ajuns la întâlnirea cu tine **foarte târziu**. (idem); **Din vreme în vreme** ies în oraș pentru a vedea noutățile din librării. (loc. adv.); **Într-o bună zi** te voi vizita împreună cu Dănuț dintr-a opta C. (loc. adv.); **Până la întâlnirea** cu tine eu nici nu auzisem de Verlaine. (subst. comun); **Din dimineața** aceea am înțeles valoarea respectului și simpatiei colegilor mei. (subst. comun); **Până la Florii** termin de scris cartea. (subst. propriu); **De Paști** treci pe la mine? (subst. propriu); **Traversând** strada am numărat la stop 11 mașini. (vb. ger.); **Până a lepăda** din spate boccelele, să-ți arăt camera ta de dormit în această noapte. (vb. inf.)

Exercițiul 3

Părțile de propoziție subliniate în enunțurile de mai jos sunt complemente circumstanțiale de timp? Răspundeți corect la întrebare și motivați-vă răspunsul dat:

a) "**Ajunși** la acest părau limpede ca o picătură de rouă, ne stâmpăra-

răm setea ..." (C. Hogaș)

b) "Și **ziua și noaptea** pe lună

Priveam ca la teatru, madam!" (G. Topirceanu)

c) "Într-o altă seară, la o discuție despre literatura modernă franceză, am participat **pe neașteptate** cu câteva observații." (M. Sadoveanu)

d) "Pe urmă se urcă în vagon și se uită pe fereastră **până ce** porni trenul." (L. Rebreanu)

e) "Într-o seară **de la începutul** lui iulie 1909, cu puțin înainte de orele zece, un tânăr de vreo optsprezece ani, îmbrăcat în uniformă de liceu, intra în strada Antim ..." (G. Călinescu)

Rezolvare:

a) Partea de propoziție **ajunși** arată timpul când se petrece acțiunea verbului **stămpărarăm** (= **când am ajuns** ... ne stămpărarăm setea).

b) Cuvintele **ziua și noaptea** sunt, în contextul dat, adverbe de timp. În alte contexte, sunt substantive comune: **Ziua** aceea a fost minunată. **Noaptea** s-a scurs foarte repede.

c) Este vorba de un complement circumstanțial de mod exprimat printr-o locuțiune adverbială de mod.

d) Este vorba de o locuțiune conjuncțională care introduce în frază o propoziție subordonată temporală și ca atare nu are funcție sintactică.

e) Cuvintele subliniate îndeplinesc funcția de atribut substantival prepozițional, ele determinând substantivul **seară** (nu un verb!).

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE MOD

Indică, mai mult sau mai puțin exact, modalitatea în care se săvârșește acțiunea exprimată de un verb sau de o însușire cantitativă oarecare a unei acțiuni. Indică de asemenea o însușire a unui adjectiv.

Răspunde la una din întrebările: **cum? cât?**

Adoua din întrebări se folosește în cazul complementelor circumstanțiale de mod exprimate prin adverbe de mod de acest tip: **mult, puțin, destul, enorm, (in)suficient, întrucâtva** ș.a.

Ca să nu se confunde aceste elemente morfologice cu pronumele, adjectivele pronominale și adjectivele cu aceeași bază lexicală, folosim enunțurile de mai jos (comparându-le):

Te-ai consumat **enorm**. (c. c. m.); Odată am văzut un pepene **enorm**. (A. adj., adj.); Mănânci **prea mult**. (c. c. m.); Eram **mulți** la discuția noastră. (S., pron. nehot.); Avem probleme **destule** în viața de zi cu zi. (A. adj., adj. pron. nehot.); Ai învățat **insuficient** pentru mâine. (c. c. m.); Nu are **suficient** talent. (A. adj., adjectiv)

Complementul circumstanțial de mod se exprimă prin următoarele părți de vorbire:

a) adverb (și locuțiune adverbială) de mod la diferite grade de comparație:

Ce-ar fi să mergi **mai încet**?; Cearta a început **pe neașteptate**.; Eu învăț **mult** la matematică.; Cine aleargă **cel mai repede** din clasa ta?; Așteptă-mă **puțin**, că merg și eu!; Ce bine e să muncim **umăr la umăr**!; Ostașii români s-au purtat întotdeauna **vitejește** pe câmpul de luptă.;

Gigel este **atât de** răsfățat.; Ne naștem și murim **rând pe rând**.

b) adverb de mod care la nivel de frază este adverb relativ:

Cum vorbești cu mine, (CM) ¹ / așa vorbesc și eu cu tine. (PP) ² /

Am procedat (PP) ¹ / **precum** mi-ai sugerat-o tu. (CM) ² /

Literatura populară numără o mulțime de proverbe și zicători structurate ca fraze alcătuite din două propoziții din care una este subordonată CM introdusă în comunicare cu ajutorul adverbului relativ **cum** (care la nivel de propoziție este și complement circumstanțial de mod). Exemple:

Cum îți vei așterne, (CM) ¹ / așa vei dormi. (PP) ² /

Cum îți vei găti, (CM) ¹ / așa vei prânzi. (PP) ² /

Cum cânti, (CM) ¹ / așa îți este nunta. (PP) ² /

Cum dai, (CM) ¹ / așa ți se va da. (PP) ² /

Cum înnozi, (CM) ¹ / așa deznozi. (PP) ² /

c) substantiv comun sau propriu:

Merg **în grupuri**.; Învățăm **cu multă plăcere** la literatură.; Am așteptat **cu nerăbdare** vacanța de vară din acest an.; Să discutăm toate acestea **fără supărare**!; Eu alerg **ca Andrei**.; Trăim **ca la Paris**.

d) pronume (de toate tipurile):

Procedează **ca mine**!; Acționezi și tu **ca fiecare**, nu?; Nu-mi place să vorbești **ca ai mei**!; A chiuli **ca unii** și **ca alții** e cea mai mare lipsă de omenie.; Noi nu trăim **ca dumneavoastră**.

e) numeral (de mai multe tipuri):

Ai alergat **ca și cei doi** care au câștigat anul acesta maratonul. (numer. card.); Nu-mi place să gândesc **ca cel de-al doilea**. (numer. ord.); "... și ce grozavă e plăcerea de a-l lovi pe omul care te supără ... de a răsplăti **însutit și înmîit**" (numer. multiplicativ) (I. Slavici); Mergem pe stradă **doi câte doi**. (numer. distributiv); Te-am strigat **de patru ori** și nu ai răspuns. (numer. adverbial)

f) verb: Ai plecat **fără a mai aștepta** să vezi ce se întâmplă mai departe. (infinitiv); Alina merge **șchiopătând**. (gerunziu)

g) interjecție:

"Și o dată pornesc ei, **teleap, teleap, teleap!** și cum ajung în dreptul ușei, se opresc puțin." (I. Creangă)

Câteva exemple de complemente circumstanțiale de mod extrase din opera unor scriitori români:

"Și **ca nouri** de aramă și **ca ropotul** de grindeni,

Orizontu-**ntunecându-l** vin săgeți de pretutindeni

Văjâind **ca vijelia** și **ca plesnetul** de ploaie ..." (M. Eminescu)

"...Și zău, mare pomană și-a făcut, căci eram flămânzi **ca niște lupi**."

(I. Creangă)

"Un pâlc de călăreți au sosit **gonind** și au oprit **scurt** în vederea fluviului **adulmecând** singurătățile." (M. Sadoveanu)

"Întrebarea lui mi s-a părut frumoasă **ca un zbor** de pasăre și i-am zămbit." (Camil Petrescu)

"Glanetașu deschise **încet** și **cu respect** ușa și își puse îndată căciula jos lângă cuptor." (L. Rebreanu)

"Vine și Picică **fâș, fâș**." (Z. Stancu)

"Nimeni nu-i spusese încă să încarce cota înainte de a termina și de altfel această cotă era stabilită **în funcție de calitatea** globală care avea

să-i iasă la sfârșit." (M. Preda)

Potrivit exemplelor întrebunțate până aici, se poate constata că partea de propoziție respectivă este de mai multe feluri:

- **complement circumstanțial de mod propriu-zis:**

Mâncam **bine.**; Mergeam **agale.**; V-ați descurcat **minunat.**; Ați pornit la drum **pe negândite.**

- **complement circumstanțial de mod de măsură:**

Tu înveți **prea puțin.**; Nu ne-am antrenat **suficient.**; Am așteptat **prea mult** să te întorci.

- **complement circumstanțial de mod comparativ:**

De ce nu scrii și tu **ca Ionescu?**; Ai ajuns alb **precum iarna.**

"Cântă omul **ca și izvoarele** în zori, / Altul **ca-nserarea** pe morminte / Părăsite de iubire și de flori." (I. Pillat)

Datorită asemănărilor formale sau de sens (perceput inexact), complementul circumstanțial de mod se confundă uneori cu alte tipuri de complemente, de cele mai multe ori din cauza folosirii exclusive a întrebării ca mijloc de determinare a valorilor sintactice. Exemple:

A tăiat pâinea **cu un cuțit** foarte mare. (complement circumstanțial instrumental, nu complement circumstanțial de mod, deși răspunde, întrucâtva, la întrebarea: **cum?**)

"Lui dascălul Vasile a Vasilicăi plăteam numai **câte un sorcovăț** pe lună." (complement direct) (I. Creangă)

Petrecerea a fost **minunată.** (nume predicativ)

Exercițiul 1

Alcătuți enunțuri în care să aveți complemente circumstanțiale de mod exprimate prin: numerale (2); verbe (4); adverbe și locuțiuni adverbiale (4)

Analizați aceste complemente.

Rezolvare:

Am trecut pe la tine **de trei ori** într-o zi.; Intrați, vă rog, numai **câte doi**; Lucrează cu atenție, **fără a te grăbi** inutil!; Îmi place că muncești **cântând.**; **Fără a** mă mai **aștepta** pe mine ai luat singur o hotărâre foarte importantă.; De-am trăi toată viața **bucurându-ne** de pace și belșug!; Prietene, las-o **mai moale** cu critica!; Pune-le pe toate **cap la cap**!; Nu am înțeles niciodată **prea bine** zbaterile politice ale multora dintre semenii mei.

de trei ori = c. c. m., numeral adverbial;

câte doi = c. c. m., numeral distributiv;

fără a te grăbi = c. c. m., vb. conj. IV, reflexivă, inf., prez., preced. de prep. simplă **fără**;

cântând = c. c. m., vb. conj. I, activă, gerunziu;

fără a ... aștepta = c. c. m., vb. conj. I, activă, inf., prez., preced. de prep. simplă **fără**;

bucurându-ne = c. c. m., vb. conj. I, reflexivă, gerunziu (cu pron. refl., pers. I, pl.);

mai moale = c. c. m., adv. prov. din adj., compar. de superioritate;

cap la cap = c. c. m., loc, adv. de mod;

prea bine = c. c. m., adv. de mod, superl. abs.

Exercițiul 2

Dezvoltați în propoziții subordonate CM complementele circumstanțiale de mod din enunțurile de mai jos:

Ai trăit toată viața **fără a asculta** de sfaturile celor din jurul tău.

Cine a legat **asa de bine** această frânghie și aceste sfori?

Unii trec prin viață **fluerând**, parcă, în toate zilele lor.

În dumunica aceea am plecat la pescuit **pe nemâncate**.

Rezolvare:

Ai trăit toată viața **fără să ascuți de sfaturile celor din jurul tău**.

Cine a legat **cum nu se poate mai bine** această frânghie și aceste sfori?

Unii trec prin viață **de parcă ar fluiera** în toate zilele lor.

În dumunica aceea am plecat la pescuit **fără ca în prealabil să mâncăm**.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE CAUZĂ

Arată cauza pentru care (nu) se săvârșește acțiunea dintr-un verb regent sau a însușirii unui adjectiv.

Răspunde la întrebarea: **din ce cauză?** (sau: **din ce pricină?**, cu același sens)

În mod obișnuit, acest complement se formează cu ajutorul locuțiunilor prepoziționale **din cauza** și **din pricina**, antepuse față de:

- un substantiv (comun sau propriu):

Din cauza copacilor, n-am văzut pădurea.

M-am certat cu tine **din cauza Mariei**.

- un pronume (personal, demonstrativ, nehotărât etc):

Din pricina ei, nu mai sunt prieten cu Carmen.

Aseară m-a certat mama **pentru tine**.

Din cauza unuia din fața mea, care era foarte înalt, nu am văzut bine spectacolul.

Nu mă supăr eu **din cauza ăstuia!**

Din cauza alor mei, nici un prieten nu mai vine pe la mine.

- un numeral (de mai multe tipuri):

Din pricina celor trei, am ajuns acolo puțin mai târziu.

Nu mă mai duc acolo, **din cauza celui de-al doilea**.

Am tăcut tot timpul **din cauza a tustrei**.

Din pricina celor două cincimi, care mi-au lipsit, nu mi-a mai ieșit corect calculul.

Mai poate fi exprimat și prin:

- un adjectiv:

Nu te-am văzut bine **de flămând** ce eram.

- un verb la gerunziu:

Zăbovind mai mult, a întârziat.

Un caz special de complement circumstanțial de cauză este acela exprimat prin locuțiunea adverbială **de aceea** (**De aceea** am ales calea exilului) care se confundă cu pronumele demonstrativ.

Sunt situații în care cuvintele **cauză** și **pricină** din locuțiune apar în comunicare la oarecare distanță de prepoziția care le precedă:
Din această scuzabilă **cauză**, am lipsit de la aniversarea ta.
Nu am să mă supăr acum **dintr-o** neînsemnată **pricină**!

O categorie de complement circumstanțiale de cauză de asemenea dificil de determinat uneori este aceea exprimată prin formații de tipul: **de mânie, de ură, de bucurie, de spaimă, de foame, de sete, de frig, de silă**.

Iată câteva din acestea întrebuițate în enunțuri propoziționale:

Ochii îi străluceau **de bucurie**.

Tremura **de spaimă** ca varga.

De sete, începuse a vedea dublu și triplu.

De mânie, nu-și mai putea controla deloc exprimarea.

Mai dificil de înțeles în calitate de complement circumstanțiale de cauză sunt grupurile de cuvinte în care în locul prepoziției **de** apare prepoziția **din**, ca acestea: **din orgoliu, din pasiune, din prudență, din neobrăzare, din respect, din dispreț, din simpatie**.

Exemple de enunțuri în care sunt folosite aceste formații lexice:

Din prudență, nu intervin în nici o discuție până când nu știu exact despre ce este vorba.

Nu mi-ai dat dreptate aseară, deși aveam, **din orgoliu**.

Ar fi minunat ca fiecare să-și exercite profesia **din pasiune**.

Refuz să mai discut cu colegul meu de bancă, **din dispreț**.

Toate aceste situații și altele încă, pe alocuri și mai greu de lămurit, sunt deosebit de frecvente în operele literare. Exemple:

"Făcliile îi luminau fața pălită **de trudă**." (M. Sadoveanu)

"Și **văzând** că noi sorbim lichior din păhărele, fără să dăm urmărire chestiunii, se decise să treacă la detalii." (Camil Petrescu)

"**Din pricina asta**, poate, la masa Urcăneștilor, acum firul vorbei era subțire, se rupea adesea." (Pavel Dan)

"**Din cauza** mării noastre **prietenii**, doamna M... îmi spunea, în glumă, că am "întors" capul fetei." (G. Ibrăileanu)

"Eu însă am cerut să merg pe front și **din durere** pentru moartea tatei, dar mai ales **din curiozitate**." (Gib I. Mihăescu)

"Strigătul fetei clocotea **de mânie** și **de ură**." (M. Preda)

"**Alungată**, mama s-a dus la Brăila." (Fănuș Neagu)

Exercițiul 1

Scoateți în evidență complementele circumstanțiale de cauză și cuvintele determinate de ele, în textul următor:

Fratele mamei este un vânător pasionat. **Plictisindu-se** singur, deseori îl **ia** la vânătoare și pe vărul meu, Sandu. Acesta **sare** în sus **de bucurie** când pleacă. Când se întoarce acasă, este **frânt de oboseală** și **lihnit de foame**. Uneori **se vaită de frig** sau **de ploaie**. Nefiindu-i **frică merge** iarna și la vânătoare de urși. **Din cauza zăpezii și a viscolului**.

rătăcesc câteodată drumul. El **moare de frică**, dar **nu zice** nimic, **de teamă** că unchiul nu-l va mai lua și altă dată.

Odată, **temându-se** de niște lupi, Sandu **s-a urcat** într-un brad unde era cât pe-acți **să înghețe din cauza vântului și a zăpezii**, care acoperiseră ramurile bradului. **Din pricina zăpezii**, ramurile **se aplecaseră** până aproape de pământ. Lupii au plecat **urlând de ciudă și de foame**.

Fiindu-i înghețate picioarele, Sandu abia **a coborât** din brad.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE SCOP

Este complementul care arată scopul acțiunii exprimate de un verb.

Răspunde la întrebarea: **în ce scop?** (și **cu ce scop?**, cu același sens)

Se poate exprima prin:

- substantiv precedat de prepozițiile: **pentru, la, spre, după**;
- verb la modul infinitiv însoțit de prepozițiile: **pentru, spre**;
- verb la modul supin.

Exemple: A venit **pentru învățătură**.; Pleci **după cumpărături**?; A ieșit **la cules** căpșune.; Ne pregătim **de scris**.; Se grăbește **pentru a nu pierde** chilipirul care i s-a ivit.

Nefiind un element sintactic indispensabil, complementul circumstanțial de scop este folosit rar în comunicare, vorbitorii preferând să exprime țelul unei acțiuni printr-o propoziție (de scop), care are avantajul că este mai clară. Enunțul **Mă duc la piață ca să cumpăr fructe** este mai clar ca enunțul **Mă duc la piață după fructe**.

Exemple din operele unor scriitori:

"Se ducea cu tată-său în munte **la făcut** ferestrea și lucra toată săptămâna ca un bărbat pentru nimica toată." (I. Creangă)

"La 7 iunie, lângă Drăgășani, ei potoliră în sânge frigurile eteriștilor și apoi se risipiră, pe plaiul românesc, cât **în vânatoare** după greci, cât **după haraci și după plească**." (Gala Galaction)

"Când deodată un erete, Peste baltă și boschete
Politai din naștere, Vine-n **recunoaștere**."

(G. Topîrceanu)

"Cât ce auzi de vestea cu fânul, hop și la bancă **după bani**."

(I. Agârbiceanu)

"Iar când începeau mugurii la pomi se duceau să prindă arniciul în zarzăr **tot pentru noroc**." (I. A. Bassarabescu)

"Herdelea, **pentru reluarea** școalei în primire, se răsese și se dichisese ca un pețitor." (L. Rebreanu)

Exercițiul 1

Alcătuiește 6 propoziții în care să existe complemente circumstanțiale de scop exprimate prin: substantive (2); verbe (2); locuțiuni adverbiale (2)

Rezolvare:

M-am retras într-un cartier modest, **pentru liniște**. (subst.); Erai plecat **după relații** de o natură sau alta. (subst.); M-am dus și eu cu ei **pentru a mă iniția** în preocupările lor. (verb); Suportul acesta folosește **la citit**. (verb); **De asta** tot frecvențezi tu Ateneul! (loc. adv.); **De aceea** citesc în fiecare zi. (loc. adv.)

Exercițiul 2

Dezvoltați în propoziții secundare CS complementele circumstanțiale de scop din următoarele enunțuri:

Umbli tot timpul **după chilipiruri**.

Vom ieși prin împrejurimi **pentru plimbarea** de seară.

Spre a-mi drege glasul, am tușit tare de câteva ori.

Mama ieși din casă **pentru întâmpinarea** musafirilor.

Mi-am cumpărat **pentru antrenament** o minge și o rachetă de tenis.

Pentru asta am consultat o bibliografie cât se poate de bogată.

Rezolvare:

Umbli tot timpul **ca să găsești chilipiruri**.; Vom ieși prin împrejurimi **ca să ne facem plimbarea de seară**.; **Ca să-mi dreg glasul**, am tușit tare de câteva ori.; Mama ieși din casă, **ca să-și întâmpine musafirii**.; Mi-am cumpărat, **ca să mă antrenez**, o minge și o rachetă de tenis.; **Ca să fiu documentat**, am consultat o bibliografie cât se poate de bogată.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONDIȚIONAL

Complementul care arată, mai mult sau mai puțin exact, condiția de care depinde săvârșirea acțiunii unui verb (regent) se numește **complement circumstanțial condițional**.

Acesta răspunde la întrebarea: **cu ce condiție?**

Se exprimă în primul rând prin formația lexicală **cu condiția**, substantiv în cazul acuzativ cu aspect de locuțiune prepozițională:

Cu condiția de a reuși la examenul de admitere, i s-a promis o excursie la Paris.

Cu această condiție mă învoiesc să îndeplinesc orice cerință.

În condițiile în care vii și tu și aduci cu tine tot ce trebuie se schimbă lucrurile.

Se exprimă, de asemenea, printr-un substantiv în cazul acuzativ precedat de prepoziția **fără**:

Fără învățătură multă, nu vei reuși.

Apoi, printr-un verb la modul gerunziu:

Antrenându-te zi de zi, nu se poate să nu atingi performanțele dorite.

Complementul circumstanțial condițional poate fi construit și cu unele locuțiuni prepoziționale sau locuțiuni adverbiale care exprimă lexical ideea de **condiție**: **în caz de**, **în cazul** (plus genitivul), **la un caz (de)**, **în acest caz**, **în asemenea caz**, **într-o asemenea împrejurare**, **în ipoteza** (plus genitivul), **în locul** (plus un substantiv sau un substitut al

acestuia). Exemple:

"Eu, **în locul dumitale**, m-aș grăbi să răspund." (M. Sadoveanu)

"Căci **la un caz** cumva **de-ncurcătură**.

Nu văd nici uși deschise, nici ferestre." (G. Topîrceanu)

"**În caz de nevoie**, întreg postul va ieși complet înarmat ca să facă impresie mai puternică." (L. Rebreanu)

"**În cazul acesta**, nu ne mai rămâne decât să ne culcăm."

(Cezar Petrescu)

"**În locul lui Vodă**, eu nici nu vă mai judecam." (Camil Petrescu)

"**În ipoteza** unei retrageri neprevăzute, grupa voastră va acoperi șoseaua cu foc intens." (M. Preda)

Câteva exemple de enunțuri în care complementul circumstanțial condițional se poate confunda cu complemente de alt tip:

- cu complementul circumstanțial de timp:

"Acuma era sigur că, **în alte împrejurări**, adică de n-ar fi fost îndrăgostit, nu s-ar fi mișcat din Amara." (L. Rebreanu)

- cu complementul circumstanțial de mod:

"Poimaine după amiază, **cu voia** ta, mă înapoiez la București."

(Gala Galaction)

- cu complementul circumstanțial instrumental:

"**Cu un sacrificiu** relativ neînsemnat s-ar putea îmbunătăți viața tuturor." (L. Rebreanu)

- cu complementul circumstanțial sociativ:

"Și-a dat seama că **fără ea** viața lui ar fi zdrobită." (Idem)

Exercițiul 1

Alcătuiești 6-7 enunțuri în care să existe complemente circumstanțiale condiționale exprimate prin substantive și verbe. (Substantivele să fie precedate de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale, iar verbele să se afle la modul gerunziu).

Rezolvare: Accept invitația ta **cu condiția participării** colegului meu de clasă Panait.; **Fără alergătură** multă, toate problemele importante rămân nerezolvate.; **În caz de supărare**, îmi iau instrumentul și plec.; **În cazul aglomerației** la autobuz, mergem cu metroul.; **La un caz de încurcătură**, te descurc eu, să n-ai nici o grijă!; **Având** destulă răbdare, răzbați deasupra tuturor nevoilor.; **Procedând** cu mult tact, îți poți face cât mai puțini dușmani și prieteni cât mai mulți.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONCESIV

Complementul care arată o piedică ce ar fi putut opri îndeplinirea acțiunii unui verb (regent), dar n-a reușit s-o facă, se numește **complement circumstanțial concesiv**.

El răspunde la întrebarea: **în ciuda cărui fapt?** (sau: **în pofida cărui fapt?**, cu același sens)

Poate fi exprimat prin substantiv sau pronume demonstrativ

precedate de conjuncția **deși**, de prepoziția **contrar** sau de locuțiunile: **cu tot** (toată, toți, toate), **în ciuda**, **în pofida**.

Exemple:

Cu toată supărarea ce mi-ai pricinuit-o, eu te-am respectat mai departe.

Cu toate acestea, la credință și la speranță nu am renunțat nici o clipă.

"**Contrar obiceiului**, generalul n-a fost ingrât." (G. Brăescu)

"Când a plecat Simion la Turda, **cu toată noaptea târzie**, l-a petrecut pe jos, alături de căruță." (Pavel Dan)

"Felix, **deși la începuturile studiilor**, din scurta lui experiență cu colegii, prin lectura din proprie inițiativă a unei "patologii generale", înțelesese ..." (G. Călinescu)

"**Om în vârstă și târziu** / Tot am învățat să scriu." (T. Arghezi)

Uneori complementele circumstanțiale concesive se construiesc cu ajutorul verbelor la infinitiv sau la gerunziu, precedate de: adverbul **chiar**; prepoziția **fără**; conjuncția **nici**.

Exemple:

Chiar necunoscând-o, am apreciat-o pe Olga foarte mult.

Fără a ști câte parale fac intervențiile tale, te-am vorbit de bine tuturor amicilor noștri.

Nici alergând cu trenul, nu-l mai poți ajunge din urmă pe Andrei.

Exemplele cele mai interesante de acest tip - și în plan lingvistic și în plan artistic - se găsesc în operele literare. Iată câteva din acestea:

"Așadar, destul e să vă spun că oricât de nevolnic de viață fusese Mugur, copilul ei, pe-mpărâteasa așa o jale a cuprins-o încât, fără să se fi bocit grozav, ba chiar **zâmbind** uneori cu mult după aceea din asta i s-a tras și moartea ei." (I. L. Caragiale)

"**Cu toate cântecele** prietenului nostru, cerul nu se împlânzi."
(M. Sadoveanu)

"**Cu toate astea** am intrat mesa, se văicări el, am intrat și nu pot avea mângâiere." (Mateiu I. Caragiale)

"**Cu tot ciomagul** lui Iordache și **cu tot ajutorul** tovarășilor, câinii îl înghesuiră lângă leocă ..." (Gala Galaction)

"**În ciuda lor**, un cunoscător își dădea seama că are de-a face cu un prelat catolic." (G. Călinescu)

"Moș Dumitru, **deși țaran** de ispravă, cinstit și deschis, era cam posac de felul lui și avea obiceiul, uneori, să caute împrejur cu coada ochiului." (Panait Istrati)

"A doua zi, **în ciuda promisiunii** sale, el nu putu să o vadă."

(Nicolae Breban)

Exercițiul 1

Alcătuieți enunțuri în care să existe complementele circumstanțiale concesive exprimate prin: substantive (3); adjective sau participii verbale (2); verbe la gerunziu (2)

Rezolvare: **În pofida explicațiilor** pe care le-ai primit, ai rămas în continuare la fel de nelămurit.; **Cu toată pregătirea** ta, unii dintre colegi te

depășesc prin perseverență și aplicație.; **Contrar obiceiului**, azi m-ai așteptat mai mult de o oră cu masa.; **Chiar adevărată**, informația primită de la tine nu mă încântă deloc.; **Chiar rugat** de mine personal, amicul nostru a refuzat să participe la întâlnirea de marți seara.; **Nici târându-te** pe pământ nu te mai pot crede cinstit și loial.; **Fără a mă gândi** prea mult, mi-am dat seama de greșeala pe care o săvârșeam.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CONSECUTIV

Complementul care exprimă consecințele ce le are sau le poate avea o acțiune se numește **complement circumstanțial consecutiv**.

Răspunde la întrebarea: **care este urmarea faptului că ...?**

Este complementul cu cea mai redusă întrebuințare, **circumstanța consecinței** fiind exprimată în comunicare, de obicei, prin propoziția secundară corespunzătoare.

Complementul circumstanțial consecutiv se construiește cu ajutorul prepoziției **de** care precedă:

- un substantiv:

Ei doi se înțeleg **de minune**.; Am colaborat tustrei **de-o frumusețe**.; "Căzu la pat bolnavă **de moarte**." (I. Creangă)

- un verb la participiu:

Te-ai schimbat **de nerecunoscut**.; S-a îngășat **de speriat**.
- o locuțiune adverbială sau adjectivală:

"Popa, în pat, se liniștește, și povestește cu el **de-a mai mare dragul**." (I. Agârbiceanu); Cu noi ședea și moș Bodrângă, un moșneag fără căpătâi, însă **de tot hazul**." (I. Creangă); Ei doi se înțeleg **de minune**.; "Și-apoi plângea **de mai mare mila** / Și-n nopți apoi ea s-a pierdut." (G. Coșbuc); "(Piese de ornament) sunt făcute frumos, **de minune**, la Viena și sunt mai puțin costisitoare." (C. Gane); "Copiii deștepți știu **de minune** ce înseamnă să tăinuiești câteodată unele lucruri sfinte."
(N. Basarabescu)

ALTE COMPLEMENTE

- complementul circumstanțial sociativ;
- complementul circumstanțial instrumental;
- complementul circumstanțial de relație;
- complementul circumstanțial opozițional;
- complementul circumstanțial de excepție;
- complementul circumstanțial cumulativ.

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL SOCIATIV

Arată ființa sau lucrul care însoțește subiectul sau un complement (de obicei un complement direct) în desfășurarea acțiunii:

"... toată lumea mănâncă fasole **cu ridichi**." (I. L. Caragiale)
"**Cu douăzeci** deodată-n car / La groapă mă vor duce." (G. Coșbuc)
"Strămurare și **cu ai lui** i-a prăvălit pe toți fără nici o cruțare."
(M. Sadoveanu)
"Eu m-am certat **cu tine**." (L. Rebreanu)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL INSTRUMENTAL

Arată mijlocul prin care se realizează o acțiune:

Cu batista ne ștergem nasul.; Scriem **cu stiloul**.; Facem mortarul **cu ciment și cu var**.

"**Cu săgeata**-i otrăvită / Fiul cerului albastru / A sosit ca să mă certe / Și-al iluziei deșerte." (M. Eminescu)

"Nu se poate, domnule, **fără pașaport!** n-auzi?" (I. L. Caragiale)

"Țăranul lucrează pretutindeni în pagubă, **grație sistemului** de învoieli ce i s-a impus." (L. Rebreanu)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE RELAȚIE

Arată la cine se referă o acțiune sau o calitate:

"Mici **de zile**, mări **de patimi**, inimi bătrâne, urâte ..." (M. Eminescu)

"**După pana** ce te-a scris, / Vii și tu din somn și vis." (T. Arghezi)

"**Despre Nadina** n-are nici o grijă." (L. Rebreanu)

"**În privința asta** nu mi-am schimbat prea mult părerea."

(M. Sadoveanu)

"Instinctul copiilor care vor o flotă e o aberație **din punct de vedere uman**." (G. Călinescu)

"**De iubit**, te va iubi mereu, căci e o fată excelentă ..." (Idem)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL OPOZIȚIONAL

Exprimă subiectul sau acțiunea care se opune altor părți din aceeași propoziție:

"Eram tânăr, curățel și obraznic, mai mult obraznic **decât curățel**."

(I. L. Caragiale)

"Pe piept colac de grâu de-un an / Și-**n loc de galben buzdugan**,
Făclii de ceară ți-am făcut / În dreapta cea fără temut." (G. Coșbuc)

"Culmea e că regimentul care a plecat **în locul nostru** n-are nici un ofițer din Banat." (G. Brăescu)

"... și poate că singura mea vină este că, **în loc de a reacționa** tăcut și cu fapta, mă mărginesc la simpla protestare verbală." (G. Călinescu)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL DE EXCEPȚIE

Exprimă o excepție față de un alt membru al aceleiași propoziții:

"De tot te poți lecu **afară de dezgust și de îndoială**." (B. Delavrancea)

"N-avea nici un vițiu, nici o pasiune, **decât tutunul**, pe care-l fuma".

(G. Brăescu)

"Altcineva **decât mine** ar fi găsit tovărășia veselă și ar fi petrecut."

(Gala Galaction)

"În alte două direcții încă, **în afară de** vechile **manuscrise** și **tipărituri** se îndreaptă interesul lui Odobescu în anii **Revistei române**: în direcția folclorului și în cea istorică." (T. Vianu)

"... și asta dimineața înainte de ora șapte sau de la șapte seara până la miezul nopții, **cu excepția zilei de duminică**." (G. Călinescu)

COMPLEMENTUL CIRCUMSTANȚIAL CUMULATIV

Obiectul gramatical căruia i se adaugă cele exprimate de o altă parte din aceeași propoziție poartă numele de **complement circumstanțial cumulativ**:

Pe lângă cei deștepți, trăiesc destul de bine și cei proști.

"Ai copii și ești și casier, **după alea toate**." (G. Brăescu)

"Am amintit mai sus o parte din contribuția lui A. Odobescu, care, **pe lângă rezultatele** cercetării sale la mănăstirea Bistrița, publică și descoperirea făcută la mănăstirea Brâncovenesti din Hurezii Vâlcei."

(T. Vianu)

Exercițiul 1

Alcătuieți trei propoziții după schemele:

a) $\frac{\text{c. c. t.}}{\text{loc. adv.}} + \frac{\text{P. V.}}{\text{vb.}} + \frac{\text{c. c. l.}}{\text{adv.}} + \frac{\text{S.}}{\text{s.}} + \frac{\text{A.}}{\text{adj.}}$

b) $\frac{\text{S.}}{\text{s.}} + \frac{\text{a}}{\text{adj. pron. pos.}} + \frac{\text{P. V.}}{\text{vb.}} + \frac{\text{c. c. m.}}{\text{adv.}} + \frac{\text{c. c. s.}}{\text{s.}} + \frac{\text{c. c. s.}}{\text{s.}}$

c) $\frac{\text{c. c. t.}}{\text{s.}} + \frac{\text{A. adj.}}{\text{adj. pron. dem.}} + \frac{\text{P. V.}}{\text{vb. (a fi)}} + \frac{\text{S.}}{\text{s.}} + \frac{\text{A. adj.}}{\text{adj.}}$

Rezolvare:

a) Din când în când veneau aici prietenii voștri.

b) Strămoșii noștri au luptat mult pentru libertate și dreptate.

c) În vara aceea a fost o căldură îngrozitoare.

Exercițiul 2

Analizați sintactico - morfologic cuvintele din propoziția de mai jos.

La urmă, alcătuieți și schema relațională a acestei propoziții:

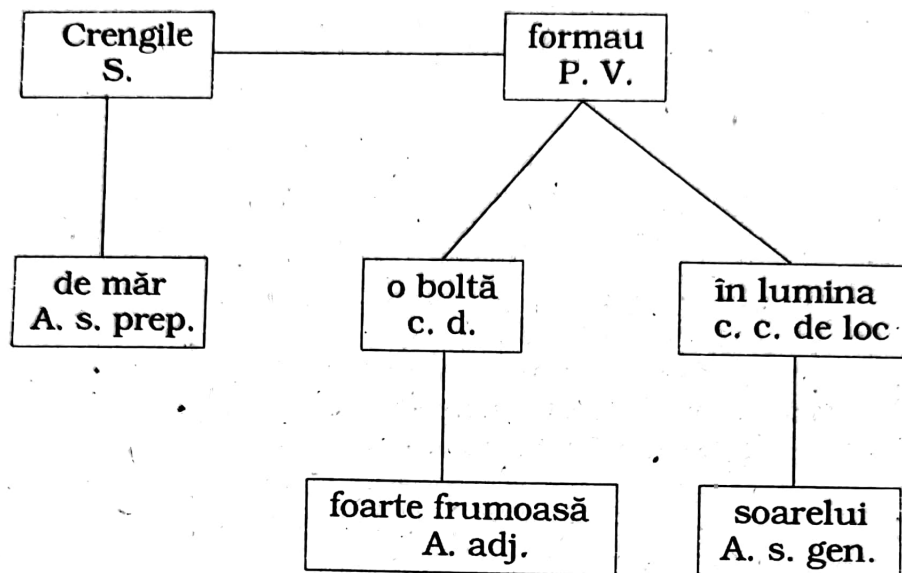
Crengile de măr formau o boltă foarte frumoasă în lumina soarelui.

Rezolvare:

Crengile = S., subst. comun simplu, f., pl., N., art. hot. encl. -le;

de măr = A. subst. prep., subst. comun simplu, m., sg., Ac. cu prep. simplă **de**;

formau = P. V., vb. conj. I, diateza activă, ind., imperf., III, pl.;
o boltă = c. d., subst. comun simplu, f., sg., Ac., art. nehot **o**;
foarte frumoasă = A. adj., adj. propriu-zis, var. 2 term., superl. abs., se
acordă cu subst. **boltă**;
în lumina = c. c. l., subst. comun simplu, f., sg., Ac. cu prep. simplă **în**,
art. hot. encl. **-a**;
soarelui = A. subst. gen., subst. comun simplu, m., sg., G., art. hot. encl. **-lui**.

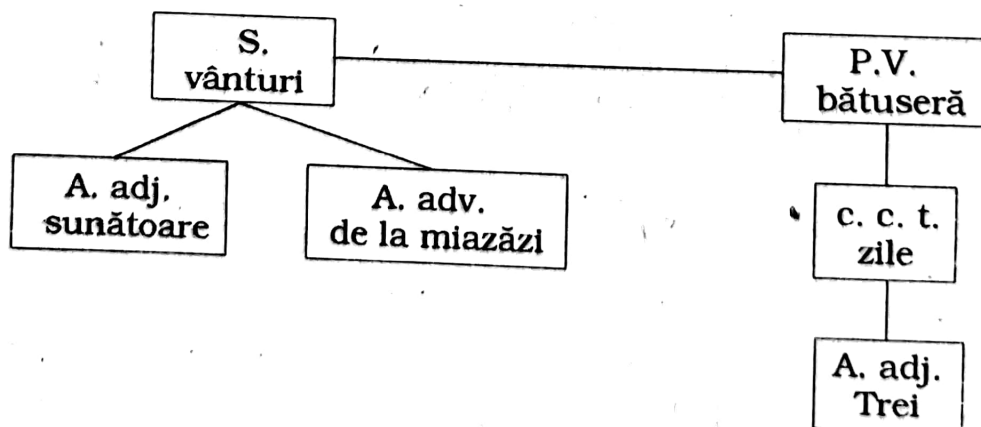

Exercițiul 3

Analizați sintactic și morfologic cuvintele din propoziția următoare.
În final, faceți și schema raporturilor dintre părțile de propoziție:
"Treile bătuseră vânturi sunătoare de la miazăzi ..." (M. Sadoveanu)

Rezolvare:

Trei = A. adj., numeral cardinal, Ac;
zile = c. c. t., subst. în cazul Ac.;
bătuseră = P. V., vb., conj. III, diateza activă, ind., m. m. c. p., III, pl.;
vânturi = S., subst. comun simplu, n., pl., N.;
sunătoare = A. adj., adj. propriu-zis, pozitiv, n., pl., N.;
de la miazăzi = A. adv., loc. adv. de loc.

Exercițiul 4

Analizați sintactic și morfologic propoziția (alcătuind și schema ei relațională):

"Omul fără patrie e ca privighetoarea fără cântec." (G. Topîrceanu)

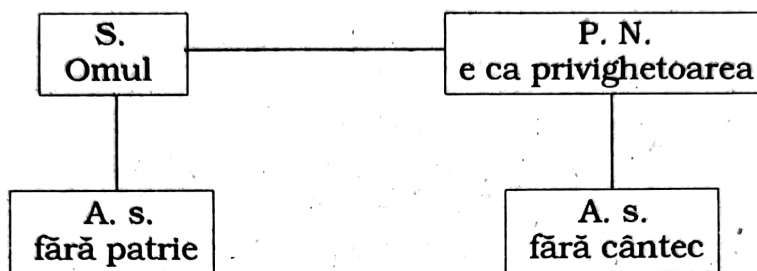
Rezolvare:

Omul = S., subst. comun simplu, m., sg., N., art. hot. encl. -1;

fără patrie = A. s. prep., subst. comun simplu, f., sg., Ac. cu prep. simplă **fără**;

e ca privighetoarea = P. N., vb. cop. **a fi**, conj. IV, diateza activă, ind., prez., III, sg. + nume pred. **ca privighetoarea**, subst. comun simplu, f., sg., Ac. cu prep. simplă **ca**, art. hot. encl. -a;

fără cântec = A. s. prep., subst. comun simplu, n., sg., Ac. cu prep. simplă **fără**.

Exercițiul 5

Indicați funcția sintactică a cuvintelor subliniate. Scrieți un X în dreptul răspunsului corect:

a) "**Bucuria** de a trăi o dă contrastul, jocul de umbră și lumină ..." (M. Ralea)

- subiect
- complement direct X

b) "Făt-Frumos împlini și **această** poruncă a calului ..." (N. Filimon)

- atribut pronominal
- atribut adjectival X

c) "**Altul** este al tău suflet
Alții ochii tăi acum."

(M. Eminescu)

- subiect
- nume predicativ X

d) "Văzu pe Otilia în trăsura cu doi cai albi, care **era închiriată** de Pascopol." (G. Călinescu)

- predicat verbal X
- predicat nominal

e) Îmi apărea în minte **amintirea** ființei iubite.

- complement direct
- subiect X

Exercițiul 6

Alcătuți 7 enunțuri în care să folosiți și cazul dativ cu prepoziție. Denumiți părțile de vorbire pe care le-ați utilizat în construirea enunțurilor respective.

Rezolvare: Grație dumitale, am cunoscut frumusețile universului epic sadovenian. (pron. pers. de politete); Nu mai sunt singur, **mulțumită celui de al doilea**. (numeral ordinal); **Datorită ție**, sunt mai îndrăzneț, față de participarea la lecțiile de geografie. (pron. pers.); **Contrar previziunilor**, prietenul dumitale nu a rămas pe loc. (subst. comun); S-a purtat **conform Bibliei**. (subst. propriu); **Potrivit ideilor** dumneavoastră, m-am apucat de studiat anatomia. (subst. comun); Ai reacționat **aidoma celor doi**. (numeral cardinal)

Exercițiul 7

Se dă textul:

"De treci codri **de aramă de departe vezi** albind

Ș-auzi **mândra** glăsuire a **pădurii** de argint." (M. Eminescu)

Cerințe:

- Identificați predicatele și precizați felul lor;
- delimitați propozițiile și precizați felul lor;
- analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate;
- introduceți, cu ajutorul conjuncției subordonatoare **de**, în alte două fraze, alte două tipuri de propoziții subordonate;
- identificați figurile de stil studiate;
- transpuneți în proză versurile de mai sus.

Rezolvare:

a) **treci** = P. V.; **vezi** = P. V.; **auzi** = P. V.;

b) **De treci codri de aramă** = CT

de departe vezi albind = PP

(ș)-**auzi mândra glăsuire a pădurii de argint** = PP

c) **de aramă** = A. s. prep., subst. comun simplu, f., sg., Ac. cu prep. simplă **de**;

de departe = c. c. l., adv. de loc preced. de prep. simplă **de**;

vezi = P. V., vb. conj. II, diateza activă, ind., prez., II, sg. (sens impersonal);

mândra = A. adj., adj. propriu-zis, var. 2 term., pozitiv, se acordă cu subst. **glăsuire**;

d) Cartea ¹/**de** mi-ai împrumutat-o (AT) ²/ e foarte interesantă. (PP) ¹/
Nu știu (PP) ¹/**de** ești bine informat (CD) ²/ însă știu, (PP) ³/ că ești un
ticălos. (CD) ⁴/

e) **de aramă** = epitet; **mândra** = epitet și personificare; **de argint** = epitet;

f) De treci codri de aramă vezi albind de departe și auzi glăsuirea mândră a pădurii de argint.

SINTAXA FRAZEI

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ (SB)

Îndeplinește funcția de subiect al propoziției regente.

1. **Ce** naște din pisică (SB.1)/ șoareci mănâncă (PP.2); **Cui** nu-i place (SB.1)/ nu strigă la joc (PP.2); **Pe cine** nu-l lași (SB.1)/ nu te lasă (PP.2).
2. Trebuie (PP.1)/ **să** plecăm grabnic (SB.2); A fost (PP.1)/ **să** ne întâlnim (SB.2); Îmi place (PP.1)/ **că** vine (SB.2); Nu se știe (PP.1)/ **când** a plecat (SB.2); Se vede foarte bine (PP.1)/ **că** n-ai înțeles (SB.2); S-a crezut (PP.1)/ **că** s-a supărat (SB.2); Ți-a fost scris (PP.1)/ **să** nu-l vezi (PP.1); Fusesse hotărât (PP.1)/ **să** ne întâlnim azi. (SB.2).
3. Ar fi bine (PP.1)/ **să** lămurim azi lucrurile (SB.2); E rău (PP.1)/ **cum** a ajuns (SB.2); Nu e așa (PP.1)/ **cum** mi-ai spus (SB.2); E suficient (PP.1)/ **cât** ai dat (SB.2).
4. Firește (PP.1)/ **că** a zburat (SB.2); Pesemne (PP.1)/ **că** n-ai înțeles (SB.2); Fără îndoială (PP.1)/ **că** vei reuși (SB.2).

Rețineți: Subordonata subiectivă este cerută de următoarele elemente regente:

I. Verbe personale care formează:

- a) un predicat verbal: **Ce** a fost mai greu (SB.1)/ a trecut (PP.2); **Cine** seamănă vânt (SB.1)/ culege furtună (PP.2).
- b) un predicat nominal: **Cine** te ajută la necaz (SB.1)/ este prieten adevărat (PP.2).

II. Verbe impersonale care formează un predicat verbal:

1. Verbe unipersonale prin formă și impersonale prin conținut (**trebuie, se cade, se cuvine, se întâmplă, importă, decurge, rezultă**): Trebuie (PP.1)/ **să** plecăm (SB.2); Se cade (PP.1)/ **să**-i facem un cadou (SB.2); Se cuvine (PP.1)/ **să** mai așteptăm (SB.2); Se întâmplă (PP.1)/ **să** mai greșești (SB.2); Nu importă (PP.1)/ **cine** a venit (SB.2); Decurge (PP.1)/ **că** ai dreptate (SB.2); Rezultă (PP.1)/ **că** m-ai mințit (SB.2).

2. Verbe și locuțiuni verbale predicative care au un subiect logic în cazul dativ: Mie nu-mi pasă (PP.1)/ **ce**-mi spui tu (SB.2); Îmi vine (PP.1)/ **să** cânt de bucurie (SB.2); I s-a suit la cap (PP.1)/ **că** este mare actor (SB.2); Nu-mi dă mâna (PP.1)/ **să** stau degeaba (SB.2); Mariei i-a trecut prin gând (PP.1)/ **să** plece la mare (SB.2); Ne face plăcere (PP.1)/ **să** ne vizitezi (SB.2); Îmi vine greu (PP.1)/ **să**-ți spun vestea (SB.2); Nu-ți șade bine (PP.1)/ **să** te strâmbi (SB.2); Mi-i drag (PP.1)/ **să** te văd zâmbind (SB.2); I s-a năzărit (PP.1)/ **să** plece (SB.2); Mi-e (PP.1)/ **că** voi întârzia (SB.2).

3. Verbe predicative care au un subiect logic în cazul acuzativ: Mă bucură (PP.1)/ **ce mi-ai spus** (SB.2); Mă doare (PP.1)/ **că m-ai jignit** (SB.2); Pe Maria a intrigat-o (PP.1)/ **ce a aflat** (SB.2); Mă surprinde (PP.1)/ **că n-ai venit** (SB.2); Ne deranjează (PP.1)/ **că ai plecat** (SB.2).

4. Verbe predicative reflexive impersonale: Nu se știe (PP.1)/ **ce s-a întâmplat** (SB.2); (Se) pare (PP.1)/ **că va ploua** (SB.2); Se aude (PP.1)/ **că nu vom pleca** (SB.2); Se înțelege (PP.1)/ **că ai dreptate** (SB.2).

5. Expresii verbale pasive: E permis (PP.1)/ **să intrăm** (SB.2); E interzis (PP.1)/ **să fumezi** (SB.2); E admis (PP.1)/ **să traversăm** (SB.2); Este hotărât (PP.1)/ **că vom pleca** (SB.2).

6. Verbul a fi impersonal (cu sensul de a se întâmpla). Apare de obicei la viitor cu variante ale viitorului popular: **De va fi** (SB.1)/ **să ajungem la timp** (SB.2)/ va fi minunat (PP.3). În acest exemplu se observă că propoziția nr.1 este, în același timp, regentă față de propoziția subiectivă nr.2 și subordonată subiectivă față de propoziția principală nr.3. Și de-a fi (PP.1)/ **să mor** (SB.2).

Verbul a fi poate apărea cu același sens și la alte forme temporale:

- imperfect: Era (PP.1)/ **să cad** (SB.2);

- condițional: De-ar fi (PP.1)/ **să reușim** (SB.2); De-ar fi fost (PP.1)/ **să ajungem la timp** (SB.2).

7. Verbul copulativ ca unic element regent, când numele predicativ este exprimat printr-o propoziție predicativă. În această categorie intră numai verbele copulative **a fi** și **a însemna**: **Ceea ce nu-mi place** (SB.1)/ este (PP.2)/ **că n-ascuți** (PR.3); **Dacă n-ai înțeles** (SB.1)/ înseamnă (PP.2)/ **că n-ai fost atent** (PR.3).

În aceste enunțuri topica are un rol deosebit: propoziția care precedă verbul copulativ este subiectivă iar cea care-l urmează este predicativă.

III. **Expresii verbale impersonale** (predicate nominale) formate din verbul copulativ și un nume predicativ exprimat prin:

a. **substantiv**: E păcat (PP.1)/ **să nu vii** (SB.2); E voie (PP.1)/ **să plecăm** (SB.2); **Ce mi spui tu** (SB.1)/ e o idee bună (PP.2); E o pacoste (PP.1)/ **să te aștept** (SB.2); E o plăcere (PP.1)/ **să ascult muzică** (SB.2).

b. **adverb**: Este clar (PP.1)/ **ce am auzit** (SB.2); Este normal (PP.1)/ **să plecăm** (SB.2); Este absurd (PP.1)/ **să mai așteptăm** (SB.2); **Ceea ce mi spui** (SB.1)/ este firesc (PP.2); **Ce-am auzit** (SB.1)/ este sigur (PP.1); Nu-i așa (PP.1)/ **că am dreptate?** (SB.2); Este posibil (PP.1)/ **să vină** (SB.2); E bine (PP.1)/ **să ajungem la timp** (SB.2); Nu-i rău (PP.1)/ **să mergem și noi** (SB.2).

DE REȚINUT: toate adverbele din astfel de construcții, cu excepția adverbelor **asa**, **bine**, provin din adjective; chiar adverbele **asa**, **bine** pot avea valoarea unor adjective invariabile: **Nu-mi plac așa oameni; Maria e bine.**

c. **verbe la modul supin** (de cele mai multe ori apar la forma negativă): E de crezut (PP.1)/ **că așa va fi** (SB.2); E de neimaginat (PP.1)/ **ce s-a întâmplat** (SB.2); E de neconceput (PP.1)/ **să nu mergem** (SB.2); E de presupus (PP.1)/ **că nu va ajunge** (SB.2).

IV. Verbe personale devenite impersonale (a merita, a ajunge, a face, a merge, a strica, a urma, a continua, a incepe, a conta):

Merita (PP.1)/ **să** mai încercăm (SB.2); Ajunge (PP.1)/ **cât** ai vorbit (SB.2); Face (PP.1)/ **să** vedem filmul (SB.2); Nu merge (PP.1)/ **să** lipsim (SB.2); Nu strică (PP.1)/ **să** ai mai multe cărți (SB.2); Urmează (PP.1)/ **să** mai discutăm (SB.2); Continuă (PP.1)/ **să** ningă (SB.2); Începe (PP.1)/ **să** se lumineze de ziua (SB.2); Nu contează (PP.1)/ **ce**-a spus (SB.2).

V. Adverbe și locuțiuni adverbiale predicative (poate, pesemne, desigur, firește, cu siguranță, de bună seamă, fără doar și poate, fără îndoială):
Poate (PP.1)/ **că** ai dreptate (SB.2); Pesemne (PP.1)/ **că** sosește mâine (SB.2); Desigur (PP.1)/ **că** vom ajunge (SB.2); Firește (PP.1)/ **că** așa va fi (SB.2); Cu siguranță (PP.1)/ **că** vom pleca (SB.2); De bună seamă (PP.1)/ **că** m-ai supărat (SB.2); Fără îndoială (PP.1)/ **că** va ploua (SB.2).

DE REȚINUT:

- adverbele și locuțiunile adverbiale de mai sus nu pot apărea împreună cu verbul **a fi**, deci formează singure predicatul;

- adverbele provenite din adjective sau cele care pot avea și valoarea unor adjective invariabile (**asa, bine**) pot apărea în două variante:

a. împreună cu verbul **a fi**, formând cu acesta un predicat nominal (vezi III. b.);

b. fără verbul **a fi**, formând singure un predicat verbal: Rău (PP.1)/ **că** n-ascuți (SB.2); Probabil (PP.1)/ **că** vom reuși (SB.2); Sigur (PP.1)/ **că** ai dreptate (SB.2); Normal (PP.1)/ **că** vom ajunge (SB.2); Bine (PP.1)/ **că** ai venit (SB.2); Așa (PP.1)/ **că** m-ai mințit? (SB.2).

- toate adverbele și locuțiunile adverbiale predicative sunt propozitii regente întrucât după ele urmează conjuncția subordonatoare **că** prin care se introduce o propoziție subordonată. Dacă nu urmează această conjuncție, adverbele și locuțiunile adverbiale respective își pierd valoarea predicativă, rămânând cu funcția sintactică de complement circumstanțial de mod iar întregul enunț se reduce la o singură propoziție. Să se compare:

Probabil (PP.1)/ **că** va veni astăzi (SB.2) cu: Probabil va veni astăzi.

- subordonatele subiective care au ca element regent un **adverb** sau o **locuțiune verbală predicativă nu pot fi contrase** deoarece, la nivelul propoziției, un adverb nu poate apărea niciodată în distribuție cu un subiect.

Subordonata subiectivă se leagă de regentă prin următoarele elemente de relație:

1. Pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărâte (cine, ce, care, cât, oricine, orice, oricare, oricât) simple sau precedate de prepoziții. La acestea se adaugă pronumele relativ compus **ceea ce**.

ATENȚIE:

- Dintre aceste elemente de relație, o situație specială prezintă pronumele relativ **cine**. La cazurile dativ și acuzativ, acest pronume va avea o altă funcție sintactică decât aceea de subiect: **Cui** nu-i convine (SB.2)/ să plece (PP.1); **Pe cine** nu-l lași să moară (SB.2)/ nu te lasă să

trăiești (PP.1). Construcțiile respective sunt specifice limbii populare și s-au format prin anacolut.

- Grupurile pronominale **cel ce, cel care, cea care, cei ce, cei care, cele ce, cele care** nu sunt indivizibile deci nu formează o unitate morfologică. Aceste grupuri sunt alcătuite din formele prescurtate ale adjectivelor pronominale demonstrative și pronumele relative **ce, care**: **Cel**¹/**care** greșește (AT.2)/ va fi pedepsit (PP.1). Se observă că pronumele demonstrativ **cel (acel)** este subiectul propoziției principale nr.1 și element regent al propoziției atributive nr.2. Situația devine mai clară când pronumele demonstrativ apare la cazurile dativ și acuzativ: Celor¹/**care** întreabă de mine (AT.2)/ să nu le spui nimic (PP.1); Pe cel¹/**care** greșesc (AT.2)/ să-i pedepsești (PP.1). În aceste două fraze pronumele **celor și pe cei** au funcția sintactică de complement indirect, respectiv complement direct, funcții reluate în cadrul aceleiași propoziții de pronumele neaccentuate **le și i**.

2. Conjunții subordonatoare: **că, să, ca...să, dacă, de.**

3. Adverbe relativ-interogative (simple sau cu prepoziții): **cât, unde, când, cum.**

Locul - propoziția subiectivă stă înainte sau după regentă.

Punctuația - propoziția subiectivă nu se desparte prin virgulă de regentă.

OBSERVAȚII

1. Subiectiva se poate confunda cu subordonata completivă directă. Cauzele cele mai importante sunt:

a. întrebarea **ce** se folosește la ambele subordonate.

b. nu se observă că verbul regent este impersonal deci nu poate avea subiect la nivelul propoziției regente. Fiind impersonal, verbul regent este în același timp și intransitiv deci nu poate primi un complement direct sau o propoziție completivă directă. Să se compare:

Aude (PP.1)/ cum plouă (CD.2) cu: Se aude (PP.1)**cum** plouă (SB.2)

c) în topica obișnuită complementul direct sau subordonata completivă directă apar după verb.

Confuzia poate fi evitată prin contragere.

2. Toate verbele regente care cer o subiectivă sunt **totdeauna impersonale și intransitive**.

3. Probleme speciale de segmentare a frazei apar când elementele regente ale subiectivei sunt verbele **a fi, a trebui și a urma**: Maria ¹/ era (PP.2)/ **să întârzie** (SB.1).; Maria ¹/ trebuie (PP.2)/ **să vină** (SB.1).; Maria ¹/ urmează (PP.2)/ **să sosească** (SB.1). Se observă că substantivul Maria este subiect al predicatelor **să întârzie, să sosească**. Prin modificarea topicii, propoziția regentă poate apărea neintercalată: Trebuie (PP.1)/ **să vină Maria** (SB.2).

Substantivul (sau un substitut al acestuia) poate apărea și cu alte funcții în propoziția subiectivă căreia îi aparține: **Pe Maria** ¹/ trebuie

(PP.2)/[**să**]o anunț (SB.1).; **Despre ei**¹/ urma (PP.1)/[**să**] vorbesc (SB.1).

4. Când propoziția regentă a unei subiective este la rândul ei subordonată altei propoziții și este introdusă printr-un pronume interogativ-relativ, acesta va avea funcție sintactică în propoziția subiectivă, nu în regentă: Nu știu (PP.1)/[**cine**] trebuie (CD.2)/[**să**] vină (SB.3).

5. Problema segmentării corecte a frazei devine mai dificilă în construcții de tipul: Nu știam (P.1)¹/ că²/ **Maria**³/ trebuie (CD.2)/[**să**] vină (SB.3). Prin modificarea topicii se poate evita intercalarea: Nu știam (PP.1)/[**că**] trebuie (CD.2)/[**să**] vină **Maria** (SB.3).

6. Subordonata subiectivă poate avea ca element regent și un verb la un mod nepersonal: Trebuind¹/[**să**] **ajungă repede** (SB.2)/ se grăbea (PP.1).

Exercițiul 1

Transformați subiectele în propoziții subordonate subiective și arătați modificările care s-au produs:

- a) Nedreptățitul caută pretutindeni dreptatea.
- b) Norocosul nu aleargă după noroc.
- c) De criticat e ușor.

Rezolvare:

- a) [**Cel ce**] e nedreptățit (SB)¹/ caută pretutindeni dreptatea. (PP)²/
- b) [**Cel ce**] e norocos (SB)¹/ nu aleargă după noroc. (PP)²/
- c) [**Să**] critici (SB)¹/ e ușor. (PP)²/

De fiecare dată, apărând încă o propoziție, se formează o frază, astfel încât cele trei propoziții inițiale s-au transformat în trei fraze de câte două propoziții fiecare.

Exercițiul 2

Construiți fraze din câte două propoziții în care a doua să fie o subordonată SB introdusă în frază de unul din cele mai cunoscute elemente relaționale: conjuncțiile **că, să, dacă**; pronumele relative **cine, care, ce** și adverbele relative **unde, când, cum, cât**.

Rezolvare:

- Se știe exact (PP)¹/ [**că**] nu ți s-a găsit nici o vină. (SB)²/
E rău (PP)¹/ [**să**] nu ai nici părinți, nici prieteni. (SB)²/
Nu se înțelege (PP)¹/ [**dacă**] te-ai prezentat acolo la ora stabilită. (SB)²/
[**Cine**] învață mult (SB)¹/ știe mult. (PP)²/
[**Care**] se poartă frumos cu semenii lui (SB)¹/ se bucură de aprecierea lor. (PP)²/
[**Ce**] naște din pisică (SB)¹/ șoareci mănâncă.²/
S-a înțeles (SB)¹/ [**unde**] plecăm în excursie duminica viitoare. (PP)²/
Nu se știe (PP)¹/ [**când**] venim în vizită la voi. (SB)²/
Se vede (PP)¹/ [**cum**] trăiești de câțiva ani încoace. (SB)²/

S-a aflat acum câteva minute (PP) ¹/ **cât** v-a costat îndrăzneala de a spune adevărul adevărat. (SB) ²/

Exercițiul 3

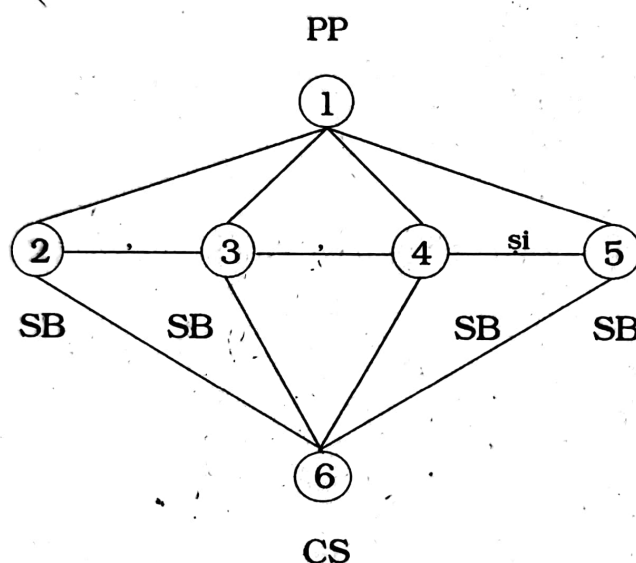
Schimbați topica frazelor următoare în așa fel, încât predicatele regente să nu mai fie intercalate în propoziții subiective:

Omul harnic trebuie să-și organizeze din timp activitatea.; Cineva trebuie să facă și lucrul acesta.; Ileana ar fi trebuit să plece ieri la bunica ei.; Ilie va trebui să meargă după-masă la bibliotecă.

Rezolvare: Trebuie / **ca** omul harnic / **să**-și organizeze din timp activitatea./; Trebuie / **ca** cineva / **să** facă și lucrul acesta./; Ar fi trebuit / **ca** Ileana **să** plece ieri la bunica ei./; Va trebui / **ca** Ilie **să** meargă după-masă la bibliotecă./

Exercițiul 4

Alcătuți o frază după următoarea schemă relațională:

Contrageți, în final, câte propoziții subordonate puteți.

Rezolvare:

Fraza:

E bine (PP) ¹/ **să**-ți iubești părinții și pe ceilalți din casă, (SB) ²/ **să**-i respecti pe superiorii tăi, (SB) ³/ **să** nu te temi niciodată de cei răi (SB) ⁴/ **și** **să**-i îngădui în preajma ta pe cei mai mici decât tine (SB) ⁵/ **ca să** te poți bucura mai târziu de respectul și recunoștința tuturor. (CS) ⁶/

Contragerile:

2. **A-ți iubi** (subiect) părinții și pe ceilalți din casă;
3. **A-i respecta** (subiect) pe superiorii tăi;
4. **A nu te teme** (subiect) nicicând de cei răi;
5. (și) **A-i îngădui** (subiect) în preajma ta ...;
6. **Pentru a te putea** (c. c. s.) bucura mai târziu ...

Notă: Subiectele obținute prin contragerea propozițiilor subordonate SB sunt, de fapt, elemente ale unui subiect multiplu.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ (PR)

Îndeplinește funcția de nume predicativ al unui verb copulativ din propoziția regentă.

Propoziția predicativă se află simultan în două relații:

- a) cu verbul copulativ care nu poate forma singur predicatul;
- b) cu subiectul verbului copulativ, cu care se acordă.

Exerciții:

1. Fă-te și tu (PP.1) **ce-i putea** (PR.2); Am să redevin (PP.1) **ceea ce vreau** (PR.2); Dreptatea este (PP.1) **a oricui o are** (PR.2); Nu e (PP.1) **pentru cine se pregătește** (PR.2); Întrebarea este (PP.1) **cui să dau banii** (PR.2).

2. Fata se făcu (PP.2) **cum e varul** (PR.2); A rămas (PP.1) **precum îl știi** (PR.2); Ești (PP.1) **parcă ți-a ars casa** (PR.2); Lumea nu e numai (PP.1) **cât o vezi** (PR.2).

3. Dorința mea e (PP.1) **să înveți** (PR.2); Singura mea dorință este (PP.1) **ca elevii să învețe** (PR.2); A ajuns (PP.1) **de ți-e mai mare mila** (PR.2).

Rețineți: Subordonata predicativă este cerută de următoarele verbe copulative: **a fi, a deveni, a ieși, a se face, a părea, a se chema, a se numi, a însemna, a constitui, a reprezenta**. La acestea se pot adăuga și alte verbe care au uneori valoare copulativă: **a se afla** (singur), **a se pomeni** (stăpân), **a se preface** (mort), **a se socoti** (prieten), **a se ține** (mândru).

Subordonata predicativă se leagă de regentă prin următoarele elemente de relație:

1. **Pronume sau adjective pronominale interogative-relative** în cazurile nominativ, genitiv, dativ sau acuzativ: **cine, ce, care, cât, oricine, orice, oricare, oricât**.

2. **Adverbe interogativ-relative sau de comparație:** **unde, când, cum, cât, precum, oricum, ca și cum, de parcă**.

3. **Conjunctii subordonatoare:** **că, să, ca ... să, dacă, de**.

Locul: Propoziția predicativă stă, în general, după regentă.

Punctuația: În general, nu se desparte prin virgulă de regentă.

OBSERVAȚII

1. Propoziția predicativă nu poate fi considerată o propoziție predicat, deoarece prin contragere nu rezultă un predicat, ci un nume predicativ.

2. Propoziția predicativă se poate confunda cu atributiva, punându-se greșit întrebarea la subiectul regent: Problema este (PP.1) / **că am întârziat** (PR.2).

3. Propoziția predicativă se poate confunda cu modala datorită întrebării comune **cum?**

4. Toate verbele copulative sunt intransitive, fie absolute (**a fi, a deveni, a ajunge, a ieși, a părea**), fie devenite prin asocierea cu pronumele reflexiv: **a se face, a se alege**. Decurge că subordonata predicativă este incompatibilă cu cea completivă directă.

5. Regenta unei subordonate predicative poate fi reprezentată numai

de verbul copulativ cu funcția de predicat nominal insuficient și cu subiectul exprimat printr-o subordonată subiectivă. Numai două verbe copulative, **a fi** și **a însemna**, pot constitui singure o regentă insuficientă care să aibă ca subiect o subiectivă și ca nume predicativ, o predicativă: **Dacă** ești pregătit (SB.1)/ înseamnă (PP.2)/ **că** vei reuși (PR.3).

Exercițiul 1

Alcătuieți o frază în care să existe cât mai multe predicate nominale. Analizați aceste predicate, precum și fraza.

Rezolvare:

Soarele **era arzător** din cale-afară ^{1/} **și** **a rămas așa** toată ziua, ^{2/} **deși** vara **era pe sfârșite** ^{3/} **și**, în ultimele două săptămâni, **devenise un anotimp** aproape răcoros ^{4/} **care** ne dădea speranța ^{5/} **că** zilele ^{6/} **care** vor urma ^{7/} **vor fi suportabile** sub raportul temperaturilor de peste zi.^{6/}

era arzător = P. N., vb. cop. **a fi**, conj. IV, ind., impf., III, sg. + nume pred.,
adj. var. 2 term., pozitiv, m., sg., N.;

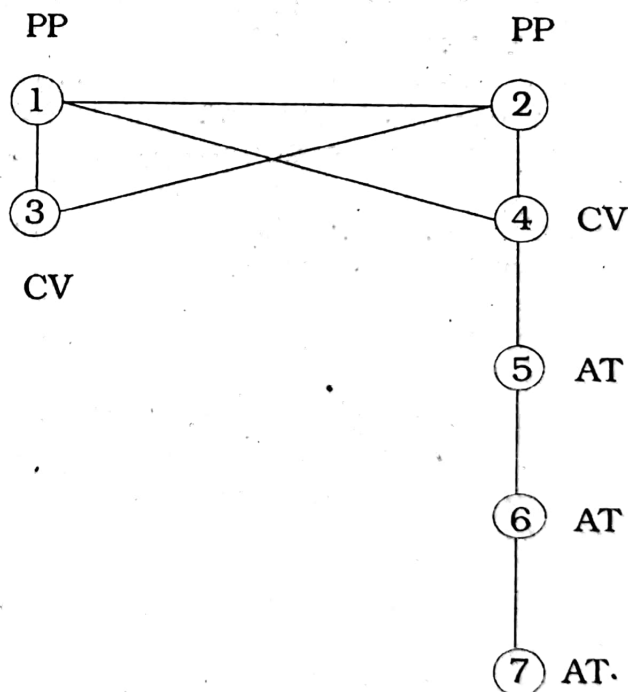
a rămas așa = P. N., vb. cop. **a rămâne**, conj. III, ind., perf. comp., III, sg.
+ nume pred. adv. cu val. adj.;

era pe sfârșite = P. N., vb. cop. **a fi**, conj. IV, ind., impf., III, sg. + nume pred.
loc. adj.;

devenise un anotimp = P. N., vb. cop. **a deveni**, conj. IV, ind., m. m. c. p.,
III, sg. + nume pred., subst. comun, simplu, n.,
sg., N., art. nehot. **un**;

vor fi suportabile = P. N., vb. cop. **a fi**, conj. IV, ind., viitor, III, pl. + nume
pred., adj. var. 2 term., pozitiv, f., pl., N.

- 1 = PP
- 2 = PP
- 3 = CV
- 4 = CV
- 5 = AT
- 6 = AT
- 7 = AT

Exercițiul 2

Construiți fraze de câte două propoziții în care a doua din propoziții să fie o subordonată PR introdusă în frază cu unul din cele mai cunoscute

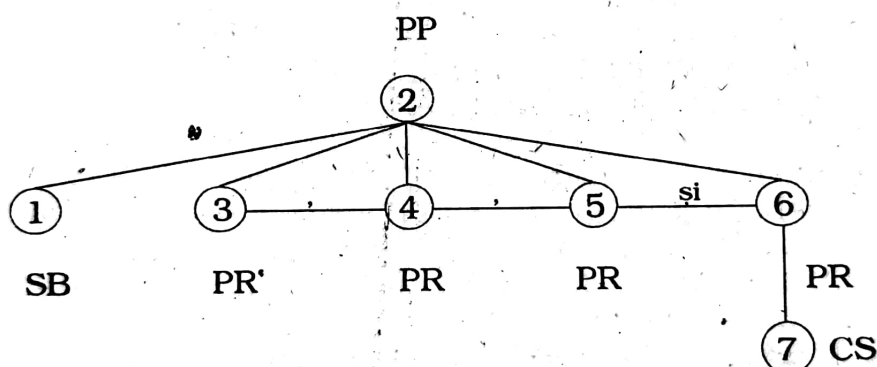
elemente relaționale: conjuncțiile **că, să, dacă**; pronumele relative **cine, care, ce**; adverbele relative **unde, când, cum, cât**.

Rezolvare:

Problema e (PP) ¹/ **că** mi s-au terminat banii. (PR) ²/
 Interesul era (PP) ¹/ **să** ajungem noi primii acolo. (PR) ²/
 Chestiunea este (PP) ¹/ **dacă** te mai recunoaște de prieten. (PR) ²/
 Problema a rămas (PP) ¹/ **cine** să-și ia răspunderea conducerii
 acestei expediții. (PR) ²/
 Întrebarea a fost (PP) ¹/ **care** e cel mai competent dintre toți
 aspiranții la postul respectiv. (PR) ²/
 Chestiunea e (PP) ¹/ **ce** vom răspunde întrebărilor ziariștilor veniți
 la conferință. (PR) ²/
 Preocuparea lui era (PP) ¹/ **unde** să fie amplasat culcușul lor pentru
 noapte. (PR) ²/
 Singura întrebare a fost (PP) ¹/ **când** să ne adunăm pentru declanșarea
 acțiunii. (PR) ²/
 Colegul meu de serviciu a ajuns (PP) ¹/ **cum** i-au prevăzut-o părinții
 și prietenii. (PR) ²/
 Chestiunea e (PP) ¹/ **cât** mai avem de așteptat. (PR) ²/

Exercițiul 3

Alcătuți o frază după următoarea schemă relațională:

Contrațgeți, în final, câte propoziții subordonate puteți.

Rezolvare:

Fraza:

Dacă nu protestează deloc (SB) ¹/ înseamnă (PP) ²/ **că** a făcut unele
 greșeli nepermise în munca sa (PR) ³/, **că-și recunoaște măcar parțial**
 vina (PR) ⁴/ **că**, în fine, este vulnerabil (PR) ⁵/ **și că** nu trebuie iertat
 (PR) ⁶/, **ca** pedeapsa lui să fie o învățătură de minte și pentru alții. (CS) ⁷/

Contrațgerile:

1. **Lipsa** (S.) totală a protestului
3. **A fi făcut** (nume pred.) unele greșeli nepermise în munca sa;
4. **A-și recunoaște** (nume pred.) măcar parțial vina;
5. **A fi** (nume pred.), în fine, vulnerabil;
6. (și) **A nu trebui** (nume pred.) iertat;

7. **Pentru a fi** (c. c. s.) pe deasupra o învățătură de minte și pentru alții.
Notă: Numele predicative în care s-au făcut contragerile de propoziții subordonate sunt, de fapt, elemente ale unui nume predicativ multiplu.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ ATRIBUTIVĂ (AT)

Îndeplinește funcția de atribut pe lângă un substantiv sau un substitut al acestuia în regentă.

Exerciții:

1. Alinați-mi durerea (PP.1) **care** îmi pătrunde sufletul (AT.2); A pus întrebarea (PP.1) **cine** a făcut asta (AT.2); Soarele ¹/ **ce** azi e mândru (AT.2) el îl vede trist (PP.1); Să te usuci de dorul (PP.1) **cui** știu eu (AT.2); Mi-a dat un sfat (PP.1) **căruia** nu-i înțeleg rostul (AT.2); La cei 8 ani (PP.1) **câți** avea Grigore Alexandrescu (AT.2) citea mult; Vasile ¹/ **ăi** de mi-a fost coleg (AT.2) a plecat (PP.1).

2. Intră în odăita (PP.1) **unde** zăcea bătrâna (AT.2); Pline de farmec erau nopțile (PP.1) **când** strălucea luna (AT.2); A fost o vară (PP.1) **cum** n-am mai văzut (AT.2); A sosit în vremea (PP.1) **cât** eram la masă (AT.2); Căuta un loc (PP.1) **pe unde** s-o apuce (AT.2); A fost un prânz (PP.1) **cum** nu s-a mai văzut (AT.2).

3. Își vârâse în cap ideea (PP.1) **că** e bolnav (AT.2); A venit vremea (PP.1) **să** vorbesc (AT.2); Aveți dreptul (PP.1) **ca să** trăiți (AT.2); Problema ¹/ **dacă** să răspund la scrisoare (AT.2) m-a frământat (PP.1); M-a chemat într-una din zile (PP.1) **până ce** vine el (AT.2).

Rețineți: Subordonata atributivă se leagă de regentă prin următoarele elemente de relație:

1. **Pronume și adjective pronominale interogativ-relative:** cine, ce, care, cât (simple sau precedate de prepoziții). La acestea se adaugă și pronumele relativ invariabil **de**.

2. **Adverbe interogativ-relative:** unde, când, cum, cât.

3. **Conjunții subordonatoare:** că, să, ca ... să, dacă, de.

Punctuația: Nu se desparte prin virgulă subordonata atributivă determinativă deoarece conține o precizare absolut necesară pentru înțelesul comunicării: S-a dus în orașul (PP.1)/ **de unde** venise (AT.2).

Se desparte prin virgulă atributiva explicativă deoarece conține un element suplimentar: Maria, ¹/ **care** terminase școala cu bine, (AT.2)/ a fost premiată (PP.1)

Atributiva apozitivă se delimitează în frază de regenta ei prin două puncte (:), prin virgulă sau se introduce prin adverbele **adică**, (**și**) **anume** ori prin pronumele relativ compus **ceea ce**.

OBSERVAȚII

1. Probleme speciale ridică atributivele introduse prin formele de genitiv ale pronumelui relativ **care** (**căruia**, **căreia**, **căroră**). Acestea pot

apărea în două poziții:

a) la începutul atributivei, însoțite de articol posesiv: Am citit cartea (PP.1)/ **ale cărei coperte erau rupte** (AT.2);

b) în interiorul propoziției subordonate, creând dificultăți în segmentarea frazei: M-am plimbat prin parcul (PP.1)/ **pe aleile căruia se așezaseră frunzele toamnei** (AT.2).

În astfel de construcții substantivul de care este dependent pronumele relativ în genitiv aparține atributivei. Fenomenul se poate demonstra prin schimbarea topicii: M-am plimbat prin parcul (PP.1)/ **pe ale cărui alei se așezasă frunzele toamnei** (AT.2).

În ambele situații pronumele relativ se află în raport cu substantivul din atributivă și are față de acesta funcția de atribut pronominal. În astfel de construcții trebuie dată o mare atenție **acordului încrucișat**: articolul posesiv se acordă în gen și număr cu substantivul din subordonată iar pronumele relativ se acordă în gen și număr cu elementul regent.

2. Pronumele relativ **care** în acuzativ apare întotdeauna însoțit de prepoziție și poate avea următoarele funcții sintactice:

a) complement direct: Am citit cartea (PP.1)/ **pe care mi-ai împrumutat-o** (AT.2)

b) complement indirect: Am văzut un film (PP.1)/ **din care nu am înțeles nimic** (AT.2)

c) complement circumstanțial de loc: S-a rupt raftul (PP.1)/ **pe care erau cărțile** (AT.2)

3. Pronumele relativ **care** în genitiv sau dativ poate fi precedat de prepozițiile sau locuțiunile prepoziționale specifice acestor cazuri: Casa ¹/ **în fața căreia mă aflam** (AT.2)/ îmi era necunoscută (PP.1); Am înțeles situația (PP) / **conform căreia nu mai putem pleca** (AT.2)

4. Grupurile pronominale formate din pronumele demonstrative prescurtate și relative **ce, care** se vor segmenta. pronumele demonstrativ este element regent al atributivei iar pronumele relativ este element introductiv al atributivei: Celor ¹/ **ce mă vor ajuta** (AT.2)/ le voi fi recunoscător (PP.1)

5. Grupurile pronominale de mai sus pot fi însoțite de pronume negative **nici unul (una, unii, unele), nimeni, nimic**. În aceste construcții pronumele negativ are ca determinant forma prescurtată a pronumelui demonstrativ (cu funcția de atribut pronominal prepozițional). La rândul lui, pronumele demonstrativ este regent al atributivei: Nici unul din cei ¹/ **care au plecat** (AT.2)/ nu era bucuros (PP.1); Nimeni dintre cei ¹/ **care au încercat** (AT.2)/ nu a reușit (PP.1); Nimic din cele ¹/ **ce afirmase ea** (AT.2)/ nu era plauzibil (PP.1). Se observă că pronumele demonstrative nu apar decât la **plural**.

6. Grupurile pronominale menționate pot fi însoțite și de pronume nehotărât **tot (toată, toți, toate)**. Principiul de segmentare este același: Toți cei ¹/ **căroră le-am propus soluția** (AT.2)/ au acceptat (PP.1)

7. Pronumele nehotărât **tot (toți, toate)** poate forma un grup pronominal cu **ce, care, cât**. În aceste construcții pronumele nehotărât va fi element regent al atributivei: Tot ¹/ **ce am auzit** (AT.2)/ e just (PP.1); Toți ¹/ **căre au reușit** (AT.2)/ vor fi premiați (PP.1); Toate ¹/ **câte s-au spus** (AT.2) sunt adevărate (PP.1)

8. Atributivele pot fi contrase în attribute prin:

- a) **participii**: Săptămâna ¹/ **care** a trecut (AT.2)/ am fost la munte (PP.1);
Săptămâna trecută
- b) **gerunzii**: Frunzele ¹/ **care** tremură (AT.2)/ vor cădea (PP.1);
Frunzele tremurânde
- c) **infinitive**: Tentația ¹/ **să** plec la munte (AT.2)/ e clară (PP.1);
Tentația de a pleca
- d) **adjective**: Omul ¹/ **care** minte (AT.2)/ e periculos (PP.1);
Omul mincinos

Exercițiul 1

Dezvoltați în propoziții subordonate AT atributele subliniate în propozițiile de mai jos:

Copiii **cu pantaloni negri** erau mai mulți decât **cei cu pantaloni albi**.

În răspunsurile **date** la întrebările **puse** se observă o siguranță impresionantă.

Oamenii **din jur** începuseră a râde în hohote **neconținute**.

Deasupra mulțimii **adunate** acolo se vedeau sute de steaguri **fluturânde**.

Meritul **de a fi găsit** repede soluțiile oricăror probleme m-a impresionat.

Bărbații **sănătoși** erau duși într-un loc, ceilalți într-altul.

În țara **nimănui** este posibilă orice afacere **necinstită**.

Rezolvare:

Copiii ¹/ **care** aveau pantaloni negri (AT) ²/ erau mai mulți decât cei (PP) ¹/ **care** aveau pantaloni albi (AT) ³/.

În răspunsurile (PP) ¹/ **care** se dădeau la întrebările (AT) ²/ **care** se puneau (AT) ³/ se observă o siguranță impresionantă (PP) ¹/.

Oamenii (PP) ¹/ **care** se aflau în jur (AT) ²/ începuseră a râde în hohote (PP) ¹/ **care** nu mai conteneau (AT) ³/.

Deasupra mulțimii (PP) ¹/ **care** se adunase acolo (AT) ²/ se vedeau sute de steaguri (PP) ¹/ **care** fluturau (AT) ³/.

Meritul ¹/ **că** a găsit repede soluțiile oricăror probleme (AT) ²/ m-a impresionat (PP) ¹/.

Bărbații ¹/ **care** arătau sănătoși (AT) ²/ erau duși într-un loc, ceilalți într-altul (PP) ¹/.

În țara ¹/ **care** pare a nimănui (AT) ²/ este posibilă orice afacere (PP) ¹/ **care** este necinstită (AT) ³/.

Exercițiul 2

Construiți fraze de câte două propoziții în care a doua din propoziții să fie o subordonată AT introdusă în frază cu unul din cele mai cunoscute elemente relaționale: conjuncțiile **că, să, dacă**; pronumele relative **cine, care, ce**; adverbele relative **unde, când, cum, cât**.

Rezolvare:

Gândul (PP) ¹/ **că** îmbătrânim cam repede (AT) ²/ e aproape inutil ¹/.

Ideea (PP) ¹/ **să** nu te lași niciodată în lupta pentru impunerea adevărului (AT) ²/ deranjează pe mulți ¹/.

Problema ¹/ **dacă** mergi și tu în excursia de la Predeal (AT) ²/ ne-am pus-o cu toții (PP) ¹/.

Gândul ¹/ **la cine** va câștiga trofeul de anul acesta (AT) ²/ mi-a trecut toată luna lui mai prin cap (PP) ¹/.

Cartea ¹/ **care** e pe banca ta (AT) ²/ e a colegului nostru Mardare (PP) ¹/.

Problemele ¹/ **ce** mi le-ai ridicat (AT) ²/ sunt extrem de dificile (PP) ¹/.

Casa ¹/ **unde** m-am născut eu (AT) ²/ avea niște ferestre foarte largi (PP) ¹/.

Timpul ¹/ **când** toate erau frumoase și fără nici o problemă (AT) ²/ a trecut de mult (PP) ¹/.

Felul ¹/ **cum** te porți cu sora ta (AT) ²/ nu-mi place deloc (PP) ¹/.

Întrebarea ¹/ **cât** mai aștept până la venirea ta (AT) ²/ mi-am pus-o numai mie (PP) ¹/.

Exercițiul 3

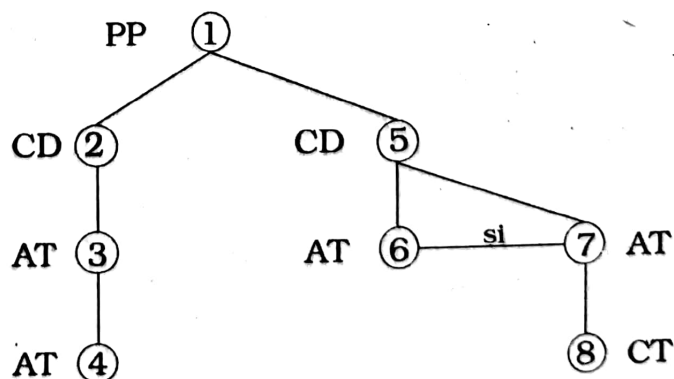
Analizați fraza următoare, alcătuind în final schema ei relațională. Contrageți în attribute propozițiile subordonate AT din frază:

"Drumeții spuneau **că** este la Cocorăști un cimpoies **care** are un fecior foarte învățat **ce** știe toate limbile **și că** l-au văzut chiar ei pe acel cimpoies **care** e un om scurt, gros, schiop de piciorul stâng, rotund la față **și** zâmbește totdeauna **când** vorbești cu el." (I. Slavici)

Rezolvare: Propozițiile:

1. Drumeții spuneau = PP și regentă pentru 2 și 5;
2. că este la Cocorăști un cimpoies = CD, regentă pentru 3;
3. care are un fecior foarte învățat = AT, regentă pentru 4;
4. ce știe toate limbile = AT;
5. (și) că l-au văzut chiar ei pe acel cimpoies = CD, regentă pentru 6 și 7;
6. care e un om scurt, gros, schiop de piciorul stâng, rotund la față = AT, coord. cu propoziția 7;
7. (și) (care) zâmbește totdeauna = AT, regentă pentru propoziția 8;
8. când vorbești cu el = CT.

Schema relațională:

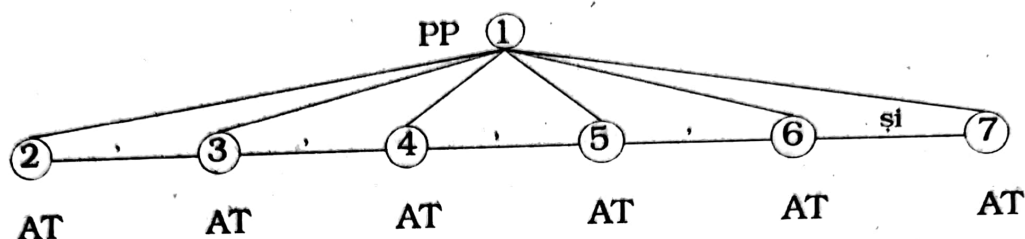

Contragerile:

3. **cu un fecior** foarte învățat;
4. **știutor** a toate limbile;
5. **un om** scurt, gros, șchiop ...;
6. **zâmbitor** totdeauna.

Exercițiul 4

Alcătuieți o frază după următoarea schemă relațională:

În final, contrageți câte propoziții subordonate AT puteți.

Rezolvare:

Fraza:

Ideea ¹/ **să** mă opresc o vreme din scris, (AT) ²/ **să**-mi adun în volum toate lucrările publicate prin reviste, (AT) ³/ **să** caut o editură dispusă a le publica, (AT) ⁴/ **să** reiau romanul început și abandonat acum vreo zece ani, (AT) ⁵/ **să**-l termin (AT) ⁶/ și **să**-l prezint odată la un concurs (AT) ⁷/ mi-a trecut zilele acestea prin minte. (PP) ¹/

Contragerile:

2. **opririi** (A. s. gen.) o vreme din scris;
3. **adunării** (A. s. gen.) în volum a tuturor lucrărilor ...;
4. **căutării** (A. s. gen.) unei edituri dispuse ...;
5. **reluării** (A. s. gen.) romanului început ...;
6. **terminării** (A. s. gen.) ...;
7. (și) (a) **prezentării** (A. s. gen.) lui odată la un concurs.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ (CD)

Are funcția de complement direct pe lângă un verb tranzitiv, o locuțiune verbală tranzitivă sau o interjecție predicativă din regentă: A cumpărat (PP.1)/ **ce**i-a plăcut (CD.2); Am băgat de seamă (PP.1)/ **că** nu te simți bine (CD.2); Iată (PP.1)/ **ce**ți-am adus (CD.2).

Exerciții:

1. Ghicesc (PP.1) **cine** este autorul acestui citat (CD.2); Învățăm (PP.1) **ceea ce** trebuie (CD.2); Socotesc (PP.1) **cât** am cheltuit (CD.2); **Orice**-o fi (CD.1), plătește bărbatu-meu (PP.2).

2. A uitat (PP.1) **de unde** vine (CD.2) **și încotro** merge (CD.3); Noi n-am știut (PP.1) **când** veniți (CD.2); Zâmbirea-i îmi arată (PP.1) **cât** mă iubește (CD.2).

3. Am jurat (PP.1) **ca** peste dânșii să trec falnic (CD.2); Așteptam

(PP.1) **să** vină lumina primăverii (CD.2); Mam'mare îl întreabă (PP.1) **dacă** l mai doare nasul (CD.2); Voi vedea (PP.1) **de** m-ai mințit (CD.2); Înțelege (PP.1) **cum** că l-am așteptat (CD.2); El vede (PP.1) **că** Bogdan e suflet de vânt (CD.2).

Rețineți: Subordonata completivă directă se introduce prin următoarele elemente relaționale:

1. Pronume sau adjective pronominale interogativ-relative sau nehotărâte: **cine, ce, care, cât, oricine, orice, oricare, fiecare** etc. (simple sau cu prepoziții).

2. Adverbe relative: **unde, când, cum, cât, încotro**.

3. Conjunții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare: **că, să, ca .. să, dacă, de, cum să, precum că** etc.

Locul: Completiva directă poate sta înainte, după regentă sau poate fi intercalată.

Punctuația: Completiva directă antepusă regentei se desparte prin virgulă.

OBSERVAȚII

1. Verbele regente ale unei completetive directe sunt **totdeauna** la diateza activă. Când verbul este la diateza reflexivă, subordonata este completivă indirectă. În această situație apar confuzii datorită folosirii eronate a întrebării **ce?** frecventă în limba vorbită: El s-a gândit (PP.1) / **să** plece (CD.2). Întrebarea corectă este la ce s-a gândit? (nu ce s-a gândit). La fel și în exemplul: Îmi amintesc (PP.1) / **că** ne-am mai întâlnit (CD.2) la care întrebarea corectă este despre ce îmi amintesc? (nu ce îmi amintesc?)

2. În anumite construcții apar două sau trei completetive directe aflate în raport de coordonare, renunțându-se la repetarea aceluiași verb. În consecință, subordonata se reduce numai la elementul de relație: Nu știu (PP.1) / **unde** (CD.2) / și **când** voi pleca (CD.3).

3. Completiva directă introdusă prin pronume relative sau nehotărâte în acuzativ poate fi anticipată sau reluată de pronume personale neaccentuate în acuzativ:

a) completivă directă **anticipată:** L-am luat (PP.1) / **pe care** am vrut eu (CD.2)

b) completivă directă **reluată:** **Pe oricine** m-ajută (CD.1) / îl voi ajuta și eu (PP.2); uneori poate fi reluată și o completivă directă introdusă prin conjuncția **că:** **Că** m-ai mințit (CD.1) / o știam de mult (PP.2)

Exercițiul 1

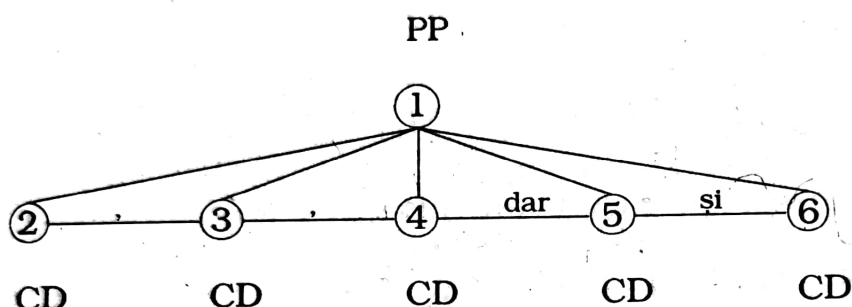
Construiți fraze de câte două propoziții în care a doua din propoziții să fie o subordonată CD introdusă în frază cu unul din cele mai cunoscute elemente relaționale: conjuncțiile **că, să, dacă;** pronumele relative: **cine, care, ce** și adverbele relative: **unde, când, cum, cât**.

Rezolvare:

Știu (PP) ^{1/} **că** nu m-ai mințit niciodată. (CD) ^{2/}
 Învăță (PP) ^{1/} **să** prețuiești orice calitate și orice faptă bună! (CD) ^{2/}
 Nu mi-ai spus (PP) ^{1/} **dacă** ai văzut filmul de la "Patria". (CD) ^{2/}
 Spune-mi (PP) ^{1/} **cine** te-a supărat. (CD) ^{2/}
 A întrebat (PP) ^{1/} **care** e cel mai inteligent elev din clasa voastră. (CD) ^{2/}
 N-am știut niciodată (PP) ^{1/} **ce** probleme ai tu. (CD) ^{2/}
 Am auzit (PP) ^{1/} **unde** ți-ai petrecut revelionul din acest an. (CD) ^{2/}
 Tu știi cel mai bine (PP) ^{1/} **când** să pleci de acasă. (CD) ^{2/}
 Tata m-a învățat (PP) ^{1/} **cum** să mă descurc în fața celor mai neașteptate pericole ale vieții. (CD) ^{2/}
 N-ai înțeles (PP) ^{1/} **cât** mai ai de așteptat până la rezolvarea deplină a problemei. (CD) ^{2/}

Exercițiul 2

Alcătuieți o frază după următoarea schemă relațională:

În final, analizați complementele găsite în fraza respectivă.

Rezolvare:**Fraza:**

Ai mei nu au înțeles niciodată ^{1/} **că** eu mă găsesc acum la vârsta unor întrebări cruciale, ^{2/} **că** mi trăiesc zilele după posibilități, ^{3/} **că** am parte numai din când în când de o bucurie oarecare, ^{4/} **dar** **că**, totuși, nu disper în nici un fel ^{5/} **și** nu-mi iau câmpii. ^{6/}

Complementele:

niciodată = c. c. t., adv. de timp;

acum = c. c. t., adv. de timp;

la vârsta = c. c. t., subst. com. simplu, f., sg., Ac. cu prep. simplă **la**, art. hot. encl. **-a**;

zilele = c. d., subst. com. simplu, f., pl., Ac., art. hot. encl. **-le**;

după posibilități = c. c. m., subst. com. simplu, f., pl., Ac. cu prep. simplă **după**;

din când în când = c. c. m., loc. adv. de timp (sens modal "rar");

de o bucurie = c. i., subst. com. simplu, f., sg., Ac. cu prep. simplă **de**, art. nehot. **o**;

în nici un fel = c. c. m., loc. adv. de mod.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ (CI)

Este propoziția subordonată cu funcția de complement indirect pe lângă un verb, adjectiv, adverb (sau locuțiune adverbială) sau pe lângă o interjecție cu valoare verbală: Mă mir (PP.1) / **că ai întârziat** (CI.2); Îmi pare bine (PP.1) / **că ai sosit** (CI.2); A venit bucuros (PP.1) / **că reușise** (CI.2); M-am așezat aproape (PP.1) / **de cine-mi vorbea** (CI.2); Vai (PP.1) / **de cine n-ascultă** (CI.2).

Exerciții:

1. Să acordăm toată prețuirea noastră (PP.1) **cui depășește jalonul** (CI.2); Este o senzație neplăcută (PP.1) **pentru cine e flămând** (CI.2); Mi-e teamă (PP.1) **de ce ți s-ar putea întâmpla** (CI.2); Mă gândesc (PP.1) **la ce ne așteaptă** (CI.2); Să nu răspunzi (PP.1) **oricui te va striga** (CI.2).
2. Ea a doua zi se miră (PP.1) **cum de firele sunt rupte** (CI.2); Se mira singură (PP.1) **cât de clară îi era vocea** (CI.2); Se gândea (PP.1) **unde să plece** (CI.2).
3. Îmi pare rău (PP.1) **că nu l-am văzut** (CI.2); Mă gândesc (PP.1) **să plec mâine** (CI.2); Sunt dornic (PP.1) **să aflu vești** (CI.2); Nu se aștepta (PP.1) **ca cineva să aibă vreo îndoială** (CI.2); S-a gândit (PP.1) **dacă n-ar fi bine** (CI.2) **să** se grăbească (SB.3); Ne pune dracu (PP.1) **de urnim o stâncă** (CI.2); Nu te îndoi (PP.1) **cum că te iubesc** (CI.2); Vă e teamă (PP.1) **ca nu cumva prin mine să se îndrepte lumea** (CI.2).
4. Halal (PP.1) **de cine te-a trimis** (CI.2).

Rețineți: Subordonata completivă indirectă se introduce prin următoarele elemente de relație:

1. **Pronume sau adjective pronominale relative sau nehotărâte** în cazurile dativ sau acuzativ cu prepoziții: **cine, ce, care, cât, orice, oricine, fiecare** etc;

2. **Adverbe relative:** **când, unde, cum, cât;**

3. **Conjunții:** **că, să, ca ... să, dacă, de.**

Locul: Completiva indirectă poate sta înainte sau după regentă.

Punctuația: Completiva indirectă antepusă se desparte prin virgulă de regentă.

OBSERVAȚII

1. În cazul genitiv pronumele relative **cine, ce, care** și nehotărâte **oricine, oricare** apar precedate de prepoziții specifice: **asupra, contra, împotriva**: Am acționat (PP.1) / **împotriva cui ți-am spus** (CI.2); Dintre obiectele expuse, m-am oprit (PP.1) / **asupra căruia mi s-a părut mai interesant** (CI.2).

2. În anumite construcții complementive indirecte pot avea nuanțe circumstanțiale:

a) **cauzală:** El era surprins (PP.1) / **că n-a venit nimeni** (CI.2)

b) **condițională:** M-aș bucura (PP.1) / **să plec la munte** (CI.2)

c) **finală:** Se pregătește (PP.1) / **să dea examen** (CI.2)

Confuzia poate fi evitată prin folosirea întrebării **de ce anume?** puse verbului regent. Folosirea întrebării de ce? frecventă în limba vorbită poate avea și sensurile **din ce cauză?** sau **cu ce scop?**

Exercițiul 1

Exercițiul 1
Construiți fraze de câte două propoziții în care a doua din propoziții să fie subordonată CI introdusă în frază cu unul din cele trei cunoscute elemente relaționale: conjuncțiile **că, să, dacă**; pronumele relative **cine, care, ce** și adverbele relative **unde, când, cum, cât**.

Rezolvare:

Rezolvare.

Mă mir (PP) ¹/ **că** nu te-ai supărat. (CI) ²/

S-a gândit (PP) ¹/ **să** nu se mai prezinte la examenul acela. (CI) ²/

De ieri mă tot gândesc (PP) ¹/ **dacă** merită a mă duce la acel vernisaj. (CI) ²/

Bunica își aduce aminte (PP) ¹/ **cine** a fost primul ei prieten. (CI) ²/

Mă tem (PP) ¹/ **de care** vorbește cel mai puțin din toți. (CI) ²/

Mă bucur foarte mult (PP) ¹/ **de ce** mi-ai spus acum câteva minute. (CI) ²/

Se gândește mereu (PP) ¹/ **unde** să-și petreacă vacanța de vară din acest an. (CI) ²/

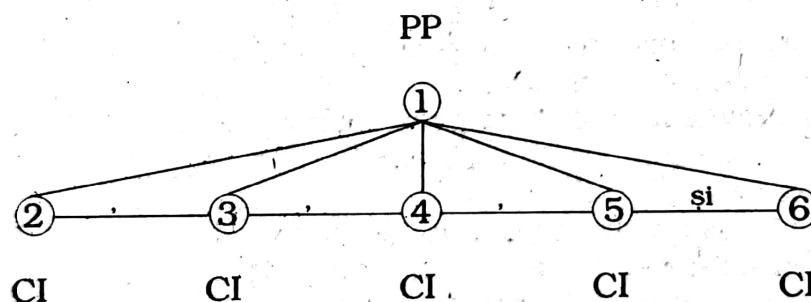
Ți-ai adus aminte (PP) ¹/ **când** ai citit primul roman românesc? (CI) ²/

S-a gândit mult (PP) ¹/ **cum** să reacționeze în caz de nereușită. (CI) ²/

Mă mir (PP) ¹/ **cât** ești în stare de așteptare continuă și efort intelectual susținut. (CI) ²/

Exercitiul 2

Alcătuïți o frază după următoarea schemă relațională:

Analizați, la urmă, toate atributele care se găsesc în text.

Rezolvare:

Fraza:

Tata este pe deplin convins (PP) ¹/ **[că]** eu mă scol în fiecare dimineață foarte devreme (CI) ²/, **[că]** fac rapid cumpărăturile obișnuite, (CI) ³/ apoi îmi scriu (CI) ⁴/ **[și]** îmi învăț la toate materiile (CI) ⁵/ **[și]**, în cele din urmă, plec la școală bine pregătit pentru o zi de curs fără probleme. (CI) ⁶/

Atributele:

fiecare = A. adj., adj. pron. nehot., f., sg., Ac.;

obișnuite = A. adj., adj. propriu-zis, var., 2 term., n., pl., Ac., gradul de comparație pozitiv;

toate = A. adj., adj. pron. nehot., f., pl., Ac.;

de curs = A. subst. prep., subst. com. simplu., n., sg., Ac. cu prep. simplă
de:

fără probleme = A. subst, prep., subst. com. simplu, f., pl., Ac. cu prep. simplă **fără**.

Exercițiul 3

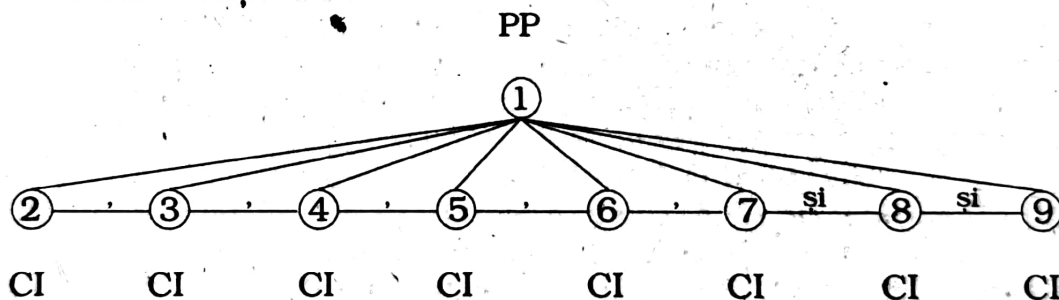
Analizați fraza următoare alcătuind schema relațiilor dintre propozițiile care o compun. În final contrageți câte propoziții subordonate puteți.

Îmi amintesc întotdeauna cu plăcere **cum** ne jucam noi de-a v-ați ascunselea prin grădini și poduri de case, **cum** ne scăldam în iazul morii din satul nostru, **cum** ne furișam prin vii după struguri, toamna, **și cum** ne adunam iarna acasă la câte unul **și** făceam lecturi de povești ori de balade, **cum** ne certam câteodată de la nimic **și** imediat ne și împăcam **și** o luam de la capăt cu toate ale noastre.

Rezolvare: Propozițiile:

1. Îmi amintesc întotdeauna cu plăcere = PP, regentă pentru toate celelalte;
2. **cum** ne jucam noi de-a v-ați ascunselea prin grădini și poduri de case = CI;
3. **cum** ne scăldam în iazul morii din satul nostru = CI;
4. **cum** ne furișam prin vii după struguri, toamna = CI;
5. (**și**) **cum** ne adunam iarna acasă la câte unul = CI;
6. (**și**) făceam lecturi de povești ori de balade = CI;
7. **cum** ne certam câteodată de la nimic = CI;
8. (**și**) imediat ne și împăcam = CI;
9. (**și**) o luam de la capăt cu toate ale noastre = CI.

Schema relațională

Contragerile:

2. **de jocul** nostru de-a v-ați ascunselea ...;
3. **de scăldatul** în iazul morii ...;
4. **de furișatul** nostru prin vii ...;
5. **de adunarea** noastră iarna acasă la câte unul;
6. **de lecturile** de povești ...;
7. **de cearta** noastră ...;
8. **de împăcarea** ...;
9. (**și**) **de luarea de la capăt** a ...

Obs.: Toate cele 8 propoziții subordonate CI s-au transformat în complemente indirecte.

Exercițiul 4

Alcătuți 7 fraze înlocuind punctele cu propoziții regente care ar putea cere următoarele propoziții subordonate completive indirecte:

..... **să** meargă mâine la teatru.

..... **că** nu va sosi la timp la gară.

..... **dacă** va sosi la timp la întâlnire.
 cui ți-a împrumutat-o.
 oricui își respectă cuvântul dat.
 să primească premiul întâi.
 să meargă la vară în tabără.

Rezolvare:

Se gândește (PP) ¹/ **să** meargă mâine la teatru. (CI) ²/
Mă tem tare mult (PP) ¹/ **că** nu va sosi la timp la gară. (CI) ²/
Mă voi bucura (PP) ¹/ **dacă** va sosi la timp la întâlnire. (CI) ²/
Restituie repede cartea (PP) ¹/ **cui** ți-a împrumutat-o. (CI) ²/
Acordă-i toată cinstea ta (PP) ¹/ **oricui** își respectă cuvântul dat.
 (CI) ²/
Se gândește tot timpul (PP) ¹/ **să** primească premiul întâi. (CI) ²/
Se va bucura mult (PP) ¹/ **să** meargă la vară în tabără. (CI) ²/

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP (CT)

Are funcția de complement circumstanțial de timp pe lângă un verb din regentă.

Exerciții:

1. **După ce** mânca, (CT.1)/ tata citea ziarul (PP.2); **După ce** am coborât la gara Sântpaul (CT.1), am pornit spre apa Mureșului (PP.2); Tot neamul basarabenilor, ² **până să** prinză domnul de veste (CT.1), trecuse Dunărea (PP.2); **Îndată ce** sosește (CT.1)/ Lăpușneanu porunci (PP.2); **De cum** se crapă de ziuă (CT.1), i se auzea gura până la capătul străzii (PP.2); **Dacă** (= când, îndată ce) a văzut așa (CT.1), nora împăratului s-a mai potolit (PP.2); Peste vreun sfert de ceas, ² **în timp ce** icrele se vindeau pe capete (CT.1), intră o jupâneasă (PP.2).

Rețineți: Subordonata circumstanțială de timp sau temporală se introduce prin următoarele elemente de relație:

1. **Adverbe relative:** când, de când, până când, cât, cum, de cum;
2. **Conjunții și locuțiuni conjuncționale:** până să, înainte ca să, până când, imediat ce, odată ce, ori de câte ori, (de) îndată ce, câtă vreme.

Locul: Subordonata temporală poate sta înainte sau după regentă.

Punctuația: Subordonata temporală antepusă se desparte prin virgulă de regentă.

OBSERVAȚII:

1. Subordonata temporală poate fi reluată printr-un adverb corelativ din propoziția regentă (**atunci, de atunci, până atunci**). Când acest corelativ apare în finalul regentei nu trebuie considerat ca făcând o unitate cu relativul **când**: Am sosit atunci (PP.1) / **când** am stabilit (CT.2). Dovadă

că acest corelativ nu formează o unitate morfologică împreună cu relativul **când** este faptul că acest corelativ poate apărea și în altă poziție: Atunci am venit (PP.1)/ **când** am stabilit (CT.2)

2. Uneori propoziția temporală exprimă și alte nuanțe circumstanțiale:

a) **cauzală**: Nu putem pleca în excursie (PP.1)/ **când** tu nu ești pregătit (CT.2)

b) **condițională**: Poți veni (PP.1)/ **dacă** sunt eu de acord (CT.2)

c) **consecutivă**: Nu pot accepta (PP.1)/ **când** te văd așa de supărat (CT.2)

d) **concesivă**: Nu a acceptat soluția (PP.1)/ **când** chiar el avea de câștigat (CT.2)

Exercițiu

Contrageți în complement circumstanțiale de timp propozițiile subordonate CT din fraza următoare:

Când am văzut de câtă răutate sunt în stare unii dintre semenii noștri, **când am înțeles** că bunătatea și înțelepciunea sunt flori rare în grădinile sufletelor noastre, **când mi-am dat seama de toate acestea**, m-am cutremurat: oare Dumnezeu mai poate înțelege și ierta **când vede** că în locul omeniei celei mai firești se instalează, atotputernică, zi de zi neomenia cea mai nedreaptă și mai urâtă?

Rezolvare:

Când am văzut = văzând

când am înțeles = înțelegând

când mi-am dat seama = dându-mi seama

când vede = văzând

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD (CM)

Are funcția de complement circumstanțial de mod pe lângă un verb, adjectiv sau adverb din regentă: S-a descurcat (PP.1)/ **cum** a putut (CM.2); Situația nu-i chiar așa de gravă (PP.1)/ **cum** o prezinți (CM.2); E mai bine (PP.1)/ să pleci acum (SB.2)/ **decât să** întârzi (CM.3)

Exerciții:

1. Povățuiește-o (PP.1) **cum** o fi mai bine (CM.2); Am să fac (PP.1) **precum** dorești (CM.2); A plătit-o (PP.1) **cât** a vrut (CM.2).

2. Mă ridic (PP.1) **și fără să** mă uit (CM.2) ies din odaie (PP.3); Era nerăbdătoare (PP.1) **cum** (așa cum, precum) ești tu acum (CM.2); **Ca și cum** i-ar fi venit o înfiorare de spaimă și de putere (CM.1) căprioara se ridică (PP.2); Înfiorate ele scurmă mereu (PP.1) **ca și când** ar căuta o comoară (CM.2).

3. **Cu cât** înveți mai mult (CM.1) **cu atât** știi mai multe (PP.2); **De ce** (cu-cât, pe cât) se apropia (CM.1) **de ce** (cu atât, pe atât) o vedea mai bine (PP.2); O vedea mai bine (PP.1) **pe măsură ce** se apropia (CM.2).

Rețineți: Subordonata modală poate fi:

1. Propoziție modală **propriu-zisă**, când exprimă felul în care se

desfășoară acțiunea din regentă: Se comportă (PP.1)/ **cum** e normal (CM.2); A procedat (PP.1)/ **după cum** i s-a spus (CM.2); A plecat (PP.1)/ **fără să** anunțe (CM.2)

2. Propoziția **modală comparativă**, arată cu ajutorul unei comparații felul cum se desfășoară acțiunea din regentă sau cum se înfățișează o calitate din regentă: Alerga (PP.1)/ **de parcă** ar fi zburat (CM.2); Se uita la mine (PP.1)/ **ca și cum** nu m-ar fi cunoscut (CM.2); Nimic nu mi-a plăcut mai mult (PP.1)/ **decât să** călătoresc (CM.2)

3. Propoziția modală **de măsură progresivă**, care arată gradatia sau măsura realizării acțiunii: **Cu cât** se apropia de casă (CM.1)/ cu atât era mai bucuros (PP.1); **De ce** urca (CM.1)/ de aceea se simțea mai obosit (PP.1)

Subordonata modală se introduce prin următoarele elemente de relație:

1. **Adverbe și locuțiuni adverbiale relative:** cum, precum, decât;
2. **Locuțiuni conjuncționale:** după cum, de cum, ca și cum, ca și când, de parcă, cu cât, de ce, pe cât, pe măsură ce, fără să.

Locul: Subordonata modală poate sta înaintea sau după regentă.

Punctuația: În general, subordonata modală se desparte prin virgulă.

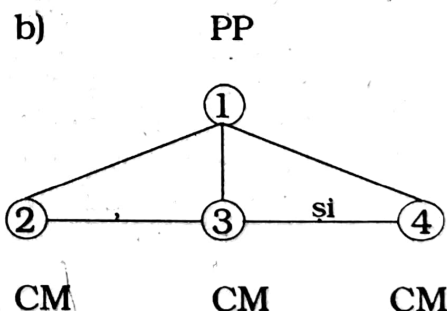
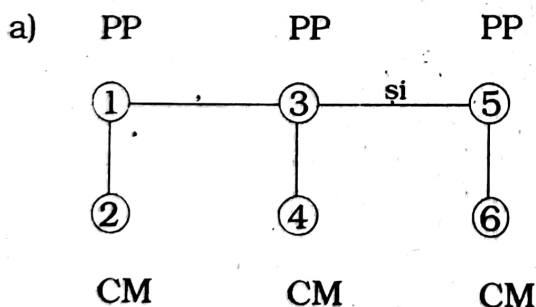
OBSERVAȚII:

1. Modala poate avea un **adverb corelativ** în regentă: **asa, astfel, atât, altfel, asemenea, cu atât, de aceea.**

2. Modala introdusă prin **cum** poate fi confundată cu predicativa dacă nu se observă valoarea predicativă a verbului regent.

Exercițiu

Alcătuieți două fraze după schemele următoare:

Rezolvare:

a) În rezolvarea problemei știute de toți colegii mei am acționat ^{1/} **cum** am fost deprins a acționa, ^{2/} am informat pe toți cu privire la rezultatele obținute, ^{3/} **cum** mi s-a cerut întotdeauna ^{4/} **și** apoi mi-am văzut de ale mele ^{5/} **ca și cum** nu m-aș fi confruntat nicicând cu o problemă atât de dificil de rezolvat. ^{6/}

b) Poartă-te ^{1/} **cum** îți cer ai tăi a te purta ^{2/} **cum** îți-e portul ^{3/} **și** la urma urmei, **cum** îți place. ^{4/}

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC (CL)

Are funcția de complement circumstanțial de loc pe lângă un verb sau o locuțiune verbală din regentă și arată locul unde se petrece acțiunea din regentă: A plecat (PP.1) / **unde** și-a dorit (CL.2); A luat-o la fugă (PP.1) / **încotro** a văzut cu ochii (CL.2).

Exerciții:

1. **Pe unde** trece ea (CL.1) fața pământului se usucă (PP.2); Merge (PP.1) **încotro** îl mână vijelia (CL.2).
2. Se oprea (PP.1) **oriunde** întâlnea oameni (CL.2); **Oriîncotro** te-ai uita (CL.1) / vezi culori felurite (PP.2).
3. Vine (PP.1) **din cine** știe ce sfere înalte (CL.2); Ne-am îndreptat (PP.1) **spre cine** ne cheamă (CL.2); Merge (PP.1) **la oricine** îl strigă (CL.2).

Rețineți: Subordonata circumstanțială de loc se introduce prin următoarele elemente de relație:

1. **Adverbe relative:** unde, încotro (simple sau cu prepoziții);
2. **Adverbe nehotărâte** cu sau fără prepoziții: oriunde, orideunde, orișiunde, oriîncotro, oridincotro etc.;
3. **Pronume relative** sau nehotărâte precedate de prepoziții: către cine, către ce, către oricine, spre cine, spre ce.

Locul: Poate sta înainte, după regentă sau poate fi intercalată.

Punctuația: Când este antepusă sau intercalată se desparte, de obicei, prin virgulă.

OBSERVAȚII

1. Uneori subordonata circumstanțială de loc are în regentă **adverbul corelativ acolo** (cu sau fără prepoziție): Acolo a nins (PP.1) / **unde** am fost noi (CL.2).

Când corelativul acolo apare în finalul regentei, nu trebuie luat împreună cu relativul **unde**: Am fost acolo (PP.1) / **unde** am stabilit (CL.2).

2. Circumstanțiala de loc poate fi contrasă într-un substantiv sau adverb de loc: Am fost (PP.1) / **unde** mi-a plăcut (CL.2) (la țară, undeva).

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ (CZ)

Îndeplinește funcția de complement circumstanțial de cauză pe lângă un verb, o locuțiune verbală sau un predicat nominal din regentă: N-am mai venit (PP.1) / **pentru că** am fost bolnav (CZ.2); A luat-o la fugă (PP.1) / **deoarece** era vinovat (CZ.2); Aerul este mai plăcut (PP.1) / **pentru că** a plouat (CZ.2).

Exerciții:

1. Aș vrea să plâng de fericit (PP.1) **că** simt suflarea ta divină (CZ.2); Am întârziat (PP.1) **fiindcă** te-am așteptat (CZ.2); **Dacă** eu îs sărac (CZ.1), / voi trebuie să fiți hoți? (PP.2); Rămâi (PP.1) **căci** ai vreme (CZ.2); **Întrucât** n-ai respectat legea (CZ.1), veți fi amendat (PP.2).

2. Și amândoi bătrânii erau albi ca lăna și posomărați ca vremea rea (PP.1) **din pricină că n-aveau copii** (CZ.2); **Cum nu mai vorbea** (CZ.1), Grigore plecă (PP.1); **Cum acasă nu se mai ocupa nimeni de mine** (CZ.1), am rămas o vreme singură (PP.2); M-am gândit (PP.1) **că** **/ unde e aproape** (CZ.2) **/ să vină și el** (CI.3).

Rețineți: Subordonata cauzală se introduce prin:

1. **Adverbe relative:** unde, cum;
2. **Conjunții și locuțiuni conjuncționale:** că, căci, fiindcă, deoarece, întrucât, din cauză că, din pricină că, de vreme ce, pentru că, o dată ce.

Locul: Cauzala poate sta înainte și după regentă.

Punctuația: Subordonata cauzală se desparte prin virgulă de regentă.

OBSERVAȚII

1. În funcție de conținutul exprimat, propozițiile cauzale pot fi:

a) cauzale **directe**, care exprimă cauza propriu-zisă, introduse prin conjuncțiile **că, deoarece, căci, fiindcă, dacă, unde** și al locuțiunilor conjuncționale **de vreme ce, din cauză că, din pricină că, pentru că**: **Deoarece ai întârziat** (CZ.1) / vei fi pedepsit (PP.2); **Cum n-ai venit la timp** (CZ.1) / am plecat (PP.2); Te doare capul (PP.1) / **unde ai fost prea obosit** (CZ.2).

b) cauzale **indirecte**, care, prin conținutul lor, nu exprimă cauza acțiunii din regentă. Aceste cauzale apar mai ales după regente interogative și enunțiative imperative sau optative: **Unde pleci** (PP.1) / **că abia ai venit** (CZ.2); **Vorbește mai încet** (PP.1) / **că n-am surzit** (CZ.2). Cauzalele indirecte se introduc numai prin conjuncția **că**.

c) cauzale **condiționale**, exprimă cauza pentru care vorbitorului i se pare de neconceput realizarea acțiunii din regentă. Aceste cauzale apar după o regentă interogativă retorică: **De ce-ai mai plecat** (PP.1) / **dacă ai fost bolnav?** (CZ.2); **Dacă nu ți-a plăcut haina** (PP.1) / **de ce-ai cumpărat-o?** (CZ.2). Afară de conjuncția **dacă**, subordonata cauzală condițională mai poate fi introdusă prin conjuncțiile **când, cum, de** și prin locuțiunile conjuncționale **de vreme ce, din moment ce, odată ce**: **Când vezi** (CZ.1) / **care e situația** (AT.2) / **de ce mai insiști?** (PP.3); **Cum ești tu atât de punctual**, (CZ.1) / **de ce n-ai venit?** (PP.2); **Din moment ce nu ești bolnav**, (CZ.1) / **de ce mai mergi la doctor?** (PP.2)

2. Propozițiile cauzale au uneori **corelative** adverbiale în regentă (**de aceea, de-aia, de ce, apoi, atunci**): **Pentru că n-ai venit** (CZ.1) / **de aceea** m-am supărat (PP.2); **Dacă mă minți mereu** (CZ.1) / **atunci** cum să te mai cred? (PP.2)

3. Subordonata cauzală **se poate confunda** cu completiva indirectă dacă, pentru identificare, se folosește întrebarea **de ce?** în locul întrebării **de ce anume?** **Mă bucur** (PP.1) / **că ne vizitezi** (CI.2)

4. Când regenta conține un substantiv cu prepoziții specifice genitivului, subordonata care urmează este **atributivă**, nu cauzală:

Din pricina faptului **1/ [c]ai int[ar]ziat** (AT.2)/ **vei fi pedepsit** (PP.3);
M-am sup[ar]at din cauza faptului (PP.1)/ **[c]a n-ai venit** (AT.2). În
ambele exemple substantivul **faptul** este complement de cauză în
genitiv și element regent pentru atributiva care urmează.

5. Causală introdusă prin conjuncția **c]a** poate fi confundată cu
finala. Confuzia se datorează și aici folosirii întrebării **de ce?**
frecventă în limba vorbită, dar nerecomandată la analiza frazei. Să
se compare: Am venit (PP.1)/ **[c]a mi-era dor de voi** (CZ.2) cu Am venit
(PP.1)/ **[s]a v]a v]ad** (CS.2). Întrebările corecte sunt **din ce cauză?** la
primul exemplu și **cu ce scop?** la al doilea exemplu. Confuzia poate
fi evitată mai ușor dacă se ține cont de elementul de relație:
conjuncția **c]a** apare la causală iar **s]a**, la finală - niciodată invers.

Exerciții

Contrageți propozițiile subordonate CZ din următoarele enunțuri în
complemente circumstanțiale de cauză:

Din cauză c]a am bani puțini, nu voi pleca în vara aceasta la mare.

Deoarece m-am sup[ar]at at[at] de tare pe tine, nu vreau s]a te mai
v]ad.

Pentru c]a te-a jignit, ar trebui s]a nu-l mai primești la vorb]a
niciodat]a.

Rezolvare:

Din cauza banilor puțini, nu voi pleca în vara aceasta la mare.

Din cauza sup[ar]ării mele prea mari față de tine, nu vreau s]a te mai
v]ad.

Pe motivul jignirii tale, ar trebui s]a nu-l mai primești la vorb]a
niciodat]a.

PROPOZIȚIA SUBORDONAT]A CIRCUMSTANȚIAL]A CONDIȚIONAL]A (CȚ)

Exprim]a o ipotez]a sau o condiție de a c]arei îndeplinire depinde
realizarea acțiunii exprimate de propoziția regent]a.

Exerciții:

1. **[Dac]a mi vei spune** (CȚ.1)/ **vei pricepe** (PP.2); **[De] m]a voi scula**
(CȚ.1)/ **pe mulți am s]a popesc** (PP.2); **[S]a-l v]ad numai** (CȚ.1)/ **aș mai tr]ai**
o viaț]a (PP.2); **[În caz c]a plou]a** (CȚ.1)/ **nu mai vin** (PP.2); S]a m]a asculte,
(PP.1)/ **[de unde nu, p]aine și sare nu mai m]an]anc]a în casa mea** (CȚ.2).

Rețineți: Subordonata condițională se introduce prin:

1. **adverbul cu valoare de conjuncție:** c]and;

2. **conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale:** **dac]a, de, s]a, în caz**
c]a.

Locul: Subordonata condițională poate sta înainte sau dup]a regent]a.

Punctuația: Subordonata condițională se desparte totdeauna prin
virgul]a.

OBSERVAȚII:

1. În anumite construcții apar propoziții **condiționale eliptice de predicat**, formate numai din conjuncțiile **dacă** sau **de** urmate de adverbul de negație **nu**: Vino mai repede (PP.1)/ **că**,²/ **de nu**, (CT.3)/ mă supăr (CZ.2). Grupul **de nu** are valoarea unei subordonate condiționale cu un predicat subînțeles (**de nu vrei**).

2. Când se insistă asupra caracterului **ipotetic**, subordonata condițională poate conține cuvinte care acceptuează acest caracter. Aceste cuvinte sunt reprezentate de adverbul **cumva** și de adjectivele pronominale nehotărâte **vreun**, **vreo**: **Dacă** treci **cumva** pe la Ileana, (CT.1) transmite-i salutări (PP.2); **Dacă** ai **vreo** problemă (CT.1)/ spune-mi (PP.2).

3. Când se insistă asupra condiției exprimate de subordonată, regenta poate conține **adverbe corelative** sau alte părți de vorbire cu valoare de complement circumstanțial condițional: **Așa** să fie (PP.1) **dacă** zici tu (CT.2); **Dacă** vei ajunge la timp (CT.1) **apoi**, în acest caz să m-anunți (PP.2); **Dacă** vei merita (CT.1)/ **cu această condiție** (atunci) te voi răsplăti (PP.1).

4. Când se insistă asupra caracterului **exclusiv** al condiției, în finalul regentei pot apărea adverbele corelative **numai**, **doar**, **decât**. Aceste adverbe nu trebuie considerate ca făcând parte din elementul de relație: Îți dau orice numai (PP.1)/ **dacă** m-ajută (CT.2); Nu te cred decât (PP.1)/ **dacă** îmi demonstrezi (CT.2).

5. Raportul de subordonare condițională poate fi exprimat și prin **juxtapunere**: **Ai ceva de spus**, (CT.1)/ spune (PP.2). În acest fel de fraze, rolul hotărâtor îl are **intonația** iar **condiționala este totdeauna antepusă**.

6. Când în finalul regentei se află substantivele **în cazul**, **cu condiția**, **în eventualitatea** propoziția subordonată care urmează este **atributivă**, **nu condițională**: Îți dau cartea **cu condiția** (PP.1) **să** o păstrezi (AT.2). Substantivele menționate au valoarea unui element regent pentru o atributivă.

Exerciții

Contrageți în complementele circumstanțiale condiționale propozițiile subordonate CT din următoarele fraze (proverbe):

- "**Dacă** nu sunt ochi negri, săruți și albaștri."
- "**Dacă** s-a da baba jos din căruță, de abia i-o fi mai ușor iepei."
- "**Dacă** te iei după măgar, te duce la stână."
- "**Dacă** nu știi ce-i apa, nu te sui în luntre!"
- "**Dacă** este pământ, sunt de toate."
- "**Dacă** ai bani, / Ai prieteni și dușmani."
- "**Dacă** nu e colac, e bună și pâinea."
- "**Dacă** nu poți da săracului, nu-i mai lua din straiță!"

Rezolvare: Nefiind ochi negri, săruți și albaștri.

Dându-se baba jos din căruță, de abia i-o fi mai ușor iepei.

Luându-te după măgar, te duce la stână.

Nestiind ce e apa, nu te sui în luntre!

Având bani, / Ai prieteni și dușmani.

**În cazul lipsei colacului, e bună și pâinea.
Neputând să dai săracului, nu-l mai lua din straiță!**

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP (CS)

Îndeplinește funcția de complement circumstanțial de scop pe lângă un verb din regentă și arată scopul în vederea căruia se îndeplinește acțiunea din regentă.

Exerciții:

1. Se uită prin bordei (PP.1)/ **să vadă** (CS.2); Stăpânul' / **ca să-l îmbărbăteze** (CS.2) i-a dat un pumn în ceafă (PP.1); O rup la sănătoasa (PP.1)/ **de se ascund în desulul pădurii** (CS.2).
2. A plecat de dimineată (PP.1)/ **pentru ca să ajungă la vreme** (CS.1); Văzând niște găște în apă, zvâr cu toporul într-insele (PP.1)/ **cu chip să ucidă pe vreuna** (CS.2)/ **și s-o ducă la frățane-său** (CS.3); A plecat (PP.1)/ **ca nu cumva să-l găsească acasă**(CS.2).

Rețineți: Subordonata finală se introduce prin: **conjunțiile să, ca să, de și locuțiunea conjuncțională pentru ca să.**

Locul: Subordonata finală poate sta înainte, după regentă sau poate fi intercalată.

Punctuația: Subordonata finală antepusă se desparte prin virgulă.

OBSERVAȚII:

1. Conjunția **de**, folosită mai ales după verbe de mișcare, se întâlnește în vorbirea populară și familiară. În aceste construcții, verbul din finală apare la același mod și timp cu cel din regentă, inclusiv cu imperativul: Am fost (PP.1)/ **de m-am plimbat** (CS.2); Du-te (PP.1)/ **de te culcă!** (CS.2)

2. Circumstanțiala finală este anunțată uneori de corelative exprimate prin locuțiuni adverbiale **de aceea, de-aia, de-asta, pentru aceea** sau prin adverbul **anume**: De aceea am venit la tine (PP.1)/ **ca să ne înțelegem** (CS.2); Anume am întrziat (PP.1)/ **ca să văd ce spui** (CS.2)

3. Când în finalul regentei se află substantivele cu **intenția**, cu (în) **scopul**, în **ideea**, propoziția subordonată este atributivă, **nu finală** întrucât substantivele menționate sunt elemente regente ale unei **atributive**: Am plecat la munte cu intenția (PP.1)/ **să mă odihnesc** (AT.2)

Exerciții

Contrageți în complemente circumstanțiale de scop propozițiile subordonate CS din frazele de mai jos:

Ca să pot veni zilnic la tine, mă scol cu noaptea în cap.

Caută-mă cât mai des, **ca să punem la punct tot ce ne interesează**

pe amândoi.

Treci pe la noi mâine, **ca să** discutăm despre romanul pe care am început să-l scriu.

Du-te la piață urgent **să** cumperi fructe, că nu mai avem deloc!

Rezolvare:

Pentru a putea veni zilnic la tine, mă scol cu noaptea în cap.

Caută-mă cât mai des, **pentru a pune la punct** tot ce ne interesează pe amândoi.

Treci pe la noi mâine, **pentru a discuta** despre romanul pe care am început să-l scriu.

Du-te la piață urgent **pentru a cumpăra** fructe, că nu mai avem deloc!

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ (CV)

Exprimă faptul sau împrejurarea care ar fi putut să împiedice realizarea acțiunii din regentă, dar nu a făcut-o.

Exerciții:

1. **Cu toate că** era frig (CV.1)/ a rezistat (PP.2); **Deși** nu m-ai chemat (CV.1)/ am venit (PP.2); Calul/ **că**-i cal (CV.2) și tot se potcovește (P.1); **Dacă** voi nu mă vreți (CV.1)/, eu vă vreau (PP.2)/.

2. Văzând eu o vreme ca asta, am spărlit-o la baltă cu gândul rău asupra mamei (PP.1)/ **cât** mi-era ea de mamă și de necăjită. (CV.2)/; **Oricât** de tânără era Ileana (CV.1)/ înțelese (PP.2)/; **Orice**-ar fi (CV.1)/ tot nu mă voi duce (PP.2)/; **Oricât** mi-ai spune (CV.1)/ tot nu voi renunța (PP.2)/.

Rețineți: Subordonata concesivă se introduce prin:

1. **Pronume și adjective pronominale nehotărâte:** oricine, orice, oricât;

2. **Adverbe nehotărâte:** oricum, oricât, oriunde;

3. **Conjunții și locuțiuni conjuncționale:** deși, dacă, de, să, măcar dacă (de, să), chiar dacă (de, să), chit că, chit de, cu toate că.

Locul: Subordonata concesivă poate sta înainte sau după regentă sau poate fi intercalată.

Punctuația: Subordonata concesivă se desparte totdeauna prin virgulă, indiferent de poziția față de regentă.

OBSERVAȚII:

1. Deseori propozițiile concesive au în regentă un **corelativ** exprimat prin adverbele **tot, totuși, cu toate acestea:** **Chiar de** mi-ai spune orice (CV.1)/ eu **tot** nu te cred (PP.2); **Deși** a muncit din greu (CV.1)/ **cu toate acestea** nu a reușit (PP.2).

2. Subordonata concesivă poate fi și **juxtapusă**. În această

situație, raportul concesiv este marcat de intonație: Vrei, (CV.1)/ **nu vrei**, (CV.2)/ eu tot plec (PP.3). Raportul concesiv poate fi exprimat și prin conjunctivul fără conjuncția **să**, cu sens imperativ sau prin imperativ: **Ducă-se cu toții**, (CV.1)/ eu tot rămân (PP.2); **Omorâți-mă**, (CV.1)/ tot nu vă spun (PP.2)

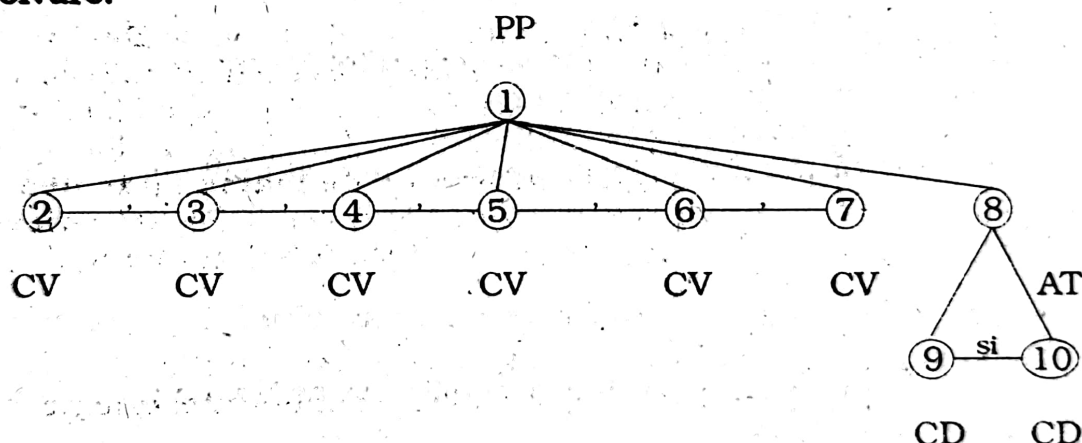
3. Existența în frază a construcției **în ciuda faptului** sau **în pofida** poate conduce la o segmentare greșită. Construcțiile respective sunt formate dintr-un substantiv cu prepoziție în genitiv și are funcția de complement circumstanțial concesiv, fiind în același timp element regent pentru o **atributivă**: Am plecat în ciuda faptului (PP.1)/ **că ploua** (AT.2).

Exerciții

Analizați fraza de mai jos. Reprezentați grafic, în final, raporturile dintre propozitii:

"Împăratul¹/ **de** umbla în fruntea oștirilor, (CV)²/ **de** sta la sfat mare, (CV)³/ **de** se culca, (CV)⁴/ **de** se scula (CV)⁵/ **de** mânca, (CV)⁶/ **de** și mângâia coconii, (CV)⁷/ un gând nu-l mai slăbea (PP)¹/: "Nu vezi, omul lui Dumnezeu, (AT)⁸/ **că** ți-au îmbătrânit sfetnicii (CD)⁹/ **și** împărăția merge rău?" (CD)¹⁰/"

Rezolvare:

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ (CNS)

Arată consecința unei acțiuni sau însușiri din regentă.

Exerciții:

Așa de tari au fost aceste lovituri (PP.1) **încât** trupul balaurului a fost curmat în două (CNS.2)/; Ochii îi străluceau așa de puternic (PP.1) **că** ne orbea parcă (CNS.2)/; I-o face eu cumătrului meu (PP.1) **de** și-o mușca labele (CNS.2)/; Doar nu mi-a făcut un bine (PP.1) **să**-i mulțumesc (CNS.2); Mi-a dat atât (PP.1) **ca să** (de, cât să, de să) învâț (CNS.2)/.

Rețineți: Subordonata consecutivă se introduce prin: **conjunții și locuțiuni conjuncționale: că, să, de, ca să, încât, așa încât, încât să, așa că.**

Locul: Subordonata consecutivă se află totdeauna după regentă.

Punctuația: Subordonata consecutivă se desparte prin virgulă de regenta ei. Excepție face subordonata introdusă prin conjuncția **de**, atunci când verbul regent se află în finalul propoziției: Minte (PP.1)/ **de** **ingheață apele** (CNS.2).

OBSERVAȚII

1. Subordonata consecutivă se confundă uneori cu o propoziție coordonată conclusivă, îndeosebi când este introdusă prin elementul de relație **asa că**: Era prea târziu (PP.1)/ **asa că** **n-am mai plecat** (CNS.2).

2. Când în regentă apare corelativul **prea**, subordonata consecutivă se introduce prin conjuncția compusă **ca să**: E prea târziu (PP.1)/ **ca să** **mai plec** (CNS.2).

Exerciții:

Alcătuieți fraze de câte două propoziții, a doua dintre ele fiind o subordonată circumstanțială consecutivă în forme precum acestea:

încât într-adevăr, ajunsese;

că aș fi plecat bucuros de acolo pentru totdeauna;

de au căzut grămadă pe dușumea;

asa că, finalmente, nu te-ai supărat;

astfel încât buruienile crescuseră mult mai înalte decât plantele cultivate

Rezolvare:

S-a grăbit așa de tare, **încât**, într-adevăr, ajunsese acolo cu mult mai înainte.

Te-ai purtat așa de nepoliticos cu mine, **că** aș fi plecat bucuros de acolo pentru totdeauna.

I-a împins cu atâta forță, **de** au căzut grămadă pe dușumea.

Am făcut totul pentru a evita situațiile neplăcute, **asa că**, finalmente, nu te-ai supărat.

Prășiseră așa de prost prima oară, **astfel încât** buruienile crescuseră mult mai înalte decât plantele cultivate.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ OPOZIȚIONALĂ (CO)

Exprimă opoziția față de predicatul din regentă.

I - Exemple

1. Se șterse cu grăbire la ochi (PP.1)/ și, **în loc să** **înștiințeze pe bunicii săi de grabnica însănătoșire a Măriei sale** (CO 2)/ ea se opri

lângă ușorul ușii (PP.3).

2. Tu crezi altceva (PP.1)/ **decât** cred eu (CO 2).

II - De cine e cerută

În general de predicatul din regentă, dar și de alte construcții sintactice.

III - Prin cine se leagă de regentă

1. locuțiuni conjuncționale: **decât să, în loc să, în timp ce, pe când, decât ce, pentru ca să** etc.

2. adverbe: **decât** (cu element corelativ în regentă, **mai degrabă** sau **mai bine**)

IV - Locul și punctuația

1. Stau atât în fața cât și după regentă și, în general, se despart prin virgulă de acestea.

Exerciții:

1. Era o curată hoție (PP.1)/ **să** ia băiatul, (SB.2)/ **pe care** l-a crescut el în școală, (AT.3)/ și **să**-l nenorocească depărtându-l de la dascălie (SB.4)/ **pentru ca să**-l scoată, (CO 5)/ te pomenesti ce, (P.6 incidentă)/ popă (5)/ **ba** poate chiar avocat (CO 7)/. (I. Slavici)

2. Subiectul odei mele e-atât de-ngrozitor (PP.1)/ **Că** biata-mi Muză, albă de spaimă și uimire (4)/ **Când** i-am cerut concursul, (CT.2) **în loc să mă inspire** (CO 3)/ S-a dat pe lângă ușă (CNS 4)/.

(G. Topîrceanu)

3. **Și de unde mă așteptam** (CO 2)/ **ca** fiorii reglementari **să**-mi străpungă inima (CI.3)/ **dimpotrivă** o liniște îmi cuprinsese ființa (PP.1)

(C. Hogăș)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE RELATIE (CR)

Arată punctul de vedere din care este privită o acțiune sau o calitate.

I - Exemple

1. Nu doriți (PP.1)/ **să** vă convingeți singur (CD.2)/ **că** aveți dreptate (CI.3)/ **în ce-l privește pe Moise** (CR 4)/.

2. Îndreptându-se ²/ **că**, **în firbințele vânătorii, nu va fi văzut tocmai bine** (CR 1), reduse coada vulpii până la doi stânceni (PP.2).

3. Spiritele fals primare sunt atente (PP.1)/ **la ceea ce se petrece în zona de umbră a lucrurilor** (CR 2)/.

II - De cine e cerută

1. De predicatul (verbal sau nominal) din regentă.

III - Prin cine se leagă de regentă

1. locuțiuni conjuncționale : **la ceea ce, în ceea ce, în ce, pentru cine**.

IV. Locul și punctuația

1. Indiferent de locul pe care-l ocupă în frază, în general, se desparte prin virgulă.

Exerciții

1. **Cine** însă cunoaște ca noi de aproape organele acestui stat și funcționarea lui (SB.1)/ se miră (PP.2)/ nu **de ceea ce** se întâmplă, (CI.3)/ **ci dacă** a existat (CT.4)/, **cum** era îndreptățit (CM.5)/ **să nu mai crează** (CR 6)/ atâta energie în acele mase⁴/, **cum** de n-a izbucnit acest enorm scandal public cu mult mai înainte (CI.3)/. (I. L. Caragiale)

2. **Ca să** fiu dar drept (CS.1)/ **și să** te pun îndată la adăpost (CS.2)/ **despre orice neajunsuri ar putea** (CR 3)/ **să**-ți vină după urma cuvintelor mele (CI.4)/, recunosc, iubite autorule (PP.1). (Al. Odobescu)

3. Mie mi-ar conveni ... (PP.1) **în ceea ce privește invitația, în sfârșit invitația să nu intre în discuție** (CR 2). (M. Preda)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE EXCEPȚIE (CE)

Exprimă excepția față de predicatul din propoziția regentă.

I. Exemple

1. Nu știam (PP.1)/ **să** spun (CD.2)/ **decât că** l-am văzut pe Ionel (CE 3).

2. Nu înseamnă altceva (PP.1)/ **decât că** te iubesc (CE 2).

II - De cine e cerută

1. Este cerută de predicatul din regentă însoțit de complementul direct.

III - Prin ce se leagă de regentă

1. locuțiunile conjuncționale: **afară de, decât de, decât că, decât ce.**

IV - Locul și punctuația

1. Indiferent de locul pe care-l ocupă față de regentă, în general, nu se desparte prin virgulă.

Exerciții:

1. **Dincolo de ceea ce** au pus la cale diplomații și oamenii politici, ori de argumentele castelor militare (CUM 1)/ multimele au intrat în acest război general, (PP.2)/ **fiindcă** de la el se aștepta altceva (CZ 3)/ **decât ceea ce** văd socotelile diplomaților (CE 4). (Cezar Petrescu)

2. **Și** / **dacă** intram, (CT 2)/ trebuia (PP 1)/ **să** pleci capul (SB 3)/, apoi acesta nu însemna altceva (PP 4)/ **decât că** tot părintele Ghermănuță își dăduse ca înălțime, înălțimea fapturii sale înseși cu comănac cu tot (CE 5). (C. Hogaș)

3. Nu știam să-i spun altceva (PP.1)/ **decât că** l-am văzut pe Huțu lui Budulea plimbându-se cu bățul în mână (CE 2)/ **și** că

acum nu-l mai chema Huțu, ci Mihai Budulea ca pe taică-său, cel cu ciompoalele (PP.3)/. (I. Slavici)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CUMULATIVĂ (CUM)

Cumulul exprimă adăugarea la ceva existent anterior.

I. Exemple

1. **Dincolo de** treburile făcute (CUM 1)/ acum avea și altele (PP.2).
2. **După ce că** este astfel (CUM 1)/, e ucis și cântecul (PP.2).

II - De cine e cerută

1. Este cerută de predicatul din propoziția regentă.

III - Prin cine se leagă de regentă

1. locuțiunile conjuncționale: **după ce că, dincolo de, afară de, pe lângă.**

IV - Locul și punctuația

1. Indiferent de locul pe care-l ocupă față de regentă, în general, se desparte prin virgulă.

Exerciții:

1. În anul al IV-lea de școală primară, Niță ajunsese să scrie așa de frumos (PP.1)/ **pe câtă vreme** Ghiță scria cum nu se poate mai urât (CT.2)/ fiindcă ⁴/**pe lângă că**-i era mâna dreaptă subredă (CUM 3)/, n-avea băiatul nici o apucătură din ochi la lucru de piguleală (CZ.4).

(I. L. Caragiale)

2. **Dincolo de ceea ce** au pus la cale cu sânge rece diplomații și oamenii politici, ori de argumentele castelor militare (CUM 1)/ mulțimile au intrat în acest război, (PP.2)/ **fiindcă** de la el așteaptă altceva (CZ 3)/ **decât ceea ce** văd socotelile diplomaților (CE 4).

(Cezar Petrescu)

3. Firesc ar fi fost (PP.1)/ **să** schimb slujba (SB.2)/, **dacă** țineam (CT.3)/ să fiu în slujbă, (CI.4)/ **și să** trăiesc ca un fecior de bani gata, făcând cel mult politică (CI.5)/, **asa cum** mi-a spus ministrul, fără a ști (AT.6)/ **că** se face ecoul lumii întregi (CD.7)/, **cărei** nedumerire fusese sporită de faptul (AT.8)/ **că**⁹/, **după ce** rămăsesem la poliție (CT.10 cu nuanțe CUM)/, nu voiam (AT.9)/ nici să înaintez. (CD.11)

(Mateiu Caragiale)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ INSTRUMENTALĂ (CINS)

Exprimă instrumentul cu ajutorul căruia se realizează acțiunea unui verb din regentă.

I - Exemple

1. Trăim (PP.1)/ **din ce** ne-au lăsat părinții (CINS 2)
2. Luptăm (PP.1)/ **cu ce** avem la îndemână (CINS 2)

II - De cine e cerută

1. Este cerută de un verb din regentă (predicativ sau verb la gerunziu, infinitiv) cu formă afirmativă sau negativă.

III - Prin ce se leagă de regentă

1. locuțiuni conjuncționale: **prin ce, din ce, prin ceea ce, cu ce.**

IV - Locul și punctuația

1. Indiferent de locul pe care îl ocupă față de regentă, în general, se desparte prin virgulă.

Exerciții

1. Familia nu a înțeles acest comportament (PP.1),/ m-a părăsit (PP.2)/ și de atunci trăiesc (PP.3)/ **din ce** mi-a lăsat mama (CINS 4).
(Anton Holban)
2. ... conștiința certă (PP.1)/ **că** te afli într-un punct mic de pe glob (AT.2)/, **prin ceea ce** spiritul francez a știut (CINS 3)/ **și** știe (CINS 4)/ să înfăptuiască (CD.5). (Margareta Sterian)
3. Dar **cu ce** are ea, (CINS 1)/ **cu ce** ai dumneata (CINS 2)/ **și** mai ai și leafa de profesor (CINS 3) ... puteți (PP.4)/ să trăiți o viață (CD.5).
(I. Al. Brătescu-Voinești)

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ SOCIATIVĂ (CSOC)

Exprimă asocierea față de subiect împreună cu care desfășoară acțiunea verbului.

I - Exemple

1. El trăiește (PP.1)/ **cu ceea ce** află din cărți (CSOC 2).
2. Ai fost văzut (PP.1)/ **cu cine** te însoțește (CSOC 2)

II - De cine e cerută

1. De asocierea subiectului cu care împreună realizează acțiunea verbului.

III - Prin cine se leagă de regentă

1. locuțiuni conjuncționale: **cu cine, cu ceea ce.**

IV - Locul și punctuația

1. Indiferent de locul pe care-l ocupă față de regentă, în general, nu se desparte prin virgulă.

Exerciții:

1. Ardealul trăiește clipă de clipă (PP.1)/ **cu ceea ce** dă chip

deosebit în cuprinsul lumii (CSOC 2). (Geo Bogza)

2. Măine, mulți dintre voi vor fi morți (PP.1) **pentru că** nu știu în ce împrejurare ați spus un cuvânt (CZ 2)/ **care** a fost consemnat (AT 3)/ **sau** poate ați fost văzuți (AT 4)/ **cu cine** nu trebuie (CSOC 5). (Al. Ivașiuc)

3. N-o să ne împăcăm niciodată (PP.1)/, cred eu (Incidentă 2)/, tu o să te împaci (PP.3)/ **cu cine** te-ai mai împăcat (CSOC 4)/ **și** ți-a fost prieten (CSOC 5). (D. R. Popescu)

ELEMENTE DE RELATIE COMUNE MAI MULTOR SUBORDONATE

Dintre toate elementele de relație se desprinde o categorie comună mai multor subordonate. Acestea sunt:

1. **Pronumele relative cine, ce, care, cât;**

2. **Adverbele relative când, unde, cum, cât;**

3. **Conjunțiile că, să, dacă, de.**

În ordinea de mai sus, aceste elemente de relație pot introduce următoarele subordonate:

I. Pronumele relativ **cine**:

1. subiectiva:	Nu se știe (PP.1)/ cine a venit (SB.2).
2. predicativa:	Problema este (PP.1)/ cine a venit (PR.2).
3. atributiva:	Întrebarea (PP.1)/ cine a venit (AT.2)/ mă preocupă (PP.1).
4. completiva directă:	Nu știu (PP.1)/ cine a venit (CD.2).
5. completiva indirectă:	Mă gândeam (PP.1)/ cine să fi venit (CI.2).

II. Pronumele relativ **ce**:

1. subiectiva:	Nu se știe (PP.1)/ ce a vrut (SB.2).
2. predicativa:	Întrebarea este (PP.1)/ ce a vrut (PR.2).
3. atributiva:	Se pune întrebarea (PP.1)/ ce de făcut (AT.2).
4. completiva directă:	Nu știu (PP.1)/ ce s-a întâmplat (CD.2).
5. completiva indirectă:	Mă gândeam (PP.1)/ ce să fac (CI.2).
6. modala:	De iute (PP.1)/ ce a mers (CM.2)/ nu l-am ajuns (PP.1).

III. Pronumele relativ **care**:

1. subiectiva:	Se știe (PP.1)/ care a plecat (SB.2).
2. predicativa:	Întrebarea este (PP.1)/ care a plecat (PR.2).
3. atributiva:	Se pune întrebarea (PP.1)/ care va reuși (AT.2).
4. completiva directă:	Nu știu (PP.1)/ care a venit primul (CD.2).
5. completiva indirectă:	Mă gândeam (PP.1)/ care soluție e mai bună (CI.2).

IV. Pronumele sau adverbul relativ **cât**:

1. subiectiva:	Nu se știe (PP.1)/ cât a stat (SB.2).
2. predicativa:	Problema este (PP.1)/ cât vom aștepta (PR.2).

3. atributiva: Problema (PP.1)/ **cât** vom sta (AT.2)/ mă preocupă (PP.1).
 4. completiva directă: Nu știu (PP.1)/ **cât** a stat (CD.2).
 5. completiva indirectă: Mă gândeam (PP.1)/ **cât** va dura situația (CI.2).
 6. temporală: Am stat (PP.1)/ **cât** ai fost tu plecat (CT.2).
 7. modală: Am strigat (PP.1)/ **cât** am putut (CM.2).
 8. concesivă: Tot nu-mi place orașul (PP.1)/ **cât** de modern e (CV.2).

V. Adverbul relativ unde:

1. subiectivă: Nu se știe (PP.1)/ **unde** a plecat (SB.2).
 2. predicativă: Întrebarea este (PP.1)/ **unde** a plecat (PR.2).
 3. atributivă: Se pune întrebarea (PP.1)/ **unde** a plecat (AT.2).
 4. completivă directă: Nu știu (PP.1)/ **unde** a plecat (CD.2).
 5. completivă indirectă: Mă gândeam (PP.1)/ **unde** să plec (CI.2).
 6. circ. de loc: Am fost (PP.1)/ **unde** am stabilit (CL.2).
 7. cauzală: Sunt obosit (PP.1)/ **unde** am lucrat prea mult (CZ.2).

VI. Adverbul relativ când:

1. subiectivă: Nu se știe (PP.1)/ **când** a plecat (SB.2).
 2. predicativă: Întrebarea este (PP.1)/ **când** a plecat (PR.2).
 3. atributivă: Se pune întrebarea (PP.1)/ **când** a plecat (AT.2).
 4. completivă directă: Nu știu (PP.1)/ **când** a plecat (CD.2).
 5. completivă indirectă: Mă gândeam (PP.1)/ **când** voi ajunge (CI.2).
 6. temporală: Am ajuns (PP.1)/ **când** trebuia (CT.2).

VII. Adverbul relativ cum:

1. subiectivă: Nu se știe (PP.1)/ **cum** a ajuns (SB.2).
 2. predicativă: Problema este (PP.1)/ **cum** voi ajunge (PR.2).
 3. atributivă: Se pune problema (PP.1)/ **cum** voi ajunge (AT.2).
 4. completivă directă: Nu știu (PP.1)/ **cum** vom proceda (CD.2).
 5. completivă indirectă: Mă gândeam (PP.1)/ **cum** să procedăm (CI.2).
 6. temporală: **Cum** am ajuns (CT.1)/ ne-am odihnit (PP.2).
 7. cauzală: **Cum** sunt obosit (CZ.1)/ nu pot pleca (PP.2).

VIII. Conjuncția că:

1. subiectivă: Se știe (PP.1)/ **că** vom pleca (SB.2).
 2. predicativă: Problema este (PP.1)/ **că** vom întârzia (PR.2).
 3. atributivă: Problema (PP.1)/ **că** vom întârzia (AT.2)/ mă preocupă (PP.1).
 4. completivă directă: Știu (PP.1)/ **că** vom pleca (CD.2).
 5. completivă indirectă: Mă gândeam (PP.1)/ **că** nu ai dreptate (CI.2).
 6. cauzală: M-am supărat (PP.1)/ **că** n-ai venit (CZ.2).

7.consecutiva:

E atât de frig (PP.1)/ **că** îngheață apele (CNS.2).

IX. Conjuncția **să**:

1.subiectiva:

Este bine (PP.1)/ **să** ne plimbăm (SB.2).

2.predicativa:

Singura soluție este (PP.1)/ **să** așteptăm (PR.2).

3.atributiva:

A venit cu propunerea (PP.1)/ **să** mai așteptăm (AT.2).

4.completiva directă:

El vrea (PP.1)/ **să** plece (CD.2).

5.completiva indirectă:

Mă gândeam (PP.1)/ **să** plec (CI.2).

6.condiționala:

Să am timp (CT.1)/ aș pleca la munte (PP.2).

7.finala:

Am venit (PP.1)/ **să** te văd (CS.2)

8.concesiva:

Să-mi spui orice (CV.1)/ tot nu te cred (PP.2).

9.consecutiva:

E o vreme (PP.1)/ **să** nu dai un câine afară din casă (CNS.2).

X. Conjuncția **dacă**:

1.subiectiva:

Nu se știe (PP.1)/ **dacă** vom pleca (SB.2).

2.predicativa:

Problema este (PP.1)/ **dacă** vom pleca (PR.2).

3.atributiva:

Se pune problema (PP.1)/ **dacă** vom pleca (AT.2).

4.completiva directă:

Nu știu (PP.1)/ **dacă** vom pleca (CD.2).

5.completiva indirectă:

Mă gândeam (PP.1)/ **dacă** vom pleca (CI.2).

6.condiționala:

Dacă ești de acord (CT.1)/ merg și eu (PP.2).

7.cauzala:

Dacă ești liber (CZ.1)/ de ce nu mergi? (PP.2)

XI. Conjuncția **de**:

1.subiectiva:

Nu se știe (PP.1)/ **de** sosește azi (SB.2).

2.predicativa:

Problema este (PP.1)/ **de** vom avea timp (PR.2).

3.atributiva:

Se pune întrebarea (PP.1)/ **de** vom sosi la timp (AT.2).

4.completiva directă:

Nu știu (PP.1)/ **de** vom pleca (CD.2).

5.completiva indirectă:

Mă gândeam (PP.1)/ **de** vom pleca azi (CI.2).

6.condiționala:

De voi avea timp (CT.1)/ voi pleca (PP.2).

7.finala:

Am fost (PP.1)/ **de**-am cumpărat ceva (CS.2).

8.concesiva:

De mi-ai spune orice (CV.1)/ tot nu te cred (PP.1).

9.consecutiva:

E un ger (PP.1)/ **de** crapă pietrele (CNS.2).

Se observă că primele cinci subordonate necircumstanțiale pot fi introduse de toate cele unsprezece elemente regente prezentate.

ELEMENTE DE RELAȚIE ÎN CADRUL FRAZEI

În cadrul frazei se stabilesc:

A. Relații de coordonare:

- între propoziții principale;
- între propoziții subordonate de același fel.

B. Relații de subordonare:

- între o propoziție regentă și una sau mai multe subordonate.

A. **Raportul de coordonare** poate fi realizat prin:

- a. - juxta punere (alăturare);
- b. - prin conjuncții și locuțiuni coordonatoare.

B. **Raportul de subordonare** poate fi realizat numai prin conective gramaticale subordonatoare:

- a. - conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare;
- b. - pronume sau adjective relativ-interogative (simple sau compuse);
- c. - pronume sau adjective nehotărâte compuse cu **ori**;
- d. - adverbe relative simple sau compuse cu **ori**.

A. Raportul de coordonare

Coordonarea poate fi:

1. Copulativă realizată prin:

- a. - conjuncții copulative (**și, nici**);
- b. - locuțiuni conjuncționale copulative (**precum și, și cu**).

2. Disjunctivă realizată prin:

- conjuncții disjunctive (**fie, ori, sau**).

3. Adversativă realizată prin:

- a. - conjuncții adversative (**ci, dar, iar, însă**);
- b. - locuțiuni conjuncționale adversative (**în schimb**).

4. Conclusivă realizată prin:

- a. - conjuncții conclusive (**deci, așadar**);
- b. - locuțiuni conjuncționale conclusive (**prin urmare, de aceea, pentru aceea**).

B. Raportul de subordonare

I. Propoziții subordonate necircumstanțiale

1. Subiectivă se introduce prin:

- a. - conjuncții: **ca să, ca... să, dacă, de (dacă)**;
- b. - pronume relativ-interogative: **cine, care, ce, cât, cel ce, ceea ce, cei ce, cele ce**;
- c. - pronume nehotărâte: **oricare, oricine, orice, oricât, oricâți, oricâte, oricâtă**;
- d. - adverbe relative: **unde, când, cum, cât, încotro**.

2. Predicativă se introduce prin:

- a. - conjuncții: **ca, să, ca... să, dacă, de (dacă)**;
- b. - locuțiuni conjuncționale: **după cum, ca și cum**;
- c. - pronume relativ-interogative: **care, cine, ce**;
- d. - adverbe relative: **cum, cât**.

3. Atributivă se introduce prin:

- a. - conjuncții: **ca, să, dacă, ca... să**;
- b. - pronume relativ-interogative: **care, cine, ce, cât, cel ce, ceea ce**.

cele ce;

c. - adverbe relative: **unde, când, cum, cât.**

4. **Completivă directă** se introduce prin:

a. - conjuncții: **că, să, dacă, ca... să;**

b. - locuțiuni conjuncționale: **cum că;**

c. - pronume relativ-interogative: **ce, care, cine;**

d. - pronume nehotărâte: **orice;**

e. - adverbe relative: **unde, cum, când;**

5. **Completivă indirectă** se introduce prin:

a. - conjuncții: **ca, să, dacă, de (dacă), ca... să;**

b. - locuțiuni conjuncționale: **cum că;**

c. - pronume relativ-interogative: **ce, cum;**

d. - pronume nehotărâte: **oricui;**

e. - adverbe relative: **cum.**

II. Propoziții subordonate circumstanțiale

1. **Circumstanțiala de loc** se introduce prin:

a. - pronume relativ-interogative: **către, ce, spre ce, către care, către cine;**

b. - pronume nehotărâte: **către oricine, către oricare;**

c. - adverbe relative: **unde, de unde, până unde, încotro, dincotro, cât, oriunde, oriincotro.**

2. **Circumstanțiala de timp** se introduce prin:

a. - locuțiuni conjuncționale: **până să, mai înainte ca (să), îndată ce, imediat ce, cât timp, ori de câte ori, în timp ce, câtă vreme, pe măsură ce;**

b. - pronume relativ-interogative: **până ce, după ce;**

c. - adverbe relative: **când, cum, că, de când, până când, de cum, de când, pe când, cât, oricând.**

3. **Circumstanțiala de mod** se introduce prin:

a. - conjuncții: **parcă;**

b. - locuțiuni conjuncționale: **după cum, ca și cum, ca și când, așa cum, așa precum, astfel cum, întrucât, fără să, de parcă, în ce chip;**

c. - adverbe relative: **atât cât, precum, decât.**

4. **Circumstanțiala de cauză** se introduce prin:

a. - conjuncții: **căci, că, deoarece, fiindcă, dacă;**

b. - locuțiuni conjuncționale: **din cauză că, din pricină că, de vreme ce, din moment ce, pentru că;**

c. - adverbe relative: **întrucât, cum.**

5. **Circumstanțiala de scop** se introduce prin:

a. - conjuncții: **să, ca să, de;**

b. - locuțiuni conjuncționale: **pentru ca să, să nu cumva să, să nu care cumva să, cu scopul să.**

6. **Circumstanțiala condițională** se introduce prin:

a. - conjuncții: **dacă, de (dacă), să;**

b. - locuțiuni conjuncționale: **în caz că;**

c. - adverbe relative: **când (dacă).**

7. **Circumstanțiala concesivă** se introduce prin:

a. - conjuncții: **deși, de, dacă, să, că;**

- b. - locuțiuni conjuncționale: **cu toate că, măcar că, măcar dacă, măcar să, chiar de, chiar dacă, chit că, fără să, după ce să, oricât de, în loc să, în vreme ce, pe atâta vreme;**
- c. - pronume nehotărâte: **oricare, oricine, orice, oricâte;**
- d. - adverbe relative: **cât, cum, oricum, oricât, oriunde.**
- 8. **Circumstanțiala consecutivă** se introduce prin:
 - a. - conjuncții: **cât, că de, să, ca să;**
 - b. - locuțiuni conjuncționale: **asa că, așa încât, astfel încât, astfel că, pentru ca să, încât să, de că, decât că, cât să.**
- 9. **Circumstanțiala opozițională** se introduce prin:
 - locuțiuni conjuncționale: **decât să, în loc să, în loc de, în timp ce, pe când, decât ce, pentru ca să etc.**
- 10. **Circumstanțiala de relație** se introduce prin locuțiuni conjuncționale: **la ceea ce, în ceea ce, pentru cine etc.**
- 11. **Circumstanțiala de excepție** se introduce prin:
 - locuțiuni conjuncționale: **afară de, decât de, decât ce, decât ca.**
- 12. **Circumstanțiala cumulativă** se introduce prin:
 - locuțiuni conjuncționale: **după ce că, dincolo de, afară de, pe lângă.**
- 13. **Circumstanțiala instrumentală** se introduce prin:
 - locuțiuni conjuncționale: **prin ce, din ce, prin ceea ce, cu ce.**
- 14. **Circumstanțiala sociativă** se introduce prin:
 - locuțiuni conjuncționale: **cu cine, cu ceea ce.**

Exercițiul 1

Înlocuiți punctele cu propoziția regentă potrivită fiecărei subordonate, respectând cerința din paranteză:

- a) **că** mâine va ploua (CD).
- b) **să** fi fost eu acolo (CT).
- c) **fără** să ne anunțe (CM).
- d) **de** cumpără cărți (CS).
- e) **cui** te respectă (CI).

Transformați subordonata de la punctul c) în partea de propoziție corespunzătoare.

Rezolvare: a) Meteorologul anunță **că** mâine va ploua.; b) Nu părăsea nimeni sala, **să** fi fost eu acolo.; c) A plecat de acolo **fără să** ne anunțe.; d) Stă ore întregi la rând **de** cumpără cărți.; e) Îi acorzi toată atenția și tot respectul **cui** te respectă.

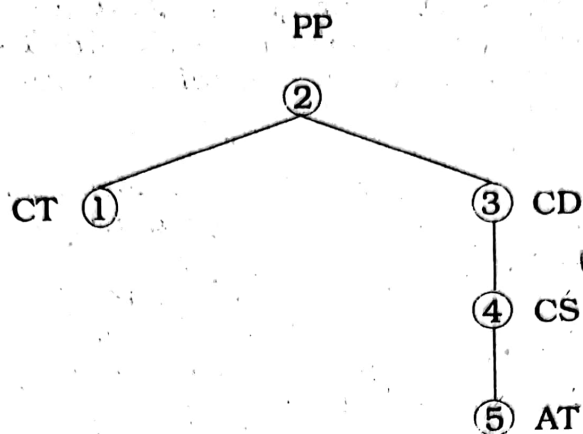
Exercițiul 2

Alcătuiește o frază din propoziția dată, transformând părțile de propoziție subliniate în propoziții subordonate. Analizați fraza și precizați felul propozițiilor:

Liniștindu-ne începurăm a lucra cu încredere pentru a termina cu bine misiunea **încredințată**.

Rezolvare: După ce ne-am liniștit ¹ / începurăm ² / **să** lucrăm cu încredere ³ / **ca să** terminăm cu bine misiunea ⁴ / **care** ni se încredințase. ⁵ /

1 = CT; 2 = PP; 3 = CD; 4 = CS; 5 = AT

Exercițiul 3

Folosind (și) cuvintele: **miriște, plug, primăvară, glie, floare, frunză**, alcătuiți o frază despre primăvară în care să existe o propoziție subordonată circumstanțială de timp și o propoziție subordonată circumstanțială consecutivă.

Rezolvare: **De când** a sosit **primăvara**, (CT) ¹/ e atât de cald, (PP) ²/ **că** **frunza începe a se întovărăși cu floarea** (CNS) ³/ **iar** **plugul** ⁴/ **care** **brăzdează glia**, (AT) ⁵/ visează, parcă, grâul și **miriștea** de la vară. (PP) ⁴/

Exercițiul 4

Alcătuiți fraze scurte în care conjuncția **să** să introducă, alături de celelalte propoziții: o propoziție CS; o propoziție CV și o propoziție CNS.

Rezolvare: Mă duc la bibliotecă (PP) ¹/ **să**-mi completez bibliografia **Ion Creangă**. (CS) ²/; **Să** am mai mult timp liber, (CV) ¹/ câte treburi importante n-aș rezolva! (PP) ²/; **Să** nu mai văd film în viața mea, (CNS) ¹/ nu te mai însoțesc niciodată la cinema. (PP) ²/

Exercițiul 5

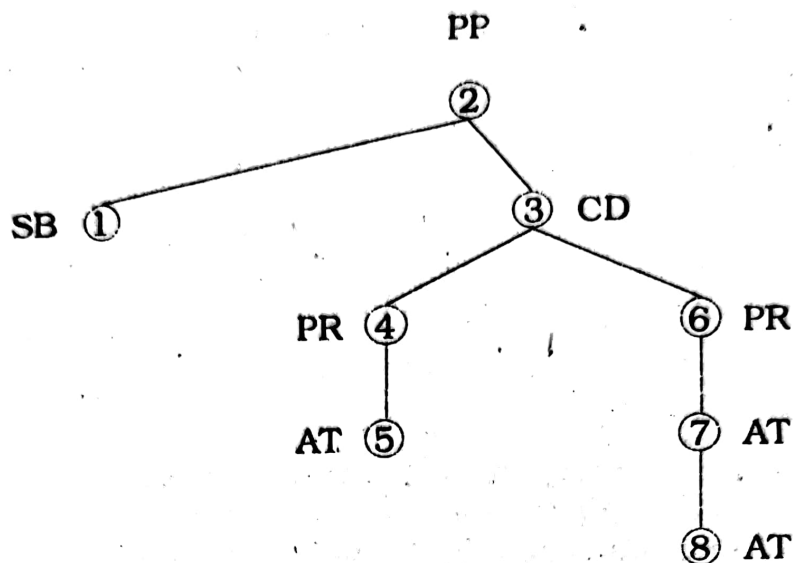
Alcătuiți fraze în care să existe: o subiectivă, o predicativă, o atributivă, o completivă directă și o completivă indirectă, toate introduse prin pronumele relativ **ce**.

Rezolvare: **Ce** naște din pisică (SB) ¹/ șoareci mănâncă. (PP) ²/; Problema era (PP) ¹/ **ce** vom mânca zece zile pe insula aceea. (PR) ²/; Gândul ¹/ **ce** mi-a venit în clipa aceea (AT) ²/ era un pic cam năstrușnic. (PP) ¹/; Știu bine (PP) ¹/ **ce** să facem mai departe. (CD) ²/; M-am gândit toată noaptea (PP) ¹/ **ce** să le spunem despre excursie părinților noștri. (CI) ²/

Exercițiul 6

Alcătuiți o frază după schema: SB + PP + CD + PR + AT + PR + AT + AT
În final, faceți și schema relațională a frazei.

Rezolvare: Cine muncește cinstit toată viața (SB) ¹/ știe bine (PP) ²/ că problema e (CD) ³/ să fi mulțumit de munca (PR) ⁴/ pe care o faci, (AT) ⁵/ nu să trăiești tot timpul cu grija (PR) ⁶/ că poate veni o zi (AT) ⁷/ în care să dai socotelă pentru munca ta. (AT) ⁸/

Exercițiul 7

Se dă textul:

"Cel mai cuminte lucru e ¹/ să chemi pe oameni într-o duminică la dumneata, ²/ să le spui ³/ că te-ai hotărât ⁴/ să-ți îngrijești singur de treburi. ⁵/" (D. Zamfirescu)

Cerințe:

- Determinați predicatele și arătați felul lor;
- despărțiți fraza în propoziții și arătați felul fiecărei propoziții;
- faceți schema relațională a frazei;
- construiți două propoziții în care verbul **a fi** să aibă alte valori decât cele din text.

Rezolvare:

a) **e** = P. N. incomplet (are numai verbul copulativ); **să chemi** = P. V.; **să ... spui** = P. V.; **te-ai hotărât** = P. V.; **să-ți îngrijești** = P. V.

b) 1 = PP;

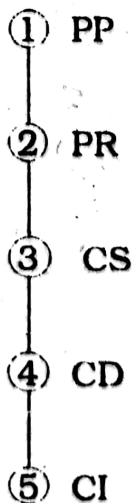
2 = PR;

3 = CS;

4 = CD;

5 = CI.

c)

d) **E** bine (auxiliar); **E** pepsi destul (predicativ).

Exercițiul 8

Se dau versurile:

"Voi cei ¹/**ce**-ați plâns în întuneric ²/

Și nimeni nu v-a mângâiat,³/

Din lunga voastră îngenunchiere.

Sculati ...¹/ Hristos a înviat!⁴/ (Al. Vlahuță)

Cerințe:

- Determinați predicatele și arătați felul lor;
- determinați propozițiile și denumiți-le;
- faceți schema relațională a frazei.

Rezolvare:

a) **ați plâns** = P. V.; **a mângâiat** = P. V.; **sculați** = P. V.; **a înviat** = P. V.

b) 1 = PP;

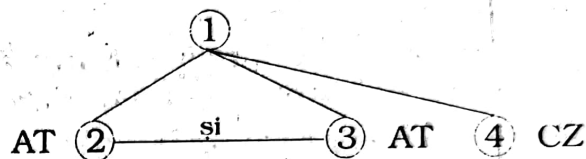
c)

PP

2 = AT;

3 = AT;

4 = CZ.

Exercițiul 9

Se dă fraza:

Văzând ¹/**că** nu e rău ²/**să** devii ³/**ce**-ți dorești ⁴/ am început ¹/**să** învăț sistematic.⁵/

Cerințe:

- Determinați predicatele și stabiliți felul lor;
- determinați felul propozițiilor care alcătuiesc fraza;
- faceți schema relațională a frazei;
- alcătuiți o altă frază după schema obținută.

Rezolvare:

a) **nu e rău** = P. V.; **să devii** = P. N. (incomplet); **-ți dorești** = P. V.; **am început** = P. V.; **să învăț** = P. V.

b) 1 = PP;

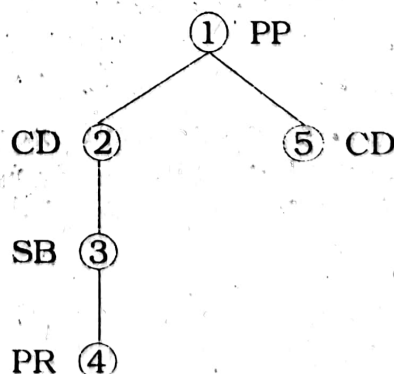
c)

2 = CD;

3 = SB;

4 = PR;

5 = CD.

d) Știind de multă vreme ¹/**că** este bine (CD) ²/**să** mai rămâi (SB) ³/**ceea ce** ai fost în anii cei mai buni ai vieții tale (PR) ⁴/ m-am purtat întotdeauna ca atare. (PP) ¹/

Exercițiul 10

Alcătuieți 5 fraze în care propozițiile subiective, predicative, atributive, complete directe și complete indirecte să se afle în raport de coordonare disjunctivă.

Rezolvare:

Este normal (PP) ¹/[**să**] muncești zi de zi fără întrerupere (SB) ²/[**sau**]
[**să**] te odihnești la fel de mult? (SB) ³/
Problema e (PP) ¹/[**când**] se găsește vinovatul (PR) ²/[**sau**], găsindu-se,
cum să fie el pedepsit? (PR) ³/
Problema (PP) ¹/[**să**] mă întâlnesc cu tine (AT) ²/[**sau**] [**să**] plec mai
degrabă la Sinaia (AT) ³/ mă preocupă. ¹/
Nu știu (PP) ¹/[**să**] fi supărat vreodată pe cineva (CD) ²/[**sau**] [**să**] fi rămas
dator cuiva cu ceva. (CD) ³/
M-am gândit mult (PP) ¹/[**să**] mă prezint și eu (CI) ²/[**sau**] măcar [**să**]
încerc a mă prezenta. (CI) ³/

Exercițiul 11

Construiți pe lângă regenta **învăță**, câte tipuri de propoziții subordonate puteți realiza. Precizați tipul fiecărei propoziții subordonate.

Rezolvare:

[**Cine**] știe prea puține despre viață (SB) ¹/învăță. (PP) ²/
Învăță (PP) ¹/[**să**] -i respecti întotdeauna pe ceilalți. (CD) ²/
Învăță (PP) ¹/[**despre ce**] se întâmplă în lumea ascunsă a viețuitoare-
lor minuscule. (CI) ²/
Învăță. (PP) ¹/[**cu toate că**] reține puține din elementele științifice pro-
priu-zise. (CV) ²/
Învăță. (PP) ¹/[**că**] n-are încotro. (CZ) ²/
Învăță (PP) ¹/[**când**] poate. (CT) ²/
Învăță (PP) ¹/[**cum**] o fac în permanență și semenii săi. (CM) ²/
Învăță (PP) ¹/[**unde**] are o încăpere liberă pentru asta. (CL) ²/
Învăță (PP) ¹/[**ca să**] aibă o bună pregătire culturală și știin-
țifică. (CS) ²/
Învăță. (PP) ¹/[**de**] -i crapă capul. (CNS) ²/

Exercițiul 12

Se dă textul:

"Orice om ¹/[**pe care**]-l-am iubit ²/[**și**] nu pot ³/[**să**]-l mai iubesc. ⁴/
Înseamnă pentru mine un pas spre moarte. ¹/
Atunci ⁵/[**când**] n-am să mai pot iubi pe nimeni. ⁶/ am să mor. ⁵/"
(Geo Bogza)

Cerințe:

- Determinați predicatele și precizați felul lor;
- precizați felul propozițiilor din frază;
- analizați sintactic și morfologic: **orice om pe care -l, ... un pas.**

Rezolvare:

a) **am iubit** = P. V.; **nu pot** = P. V.; **să ... iubesc** = P. V.; **Înseamnă**

... **un pas** = P. N.; **n-am să pot** = P. V.; **am să mor** = P. V.
b) 1 = PP; 3 = AT; 5 = PP;
2 = AT; 4 = CD; 6 = CT.
c) **orice** = A. adj., adj. pron. nehot., N.;
om = S., subst. com. simplu, m., sg., N.;
pe care = c. d., pron. rel., m., sg., Ac. cu prep. simplă **pe**;
-l = c. d., pron. pers., III, sg., Ac., formă neacc.;
un pas = nume pred., subst. com. simplu, m., sg., N., art. nehot. **un**.

Exercițiul 13

Se dă fraza:

Îmi place **să** privesc frunzișul **toamnei ruginii** **pe care** **vântul** îl alungă de colo-colo.

Cerințe:

- Găsiți predicatele și arătați felul lor;
- delimitați propozițiile și stabiliți felul lor;
- analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

Rezolvare:

- place** = P. V.; **să privesc** = P. V.; **alungă** = P. V.
1. **Îmi place** = PP; 2. **să privesc frunzișul toamnei ruginii** = SB;
3. **pe care vântul îl alungă de colo-colo** = AT.
c) **toamnei** = A. subst. gen., subst. com. simplu, f., sg., G., art. hot. encl. -i;
ruginii = A. adj., adj. propriu-zis, var. 2 term., se acordă cu subst. **toamnei**;
vântul = S., subst. com. simplu, n., sg., N., art. hot. encl. -l.

Exercițiul 14

Se dă textul:

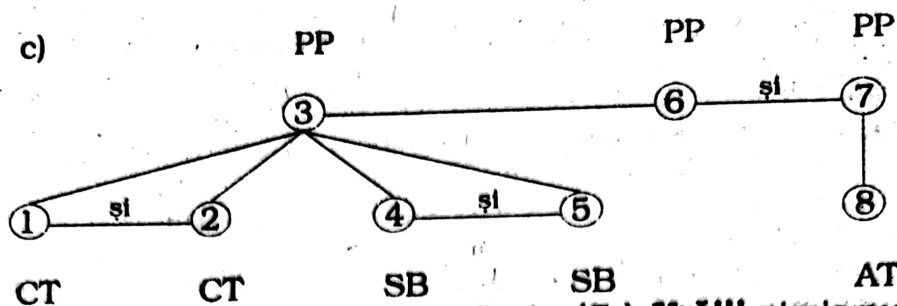
"**De câte ori** deschid portita **și** intru în grădină-mi pare **Că** mă cuprinde o dulce vrajă **și** florile-mi dezmiardă ochii.
O fantezie uriașă le-a dat strai la fiecare.
Și fete nu-s pe tot pământul **să**-mbrace mai frumoase rochii."
(D. Anghel)

Cerințe:

- Stabiliți felul predicatelor;
- determinați felul propozițiilor;
- faceți schema relațională a frazei;
- treceți substantivul **vraja** la cazurile G. și D. în propoziții;
- scrieți o propoziție în care verbul **a fi** să aibă o altă valoare gramaticală decât cea din text;
- precizați gradul de comparație al adjectivului din ultima propoziție.

Rezolvare:

- deschid** = P. V.; **intru** = P. V.; **-mi pare** = P. V.; **cuprinde** = P. V.; **dezmiardă** = P. V.; **a dat** = P. V.; **nu-s** = P. V.; **să-mbrace** = P. V.
1. **De câte ori** deschid portita ... = CT; 2. **(și)** intru în grădină ... = CT;
3. **-mi pare** = PP; 4. **Că** mă cuprinde o vraja dulce = SB; 5. **(și)** florile-mi dezmiardă ochii = SB; 6. o fantezie uriașă le-a dat un strai la fiecare = PP; 7. **(și)** fete nu-s pe tot pământul = PP; 8. **să**-mbrace mai frumoase rochii = AT

- d) Puterile **vrăjii** sunt nenumărate. (G.); **Vrăjii** nimic nu-i stă în cale. (D.);
 e) Puterile-**s** secate demult (verb copulativ);
 f) Comparativ de superioritate.

Exercițiul 15

Se dă fraza:

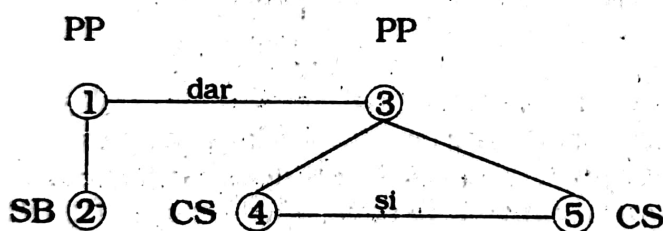
"Îmi venea **să** **tip de bucurie**, **dar** am plecat, **ca să** nu-i supăr **și** **să** nu-i stingheresc." (I. Slavici)

Cerințe:

- a) Realizați analiza sintactică a frazei cu reprezentarea grafică a raporturilor dintre propoziții;
 b) analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate în text.

Rezolvare:

a) 1. Îmi venea = PP; 2. **să** tip de bucurie = SB; 3. (**dar**) am plecat = PP; 4. **ca să** nu-i supăr = CS; 5. (**și**) **să** nu-i stingheresc = CS

- b) **să tip** = P. V., vb. conj. I, diateza activă, conj., prez., I, sg.;
de bucurie = c. c. cz., subst. com. simplu, f., sg., Ac cu prep. simplă **de**;
să nu ... supăr = P. V., vb. conj. I, diateza activă, conj., prez., I, sg.;
-i = c. d., pron. pers., III, pl., Ac., formă neacc.

Exercițiul 16

Alcătuieți fraze de câte două propoziții în care a doua propoziție să fie introdusă în frază fără cuvintele de legătură specifice fiecărui tip de subordonată în parte.

Rezolvare:

- Se știe azi exact: (PP) ¹ / nu ai fost de acord cu această idee. (SB) ² /
 Am înțeles perfect: (PP) ¹ / te-ai retras din afacere pentru totdeauna. (CD) ² /
 O să-ți placă, (CI) ¹ / sunt sigur. (PP) ² /
 Ai carte, (CT) ¹ / ai parte. (PP) ² /
 Nu-ți convine, (CZ) ¹ / de asta te-ai dat deoparte. (PP) ² /

Exercițiul 17

Se dă textul:

"**Când** s-a văzut scăpat, fuge speriat la prepeliță **să**-i spuie ce-a pătit." (I. Al. Brătescu - Voinești)

Cerințe:

- Găsiți predicatele și arătați felul lor;
- delimitați propozițiile și arătați felul lor;
- faceți schema relațională a frazei;
- analizați sintactico-morfologic cuvintele: **-i**, **ce**, **a pătit**;
- alcătuiți două propoziții în care să existe grupurile **cea** / **ce-a**, arătând și valoarea lor gramaticală;
- contrațgeți prima propoziție a frazei.

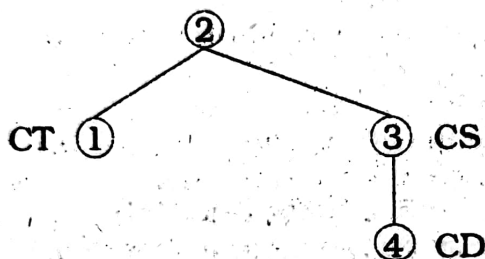
Rezolvare:

a) **s-a văzut** = P. V.; **fuga** = P. V.; **să ... spuie** = P. V.; **a pătit** = P. V.

b) 1. **Când** s-a văzut scăpat = CT; 2. fuge speriat la prepeliță = PP;

3. **să**-i spuie = CS; 4. ce-a pătit = CD.

c) PP

d) **-i** = c. i., pron. pers., III, sg., D., formă neacc.;

ce = c. d., pron. rel., Ac.;

a pătit = P. V., vb., conj. IV, diateza activă, ind., perf. comp., III, sg.

e) **Cea** mai mare bucurie a omului sunt copiii lui.

Ce-a fost mai greu a trecut.

Cea = art. dem. (adjectival), nu are funcție sintactică;

Ce- = pron. rel., N., S.;

-a = vb. aux. (ajută la formarea perfectului compus al indicativului).

f) Văzându-se scăpat.

Exercițiul 18

Se dă fraza:

"**Cu toate că** dimineața următoare Constanța se simțea mai bine, **deși** nu dormise toată noaptea, se hotărî totuși **să** se ducă la spitalul **unde** lucra doctorul Sârbu **și** **să** se interneze **după cum** o sfătuisese el, **să** nu i se agraveze oboseala aceea însoțită de neliniștea **care** nu i se mai retrăgea." (M. Preda)

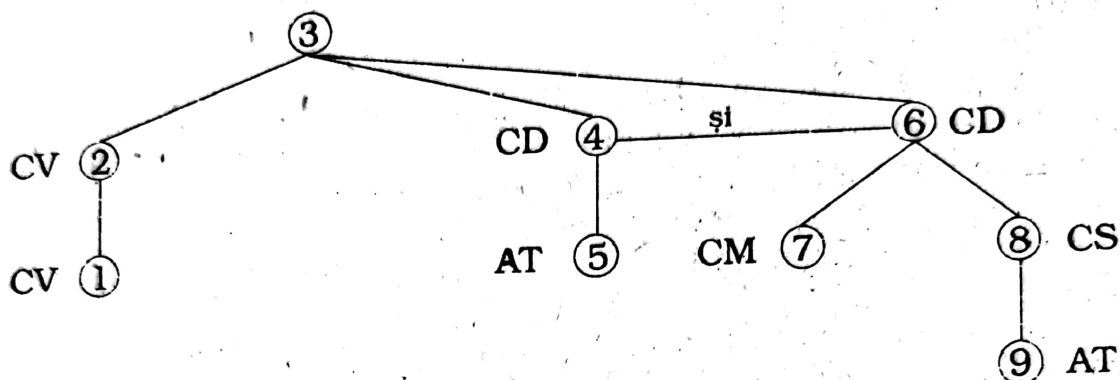
Cerințe:

- Determinați predicatele și arătați felul lor;
- despărțiți fraza în propoziții și precizați felul fiecărei propoziții;
- faceți schema frazei;
- contrațgeți 2 - 3 dintre propozițiile subordonate din text.

Rezolvare:

a) **se simți** = P. V.; **nu dormise** = P. V.; **se hotări** = P. V.; **să se du-
că** = P. V.; **lucra** = P. V.; **să se interneze** = P. V.; **sfătuiise** = P. V.; **să nu ...
se agraveze** = P. V.; **nu ... se... retrăgea** = P. V.

b) 1. **Cu toate că** dimineața următoare Constanța se simțea
mai bine = CV; 2. **deși** nu dormise toată noaptea = CV; 3. se hotări
totuși = PP; 4. **să** se ducă la spitalul = CD; 5. **unde** lucra doctorul Sârbu
= AT; 6. **(și) să** se interneze = CD; 7. **după cum** o sfătuiise el = CM; 8. **să**
nu i se agraveze oboseala aceea însoțită de neliniștea = CS; 9. **care**
nu i se mai retrăgea = AT

d) 4. **a se duce** la spitalul ...; 5. **doctorului** Sârbu; 6. **a se interna**;
7. **potrivit sfatului lui**; 8. **pentru a nu i se agrava** oboseala; 9. **stagnantă**.

Exercițiul 19

Se dă textul:

"Domnița Chiajna ... sta lângă dâșii **și**-i suduia cu aspre cuvinte
arătându-le **că** datoria lor este **să** alerge prin cetate, **să** adune luptători ...
și **să** vândă cu al lor sânge cinstea tronului și a neamului lor."

(Al. Odobescu)

Cerințe:

- Determinați predicatele și precizați felul lor;
- împărțiți fraza în propoziții și indicați felul lor;
- analizați morfosintactic cuvintele: **sta**, **dâșii**, **cinstea**.

Rezolvare:

a) **sta** = P. V.; **sudia** = P. V.; **este** = P. N. incomplet; **să alerge** = P. V.; **să adune** = P. V.; **să vândă** = P. V.

b) 1. Domnița Chiajna ... sta lângă dâșii = PP; 2. **(și)**-i suduia cu aspre cuvinte arătându-le = PP; 3. **că** datoria lor este = CD; 4. **să** alerge prin cetate = PR; 5. **să** adune luptători = PR; 6. **(și) să** vândă cu al lor sânge cinstea tronului și a neamului lor = PR.

c) **sta** = P. V., vb. conj. I, diateza activă, ind., impf., III, sg., formă a limbii vorbite;

lângă dâșii = c. c. I., pron. pers., m., pl., Ac. cu prep. simplă **lângă**;

cinstea = c. d., subst. com. simplu, f., sg., Ac., art. hot. encl. -a.

Exercițiul 20

Luând ca termen regent cuvântul **învăță**, la un mod personal, alcătuiți fraze cu toate subordonatele posibile.

Rezolvare:

Cine este școlar sângulincios (SB) ¹ / **învăță** temeinic la toate obiectele. (PP) ² /

Învățăm (PP) ¹ / **ce** putem învăța din cărți și din propria noastră viață. (CD) ² /

El **învăță** numai din când în când. (PP) ¹ / **pentru că** îi place prea puțin învățătura. (CZ) ² /

A **învățat** foarte mult la geografie. (PP) ¹ / **cu toate că** obiectul nu l-a atras niciodată. (CV) ² /

Învățăm (PP) ¹ / **ca să** reușim în viață. (CS) ² /

Ai **învățat** atât de mult la română. (PP) ¹ / **că** vei lua notă mare la examenul de la vară. (CNS) ² /

Unii **învăță** (PP) ¹ / **cu cine** se nimereste. (CI) ² /

Învățăm (PP) ¹ / **unde** putem învăța în cea mai mare liniște. (CL) ² /

Nu **înveți** prea mult (PP) ¹ / **dacă** ai probleme mari cu sănătatea. (CT) ² /

Înveți cât mai mult (PP) ¹ / **când** e lumină mai multă în fereastră. (CT) ² /

Întotdeauna **învățăm** (PP) ¹ / **cum** putem. (CM) ² /

Exercițiul 21

Alcătuiți o compunere în care să folosiți propozițiile subordonate: SB, PR, AT, CD, CI, CL, CM și CT; delimitați și precizați subordonatele cerute.

Rezolvare:

Problema de rezolvat e (PP) ¹ / **să** nu-ți faci prea mari iluzii. (PR) ² / mai ales când îți merg treburile (CT) ³ / **cum** îți dorești. (CM) ⁴ / Eu am știut întotdeauna (PP) ⁵ / **că** **cine** are noroc (SB) ⁷ / trece prin apă și prin foc. (CD) ⁶ / însă soarta, ⁸ / **care** rumegă planuri neștiute de nimeni. (AT) ⁹ / nu are grijă (PP) ⁸ / **să** i menajeze pe unii și pe alții. (CI) ¹⁰ / **De unde** nu te aștepti. (CL) ¹¹ / de acolo îți vine odată necazul. (PP) ¹² /

Exercițiul 22

Se dă textul:

"Ceahlăul sub furtună nu scade mușunoi!

Eu, Dan, sub vântul soartei **să** scad păgân, nu voi.

Deci nu-mi convine viața mișelnic câștigată,

Nici pata fără-de-legi în fruntea mea săpată." (V. Alecsandri)

Cerințe:

- Determinați predicatele și arătați felul lor;
- delimitați propozițiile și precizați felul lor;
- explicați utilizarea semnelor de punctuație și a celor ortografice;
- analizați sintactic și morfologic subiectele;
- alcătuiți trei enunțuri în care cuvântul (**a**) **scădea** să aibă sensul de bază, sensul secundar și sensul figurat.

Rezolvare:

a) **nu scade** = P. V.; **să scad** = P. V.; **nu voi** = P. V.; **nu ... convine** = P. V.

b) 1. Ceahlăul sub furtună nu scade mușunoi = PP; 2. Eu, Dan nu voi = PP; 3. sub vântul soartei **să** scad păgân = CD; 4. Deci nu-mi convine viața mișelnic câștigată = PP; 5. Nici pata fără de-legii în fruntea mea săpată = PP.

c)! - marchează caracterul exclamativ al propoziției;

.Dan, - virgula izolează apozitia simplă;

păgân, nu voi - virgula marchează sfârșitul intercalării completivei directe în regenta ei;

nu voi, - punctul marchează sfârșitul enunțului;

câștigată, - virgula marchează sfârșitul propoziției 4, coordonată prin juxtapunere cu propoziția 5;

săpată, - punctul marchează sfârșitul frazei;

nu-mi - cratima marchează căderea vocalei *i* de la pronume, forma neaccentuată; ea redă în scris rostirea într-o silabă a pronumelui și a negației ce îl precedă;

fără de-legii - ortografia veche a cuvântului fărădelege; apostroful marchează căderea întâmplătoare a vocalei *a*; cratima indică faptul că este un cuvânt compus.

d) **Ceahlăul** = S., subst. propriu, m., sg., N., art. hot. encl. -*l*;
eu = S., pron. pers., I, sg., N.; **eu** = S. inclus (în prop. 3); **viața** = S., subst. com., f., sg., N., art. hot. encl. -*a*; **pata** = S., subst. com. simplu, f., sg., N., art. hot. encl. -*a*.

e) **a scădea** = a face o operație de scădere: **El a scăzut doi din zece.**
a scădea = a (se) împuțina, a coborî: **Apele fluviului au scăzut în vara aceea foarte mult.**

a scădea = a scăpăta: **Soarele a scăzut spre seară.**

Exercițiul 23

Construiți fraze de câte două propoziții (una principală și una secundară) în care propoziția subordonată să fie lipsită de elementul relațional.

Rezolvare:

N-ai insistat mai mult, (CZ) ¹ / ai pierdut. (PP) ² /

Ai carte, (CT) ¹ / ai parte. (PP) ² /

Se înțelege: (PP) ¹ / te duci și tu. (SB) ² /

Ți-am spus de atâtea ori: (PP) ¹ / lasă-te de fumat! (CD) ² /

M-am gândit bine: (PP) ¹ / mă duc eu personal la el. (CI) ² /

M-am ridicat din pat, (CT) ¹ / am și plecat în căutarea pechinezului pierdut. (PP) ² /

Voi nu mă vreți, (CV) ¹ / eu vă vreau. (PP) ² /

A plouat foarte mult în ziua aceea, (PP) ¹ / N-am mai ieșit din casă decât a doua zi. (CNS) ² /

Exercițiul 24

Alcătuți fraze de câte două propoziții, folosind propoziția secundară **că este sănătos** diferită de fiecare dată ca tip.

Rezolvare:

Se știe (PP) ¹/ **că** este sănătos. (SB) ²/
 Problema nu e (PP) ¹/ **că** este sănătos. (PR) ²/
 Ideea ¹/ **că** este sănătos (AT) ²/ îmi făcea plăcere. (PP) ¹/
 Am înțeles de la tine (PP) ¹/ **că** este sănătos. (CD) ²/
 Mă gândesc tot timpul (PP) ¹/ **că** este sănătos. (CI) ²/
 Aleargă și muncește mult, (PP) ¹/ **că** este sănătos. (CZ) ²/
 Are atât de multă grijă de organismul lui, (PP) ¹/ **că** e sănătos
 tun. (CNS) ²/
Că este sănătos tun (CV) ¹/ și tot se mai vălcărește omul din când în
 când. (PP) ²/

Exercițiul 25

Se dă textul:

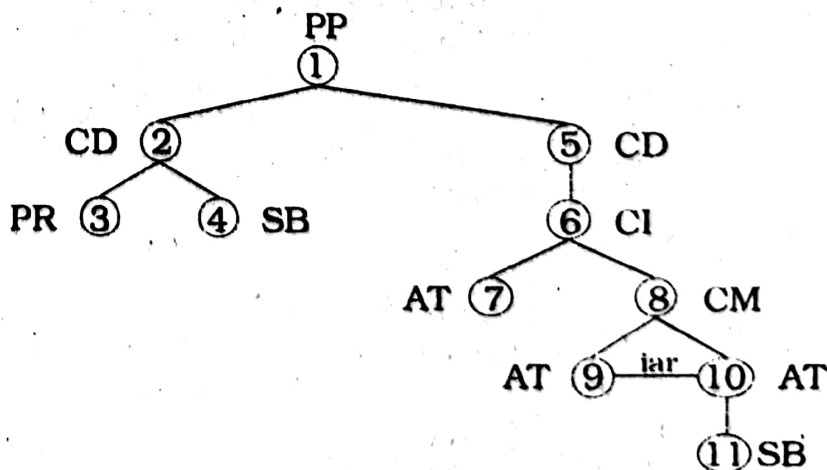
"El zice ¹/ **că** ar însemna ²/ **să**-ți bați joc de viețuitoarele pădurii ³/
dacă ai spune minciuni despre ele, ⁴/ **și** **că** lor nu le pare bine ⁵/ **ca**
 cineva ⁶/ **care** le cunoaște isprăvile ⁷/ **să** vorbească despre ele ⁸/ **cum** fac
 mulți vânători ⁹/ **care** înfloresc adevărul cu destule minciuni ¹⁰/ **iar** une-
 ori ¹¹/ **ce** spun ¹¹/ sunt minciuni curate. ¹⁰/" (I. Agârbiceanu)

Cerințe:

- efectuați analiza și schema frazei;
- analizați toate pronumele și adjectivele din cuprinsul textului;
- să se analizeze predicatele nominale și să se construiască:
 - o propoziție în care verbul **a părea** să fie folosit ca verb impersonal;
 - o propoziție în care verbul **a însemna** să fie folosit ca verb predicativ;
- grupați substantivele din cuprinsul textului după caz și arătați după ce ați recunoscut cazul substantivelor;
- să se folosească cuvântul **iar** în propoziții, pe rând, ca adverb și ca conjuncție;
- să se construiască o propoziție în care un adjectiv din text să fie folosit ca atribut substantival, realizând schimbarea valorii gramaticale prin utilizarea articolului demonstrativ (adjectival);
- să se arate prin ce au fost introduse propozițiile subordonate necircumstanțiale;
- să se explice utilizarea virgulei în cuprinsul textului dat;
- relatați printr-o frază, cuprinzând maximum 12 propoziții, o întâmplare vânătoarească. Utilizați în relatare toate subordonatele prezente în fraza dată.

Rezolvare:

- a)
- 1 = PP
 - 2 = CD
 - 3 = PR
 - 4 = SB
 - 5 = CD
 - 6 = CI
 - 7 = AT
 - 8 = CM
 - 9 = AT
 - 10 = AT
 - 11 = SB

b) **el** = pron. pers., III, sg., N., S.;
-ți = pron. pers., II, sg., D., formă neacc., fără funcție sintactică (face parte dintr-o locuțiune verbală cu sens activ, fără existența vreunei atribuirii);

despre ele = pron. pers., III, pl., f., Ac. cu prep simplă **despre**, formă acc., c. I.;

lor = pron. pers., III, pl., f., D., formă acc., c. I.;

le = pron. pers., III, pl., f., D., formă neacc., c. I.;

cineva = pron. nehot., N. S.;

care = pron. rel., N., S.;

le = pron. pers., III, pl., f., D., formă neacc., c. I.;

despre ele = pron. pers., III, pl., f., Ac. cu prep. simplă **despre**, formă acc., c. I.;

mulți = adj. pron. nehot., m., pl., N., atribut adjectival;

care = pron. rel., N., S.;

destule = adj. pron. nehot., f., pl., Ac., atribut adjectival;

ce = pron. rel., Ac., c. d.

c) **ar însemna** = P. N. incomplet, verb copulativ, conj. I, diateza activă (impersonală), cond. - optativ, prezent (în locul numelui predicativ urmează o propoziție subordonată PR);

sunt minciuni = P. N., verbul copulativ **a fi**, conj. a IV-a, diateza activă, ind., prezent, III, pl. + numele pred. **minciuni**, subst. com. simplu, f., pl., N.;

Părea că s-au deschis porțile unei împărății minunate.

Înseamnă, te rog, fiecare greșală comisă prin câte o linie verticală!

d) **vânători** = N.; îndeplinește în propoziție funcția sintactică de subiect;

minciuni = N.; îndeplinește în propoziție rolul sintactic de nume predicativ, enunțul având o structură care îndreptățește opțiunea pentru acest caz;

de viețuitoarele = Ac.; este precedat de prep. **de**, specifică acestui caz;

isprăvile = Ac.; are funcție sintactică de complement direct (căci reprezintă obiectul asupra căruia se răsfrânge în mod direct acțiunea);

adevărul = Ac.; are funcție sintactică de complement direct;

cu ... minciuni = Ac.; este precedat de prep. **cu**, specifică acuzativului;

pădurii = G.; determină substantivul **viețuitoarele** arătând posesia (acesta este și sensul cazului respectiv) și este articulat cu articolul hotărât enclitic -i, specific genitivului (pentru substantivele de genul feminin).

Notă: În text există și substantivul **minciuni** care face parte dintr-o locuțiune verbală ("a spune minciuni" = a minți). El se află în cazul acuzativ.

e) Clopotele începuseră să bată **iar**. (adv.)

"**Iar** te-ai cufundat în stele (adv.)

Și în nori, în ceruri nalte?" (M. Eminescu)

Eu citesc **iar** mama pregătește masa de prânz. (conjuncție)

Eu vreau să-l ajut **iar** el se supără. (conjuncție)

f) Problemele **celor mulți** au fost multe și mari.

- g)
2. CD, introdusă prin conjuncția **că**;
 3. PR, introdusă prin conjuncția **să**;
 4. SB, introdusă prin conjuncția **dacă**;
 5. CD, introdusă prin conjuncția **că**;
 6. CI, introdusă prin conjuncția **ca ... să**;
 7. AT, introdusă prin pronumele relativ **care**;
 9. AT, introdusă prin pronumele relativ **care**;
 10. AT, introdusă prin pronumele relativ **care** (subînțeles);
 11. SB, introdusă prin pronumele relativ **ce**.

h) Unica virgulă, care desparte propoziția 4 de propoziția 5, s-a folosit pentru a separa două propoziții subordonate de tip diferit (o propoziție subordonată SB de o propoziție subordonată CD). Dacă, cele două propoziții ar fi fost amândouă CD sau amândouă SB virgula nu s-ar mai fi folosit, căci ar fi fost corect întrebuințată acolo ca element relațional conjuncția coordonatoare **și**.

i) Am plecat la vânătoare cu pușca (PP) ¹ / **pe care** o aveam de la bunicul (AT) ² / **care** se mândrea de fiecare dată cu această pușcă a lui. (AT) ³ / Știam (PP) ⁴ / **că** nu e bine (CD) ⁵ / **să**-ți propui (SB) ⁶ / **să** impuși o sută de iepuri (CD) ⁷ / **dar** problema era (PP) ⁸ / **că** nu mă puteam întoarce acasă (PR) ⁹ / **fără să** impușc măcar iepurele (CM) ¹⁰ / **care** habar n-avea (AT) ¹¹ / **că** eu trag cu pușca pentru prima dată în viața mea. (CI) ¹² /

SUBIECTE DATE CANDIDAȚILOR LA ADMITEREA ÎN LICEU

(sunt rezolvate numai unele din acestea)

SIBIU, 1976, cerințe la proba de limbă:

1. Explicați înțelesul cuvintelor **nostalgie**, **bejanie** și formați cu fiecare câte o propoziție sau frază.

Răspunsuri:

NOSTALGIE (fr.; gr. nostos "întoarcere" + algos "durere") s.f. Sentiment de melancolie provocat de dorința de a revedea persoane sau locuri dragi, de a re trăi un episod trecut; dorință pentru ceva greu de îndeplinit; dor, (pop.) alean.

-Cântă ca să-și mai potolească nostalgia.

BĂJENIE (BEJENIE) (sl.) s.f. Fugă (în masă) a populației din cauza unei invazii dușmane, a persecuțiilor politice sau a exploatării; prin extindere-timp petrecut în pibegie.

- "Și în treacăt îi aruncă / Altă veste stranie / C-au pornit-o peste luncă / Frunzele în bejanie..." (G. Topîrceanu)

2. Alcătuiți trei propoziții în care subiectul să fie exprimat, pe rând, prin verb la mod nepersonal, pronume nehotărât, numeral. (3 puncte)

3. Corectați greșelile existente în textul următor și explicați necesitatea corecturilor făcute:

Adunatusau pe **aleie** toți **copii** pe care **iam** chemat la întrecerea sportivă. **nui nicio** îndoială **cam** putea să-i învingem pe **faimoși** noștri adversari.

Răspunsuri:

Forma greșită	Forma corectă	Explicarea necesității corecturilor făcute
adunatusau	adunatu-s-au	este forma inversă a lui s-au adunat ; perfect compus, persoana a III-a, plural, diateza reflexivă;
aleie	alee	ambele litere e sunt vocale; se pronunță a-le-e (i-de-e, e-po-pe-e) . E la început de silabă, precedat de vocală în neologismele de tip aed, alee, coexistă, idee, poem, poet se scrie și se pronunță e , nu ie ;

Forma greșită	forma corectă	Explicarea necesității corecturilor făcute
copii	copiii	substantivul (și pentru că are în față adjectivul nehotărât toți) trebuie să fie articulat: copii + i ;
iam	i-am (chemat)	avem două cuvinte: i = pronume personal, formă neaccentuată, plural, acuzativ = complement direct; am (chemat) = formă morfologică a verbului auxiliar a avea cu care s-a format perfectul compus al verbului a chema la pers. I, singular;
nui	nu-i	avem două cuvinte: nu = adverb de negație; i (este) = verb copulativ a fi la indicativ prezent, persoana a III-a, singular (forma populară, scurtă);
nicio	nici o	avem tot două cuvinte: nici = conjuncție (cuprinde o idee de negație în sensul existenței unor îndoieli); o = articol nehotărât, feminin, singular al substantivului îndoială;
cam	c-am	sunt două cuvinte: c(ă) = conjuncție subordonatoare, simplă. Ca să fie eliminat hiatalul, ă cade și în locul lui se pune cratima (liniuța de unire); am = formă morfologică a verbului a avea cu ajutorul căruia se formează condiționalul-optativ prezent al verbului a putea la persoana I, plural (noi am putea ; c-am putea);
faimoși	faimoșii	fiind adjectiv antepus (așezat în față) substantivului adversari , primește el articolul i .

BOTOȘANI, 1979, cerințe la proba de limbă:

1. Construiți cinci fraze în care conjuncția **să** să introducă următoarele subordonate: subiectivă, predicativă, completivă directă, completivă indirectă și finală.

BRASOV, 1979, cerințe la proba de limbă:

1. Subliniați forma corectă a cuvintelor din exemplele de mai jos:

Eminescu este **originar** din Botoșani. (original)

Într-o scrisoare adresată unui prieten folosim un ton **familiar**? (familiar)

2. Dați exemple de subordonate introduse cu adverbul **cum** și arătați felul lor. (3 puncte)

CLUJ, 1979, cerințe la proba de limbă:

Se dă fraza: "Lipan desmierda mai mult pe fată (PP1), **care** era mai mare(AT.2)/ **și** avea numele Minodora (AT.3); **iar** pe flăcăuș îl chema Gheorghită (PP.4)/ **și** maică-sa îl ocrotea (PP.5)/ **și** -l apăra (PP.6)/ **de câte ori** în ochii lui Lipan erau nouri de vreme rea (CT.7)./" (M.Sadoveanu)

Se cere:

a. Să se indice **felul predicatelor** și prin ce sunt exprimate acestea (1 punct).

Rezolvare:

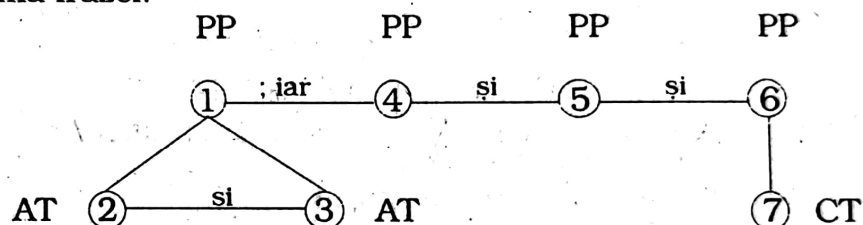
Predicatul	Forma predicatului	Prin ce se exprimă predicatul (analiza morfologică)
desmierda	verbal	verb tranzitiv, diateza activă, conjugarea I, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;
era mai mare	nominal	format din: a. era = verb copulativ, intransitiv, diateza activă, conjugarea a IV-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular; b. mai mare = nume predicativ exprimat prin adjectiv variabil, cu o singură terminație, feminin, singular, comparativ de superioritate, nominativ;
avea	verbal	verb, tranzitiv, diateza activă, conjugarea a II-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;
chema	verbal	verb, tranzitiv, diateza activă, conjugarea I, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;
ocrotea	verbal	verb, tranzitiv, diateza activă, conjugarea a IV-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;

Predicatul	Forma predicatului	Prin ce se exprimă predicatul (analiza morfologică)
apăra	verbal	verb, tranzitiv, diateza activă, conjugarea I, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;
erau	verbal	verb, predicativ (erau = existau, se aflau) intransitiv, diateza activă, conjugarea a III-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, plural.

b. Să se întocmească schema frazei, arătându-se **felul** propozițiilor.

Rezolvare:

Schema frazei:

1. Lipan desmierda mai mult pe fată.	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 4,5,6: regentă pentru propozițiile 4,5,6: enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;
2. care era mai mare	propoziție atributivă (explicativă) în raport de subordonare față de propoziția 2 și de coordonare cu propoziția 3, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, simplă;
3. și avea numele Minodora	propoziție atributivă (explicativă) în raport de subordonare față de propoziția 1 și de coordonare copulativă cu propoziția 3, enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;
4. iar pe flăcăuș îl chema Gheorghiță	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 1,5 și 6; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;

5. și maică-sa îl ocrotea	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 1,4 și 6; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;
6. și-l apăra	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 1,4 și 5; regentă pentru propoziția 7; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;
7. de câte ori în ochii lui Lipan erau nouri de vreme rea	propoziție temporală în raport de subordonare față de propoziția 6; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată.

c. Să se analizeze **sintactic** ultima propoziție din frază:

de câte ori în ochii lui Lipan erau nouri de vreme rea.

Rezolvare:

Partea de vorbire	Funcția sintactică
1. nouri	subiect
2. erau	predicat verbal (erau = existau)
3. în ochii	complement circumstanțial de loc (determină pe erau)
4. lui Lipan	atribut substantival genitival (determină pe în ochii)
5. de vreme	atribut substantival prepozițional (determină pe nouri)
6. rea	atribut adjectival (determină pe de vreme)

CONSTANȚA, 1979, printre altele, la proba de limbă s-a cerut:
Retranscrieți textul următor, punând semnele de punctuație necesare:

"**Când** ajunseră în poiană Măriuca arată cu degetul uite căpița unde a ascuns mama pe Păunaș."

Rezolvare:

"**Când** ajunseră în poiană, Măriuca arată cu degetul:
-Uite căpița unde a ascuns mama pe Păunaș!"

HUNEDOARA, 1979, printre altele, la proba de limbă s-a cerut:
Dați câte două exemple de **sinonime**, **omonime** și **antonime**.
Alcătuți cu ele propoziții.

BUCUREȘTI, 1981, printre altele, la proba de limbă s-a cerut:
"Nu știu¹/[**cum**] se cheamă satul acesta²/[**dar**] știu³/[**că**] pretutindeni⁶/[**unde**] m-ai dus,⁴/[**unde**] s-a vorbit românește⁵/ este pământul Patriei mele..." (Barbu Ștefănescu-Delavrancea)

Cerințe:

1. Să se sublinieze predicatele și să se precizeze felul lor;
2. Să se delimiteze propozițiile și să se identifice felul fiecăreia;
3. Să se construiască fraze în care adverbul "unde" (cu sau fără prepoziție) să introducă: o subiectivă, o predicativă, o atributivă, o completivă directă sau o indirectă;
4. Să se explice folosirea virgulelor din text.

Rezolvare:

1. **nu știu** - predicat verbal; **cum se cheamă** - predicat nominal; **știu**, **ai dus**, **s-a vorbit**, **este** - predicate verbale.

2. 1.principală, 2.completivă directă, 3.principală, 4 - 5 circumstanțiale de loc, 6.completivă directă.

4."Virgula delimitează grafic unele propoziții în cadrul frazei și unele părți de propoziție în cadrul propoziției. Virgula arată felul în care fraza și propoziția se despart în elementele lor constitutive pe baza raporturilor sintactice dintre ele. Aceasta este funcția gramaticală a virgulei." Virgula redă grafic anumite pauze scurte.

Prima virgulă din textul dat, după cuvântul "acesta", este cerută de conjuncția adversativă **dar**; a doua virgulă, după cuvântul "dus" marchează raportul de coordonare dintre propozițiile subordonate circumstanțiale de loc 4 și 5.

BUCUREȘTI, 1982

Se dă textul:

"Lângă lacul²/[**care**] -n tremur somnoros și lin se bate,¹/
Vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prealuminate,²/
Căci din patru părți a lumii împărați și-mpărătese
Au venit³/[**ca să**] serbeze nunta gingașei mirese"⁴./

Cerințe

1. Subliniați predicatele și stabiliți felul lor;
2. Delimitați propozițiile și identificați felul lor;
3. Contrageți două dintre subordonatele din text în părți de propoziție corespunzătoare;
4. Construiți o propoziție formată din subiect, atribut, predicat, complement. Analizați sintactic și morfologic textul construit.

Rezolvare:

1. se bate, vezi, au venit, să serbeze - predicate verbale.
2. 1. atributivă; 2. principală; 3. cauzală; 4. finală.
3. a. Lângă lacul **bătut** somnoros și lin de maluri, vezi o masă mare-ntinsă cu făclii prealuminate. b. Au venit **pentru a serba** nunta

gingașei mirese.

Propoziția subordonată atributivă 1 a fost contrasă în atribut; iar propoziția finală 4 a fost contrasă în complement circumstanțial de scop.

BUCUREȘTI, 1983, printre altele, la proba de limba română s-a cerut:

Se dă textul:

"Și s-așază toți la masă¹/**cum** li-s anii,²/**cum** li-i rangul³/

Lin vioarele răsună,⁴/**iară** cobza ține hangul⁵/."

(M. Eminescu - **Călin** - **file din poveste**)

Cerințe:

1. Subliniați predicatele și precizați felul lor;
2. Delimitați propozițiile și identificați felul lor;
3. Explicați folosirea virgulei în text;
4. a. Construiți fraze în care adverbul relativ "cum" să introducă o subiectivă, o predicativă, o completivă directă;
b. Dați forma corectă de genitiv-dativ, cu articolul hotărât, substantivelor: "bunică", "mamă", "patrie", "scânteie";
c. Construiți o propoziție în care să folosiți o locuțiune prepozițională urmată de un substantiv în genitiv și alta în care să aveți un numeral multiplicativ.

Rezolvare:

1. **s-așază** - predicat verbal; **cum... -s**, **cum... -i** - predicate nominale; **răsună**, **ține hangul** - predicate verbale.
2. 1. principală, 2. modală, 3. principală, 5. principală.

ARAD, 1983, printre altele, la proba de limbă s-a cerut:

1. Motivați folosirea liniuței de unire din textul:

"Când am sosit la Iași, cel dintâi gând al lui a fost să mă ducă la Copou și apoi la Socola, ca **să-mi** arate vederile ce se deschideau spre lunca Bahluiului și să mă plimbe prin crângurile de prin pregiurime, ca să **mă-ncânt** și eu." (I. Slavici)

Rezolvare:

să-mi = cratima (liniuța de unire) marchează pronunțarea împreună a cuvintelor **să** și **mi** (într-o singură silabă: **să** = conjuncție; **mi** = pronume personal).

mă-ncânt = cratima (liniuța de unire) marchează rostirea împreună a cuvintelor **mă** (pronume reflexiv) și a verbului **încânt** (a se încânta). Rostirea împreună a necesitat eliminarea literei **i** în locul căreia s-a pus cratima (liniuța de unire).

2. Folosiți corect articolul posesiv-genitiv în textul:

"Slova era... (**a**) băiatului, iar vorbele... (**ale**) bunicului." (M. Sadoveanu)

Notă: Formele corecte ale articolului posesiv (genitiv) au fost trecute în paranteze.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, 1989

Se dă textul:

"Agripina... s-ar fi trântit întreagă în omătul **ce** fierbea la nodurile

Iablanicioarei **și** ar fi secăt șuvoiul dintr-o sorbire, **dar** mai avea atâta minte **să** cugete **că** ar fi rămas pe loc trăsniță, copiii **s**-ar fi prăpădit **și** osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos." (Gala Galaction, "La Vulturii!")

Cerințe:

1. Faceți analiza frazei, arătând felul propozițiilor și raporturile dintre ele.
2. Faceți analiza morfologică a cuvintelor care au rol de predicat.

Rezolvare: 1 și 2

1. Agripina s-ar fi trântit întreaga în omătul	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 3 și 4, regentă pentru propoziția 2, enunțiativă-optativă, afirmativă, dezvoltată;
2. ce fierbea la nodurile Iablanicioarei	propoziție atributivă în raport de subordonare față de propoziția 1; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;
3. și ar fi secăt șuvoiul dintr-o sorbire	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 1 și 4, enunțiativă-optativă, afirmativă, dezvoltată;
4. dar mai avea atâta minte	propoziție principală în raport de coordonare cu propozițiile 1 și 3, regentă pentru propoziția 5; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, dezvoltată;
5. să cugete	propoziție consecutivă în raport de subordonare față de propoziția 4, regentă pentru propozițiile 6, 7, 8; enunțiativă propriu-zisă, afirmativă, simplă;
6. că ar fi rămas pe loc trăsniță	propoziție completivă indirectă în raport de subordonare față de propoziția 5 și de coordonare cu propozițiile 7 și 8; enunțiativ-optativă, afirmativă, dezvoltată;
7. copiii s -ar fi prăpădit	propoziție completivă indirectă în raport de subordonare față de propoziția 5 și de coordonare cu propozițiile 6 și 8; enunțiativ-optativă, afirmativă, simplă;
8. și osteneala ei de până atunci ar fi fost de prisos	propoziție completivă indirectă în raport de subordonare față de propoziția 5 și de coordonare cu propozițiile 6 și 7; enunțiativ-optativă, afirmativă, dezvoltată.

Analiza morfologică a predicatelor

Predicatul	Felul predicatului	Analiza morfologică
s-ar fi trântit	verbal	verb, diateza reflexivă, condițional-optativ, perfect, persoana a III-a, singular;
fierbea	verbal	verb, diateza activă, conjugarea a III-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;
ar fi secat	verbal	verb, diateza activă, conjugarea I, condițional-optativ, perfect, persoana a III-a, singular;
avea	verbal	verb, diateza activă, conjugarea a II-a, indicativ, imperfect, persoana a III-a, singular;
să cugete	verbal	verb, diateza activă, conjugarea I, conjunctiv, prezent, persoana a III-a, singular;
ar fi rămas trăsniță	nominal	format din: a. ar fi rămas = verb copulativ, diateza activă, conjugarea a III-a, condițional-optativ, perfect, persoana a III-a, singular; b. trăsniță = nume predicativ exprimat prin adjectiv, variabil cu două terminații, feminin, singular (provenit din verb la participiu);
s-ar fi prăpădit	verbal	verb, diateza reflexivă, conjugarea a IV-a, condițional-optativ, perfect, persoana a III-a, plural;
ar fi fost de prisos	nominal	format din: a. ar fi fost = verb cop., diateza activă, conjugarea a IV-a, condițional-optativ, perfect, persoana a III-a, singular; b. de prisos = nume predicativ exprimat prin locuțiune adjectivală de mod.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, iulie, 1990

I. Despărțirea lui Nică de satul natal, evocată în **Amintiri din copilărie**, de Ion Creangă (fragmentul din manualul de lecturi literare pentru clasa a VIII-a).

II. Legătura dintre om și natură, așa cum reiese din strofa a II-a a poeziei **Vara** de George Coșbuc:

"Privirile de farmec bete	În lan erau feciori și fete
Mi le-am întors cătră pământ	Și ei cântau o doină-n cor
Iar spicele jucau în vânt,	Juca viața-n ochii lor,
Ca-n horă dup-un vesel cânt	Și vântul le juca în plete,
Copilele cu blonde plete,	Miei albi fugeau cătră izvor
Când saltă largul lor vestmânt,	Și grauri suri zburau în cete."

III. Se dă textul:

" **Când** mă deșteptai a doua zi¹ / , **numai după** o clipă, parcă, de somn, **băgai de seamă** ² / **că** soarele fusese cu mult mai harnic decât mine³ / , **căci** se părea⁴ / **că** se înălțase **pe ceruri**, în vârful degetelor⁵ / **și**, de peste întărituri, se uita, furis, la mine, tocmai **în fundul peșterii**.⁶ / "

(Calistrat Hogaș, **Singur**)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor;
- b) Delimitați propozițiile și indicați felul lor;
- c) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate;
- d) Contrageți prima propoziție subordonată în partea de propoziție corespunzătoare.
- e) Alcătuiți două fraze în care adverbul relativ **când** să introducă o propoziție subordonată predicativă și, respectiv, o propoziție subordonată atributivă.

Rezolvare:

- a) Predicate verbale: mă deșteptai, băgai de seamă, se părea, se înălțase, se uita; predicat nominal: fusese mai harnic.
- b) 1)CT, 2)PP, 3)CD, 4)CZ, 5)SB, 6)SB.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, septembrie, 1990

Subiecte:

I. Tudor Șoimaru - personaj reprezentativ al "Neamului Șoimăreștilor"
(4 puncte)

II. Ce semnificație are următoarea strofă din poezia **Plugarii** de O.Goga.

"Când doarme plugul pe roțile,	
În pacea serilor de toamnă,	Și-n aur zânele bălaie,
La voi coboară Cosânzeana,	Atâta strălucire-ncape
A visurilor noastre doamnă,	În bietul bordeiaș de paie."
Vin crai cu argintate coifuri	(2 puncte)

III. Se dă textul:

"Împărați¹ / **pe care** lumea nu putea² / **să** -i mai încapă³ /
Au venit și-n țara noastră¹ / **de** -au cerut pământ și apă⁴ / ."

(M. Eminescu, **Scrisoarea III**)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele; indicați felul lor;
- b) Delimitați propozițiile; indicați felul lor;
- c) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate;
- d) Alcătuiți o frază în care conjuncția **de** să introducă un alt fel de propoziție subordonată; scrieți în paranteză felul acesteia;
- e) Alcătuiți familia de cuvinte a substantivului "pământ". (3 puncte)

Răspunsuri:

- a) predicatele verbale: nu putea, să încapă, au venit, au cerut;
- b) 1)PP; 2)AT, 3)SB, 4)CS.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, iulie, 1991

Subiectele:

I. Se dau textele:

1. "Cu îndrăzneală apucă mâna lui Tudor, îl trase spre el și-l privi în ochi.
- Nu ești tu, **zise el scurt**, dintre ai lui Ionașcu, **care** au pribegit peste Nistru?
- Sunt Tudor, **feciorul lui Ionașcu...**, răspunse mișcat Șoimaru; dintre toți pribegii, eu singur mă întorc înapoi...
- Atuncea eu îți sunt moș drept, frate cu tatăl tău..., strigă bătrânul. Uite-te la mine și mă cunoaște!
- Te cunosc, moșule Mihule, îngână Șoimaru."

(M. Sadoveanu - **Neamul Șoimăreștilor**)

Cerințe:

- a) Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă;
- b) Indicați felul construcțiilor subliniate și motivați punctuația acestora. (1,30 puncte)

2. "De la holdele din Bărăgan,
Cu spițul greu atârând sus
În vârful înaltelor lănci
Pierdute cândva de oastea lui Darius,
Am știut¹ / **că** tot² / ce ne calcă pământul³ /
Devine pașnică recoltă² /." (Marin Sorescu - **Astfel**)

- a) Subliniați predicatele și indicați felul lor;
- b) Delimitați propozițiile și precizați felul acestora;
- c) Analizați sintactic și morfologic cuvântul "atârând" și transformați această parte de propoziție într-o propoziție subordonată corespunzătoare;
- d) Alcătuiți cinci fraze în care să fie următoarele propoziții subordonate introduse prin același element de relație - conjuncția **că**: subiectivă, atributivă, completivă indirectă, circumstanțială de cauză și consecutivă;
- e) Ilustrați prin exemple, alte trei sensuri diferite ale verbului a călca; precizați aceste sensuri. (2,45 puncte)

II. 1. Capitolul **Crucea Răzășilor** (fragmentul inclus în manual) din romanul **Neamul Șoimăreștilor**, de M. Sadoveanu, prezintă întâlnirea lui Tudor Șoimaru cu satul natal.

Povestiți întâmplările cuprinse în acest capitol. (1,50 puncte)

2. Nuvela **La Vulturii**, de Gala Galaction, se încheie cu următoarele cuvinte rostite de Moș Dănilă:

"- Pune un hotar, stăpâne, nenorocirii noastre! Ajungă sfintiei tale atâta jertfă! Ajungă atâta risipă, atâta jaf la vulturi, din mana bieteii țării și din carnea noastră!"

Motivați această rugă și arătați semnificațiile ei. (2,25 puncte)

Se acordă 1,50 puncte pentru calitatea exprimării și 1 punct din oficiu.

Rezolvare:

1. **Zise el scurt** - propoziție incidentă izolată prin virgule;

feciorul lui Ionașcu - apozitie dezvoltată.

2. a) am știut, calcă - predicate verbale; devine recoltă - predicat nominal;

b) 1. principală, 2. completivă directă, 3. atributivă.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, iulie, 1992

Subiectele:

I. Se dau textele:

1. "Și după mintea **ce** -o aveam, ne-am fi întors înapoi chiar atunci, **de** nu eram dați în seama lui Moș Luca, **de care** ne rușinam ca și de părinții noștri." (Ion Creangă)

Cerințe:

- Subliniați predicatele și precizați felul lor;
- Delimitați propozițiile și precizați felul acestora;
- Construiți două fraze în care pronumele relativ **ce** să introducă alte două propoziții subordonate diferite; arătați felul lor;
- Alcătuți două fraze cu câte o propoziție subordonată care să aibă ca element același verb - **a se întoarce** (diferite față de cea din text).

(2,20 puncte)

2. "**Ați auzit**, oameni buni, grăi deodată cu glas gros boierul, că domnia Tomșei s-a petrecut din lumea asta și-a venit în scaunul țării Alexandru-Vodă, **pe care** și noi l-am ajutat și l-am apărât..." (M. Sadoveanu)

Cerințe:

- Justificați, pe baza cunoștințelor de gramatică, folosirea virgulei în textul dat;
- Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate;
- Alcătuți o propoziție în care cuvântul **asta** să-și schimbe valoarea gramaticală față de cea din text;
- Construiți două propoziții în care verbul **a se petrece** poate avea și alte înțelesuri decât cel din text.

(1,30 puncte)

II. 1. Lui Dan, din poemul eroic **Dan, căpitan de plai** de Vasile Alecsandri, Ghirai, hanul tătarilor, îi cere să se lepede de legea strămoșască, în schimbul unor daruri și al libertății. Care este atitudinea lui Dan în aceste împrejurări?

(1,50 puncte)

2. Povestiți întâmplările din capitolul **Morții poruncesc celor vii** al romanului **Neamul Șoimăreștilor** de Mihail Sadoveanu. (fragmente din manual)

(2,50 puncte)

Notă: Toate subiectele sunt obligatorii. În notarea lucrării se acordă

1,50 puncte pentru calitatea exprimării și 1 punct din oficiu. Timp de lucru- 3 ore după scrierea și verificarea subiectelor.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, septembrie, 1992

Subiectele:

I. 1. Caracterizați-o pe Agripina, unul din personajele nuvelei **La Vulturii** de Gala Galaction. (2,50 puncte)

2. Desprindeți semnificația versurilor de mai jos, referindu-vă și la procedeele artistice folosite:

"Limba noastră-i o comoară

În adâncuri înfundată,

Un șirag de piatră rară

Pe moșie revărsată." (Al. Mateevici, **Limba noastră**) (1,50 puncte)

II. Se dă textul:

"Împărați ¹/ **pe care** lumea **nu putea**²/ **să**-i mai încapă²/....

Au venit și-**n țara noastră**¹/ **de**-au cerut pământ și apă..."

(Mihai Eminescu, **Scrisoarea III**)

Cerințe:

a. Identificați predicatele și precizați felul lor;

b. Delimitați propozițiile și precizați felul lor;

c. Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate;

d. Contrageți ultima propoziție printr-o parte de propoziție corespunzătoare;

e. Alcătuiți familia lexicală a substantivului **pământ**;

f. Scrieți două sinonime pentru substantivul **pământ**;

g. Construiți două propoziții subordonate introduse prin conjuncția subordonatoare **de** și precizați felul lor. (3,50 puncte)

III. Pentru exprimarea coerentă, logică, pentru respectarea normelor ortografice și de punctuație și pentru aspectul estetic al lucrării.

(1,50 puncte)

Notă: Timpul de lucru este de trei ore, după scrierea și verificarea subiectelor. Toate subiectele sunt obligatorii. Fiecare lucrare primește un punct din oficiu.

Barem de corectare și notare, septembrie, 1992

I. 1. Referire la nuvelă	0,50 puncte
Caracterizarea personajului, mijloace de caracterizare	2,00 puncte
Total	2,50 puncte
2. Încadrarea versurilor în poezie	0,25 puncte
Desprinderea semnificației versurilor, a sentimentelor poetului, relevarea mijloacelor artistice folosite	1,25 puncte
Total	1,50 puncte
II. a. 4 x 0,15	
b. 4 x 0,25	0,60 puncte
c. 4 x 0,15	1,00 puncte
d. 1 x 0,20	0,60 puncte
	0,20 puncte

- e. 1 x 0,40
- f. 2 x 0,10
- g. 2 x 0,25

0,40 puncte
0,20 puncte
0,50 puncte
3,50 puncte

Total

III. Pentru exprimarea coerentă, logică, pentru respectarea normelor ortografice și de punctuație și pentru aspectul estetic al lucrării

1,50 puncte

Notă: Fiecare lucrare primește un punct din oficiu.

Rezolvare:

a) **aveam, am fi întors, nu eram dați, ne rușinam** - predicate verbale.

b) atributivă, principală, condițională, atributivă.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, ȘCOLI PROFESIONALE,
iulie, 1991

I. Alcătuiți rezumatul fragmentului cuprins în manualul de clasa a VIII-a, "Amintiri din copilărie", de Ion Creangă. (4,50 puncte)

II. Se dă textul:

"În ziua aceea, nu era nici un nor deasupra, și uriașii munți care atâtea zile frământaseră și sloboziseră din coamele lor zbârlite până la cer, ploile, trăsnetele și șuvoaiele, erau acum blajini..."

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor;
- b) Delimitați propozițiile și indicați felul lor;
- c) Analizați sintactic și morfologic cuvintele din text: aceea, munți, sloboziseră, șuvoaiele, blajini;
- d) Alcătuiți două fraze în care pronumele relativ "care" să introducă o propoziție subordonată subiectivă și, respectiv o propoziție subordonată atributivă. (4,50 puncte)

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, iulie, 1993

Subiectele:

1. Caracterizați personajul Mircea cel Bătrân din poezia **Scrisoarea III** de Mihai Eminescu. (2,00 puncte)

2. Povestiți întâmplările cuprinse în capitolul **Crucea răzășilor** din romanul **Neamul Șoimăreștilor** de Mihail Sadoveanu; precizați momentele subiectului. (1,75 puncte)

3. Se dă textul:

"- Mă rog, domnule, dacă ești bun și nu te superi... cu cine am onoarea?

- Eu?... Eu sunt inspectorul cutare...

- Hm! Și domnu Trandafir se uită cu coada ochiului, neîncrezător, la domnul inspector. Nu, fără șagă!... Dar **celălalt** domn?...

- Celălalt e domnul ministru!

Asta e **prea-prea**; și Domnu începu a râde cu hohot.

- Ei, știi că ai haz! Nu, că asta-i chiar frumos!

- Cum, **dumneata** crezi că glumesc?"
(Mihail Sadoveanu, **Domnu Trandafir**)

Cerințe:

- a) Transformați vorbirea directă în vorbire indirectă;
- b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

(0,95 puncte)

4. Se dă fraza:

"Nu știu cum se cheamă satul acela, dar știu, că pretutindeni pe unde m-ai dus, unde s-a vorbit românește, este pământul Patriei mele..."

(Barbu Delavrancea, **Patrie și patriotism**)

Cerințe:

- a) Subliniați predicatele și precizați felul lor;
 - b) Delimitați propozițiile și indicați felul acestora;
 - c) Alcătuiți o frază în care adverbul relativ **cum** să introducă o propoziție subordonată circumstanțială de cauză;
 - d) Scrieți două sinonime pentru substantivul **pământ**;
 - e) Dați omonimele cuvintelor: **pretutindeni, a vorbi**. (2,80 puncte)
- Notă: Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru este de trei ore după verificarea subiectelor. Se acordă 1,50 puncte pentru calitatea exprimării și un punct din oficiu.

Barem de corectare și notare, Puncte acordate

1. 2,00 puncte

Referire la poezie (fragmentul studiat); caracterizarea personajului; mijloacele de caracterizare.

2. 1,75 puncte

Povestirea întâmplărilor - 1,00 puncte

Momentele subiectului - 0,75 puncte

3. 0,95 puncte

a. Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă - 0,50 puncte

b. Analiza sintactică și morfologică a cuvintelor subliniate

(0,15 x 3) - 0,45 puncte

4. 2,80 puncte

a. Sublinierea predicatelor și indicarea felului acestora - 0,90 puncte

0,05 x 6 = 0,30; 0,10 x 6 = 0,60

b. Delimitarea propozițiilor și precizarea felului acestora -

1,20 puncte

0,10 x 6 = 0,60; 0,10 x 6 = 0,60

c. Construcția frazei cu propoziția subordonată circumstanțială de cauză introdusă prin adverbul relativ **cum** - 0,30 puncte

d. Două sinonime pentru substantivul **pământ** - 0,20 puncte

e. Antonimele cuvintelor: **pretutindeni, a vorbi** - 0,20 puncte

Calitatea exprimării scrise (pentru întreaga lucrare) - 1,50 puncte

Aspectul general al lucrării (așezarea în pagină, aspectul estetic, scrisul îngrijit) - 0,25 puncte

Corectitudinea și fluența exprimării; precizarea termenilor folosiți - 1,00 puncte

Originalitatea exprimării - 0,25 puncte

Din oficiu - 1,00 puncte

Total - 10,00 puncte

Subiectele:

1. Povestiți întâmplările din opera literară **Sobieski și românii** de Costache Negruzzi și precizați momentele subiectului acestei povestiri.

2. Comentați versurile:

"Priveam fără de țință-n sus
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare
De pază țării noastre pus

Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare"
(George Coșbuc, **Vara**)

3. **Se dă textul:**

"Această știre era destul de veche și Dănilă o spunea Agripinei, încă o dată, la începutul lui Mai, supărat și mâhnit în inimă-i că veștile cele mari pe care le așteaptă nu mai veneau de loc."

(Gala Galațion, **La Vulturi!**)

Cerințe:

- Subliniați predicatele și indicați felul lor;
- Delimitați propozițiile și precizați felul acestora, indicând raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
- Analizați sintactic și morfologic cuvintele: **această**, **spunea**, **le**.
- Formați familia lexicală a cuvântului **veste** cu ajutorul prefixelor și al sufixelor;
- Construiți două enunțuri în care cuvântul **inimă** să fie folosit cu sens propriu și cu sens figurat;
- Dați sinonimele cuvintelor: **uriaș**, **splendoare**, **imens**;
- Contrațgeți ultima propoziție a frazei în partea de propoziție corespunzătoare. Precizați felul părții de propoziție;
- Alcătuți o frază în care conjuncția **că** să introducă o propoziție subordonată atributivă;
- Arătați care sunt valorile morfologice ale verbului **a fi** și construiți enunțuri pentru fiecare;
- Alcătuți câte o propoziție cu un atribut pronomial exprimat printr-un pronume demonstrativ în acuzativ și cu un complement exprimat prin pronume posesiv în dativ;
- Explicați titlul nuvelei **La Vulturi!** de Gala Galațion.

Notă: Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru este de trei ore după verificarea subiectelor pe tablă. Se acordă un punct pentru calitatea exprimării scrise și un punct din oficiu.

Barem de corectare și notare

Puncte acordate

Subiectul nr.1

Povestirea întâmplărilor

Momentele subiectului

Subiectul nr.2

Încadrarea versurilor în poezie

Conținutul de idei; tabloul în versuri.

1,75

1

0,75

1,75

0,25

semnificații	0,75
Procedee de expresivitate artistică	0,75
Subiectul nr.3	4,50
a. Sublinierea predicatelor ($0,05 \times 4 = 0,20$) și indicarea felului lor ($0,10 \times 4 = 0,40$)	0,60
b. Delimitarea propozițiilor, precizarea felului acestora, indicarea raporturilor sintactice ($0,20 \times 4 = 0,80$)	0,80
c. Analiza sintactică și morfologică a celor trei cuvinte ($0,15 \times 3 = 0,45$)	0,45
d. Familia lexicală a cuvântului veste ($0,05 \times 5 = 0,25$)	0,25
e. Construirea corectă a celor două enunțuri cu termenul inimă ($0,15 \times 2 = 0,30$)	0,30
f. Sinonimele cuvintelor: urias, splendoare, imens ($0,10 \times 3 = 0,30$)	0,30
g. Contragerea ultimei propoziții a frazei în partea de propoziție corespunzătoare și precizarea felului părții de propoziție ($0,15 \times 2 = 0,30$)	0,30
h. Construcția frazei cu propoziția subordonată atributivă introdusă prin conjuncția că	0,30
i. Valorile morfologice ale verbului a fi ($0,10 \times 3 = 0,30$) și construirea de enunțuri ($0,05 \times 3 = 0,15$)	0,45
î. Alcătuirea corectă a celor două propoziții cu un atribut pronominal exprimat prin pronumele demonstrativ în acuzativ și un complement exprimat prin pronume posesiv în dativ ($0,25 \times 2 = 0,50$)	0,50
j. Explicarea titlului nuvelei La Vulturi!	0,25
Calitatea exprimării scrise	1,00
Aspectul general al lucrării (așezarea în pagină, aspectul estetic, scrisul îngrijit)	0,50
Corectitudinea și fluența exprimării; precizia termenilor folosiți	0,50
Din oficiu	1,00
Total	10,00

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, ȘCOLI PROFESIONALE,
iulie, 1994

Subiectele:

1. Povestiți poemul "Dan, căpitan de plai" de Vasile Alecsandri.

2. Se dă textul:

"Când auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și când mai vedeam cum rămân satele și locurile frumoase în urmă, supărarea

semnificații	0,75
Procedee de expresivitate artistică	0,75
Subiectul nr.3	4,50
a. Sublinierea predicatelor ($0,05 \times 4 = 0,20$) și indicarea felului lor ($0,10 \times 4 = 0,40$)	0,60
b. Delimitarea propozițiilor, precizarea felului acestora, indicarea raporturilor sintactice ($0,20 \times 4 = 0,80$)	0,80
c. Analiza sintactică și morfologică a celor trei cuvinte ($0,15 \times 3 = 0,45$)	0,45
d. Familia lexicală a cuvântului veste ($0,05 \times 5 = 0,25$)	0,25
e. Construirea corectă a celor două enunțuri cu termenul inimă ($0,15 \times 2 = 0,30$)	0,30
f. Sinonimele cuvintelor: urias, splendoare, imens ($0,10 \times 3 = 0,30$)	0,30
g. Contragerea ultimei propoziții a frazei în partea de propoziție corespunzătoare și precizarea felului părții de propoziție ($0,15 \times 2 = 0,30$)	0,30
h. Construcția frazei cu propoziția subordonată atributivă introdusă prin conjuncția că	0,30
i. Valorile morfologice ale verbului a fi ($0,10 \times 3 = 0,30$) și construirea de enunțuri ($0,05 \times 3 = 0,15$)	0,45
î. Alcătuirea corectă a celor două propoziții cu un atribut pronominal exprimat prin pronumele demonstrativ în acuzativ și un complement exprimat prin pronume posesiv în dativ ($0,25 \times 2 = 0,50$)	0,50
j. Explicarea titlului nuvelei La Vulturi!	0,25
Calitatea exprimării scrise	1,00
Aspectul general al lucrării (așezarea în pagină, aspectul estetic, scrisul îngrijit)	0,50
Corectitudinea și fluența exprimării; precizia termenilor folosiți	0,50
Din oficiu	1,00
Total	10,00

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, ȘCOLI PROFESIONALE,
iulie. 1994

Subiectele:

1. Povestiți poemul "Dan, căpitan de plai" de Vasile Alecsandri.

2. Se dă textul:

"Când auzeam noi pe moș Luca pomenind cu drag de casă și când mai vedeam cum rămân satele și locurile frumoase în urmă, supărarea

noastră creștea la culme." (Ion Creangă, **Amintiri din copilărie**)

Se cere:

- Subliniați predicatele și arătați felul lor;
 - Despărțiți textul în propoziții și arătați felul lor;
 - Analizați sintactic și morfologic cuvintele: auzeam, noi, satele.
3. Indicați câte un cuvânt sinonim pentru cuvintele **cumplit** și **înfri-**

coșat.

Notă: Toate subiectele sunt obligatorii. Timp de lucru trei ore.

MINISTERUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, august, 1994

Subiectele:

1. Povestiți întâmplările din opera literară **Puiul** de Ioan Alexandru Brătescu-Voinești; precizați momentele subiectului acestei narațiuni.

2. Portretul ciobanului moldovean din balada populară **Miorîța**.

3. **Se dă textul:**

"Dar Păunaș se deșteptase și începuse să plângă și i se părea Agripinei că numai vuietul pârâului acoperea destul de bine țipetele lui."

(Gala Galaction, **La Vulturi!**)

Cerințe:

- Subliniați predicatele și indicați felul lor;
- Delimitați propozițiile și precizați felul acestora, indicând raporturile sintactice care se stabilesc între ele;
- Analizați sintactic și morfologic cuvintele: **să plângă, vuietul, lui**, din fraza dată;
- Dați sinonimele cuvintelor: **veșnic, splendoare, aprig, prieten**;
- Dați antonimele cuvintelor: **liniște, pretutindeni, a ridica, vesel**;
- Alcătuți o frază în care conjuncția **că** să introducă o propoziție subordonată circumstanțială de cauză.

Notă: Toate subiectele sunt obligatorii. Timpul de lucru este de trei ore după verificarea subiectelor pe tablă. Se acordă un punct pentru calitatea exprimării scrise și un punct din oficiu.

Barem de corectare și notare

Puncte acordate

Subiectul nr.1

2,00

Povestirea întâmplărilor

1,25

Momentele subiectului

0,75

Subiectul nr.2

1,75

Portretul păstorului, modalități de realizare; versuri reprezentative

1,00

Procedee de expresivitate artistică

0,75

Subiectul nr.3

4,25

a. Sublinierea predicatelor

(0,05 x 5 = 0,25) și indicarea felului acestora (0,10 x 5 = 0,50)

0,75

b. Delimitarea propozițiilor

(0,05 x 5 = 0,25); precizarea felului

acestora (0,20 x 5 = 1,00); indicarea raporturilor sintactice (0,10 x 5 = 0,50)	1,75
c. Analiza sintactică și morfologică a celor trei cuvinte (0,20 x 3 = 0,60)	0,60
d. Sinonimele celor patru cuvinte (0,10 x 4 = 0,40)	0,40
e. Antonimele celor patru cuvinte (0,10 x 4 = 0,40)	0,40
f. Construcția frazei cu propoziția subordonată circumstanțială de cauză introdusă prin conjuncția că	0,35
Calitatea exprimării scrise	1,00
Aspectul general al lucrării (așezarea în pagină, aspectul estetic, scrisul îngrijit)	0,50
Corectitudinea și fluenta exprimării; precizia termenilor folosiți (pentru lectura literară)	0,50
Din oficiu	1,00
Total	10,00

SUBIECTE DATE LA ADMITEREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Facultatea de Drept, 1992

I. Să se identifice și să se rescrie integral numai propoziția sau propozițiile principale din următorul text:

"O, dacă geniul ce scoase/ Ca din adâncul unei mări
Din fundul inimii zdrobite/ Comoara asta de cântări
Nu te-ar fi ars zvâcnindu-ți tâmpla/ De flăcările-năbușite
Ce-ți luminau ale gândirii/ Împărății nețârmurite
Și, de-ai fi fost lăsat prin lume/ Să treci ca orice om de rând
Ce lesne-ai fi pus frâu durerii/ Și răzvrătitudinii tău gând!"
(Al. Vlahuță)

II. 1. Să se facă analiza sintactică a frazei care urmează, rescriindu-se fiecare propoziție și arătându-se felul ei (schema nu este necesară);

2. Să se analizeze exclusiv din punctul de vedere al sintaxei propoziției cele două segmente subliniate;

3. Să se identifice derivatele care există în același text și să se explice mecanismul lor de formare:

"Mare minunăție-i **să-și puie cineva obrăzorul** pentru unul ca tine și să te hrănească **ca pe un trântor**". (după Ion Creangă)

III. Să se indice funcția sintactică a pronumelui relativ-interogativ care din următoarele contexte:

1. "Vino-n codru la izvorul **care** tremură pe prund" (M.Eminescu);
2. Scrie-mi și mie **care** este noul tău număr de telefon;
3. **Care** om nu ține la viața lui mai mult decât la a altora?;
4. Există oameni a **căror** experiență de viață este foarte bogată;
5. Ultimul film **pe care** l-am văzut m-a impresionat profund;
6. Am cunoscut pe omul **căruia** m-ai recomandat atât de călduros.

IV. Să se indice prin sinonime lexicale sau frazeologice (așadar prin simple cuvinte sau prin combinații stabile de cuvinte) **sensurile verbului predicativ a fi din următoarele contexte:**

1. "În lumea asta **sunt** femei cu ochi ce izvorăsc scânteii" (M.Eminescu)
2. De două luni de zile **este** în concediu medical;
3. În Piața Romană **a fost** un accident care s-a soldat cu doi morți;
4. Măine **va fi** un an de la căsătoria lor civilă;
5. Tu **ești** din Constanța, iar el **este** din București;
6. Orice oră de curs **este** de 50 de minute;
7. Anul trecut **a fost** la Paris cu propria mașină;
8. Cât **este** un kilogram și jumătate de banane?;
9. Pe unde **ați fost** de dimineață și până acum?;
10. Ce **è** când ți se zbate ochiul stâng?;
11. Tot ce ți-am spus **era** pe la 14.00;
12. Cât **vor fi** lumea și pământul, vor exista și oameni nefericiți.

V. Să se rescrie următorul text, corectându-se toate greșelile pe care le conține (indiferent de natura lor):

"Ori, dacă se are în vedere însăși faptul că în această probă de extremă fineță câștigarea unui centimetru sau doi se obțin prin eforturi supra-omenești, atunci cei șase centimetri peste recordul mondial reprezintă un lucru extraordinar".

VI. Să se arate, prin rescriere, care sunt formele verbale corecte (și deci potrivite) în următoarele contexte:

1. Justiția nu poate **să absolve/ să absolvească** pe autorul unei crime premeditate;
2. Populația de la orașe **contractă/ contractează** mai ușor maladiile infecțioase;
3. Foarte mulți factori **concură/ concurează** la realizarea unui ideal;
4. Astăzi oamenii **manifestă/ manifestează** nestingheriți pentru satisfacerea revendicărilor lor;
5. Literatura nu trebuie **să reflecte/ reflecteze** foarte fidel realitatea;
6. În studiourile de la Hollywood **se toarnă/ se turnează** un nou western.

VII. Rescrieți următoarele versuri populare, corectând greșelile de ortografie introduse în text și adăugând semnele de punctuație care lipsesc:

1. Cine a stârnit cătăniia/ Mâncaiar casa pustia
Și nevasta văduvia/ Și copii sărăcia

2. Murgule, murguțul meu/ Datumitea taicătau
Ca să-mi fii de ajutor/ La nevoie și la zor.

VIII. Rescrieți forma literară (corectă) din următoarele perechi:
anticameră - antecameră, delicvent - delincvent, decrepitudine - decreptitudine, importuna - inoportuna, oprobriu - oprobriu, repercusiune - repercursiune, spicher - șpicher, bleumarin - bleumaren, divident -

dividend, desuetudine - desuetitudine, jurisconsult - juristconsult, percept(e) - precept(e), standard - ștandard, usufruct - uzufruct, corabora - corobora, escalada - excalada, frusta - frustra, muschetar - mușchetar, proprietate - proprietate, stres - ștres, vindicativ - vindecativ.

IX. Să se indice câte un singur sinonim neologic pentru următoarele adjective din fondul vechi al limbii: adânc, bețiv, caraghios, cinstit, ciudat, deștept, fățarnic, îngâmfat, lacom, molipsitor, obraznic, răutăcios, trist, veșnic, vinovat, zadarnic și zgârcit.

X. Indicați, prin rescriere, care este paronimul potrivit în următoarele contexte: 1. Primind o asemenea veste, împăratul a dat imediat **sfoară/ sfară** în țară. 2. Alegerea făcută a fost absolut **arbitrară/ arbitrală**. 3. Reuniunile **familiale/ familiare** sunt pentru mulți dintre noi o plăcere. 4. Industria noastră **carbonieră/ carboniferă** este în regres. 5. Zăcămintele **petroliere/ petrolifere** sunt o importantă bogăție națională. 6. Primirea care i s-a făcut a fost destul de **glacială/ glaciară**. 7. Domnii noștri îi **investeau/ investeau** pe boieri cu diferite funcții. 8. Șederea într-o stațiune balneară e **temporară/ temporală**. 9. "Acolo... sunt ruinele încă **inveterate/ inveterate** ale anticei cetăți." (Al. Odobescu) 10. "Am fost și voi fi întotdeauna contra nepotismului... o bubă **inveterată/ invederată** a societății noastre." (I.L. Caragiale)

Rezolvarea probei

I. Unica propoziție principală este: "O, ...ce lesne-ai fi pus frâu durerii și răzvrătitudinii tău gând". Pentru identificarea ei se acordă 6 puncte.

Precizări: a - Interjecția **o** este, în cazul de față, o simplă exclamație prin care se exteriorizează un sentiment de admirație. La segmentarea frazei în propoziții, ea se grupează cu principala propriu-zisă (**ce lesne ai fi pus frâu durerii și răzvrătitudinii tău gând**), dar nu poate constitui singură o propoziție, întrucât nu are valoarea unei interjecții predicative (de felul lui: **hai, bravo, na, zvârrr** etc.)

b - Absența unor indicații suplimentare (de felul: propoziție dezvoltată, bimebră, enunțiativă, afectivă, pozitivă etc.) nu atrage după sine depunctarea candidaților și nici prezența lor nu influențează în vreun fel oarecare notarea. Precizările sunt valabile și pentru fraza următoare.

II. 1. Mare minunăție-i = propoziție principală;

Să-și puie cineva obrăjorul pentru unul ca tine = propoziție subiectivă;

Să te hrănească ca pe un trântor = subiectivă (coordonată copulativ cu propoziția precedentă).

2. Să-și puie obrăjorul = predicat verbal locuțional; cineva = subiect (exprimat printr-un pronume nehotărât); ca pe un trântor = complement circumstanțial de mod comparativ.

3. Derivatele existente în text sunt minunăție (format de la adjectivul minunat + sufixul -ie) și obrăjor (derivat de la subst. obraz + sufixul diminutival -ior). Pentru II se acordă 8 puncte (3 pentru 1; 3 pentru 2 și 2 pentru 3).

III. Răspunsurile corecte sunt următoarele: 1 = subiect; 2 = nume predicativ; 3 = atribut adjectival; 4 = atribut pronominal genitival; 5 = complement (obiect) direct; 6 = complement (obiect) indirect. Se acordă **6 puncte** (câte unul pentru fiecare răspuns corect).

IV. Sinonimele admise sunt următoarele: 1. a exista; 2. a se afla; 3. a avea loc; 4. a se împlini; 5. a fi de loc; 6. a dura; 7. a se duce; 8. a costa; 9. a umbla, a colinda; 10. a însemna, a semnifica; 11. a se întâmpla; 12. a dura, a dăinui, a exista. Pentru **IV** se acordă **12 puncte**.

V. Rescris corect, textul are următoarea formă: "Or, dacă se are în vedere **însuși** faptul că în această probă de extremă **finețe** câștigarea unui centimetru sau doi **se obține** prin eforturi **supraomenești**, atunci cei șase centimetri peste recordul mondial reprezintă un lucru extraordinar." Se acordă maximum **5 puncte**.

VI. Formele verbale sunt: 1. să absolve; 2. contractează; 3. concură; 4. manifestează; 5. să reflecte; 6. se turnează.

Precizare: Nu este necesar să se rescrie fiecare enunț. Indicarea formei corecte este suficientă. Se acordă **6 puncte**.

VII. 1. Cine-a stârnit cătănia	2. Murgule, murguțul meu,
Mânca-i-ar casa pustia	Datu-mi-te-a taică-tău,
Și nevasta văduvia	Ca să-mi fii de ajutor
Și copiii sărăcia.	La nevoie și la zor.

Se acordă maximum **9 puncte**.

VIII. Formele corecte (literare) sunt următoarele: anticameră, bleumarin, corobora, delincvent, dividend, escalada, decrepitudine, desuetudine, frustra, importuna, jurisconsult, muschetar, oprobriu, precepte, proprietate, repercursiune, standard, stres, spicher, uzufruct și vindicativ.

Precizare: În eventualitatea că sunt corecte, explicațiile de ordin etimologic sunt acceptate, dar ele nu sunt și necesare. Este suficient să se indice grafia și pronunțarea recomandate de normele în vigoare ale limbii literare. Se acordă maximum **21 de puncte**.

IX. Sinonimele admise pentru cele 17 adjective sunt următoarele: 1. profund, radical, esențial, fundamental (ultimele trei în combinație cu substantivele: prefaceri, transformări, schimbări; cf. **prefaceri adânci**); 2. alcoolic; 3. ridicol și (în anumite contexte) grotesc și burlesc; 4. bizar, extravagant, straniu, curios, excentric, funambulesc, fantasmagoric și abracadabrant; 5. onest, prob, loial, franc, leal; 6. inteligent, ager, abil, ingenios, capabil; 7. ipocrit, perfid, duplicitar, fals, fariseic; 8. infatuat, vanitos, orgolios, grandoman, megaloman; 9. avid, cupid, vorace (eventual și: gurmand, insațiabil); 10. contagios, infecțios și infectant; 11. insolent, impertinent (eventual și arogant); 12. malițios (eventual și caustic, sarcastic); 13. melancolic, abătut, deprimat, dezolant; 14. culpabil (nu se admite inculpat, care are alt sens); 15. etern, sempitern, perpetuu, continuu, permanent; 16. inutil, steril, ineficace, inefficient, oțios; 17. avar, harpagon, parcimonios (eventual și meschin).

Pentru **IX** se acordă maximum **17 puncte**, adică un punct pentru fiecare sinonim admis.

X. Paronimele potrivite în cele 10 contexte sunt următoarele:

1. sfară; 2. arbitrar; 3. familial; 4. carbonier; 5. petrolifer; 6. glacial; 7. investi; 8. temporar; 9. învederat; 10. inveterat.

Se acordă **10 puncte**.

Precizări suplimentare

I. Neintegrarea (necuprinderea) în propoziția principală a interjecției **o** se depunțează cu **o unitate**.

II. 3. a) Simpla identificare a derivatelor existente în propozițiile 1 și 2 se notează cu **0,50 puncte** pentru fiecare derivat (**minunăție** și **obrajor**);

b) Explicarea greșită sau incompletă a mecanismului derivării se depunțează cu **0,50 puncte** pentru fiecare cuvânt derivat.

c) Verbul **a hrăni** nu este format în limba română de la substantivul **hrană** ci este un cuvânt împrumutat. Explicarea lui corectă sau greșită nu influențează notarea.

VII. Acordarea celor **9 puncte** se va face după cum urmează:

a) Pentru adăugarea cratimei (în **cine-a**), precum și a celor trei virgule din 2 (versurile 1 și 2) se acordă **1 punct** (0,25 x 4); b) Pentru rescrierea corectă a cuvintelor **cătănia**, **pustia**, **văduvia** și **sărăcia** se acordă **1 punct** (0,25 x 4); c) Pentru rescrierea corectă a lui **mâncaiar** se acordă **2 puncte**; d) Pentru rescrierea corectă a lui **datumitea** se acordă **3 puncte** (câte un punct pentru fiecare cratimă adăugată); e) Pentru rescrierea corectă a cuvântului **copii** (din 1, versul al IV-lea) se acordă **1 punct**; f) Pentru rescrierea corectă a cuvântului **taicătău** se acordă încă **1 punct**.

Academia de Poliție, 1992

1. Se dă textul: "Nu știu alții cum sunt, dar eu, când **mă gândesc la locul nașterii** mele, la casa părintească din Humulești, la stălpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima **de bucurie**." (Ion Creangă - **Amintiri din copilărie**)

Cerințe:

a) subliniați predicatele și indicați felul lor; b) despărțiți textul în propoziții și precizați felul acestora; c) alcătuiți enunțuri în care adverbul relativ **unde** să introducă **alte** patru feluri de propoziții subordonate, diferite de cea din text; menționați felul fiecăreia; d) dezvoltati, într-o propoziție subordonată corespunzătoare, partea de propoziție din text, încadrată în chenar; e) analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

2. Identificați patru figuri de stil în următoarele versuri:

"Pe când oastea se așază, iată soarele apune,
Voind creșetele nalte ale țării să-ncunune
Cu un nimb de biruință; fulger lung încremenit
Mărginește munții negri în întregul asfințit,
Pân'ce izvorăsc din veacuri stele una câte una
Și din neguri, dintre codri, tremurând s-arată luna;
Doamna mărilor ș-a nopții varsă liniște și somn."

(M. Eminescu - **Scrisoarea III**)

3. a) Construiți patru enunțuri care să ilustreze caracterul polisemantic al verbului **"a ține"**; precizați sensul acestuia în fiecare enunț; b)

Indicați două perechi de paronime și construiți cu fiecare termen enunțuri adecvate.

4. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: **conjunție, dezechilibru, ineficacitate, inerent, sublinia**:

5. Explicați folosirea semnelor de punctuație și de ortografie în textul de mai jos:

"Moș Luca, de te-a întreba cineva ... de ce trag cai așa de greu, să spui că aduci niște drobi de sare de la Ocnă și las' dacă nu te-a crede fiecare!..." (Ion Creangă - **Amintiri din copilărie**)

6. Alcătuiți, în cca. o jumătate de pagină, o scrisoare de mulțumire, respectând cerințele specifice acestui tip de compunere. (Atenție! Toți candidații vor semna scrisoarea, după caz, cu prenumele **Tudor** sau **Tudora**).

Notă: Toate subiectele sunt obligatorii; durata de lucru - 3 ore, după scrierea subiectelor.

Barem de corectare

1. **a)** Sublinierea predicatelor - $10 \times 0,05 = 0,50$. Indicarea felului predicatelor - $10 \times 0,10 = 1,00$ (**1,50**); **b)** Despărțirea textului în propoziții - $10 \times 0,10 = 1,00$; Felul propozițiilor - $10 \times 0,10 = 1,00$ (**2,00**); **c)** Subordonatele introduse prin adverbul relativ **unde** - $4 \times 0,10 = 0,40$; **d)** Dezvoltarea părții de propoziție în subordonată - $1 \times 0,20 = 0,20$; **e)** Analiza sintactică a cuvintelor subliniate - $3 \times 0,15 = 0,45$; Analiza morfologică a cuvintelor subliniate - $3 \times 0,15 = 0,45$ (**0,90**); **2.** Identificarea figurilor de stil - $4 \times 0,25 = 1,00$. **3. a)** Enunțuri cu verbul "a ține" - $4 \times 0,25 = 1,00$; **b)** Enunțuri cu paronime - $4 \times 0,15 = 0,60$. **4.** Despărțirea cuvintelor în silabe - $6 \times 0,10 = 0,60$. **5.** Folosirea semnelor de punctuație și de ortografie - $10 \times 0,05 = 0,50$. **6. Scrisoarea:** locul și data - 0,10; formulă de adresare - 0,10; folosirea virgulei după formulă - 0,10; respectarea celor trei părți (introducere, cuprins, încheiere) - 0,75; formula de încheiere - 0,05; adecvarea conținutului în raport cu destinatarul - 0,30; corectitudinea exprimării - 0,50; (**1,90**)

Total 10 puncte

Rezolvarea subiectelor

1. **a) Predicate:** nu știu (P.V.); cum sunt (P.N.); mă gândesc (P.V.); lega (P.V.); crăpau (P.V.); mă țineam (P.V.); începusem (P.V.); mă ascundeam (P.V.); ne jucam (P.V.); saltă (P.V.).

b) Propoziții:

"Nu știu ..." (propoziție principală);

"alții cum sunt ..." (propoziție subordonată completivă directă);

"dar eu ... parcă-mi saltă și acum inima de bucurie" (propoziție principală);

"când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpu hornului ..., la prichiciul vetrei cel humuit ..., la cuptorul ... și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc ..." (propoziție subordonată circumstanțială de timp);

"... unde lega mama o șfară cu motocei la capăt ..." (propoziție

subordonată atributivă);

"... de crăpau mâțele jucându-se cu ei ..." (propoziție subordonată circumstanțială consecutivă);

"... de care mă țineam..." (propoziție subordonată atributivă);

"... când începusem a merge copăcel ..." (propoziție subordonată circumstanțială de timp);

"... pe care mă ascundeam ..." (propoziție subordonată atributivă);

"... când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca ..." (propoziție subordonată circumstanțială de timp).

c) Vor fi apreciate enunțurile construite de elevi.

d) mă gândesc la locul / **în care** m-am născut. (propoziție subordonată atributivă).

e) **alții** - subiect, exprimat prin pronume nehotărât, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ;

mă gândesc - predicat verbal, exprimat prin verb predicativ, intransitiv, diateza reflexivă, conjugarea a IV-a, modul indicativ, timpul prezent, persoana I, numărul singular;

mă - semn al diatezei reflexive, pronume reflexiv provenit din pronume personal;

de bucurie - complement circumstanțial de cauză, exprimat prin substantiv comun, simplu, genul feminin, numărul singular, cazul acuzativ (precedat de prepoziția **de**), nearticulat.

.....
semnul exclamării (!) - s-a folosit la sfârșitul unei propoziții enunțative imperative;

6. Scrisoarea: Vor fi luate în seamă criteriile de apreciere precizate în baremul de corectură.

Academia de Poliție, 1993 varianta I

I. Se dă textul:

"- Acum, luminate crăișor, ca să vezi cât poate să-ți ajute milostenia, stai **liniștit**, uită-te drept în ochii mei și ascultă **cu luare-aminte** ce ți-o spun; du-te la tată-tău și cere să-ți deie calul, armele și hainele cu care a fost el mire, și atunci ai să te poți duce unde n-au putut merge frații **tăi**, pentru că ție a fost scris să-ți fie dată această cinste." (Ion Creangă)

Cerințe:

1. Să se sublinieze predicatele și să se precizeze felul lor.
2. Să se delimiteze propozițiile și să se identifice.
3. Să se contragă propoziția "ca să vezi" în partea de propoziție corespunzătoare.

4. Să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

5. Găsiți cel puțin trei sinonime pentru cuvântul "milostenie".

6. Explicați virgulele din textul dat. (5,70 puncte)

II. Alcătuiți enunțuri în care cuvântul "acesta" să aibă următoarele funcții sintactice: subiect, nume predicativ, complement direct, complement indirect, atribut adjectival și atribut pronominal. (0,90 puncte)

III. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: burlan, pehlivan.

aspect, pește, inegal.

(0,80 puncte)

IV. Folosiți în propoziții următoarele perechi paronimice: a investi - a investi; temporal - temporar; iminent - eminent; emigrant - imigrant.

(0,60 puncte)

V. Alcătuiți o scurtă compunere în care să redați un dialog (o discuție) între doi colegi sau între două persoane cunoscute care nu s-au văzut de mult timp.

(1 punct)

Rezolvarea subiectelor

I. "- Acum, luminate crăișor, (PP)⁴ / **ca să** vezi (CS)¹ / **cât** poate (CD)² / **să**-ți ajute milostenia (CD)³ / stai liniștit, (PP)⁴ / uită-te drept în ochii mei (PP)⁵ / **și** ascultă cu luare-aminte (PP)⁶ / **ce**-ți-o spune; (CD)⁷ / du-te la tată-tău (PP)⁸ / **și** cere (PP)⁹ / **să**-ți dele calul, armele și hainele (CD)¹⁰ / **cu care** a fost el mire, (AT)¹¹ / **și** atunci ai să te poți duce (PP)¹² / **unde** n-au putut merge frații tăi, (CL)¹³ / **pentru că** ție (SB)¹⁵ / a fost scris (CZ)¹⁴ / **să**-ți fie dată această cinste." (SB)¹⁵ /

1. **Să vezi; poate; să ajute; uită-te; stai; du-te; cere; să deie; ai să poți; n-au putut; a fost scris; să fie dată** = predicare verbale; **a fost mire** = predicat nominal.

2. ... pentru a vedea = complement circumstanțial de scop.

3. ca să vezi = văzând.

4. **liniștit** = element predicativ suplimentar exprimat prin adjectiv, provenit din verb la participiu.

cu luare aminte = complement circumstanțial de mod exprimat prin locuțiune adverbială de mod.

tăi = atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal posesiv, genul masculin, numărul plural, cazul nominativ.

5. **milostenie** = milă, compătimire, îndurare, înduioșare, bunăvoință, binefacere, dar, dărnicie, generozitate.

6. Primele două virgule marchează izolarea construcției în vocativ.

Cea de-a treia virgulă marchează sfârșitul intercalării subordonatelor 1, 2, 3 în principala regentă 4.

Cea de-a patra virgulă marchează raportul de coordonare între propozițiile principale 4 și 5.

Cea de-a cincea virgulă marchează raportul de coordonare între două complemente directe.

Cea de-a șasea virgulă este cerută de conjuncția "și" cu valoare narativă.

Ultima virgulă desparte cauzala 14 de regenta ei 13.

II. Se va urmări corectitudinea enunțurilor formulate (subiect, nume predicativ, complement direct, complement indirect, atribut adjectival etc).

III. bur - lan; pe - hli - van; a - spect; pe - ște; in - e - gal.

IV. Se va urmări corectitudinea propozițiilor formulate pentru fiecare cuvânt (a investi - a investi; temporal - temporar; iminent - eminent; emigrant - imigrant).

V. Se va urmări așezarea corectă în pagină, expresivitatea, coerența, punctuația și ortografia (Dialog între doi prieteni).

Barem
pentru corectarea lucrărilor

- I. 1. $(0,10 \times 15) = 1,50$
2. $(0,10 \times 15) = 1,50$
3. $= 0,55$
4. $(0,30 \times 3) = 0,90$
5. $(0,30 \times 3) = 0,90$
6. $(0,05 \times 7) = 0,35$
- II. $(0,15 \times 6) = 0,90$
- III. $(0,16 \times 5) = 0,80$
- IV. $(0,15 \times 4) = 0,60$
- V. Așezarea corectă în pagină = 0,40
- Expresivitate, coerență = 0,30
- Punctuație și ortografie = 0,30
- Un punct se acordă din oficiu.

Academia de poliție, 1993,
varianta II

I. Se dă textul:

"Îi venea să se ducă și să se tot ducă și toată lumea să-l uite numai ea singură să-și aducă aminte în toată clipa că el a voit și a putut, dar s-a stăpânit, fiindcă atât de mult a iubit-o încât s-a dus pribeag prin lume numai ca dânsa să poată trăi nesupărată." (Marin Preda)

Cerințe:

1. Să se sublinieze predicatele și să se precizeze felul lor.
2. Să se delimiteze propozițiile și să se precizeze felul lor.
3. Să se contragă propoziția "toată lumea să-l uite" în partea de propoziție corespunzătoare.
4. Să se analizeze sintactic și morfologic cuvintele: "toată", "-o", "dânsa".
5. Găsiți cel puțin trei sinonime pentru cuvântul "victorie".
6. Stabiliți radicalul cuvântului "nesupărată"; alcătuiți familia de cuvinte și precizați modul de formare a cuvintelor derivate. (5,70 puncte)
- II. Explicați semnele de punctuație și ortografie din textul:
"Dom'sublocotenent, strigă Ionescu, ordonați să trag numai eu ...
- Bine, zise ofițerul, ochește și trage." (Marin Preda) (0,70 puncte)
- III. Alcătuiți enunțuri în care cuvântul "patrie" să îndeplinească următoarele funcții sintactice: subiect, nume predicativ, complement direct, complement indirect, atribut substantival prepozițional. (0,50 puncte)
- IV. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: negru, jertfă, inuman, somptuos. (0,40 puncte)
- V. Dați trei exemple de perechi de paronime și alcătuiți propoziții cu fiecare cuvânt. (0,30 puncte)
- VI. Alcătuiți cinci enunțuri prin care să demonstrați valoarea polisemantică a cuvântului "a ține"; precizați sensul din fiecare enunț. (0,50 puncte)

VII. Redactați o scrisoare de felicitare și semnați cu numele "Ion".
(0,90 puncte)

Barem

I. **1. Predicatele:** venea, să se ducă, să se piardă, să uite, să-și aducă aminte, a voit, a putut, s-a stăpânit, a iubit, s-a dus, să poată = predicate verbale.
(11 x 0,15 = 1,65 puncte)

2. **1. Îi venea** - propoziție principală
2. **să se ducă** - propoziție subiectivă
3. **să se tot ducă** - propoziție subiectivă
4. **și toată lumea să-l uite** - propoziție subiectivă
5. **numai ea singură să-și aducă aminte în toată clipa** - propoziție subiectivă

6. **că el a voit** - propoziție completivă indirectă
7. **și a putut** - propoziție completivă indirectă
8. **dar s-a stăpânit** - propoziție completivă indirectă
9. **fiindcă atât de mult a iubit-o** - propoziție cauzală
10. **încât s-a dus pribeag prin lume** - propoziție consecutivă
11. **numai ca dânsa să poată trăi nesupărată** - propoziție finală.
(11 x 0,25 = 2,75)

3. "Toată lumea uitându-l" (0,50 puncte)

4. **toată** = atribut adjectival exprimat prin adjectiv pronominal nehotărât, gen feminin, număr singular, caz nominativ, determină substantivul lumea.

-o = comp. direct, exprimat prin pronume personal, pers. a III-a, nr. sg., gen feminin, caz Ac., forma neaccentuată.

dânsa = subiect, exprimat prin pronume personal, pers. a III-a, nr. sg., gen feminin, caz N. (3 x 0,10 = 0,30 puncte)

5. **victorie** = izbândă, reușită, biruință. (3 x 0,10 = 0,30)

6. Stabilirea radicalului cuvântului "nesupărată"; alcătuirea familiei de cuvinte și precizarea modului de formare a cuvintelor derivate.
(0,20 puncte)

II. " ... " - ghilimelele cuprind între ele un citat;

dom' - anunță un personaj care ia parte la discuție;

dom' - apostroful înlocuiește un grup de litere de la sfârșitul cuvântului;

strigă ..., - cele două virgule cuprind între ele o propoziție incidentă;

eu ... - punctele de suspensie s-au folosit pentru a marca lipsa unui fragment din text;

... trage. - punctul s-a folosit după o propoziție enunțiativă propriu-zisă.
(7 x 0,10 = 0,70 puncte)

III. Propoziții cu cuvântul patrie. (5 x 0,10 = 0,50 puncte)

IV. ne - gru; jert - fă; in - u - man; somp - tu - os (4 x 0,10 = 0,40)

V. Trei perechi de paronime. (6 x 0,10 = 0,60 puncte)

VI. Cinci enunțuri cu cuvântul a ține. (5 x 0,10 = 0,50 puncte)

VII. Scrisoarea: data și locul = 0,05
 formula de adresare = 0,10
 virgula după formula de adresare = 0,05
 frumusețea și corectitudinea exprimării = 0,45
 formula de încheiere = 0,10
 semnul după formula de încheiere = 0,10
 semnătura = 0,05
 TOTAL 9 puncte + 1 punct din oficiu

Facultatea de Drept, 1993

I. 1. Analizați exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text (Schema nu este necesară, însă rescrierea și numerotarea propozițiilor, precum și indicarea raporturilor existente între acestea sunt obligatorii):

Chiar adevăruri de-ar fi câte se spun, în unele privințe, despre tine, este indiscutabil că ai ajuns ceea ce ți-ai pus în gând și ai dorit atât de mult numai prin meritele tale, pe care, din păcate, unii ți le contestă, din când în când, fără motive întemeiate.

2. Extrageți locuțiunile și expresiile pe care le conține fraza de mai sus și indicați felul acestora.

3. Identificați derivatele și compusele existente în același text și explicați mecanismul lor de formare;

II. Indicați ce fel de propoziții subordonate introduce adverbul relativ **cum** în următoarele fraze:

1. **Cum** îți vei așterne, așa vei dormi.
2. Vremurile actuale sunt **cum** sunt și e greu să fie schimbate.
3. Prietenul meu este un om **cum** nu se află pe toate drumurile.
4. **Cum** nu mai exista nici o scăpare, armata s-a predat necondiționat.
5. "Făt-Frumos vedea **cum** înfloreau două stele albastre,... ochii miresei lui." (M.Eminescu)
6. "Ea a doua zi se miră/ **cum** de firele sunt rupte
Și-n oglind'ale ei buze/ vede vinete și supte" (M.Eminescu)
7. "**Cum** ea pe coate-și răzima/ Visând ale ei tample,
De dorul lui și inima/ Și sufletul se împle" (M.Eminescu)

III. Arătați care dintre cele două forme sau construcții subliniate este corectă și rescrieți-o pe aceasta, păstrând enunțurile de mai jos:

1. I-am telefonat unei prietene **a mele/ ale mele**;
2. Ofer o carte interesantă **dragii/ dragei** mele colege;
3. Vom mai discuta în ceea ce **privește/ privesc** examenele;
4. Participanții la discuții au fost **puțin/ puțini** numeroși;
5. Am vizitat un salon de **nou-născuți/ noi-născuți**;
6. Lucrează la catedra de **istoria/ istorie a** literaturii române;
7. Am ascultat o conferință **al cărei/ al cărui** obiect a fost interesant;
8. Din neatenție, **era/ eram** să cad pe scări;
9. Familia Ionescu **a făcut/ au făcut** o excursie în străinătate;
10. Le **trebuie/ trebuie** bani foarte mulți pentru a-și construi o locuință.

IV. Rescrieți următorul text corectând greșelile pe care le conține:

"Așadar, cam asta era, în lini mari, imagina sguuitoare a Bucureștilor de altă dată, când, într-o casă a mahalalii Boteanu, s-a născut la 29 Iunie 1810 acel ce avea să devie gânditorul și intransigentul revoluționar Nicolae Bălcescu."

V. Rescrieți următoarele versuri populare corectând exclusiv greșelile de ortografie introduse în text:

"Dear fi badea pehlivan,
Dăruimilaș cu-n ban,
Dar badeai cioban la oi
Și tot cântă din cinpoi,

Dar badeai cioban la stână
Ieiel dracii toți a (la) mână
De trei ori pe săptămână
Ca și leu să-mi pot căta
Altul pe potrivea mea."

VI. Identificați și rescrieți neologismele care apar în următorul text fără să dați explicații de ordin etimologic sau semantic:

"Ceea ce caracterizează mai întâi de toate personalitatea lui Eminescu este o așa de covârșitoare inteligență ajutată de o memorie căreia nimic din ce-și întipărise vreodată nu-i mai scăpa (nici chiar în epoca alienației declarate), încât lumea în care trăia el după firea lui și fără nici o silă era aproape exclusiv lumea ideilor generale ce și le însușise și le avea pururea la îndemână." (Titu Maiorescu)

VII. Urmând modelele indicate între paranteze (culpabil - vinovat; terifiant - îngrozitor), grupați adjectivele de mai jos în perechi sinonimice constituite dintr-un neologism și un termen din fondul vechi al limbii:

abominabil
amănunțit
asemănător
biruitor
copilăresc

credincios
detaliat
fidel
inocent
înfiorător

juvenil
nevinovat
pueril
răzbunător
similar

stupefiat
tineresc
uimit
victorios
vindictiv

VIII. Indicați maximum patru sinonime frazeologice ale verbului a muri urmând modele ca: a observa - a băga de seamă, a fugi - a o lua la sănătoasa, a se naște - a vedea lumina zilei etc. (Sunt admise exemple din toate variantele funcționale ale limbii).

IX. Rescrieți forma corectă (literară) din următoarele perechi:

aliniat - alineat
aversiune - adversiune
avocat - advocat
corigent - corijent
divident - dividend
excortă - escortă
filigram - filigran
funeralii - funerarii
itinerar - intinerar

iredentism - iridentism
întreprindere - intreprindere
juristdicție - jurisdictie
plebiscit - plebicist
președenție - președenție
renunerație - remunerație
revendicare - revindecare
start - ștart
transcedental - transcendental

X. Arătați, prin rescriere, care este paronimul potrivit în următoarele combinații sintactice:

tribunal arbitral/ arbitrar

a-și apropia/ apropria bunurile altuia

primire **glacială** / **glaciară**
transcriere **literală** / **literară**
industrie **mineră** / **minieră**
societate **petrolieră** / **petroliferă**

a călători pe **spezele** / **spețele** statului
a rămâne pe **geantă** / **jantă**
a **recuza** / **refuza** un martor
a **revela** / **releva** un secret

Rezolvarea probei

I. 1. Fraza este construită prin subordonare și e formată din 7 propoziții. Pentru segmentarea corectă a propozițiilor, pentru identificarea acestora și pentru indicarea raporturilor existente între cele 7 propoziții se acordă 10,5 puncte (deci 1,5 pentru fiecare propoziție din totalul de 100 de puncte).

1) **Chiar adevăruri de-ar fi** = concesivă, subordonată regentei nr.3;

2) **câte se spun, în unele privințe, despre tine** = subiectivă, subordonată propoziției nr.1 (al cărei subiect este; **adevăruri** e nume predicativ);

3) **este indiscutabil** = principală și regentă în raport cu propozițiile nr.1 și 4;

4) **că ai ajuns ... numai prin meritele tale** = subiectivă cerută de expresia impersonală **este indiscutabil**;

5) **ceea ce ți-ai pus în gând** = predicativă, subordonată propoziției nr.4 și în raport de coordonare copulativă cu propoziția nr.6;

6) **(și) ai dorit atât de mult** = predicativă, subordonată față de nr.4 și coordonată cu propoziția precedentă (verbul **a ajunge** este aici copulativ, sinonim cu **a deveni**);

7) **pe care, din păcate, unii ți le contestă, din când în când, fără motive întemeiate** = atributivă, subordonată propoziției nr.4 (determină substantivul merite).

Precizare: Indicațiile suplimentare (referitoare la structura propozițiilor sau la felul acestora după scopul ori conținutul exprimat) nu sunt luate în considerație, întrucât nu au fost cerute. Prezența lor în lucrare nu atrage după sine depunerea candidatului, dar nici acordarea de puncte în plus.

I. 2. Locuțiuni și expresii (Pentru identificarea și explicarea lor se acordă 5 puncte):

1) **chiar de** = locuțiune conjuncțională concesivă, echivalentă semantic cu **chiar dacă**;

2) **este indiscutabil** = expresie verbală impersonală (după care urmează o subiectivă);

3) **a-și pune în gând** = expresie verbală (în DEX, s.v. **gând**, p.374, col.2.). Se admite și locuțiune verbală;

4) **din păcate** = locuțiune adverbială;

5) **din când în când** = locuțiune adverbială sinonimă cu adv. uneori, câteodată.

I. 3. Derivate și compuse (în ordinea din text). Pentru explicarea lor se acordă 7 puncte.

1) **privință** = derivat de la verbul **a privi** + suf. substantival **-ință**;

2) **despre** = prepoziție compusă (din **de** + **spre**);

3) **indiscutabil** = împrumut neologic din fr. indiscutable. Fiind un derivat analizabil în interiorul limbii române, se admite și explicația: pref

in- + discutabil (împrumutat din fr. *discutable* sau format în românește de la verbul **discută** + suf. **-bil**);

4) **ceea ce** = pronume relativ compus, format din demonstrativul **ceea** (**aceea**) + pronumele relativ **ce**;

5) **dori** = verb derivat de la substantivul **dor**;

6) **numai** = adverb de mod restrictiv (compus din alte două adverbe: **nu + mai**);

7) **intemeiat** = adjectiv de origine participială, provenit din verbul **intemeia** (un derivat de la subst. **temei** + pref. **in-**).

II. Subordonatele introduse prin adverbul relativ **cum** sunt următoarele:

1 = circumstanțială de mod; 2 = predicativă; 3 = atributivă; 4 = cauzală; 5 = completivă directă; 6 = completivă indirectă; 7 = temporală de simultaneitate. (7 puncte)

III. 1. I-am telefonat unei prietene **a mele**;

2. Ofer o carte interesantă **dragii** mele colege;

3. Vom mai discuta în ceea ce **privește** examenele;

4. Participanții la discuții au fost **puțin** numeroși;

5. Am vizitat un salon de **nou-născuți**;

6. Lucrează la catedra de **istorie a** literaturii române;

7. Am ascultat o conferință **al cărei** obiect a fost interesant;

8. Din neatenție **era** să cad pe scări;

9. Familia Ionescu **a făcut** o excursie în străinătate;

10. Le **trebuie** bani foarte mulți pentru a-și construi o locuință.

(10 puncte)

IV. Așadar, cam **aceasta** era, în linii mari, **imaginea zguduitoare** a Bucureștilor de **altădată**, când, într-o casă a **mahalalei** Boteanu, s-a născut la 29 iunie 1819 **cel ce (acela care)** avea să **devină** gânditorul și **intransigentul** revoluționar Nicolae Bălcescu. (0,50x9=4,5 puncte)

V. De-ar fi badea pehlivan,

Dăru-mi-l-aș c-un ban,

Dar badea-i cioban la oi

Și tot cântă din **cimpoi**,

Dar badea-i cioban la stână

Ie-i-el dracii toți la mână

De trei ori pe săptămână

Ca și eu să-mi pot căta

Altul pe potriva mea.

(0,50 x 8 = 4 puncte)

VI. Neologisme: **caracterizează, personalitatea, inteligență, memorie, epoca, alienației, declarate, exclusiv, ideilor, generale.**

Precizare: Este recomandabil (dar nu și obligatoriu) ca neologismele să fie rescrise sub forma lor tip, deci aceea sub care apar inserate și în dicționare (de exemplu: caracteriza, personalitate etc.).

VII. Cele 10 perechi de sinonime sunt următoarele:

abominabil - înfiorător; amănunțit - detaliat; asemănător - similar; victorios-biruitor; pueril-copilăresc; fidel-credincios; inocent - nevinovat; juvenil - tineresc; vindicativ - răzbunător și stupefiat - uimit.

(10 puncte)

VIII. Sinonimele frazeologice posibile ale verbului **a muri**: a-și da duhul, a-și da obștescul sfârșit, a da ortul (a-și da ortul) popii, a-și da sufletul, a înceta din viață, a-și da ultimul suspin, a-și găsi sfârșitul, a trece în neființă și multe altele.

(4 puncte)

IX. Formele corecte sunt: **alineat, aversiune, avocat, corigent, dividend, escortă, filigran, funeralii, itinerar, iredentism, întreprindere,**

jurisdicție, plebiscit, președinție, remunerație, revendicare, start și transcendental.

(18 puncte)

X. Paronimele potrivite sunt următoarele: "tribunal **arbitral**", "primire **glacială**", "transcriere **literală**", "industrie **minieră**", "societate **petrolieră**", "a-și **apropia** bucuriile altuia", "a călători pe **spezele** statului", "a rămâne pe **jantă**", "a **recuza** un martor" și "a **revela** (adică a dezvălui) un secret".

(10 puncte)

Facultatea de Drept, 1994

I. 1. Analizați exclusiv din punctul de vedere al sintaxei frazei următorul text (Schema nu este necesară, însă rescrierea și numerotarea propozițiilor, precum și indicarea raporturilor existente între acestea sunt obligatorii):

"Adevărul etern, **de care** nimeni nu ar trebui să se îndoiască, e că orice om care muncește este supus greșelii, însă tot atât de adevărat e că fiecare **dintre noi** ar trebui să învețe din propriile și fireștile sale greșeli ca și din erorile **altora**."

2. Faceți analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate în text.

3. Identificați derivatele din același text și explicați mecanismul lor de formare.

4. Récunoașteți și rescrieți neologismele care există în text, însă fără a le însoți de explicații semantice sau etimologice.

II. Precizați ce fel de propoziții subordonate introduce conjuncția **dacă** în următoarele fraze:

1. **Dacă-mi vei scrie măcar câteva rânduri** înseamnă că încă mă iubești.

2. Urcând din greu, se gândea **dacă va rezista până în vârful muntelui**.

3. Nu știm precis **dacă strămoșii noștri geto-daci cunoșteau scrierea**.

4. Întrebarea **dacă vom pleca astăzi sau mâine** nu a primit încă răspuns.

5. **Dacă m-ar ruga și în genunchi**, tot nu mă mai întorc la el.

6. Problema este **dacă se mai poate înscrie așa de târziu**.

7. **Dacă treci mâine pe la mine**, te pot aștepta toată ziua.

8. **Dacă te-ai prins în horă**, trebuie să joci.

III. Precizați categoria lexico-gramaticală (sau valoarea morfologică) a celor patru **și** din următoarele versuri:

"Sunt flori care-**și** închină boiul **și** mor topite de visare,

Mai sunt **și** ochi ce plâng în noapte **și**-adorm când soarele răsăre."

(D. Anghel)

IV. Identificați și extrageți figurile de stil (inclusiv epitetetele) din cunoscutele versuri eminesciene:

"Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăratec

Rumenind străvechii codri și castelul singuratic."

V. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte ținând seama (acolo unde e cazul) de regulile morfologice: **analfabet, august, binoclu, bojdeucă, chintesență, duios, filcă, inospitalier, mausoleu, subestima, tablă și transoceanic.**

VI. Indicați prin rescriere care dintre cele trei variante grafice este corectă:

1. crea, creea și creia;
2. egzemă, eczemă și exemă;
3. erarhie, ierarhie și ierarchie;
4. dar-mi-te, darmite și darămite;
5. glasvant, glasvand și glazvand
6. ruxac, rucsac și rucksac.

VII. Precizați prin rescriere care este forma corectă din următoarele perechi:

aeropag - areopag	genuflexiune - genoflexiune
asambla - ansambla	inopinat - inopinant
contigent - contingent	indemnizație - îndemnizație
escadrilă - excadrilă	jurisprudență - juristprudență
fascicol - fascicul	ostatic - ostatec
paliativ - paleativ	sacrosant - sacrosanct
preerie - prerie	siringă - seringă
respectos - respectuos	

VIII. Indicați câte un singur sinonim neologic pentru următoarele substantive din fondul vechi al limbii:

amănunt	împejurare	părere	surghiun
belșug	jertfă	pedeapsă	urmaș
dovadă	moarte	rai	vârstă
hotărâre	nădejde	sfetnic	zestre

IX. Urmărind modelul indicat între paranteze (**a înceta din viață - a-și găsi moartea**) grupați expresiile și locuțiunile de mai jos în perechi de sinonime frazeologice:

apa morților	vocabular fundamental
ocluzie intestinală	fata morgana
a-și face seama	încurcătură de mațe
a trage un perdaf	a arde gazul (de pomană)
a veni pe lume	fond principal lexical
a-și curma viața	a lua la refec
a tăia frunză la câini	a vedea lumina zilei

X. Arătați prin rescriere care este paronimul potrivit la următoarele combinații sintactice:

bazin **carbonifer** / **carbonier**
 calotă **glaciară** / **glacială**
 greutate **familiale** / **familiare**
 notație **literală** / **literară**
libret / **livret** de economii
 păcat **original** / **originar**
virtuos / **virtuoz** al pianului
a gira / **gera** o întreprindere

XI. Precizați prin rescriere care dintre cele două variante accentuale este admisă de normele ortoepice în vigoare:

avărie - avarie

ántic - antic

butélie - butelie

début - debút

éditor - editór

mátur - matúr

precéptor - preceptór

regízor - regizór

scrútin - scrutin

símbol - simból

vérigă - verigă

vátman - vatmán

XII. Corectați greșelile (de orice natură) existente în următoarele contexte rescriind în întregime fiecare enunț:

1. "Ori, după înăbușirea rebeliunii, practic nimeni dintre cei aflați în interiorul clădirii nu s-au folosit de aceste galerii preferând să iasă de grabă prin ușile principale cu mâinile la cîafă."

2. La solicitarea repetată a fetei sale și fortuit de unele evenimente neplăcute din ultimile zile, proaspătul Ambasador s-a reîntors în țară la numai câteva luni de la sosirea sa în străinătate.

3. Mijloacele mass-media au precizat nu odată că Organizația națiunilor unite se conduce după un sumum de principii, care sunt unanim acceptate de către toți membrii ei.

N.B. Orice greșeală de ortografie se penalizează cu scăderea unui punct din totalul obținut de candidat pentru fiecare eroare.

Rezolvarea probei

I. 1. Construită mai ales prin subordonare, fraza este formată din 8 propoziții:

1. **Adevărul etern ... e = principală** și regentă față de propozițiile nr. 2 și 4;

2. **de care ... nu ar trebui = atributivă** (determină substantivul **adevărul** din propoziția nr. 1);

3. **nimeni ... să se îndoiască = subiectivă** (cerută de verbul **a trebui** din propoziția nr. 2);

4. **că orice om ... este supus greșelii = predicativă** (subordonată propoziției nr. 1, în care verbul **e** are valoare copulativă);

5. **care muncește = atributivă** (determină subst. **om** din propoziția nr. 4);

6. **însă tot atât de adevărat e = principală** în raport de coordonare adversativă cu propoziția nr. 1 și regentă față de propoziția nr. 7;

7. **că ... ar trebui = subiectivă**, cerută de expresia **e adevărat** (unipersonală și impersonală) din propoziția nr. 6;

8. **fiecare dintre noi ... să învețe din propriile și fireștile sale greșeli ca și din erorile altora = subiectivă** (cerută de verbul **a trebui** din propoziția nr. 7).

Precizare: Chiar dacă sunt corecte, eventualele indicații suplimentare (referitoare la structura propozițiilor sau la felul acestora după scopul sau conținutul exprimat) nu sunt luate în considerație, întrucât nu au fost cerute.

I. 2. Analiza morfo-sintactică a cuvintelor subliniate (de care, dintre noi și altora)

de = prepoziție simplă, care se construiește cu cazul acuzativ;

care = pronume relativ în cazul acuzativ. Împreună cu prepoziția **de** formează un complement indirect al verbului **să se îndoiască**, chiar dacă acesta face parte din altă propoziție (și anume din propoziția nr. 3);

dintre = prepoziție compusă (formate din **de** + **între**), însă neanalizabilă în elementele ei componente. Se construiește cu cazul acuzativ;

noi = pronume personal, persoana I, nr. plural, cazul acuzativ. Împreună cu prepoziția care îl precedă formează un atribut pronominal prepozițional;

altora = pronume nehotărât, nr. plural, cazul genitiv. Din punct de vedere sintactic este un atribut pronominal genitival.

I. 3. Derivatele (în ordinea lor din text) sunt următoarele:

- verbul **îndoi** (format din prefixul **în** + numeralul cardinal **doi**);
- subst. **greșeală** (derivat de la verbul **a greși** + sufixul abstract -eală);
- adjectivul **firești** (pluralul lui **firesc**, -ească) format de la **fire** + sufixul -esc. Sensul cuvântului este de normal, natural, în firea (sau natura) lucrurilor.

I. 4. Neologismele (în ordinea lor din text) sunt: **etern**, **propriu** și **eroare** (pl. **erori**).

II. Propozițiile introduse prin conj. dacă sunt: 1 = subiectivă; 2 = completivă indirectă; 3 = completivă directă; 4 = atributivă determinativă; 5 = concesivă; 6 = predicativă; 7 = condițională și 8 = temporală cu nuanță cauzală.

Precizare: În cazul ultimei propoziții sunt admise și alte soluții, deși acestea sunt mai puțin indicate sau recomandabile: temporală, cauzală și chiar cauzală cu nuanță temporală (deci un **tip mixt de subordonată**, pentru care poate fi consultată **Gramatica Academiei**, ediția a II-a, vol. I, p. 407).

III. Cei patru și au (în ordinea din text) următoarele valori morfologice:

1. pronume reflexiv, în cazul dativ, formă scurtă (conjunctă sau neaccentuată);
2. conjuncție coordonatoare copulativă, care leagă două propoziții atributive;
3. adverb cu valoare modală (care determină subst. **ochi**);
4. conjuncție coordonatoare copulativă, care leagă două propoziții atributive.

IV. În cele două versuri există cinci figuri de stil, și anume: o comparație (**ca o vatră de jărat**), o metaforă (**rumenind**), și trei epitete, dintre care unul substantival (**de jărat**) și două adjectivale (**străvechi** și **singuratic**).

Precizare: Textul fiind prea scurt, nu se pretează la un comentariu stilistic mai dezvoltat. Pe de altă parte, limitele dintre figurile de stil (generatoare de expresivitate) sunt, de multe ori, greu de fixat. Din această cauză admitem că o complinire atributivă cum este de jăratec (care e în același timp și o determinare estetică) poate fi interpretată și ca o metaforă, un **epitet-metaforă** sau (și mai bine spus) **epitet metaforic**. Pentru teoria metaforei și a epitetului, așa cum sunt ele privite aici, cf. Tudor Vianu,

Despre stil și arta literară, București, 1965 (mai ales paginile 196 - 200).

V. 1. Se despart în silabe după **regulile fonetice** 6 dintre cele 12 cuvinte: **au - gust, boj - deu - că, du - ios, fili - că, mau - so - leu și ta - blă**;

2. Se despart în silabe după **regulile morfologice** cuvintele compuse și formațiile cu prefixe: **bin - o - clu** (lat. **bini** = câte doi), **chint - e - sen - ță** (lat. **quinta** = a cincea), **an - al - fa - bet, in - os - pi - ta - li - er, sub - es - ti - ma** și **trans - o - cea - nic** (ultimele neologisme conțin în structura lor prefixele: **an-, in-, sub- și trans-**).

VI. **Grafiile corecte** (admise în **Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române**) sunt: **crea, eczemă, ierarhie, darămite, glasvand și rucsac**.

VII. Sunt admise de normele ortoepice în vigoare:

areopag	fascicul	jurisprudență	proroc
asambla	genuflexiune	ostatic	respectuos
contingent	inopinat	paliativ	sacrosanct
escadrilă	indemnizație	prerie	seringă

VIII. **Sinonimele neologice** admise: **amănunt** = detaliu; **belsug** = abundență și (în anumite contexte): opulență, profuziune, prosperitate; **dovadă** = probă, argument, act, document, indiciu, testimoniu etc.; **hotărâre** = decizie, sentință, verdict, ordin și dispoziție; **împrejurare** = circumstanță, conjunctură, ipostază, postură etc.; **jertfă** = sacrificiu; **moarte** = deces; **nădejde** = speranță; **păreră** = opinie, concepție, impresie, apreciere, aviz; **pedeapsă** = sancțiune, condamnare, punițiune și (în anumite contexte) chiar: calvar, canon, supliciu, tortură; **rai** = eden și paradis; **sfetnic** = consilier; **surghiun** = exil, deportare; **urmaș** = succesor și descendent; **vârstă** = etate și **zestre** = dotă.

Precizare: Cu rezervele de rigoare și de la caz la caz, pot fi admise și alte sinonime neologice aproximative, însă numai dacă se citează contexte care să justifice presupusa sinonimie (concepută de unii cercetători în sens foarte larg); pentru echivalentele semantice indicate mai sus pot fi consultate ultimele noastre lucrări lexicografice și mai ales **Dicționarul de sinonime al limbii române** de Luiza Seche și Mircea Seche (București, editura Academiei, 1982).

IX. Căle 14 **sinonime frazeologice** se grupează în următoarele perechi: apa morților - fata morgana; ocluzie intestinală - încurcătură de mațe; a-și face seama - a-și curma viața; a trage un perdaf - a lua la refec; a veni pe lume - a vedea lumina zilei; a tăia frunză la câini - a arde gazul; vocabular fundamental - fond principal lexical.

X. **Paronimele potrivite** sunt următoarele: bazin **carbonifer**, calotă **glaciară**, greutate **familiale**, notație **literală**, **libret** de economii, păcat **originar**, **virtuoz** al pianului și a **gira** o întreprindere etc.

XI. **Accentuările corecte:** avarie, antic, butelie, debut, editor, matúr, preceptór, regizór, scrutín, simból, verigă și vatmán.

XII. Rescrise corect, cele trei fraze se prezintă astfel:

1. "Or, după **înăbușirea** rebeliunii, practic nimeni dintre cei aflați în interiorul **clădirii** nu s-a folosit de aceste galerii preferând să iasă **degrabă** prin ușile principale cu mâinile la **ceafă**."

2. La **solicitarea** repetată a **fetei** sale și **forțat** de unele evenimente neplăcute din **ultimele** zile, proaspătul **ambasador** s-a **întors** în țară la

numai câteva luni de la sosirea sa în străinătate.

3. **Mijloacele de informare în masă / Mass-media** au precizat nu o dată că **Organizația Națiunilor Unite** se conduce după o **sumă** de principii, care sunt **unanim acceptate de către membrii ei** (sau: **care sunt acceptate de către toți membrii ei**).

Barem de corectare

I. 1. = 12 puncte sau **8 x 1,5** (dintre care **0,50** pentru segmentarea corectă a unei propoziții, **0,50** pentru identificarea ei și **0,50** pentru indicarea raporturilor sintactice);

I. 2. = 4 puncte (repartizate astfel: **1,50 pt. de care, 1,50** pentru **dintre noi** și **1 punct** pentru **altora**);

I. 3. = 3 puncte (câte unul pentru fiecare derivat);

I. 4. = 3 puncte (câte unul pentru fiecare neologism);

II. = 8 puncte (câte unul pentru fiecare propoziție corect identificată);

IV. = 5 puncte (câte unul pentru fiecare figură de stil);

V. = 9 puncte, dintre care **3** pentru **silaba fonetică** (6 x 0,50) și **6** pentru **silaba morfologică** (6 x 1).

Precizare: Candidații care aplică regulile fonetice și cuvintelor din cea de-a doua categorie pot beneficia, chiar în acest caz, de maximum **3 puncte** (6 x 0,50), cu condiția să aplice în mod corect și consecvent regulile silabei fonetice.

VI. = 3 puncte (adică **0,50** pentru identificarea fiecărei grafii corecte);

VII. = 8 puncte (adică **0,50** pentru recunoașterea fiecărei pronunțări literare);

IX. = 3,50 puncte (adică **0,50** pentru fiecare pereche de sinonime frazeologice);

X. = 8 puncte (câte unul pentru fiecare paronim corect identificat);

XI. = 6 puncte (adică **0,50** pentru recunoașterea fiecărei accentuări corecte);

XII. = 8,50 puncte, dintre care: **3** (adică 6 x 0,50) pentru nr. 1; **3** (6 x 0,50) pentru nr. 2 și **2,50** (5 x 0,50) pentru nr. 3 unde sunt numai cinci greșeli.

ACADEMIA DE POLIȚIE, 1994

I. Identificați propozițiile și precizați felul lor:

"Acela ce și-n fericire

Nu-și pierde capul și-i cinstit

Cel ce rămâne umilit

Când are avere și mărire,

Și-acel ce-și ține jurământul

Și față de dușmanii săi;

Tu dă-mi tovarăși pe-acești trei

Și-ți biruiesc cu ei pământul."

(G. Coșbuc)

1,4 puncte

II. Analizați sintactic și morfologic predicatele din fraza de mai sus.
1,4 puncte

III. Alcătuiți cinci enunțuri în care verbul a tăia să aibă sensuri diferite.
1 punct

IV. Construiți patru propoziții subordonate diferite introduse prin adverbul relativ **unde**; precizați felul fiecăreia. **0,8 puncte**

V. Indicați cele două forme de plural ale următoarelor cuvinte și alcătuiți câte o propoziție cu fiecare dintre ele: **arc, bandă, plan, element**. **0,8 puncte**

VI. Alăctuiți enunțuri prin care să ilustrați sensurile următoarelor perechi de cuvinte: **comunicare / comunicație; a recuza / a refuza; a investi / a investi; ordinal / ordinar**. **0,8 puncte**

VII. Rescrieți următorul text corectând greșelile de ortografie:
 "... dece vă mira-ți așa, miravați de frumusețe-vă!" (I. Creangă) **0,4 puncte**

VIII. Identificați și explicați abaterile de la normele limbii literare din următoarele texte; rescrieți corect fiecare text:

- Trebuie să fim atenți la efectele pe care consumul abuziv și nerațional al dulciurilor îl au asupra dentiției.
- Prietenul care îl așteptam n-a venit.
- De multă vreme cei doi cercetători colaborează împreună la scrierea acestei cărți.
- "Fă-te om de lume nouă / Să furi cloșca după ouă." (N. Filimon) **1,2 puncte**

IX. Formați familia cuvântului **pământ** (șase temeni), precizând și modul de alcătuire. **1,2 puncte**
1 punct din oficiu

Rezolvarea subiectelor

I. Fraza este alcătuită din șapte propoziții. Pentru segmentarea corectă a frazei se acordă 0,7 puncte, în total **1,4 puncte**.

1. acela ... cel ... și acel „. tu dă-mi tovarăși pe acești trei - propoziție principală;
2. ce și-n fericire nu-și pierde capul - subordonată atributivă;
3. și-i cinstit - subordonată atributivă;
4. ce rămâne umilit - subordonată atributivă;
5. când are avere și mărire - subordonată completivă circumstanțială de timp;
6. ce-și ține jurământul și față de dușmanii săi - subordonată atributivă;
7. și-ți biruiesc cu ei pământul - principală.

II. Se acordă 0,70 puncte pentru identificarea predicatelor și precizarea felului lor: **nu-și pierde capul** - P. V.; **-i cinstit** - P. N.; **rămâne umilit** - P. N.; **are** - P. V.; **-și ține** - P. V.; **dă** - P. V.; **biruiesc** - P. V. Se acordă 0,70 puncte pentru analiza morfologică, în total **1,4 puncte**.

III. Pentru fiecare enunț corect se acordă 0,2 puncte, în total **1 punct**.

IV. Se acordă câte 0,1 puncte pentru fiecare subordonată corect

construită și câte 0,1 puncte pentru precizarea felului ei, total **0,8 puncte**.

V. Arcuri / arce, bande/ benzi, planuri / plane, elemente / elemente; fiecare propoziție corect alcătuită primește câte 0,1 puncte, în total **0,8 puncte**.

VII. "... de ce vă mirați așa, mira-v-ați de frumusețe-vă!", fiecare greșală identificată valorează 0,1 puncte, în total **0,4 puncte**.

VIII. a. Trebuie să fim atenți la efectele pe care consumul abuziv al dulciurilor îl are asupra dentiției (acordarea incorectă a subiectului cu predicatul).

b. Prietenul pe care îl așteptam, n-a venit. (în propoziția subordonată pronumele relativ care are funcția de complement direct în acuzativ, fiind obligatorie folosirea prepoziției).

c. De multă vreme cei doi cercetători **colaborează** la scrierea acestei cărți. (pleonasm)

d. "Fă-te om de lume nouă / Să furi cloșca de pe ouă." (confundarea prepozițiilor **de pe** și **după**)

Identificarea, explicarea și rescrierea corectă se notează, fiecare, cu câte 0,1 puncte, în total **1,2 puncte**.

IX. Fiecare termen corect primește câte 0,1 puncte, precizarea modului de formare (derivare cu sufixe și prefixe) primește câte 0,1 puncte, în total **1,2 puncte**.

1 punct din oficiu

ANTOLOGIA SUBIECTELOR

1983

Se dă textul: "De câte ori deschid porțile și intru în grădină-mi pare/ Că mă cuprinde-o vrajă dulce și florile-mi dezmiardă ochii./ O fantezie uriașă le-a dat un strai la fiecare./ **Și fete nu-s pe tot pământul** să-mbrace mări frumoase rochii.// Pe crin l-a miruit în frunte, lăsându-i hlamida regească/ Să poată-mpărăți cu fală norodu-i de mironosițe./ Iar râsul fărâmat prin lume l-a nins pe foi de romanite.// Sfiala care urcă-n fața fecioarelor când vine-amorul/ Și toată jalea și netihna acelora ce-așteaptă mirji./ **Măhnirea toată** a unui suflet pe care îl ucide dorul/ Le-a pus pe un ram și-atuncea lumea s-a îmbogățit cu trandafiri.// " (D. Anghel, **Florile**)

1. a) Analizați frazele din primele două versuri și din ultima strofă, arătând felul propozițiilor și raporturile dintre ele;

b) Construiți altă frază după structura (schema) sintactică rezultată din analiza primelor două versuri.

2. a) Scoateți pronumele din text și analizați-le morfologic și sintactic;

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

3. Comentați figurile de stil din cele trei strofe.

1984

Se dă textul: "Când te pătrunde **ploaia de toamnă**/ și picioarele îți sunt goale,/ și ploaia cade peste tine neconținut și neconținut,/ și cât vezi

cu ochii **în jur se întinde câmpul nesfârșit.**// și nici o colibă în care să te adăpostești,/ și nici un loc uscat pe care să te poți întinde,/ și când știi că până acasă la tine ai ore și/ ore de mers prin această ploaie care te fărâmă și te zdrobește// și care **uneori e rece ca gheața.**/ și stralele de pe tine **devin sloiuri.**/ iar picioarele îți sângeră, înghețate până în măduvă, (...)// spuneți-mi/ dacă puteți să-mi spuneți/ care mai e atunci **farmecul ploii?**// (Z. Stancu, **Florile pământului**)

1. a) Faceți analiza frazei, arătând felul propozițiilor și raporturile dintre ele;

b) Scoateți elementele de relație subordonatoare din ultimele trei rânduri și alcătuiți cu ele alte două tipuri diferite de subordonate.

2. a) Scoateți pronumele din text și analizați-le sintactic și morfologic;

b) Analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate.

3. Textul conține o anumită simetrie; demonstrați-o!

1985

Se dă textul: "Și azi când a mea minte, a farmecului roabă,/ Din orișice durere își face o podoabă,/ Și când răasai nainte-mi ca marmura de clară,/ Când ochiul tău cel mândru străluce în afară./ Întunecând privirea-mi, de nu pot să văd încă/ Ce-adânc trecut de gânduri e-n noaptea lui adâncă,/ Azi când a mea iubire e-atâta de curată/ Ca farmecul de care tu ești impresurată,/ Ca setea cea eternă ce-o au după olaltă/ Lumina de-ntuneric și marmura de daltă,/ Când dorul meu e atâta de adânc și-atât de sfânt/ Cum nu mai e nimica în cer și pe pământ,/ Când e o-namorare de tot ce e al tău,/ De-un zâmbet, de-un cutremur, de bine și de rău,/ Când ești enigma însăși a vieții mele-ntregi.../ Azi văd din a ta vorbă că nu mă înțelegi.//" (M. Eminescu)

1. Faceți analiza frazei, arătând felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

2. Scoateți atributele din primele cinci versuri și din ultimele două. Arătați ce fel de atribute sunt și prin ce sunt exprimate.

3. a) Textul are o anumită simetrie; demonstrați-o!

b) Alegeți trei figuri de stil din text și comentați-le.

1986

Se dă textul: "Din pietre sterpe și uscate/ Un fir de iarbă s-a ivit,/ Și vârful lui în infinit/ A cutezat străin să cate, // Născut dintr-un crâmpei de soare/ Și o fărâmă de pământ,/ Firul gingaș, curat și sfânt,/ Ambobocit și-a dat o floare.// Strivit de ulița măreață,/ Secat de drumul de asfalt,/ El e de felul cerului înalt,/ Care șoptind îi spune și-l învață./ / El, mulțumind că drept merinde/ I-aduce lapte noaptea în pahar,/ Se bucură când și-un țințar// De moțu-i auriu se prinde.//"

(T. Arghezi, **Chemarea**)

1. Arătați ce simbol sugerează poemul **Chemarea**.

2. Scoateți atributele și analizați rolul lor stilistic.

3. Explicați punctuația poemului.

1987

Se dă textul: "Dacă dar în aceste rânduri de introducere am aminti o luptă acum împăcată din mica noastră mișcare literară nu este pentru

a redeștepta violența vechilor dezbateri, ci este, din contră, pentru a ne arăta bucuria că, întru dezlegarea multelor întrebări ce mai sunt la ordinea zilei pentru vorbirea și scrierea românească de astăzi, avem un câmp mai liber al discuțiunii și ne putem aștepta la o ascultare mai liniștită a argumentelor pentru și contra, din a căror dreaptă cumpănire, fără insinuări și presupuneri, va rezulta mai curând aflarea adevărului."

(T. Maiorescu, **Opere, I**)

1. Faceți analiza frazei, arătând felul propozițiilor și raporturile dintre ele.

2. Scoateți substantivele din text și analizați-le morfologic și sintactic.

3. Faceți derivate de la cuvintele: **adevăr, alb, drept, a scrie**. Arătați modul în care le-ați derivat.

1988

Se dă textul: "Precât am înțeles, stăpână, din epistolia pe care ai trimis-o lui Gheorghită, ești tot singură acasă; iar Nechifor Lipan, stăpânul nostru ș-al oilor, nici pe aici nu s-a arătat. Așa că noi având musai nevoie de parale pentru simbrii și hrana dobitoacelor și a noastră, să faci bine să ne trimeti. Dai în târg la Piatra paralele la poștă și acei de acolo scriu la poștă la Iași să ne plătească nouă atâția și atâția bani, și după aceea se întâlnesc ei și se socotesc ce-au dat și ce-au luat, treaba lor. Asta-i bună rânduială și-mi place, nu-i nevoie să faci drumul călare pân-aici, nici lotrul nu te pradă (...)" (Mihail Sadoveanu, **Baltagul**)

1. Să se arate din ce particularități ale textului de mai sus se vede că este o scrisoare a unui om simplu.

2. Să se facă analiza sintactică a părții care începe cu "Dai în târg" și ține până la sfârșitul fragmentului.

3. Să se extragă pronumele din aceeași parte și să li se facă analiza morfologică și sintactică.

BIBLIOGRAFIE

I. Lucrări de referință

- Andrei, Mihail; Ghiță, Iulian, **Culegere de exerciții lexicale, fonetice, gramaticale și stilistice**, E.D.P., București, 1975.
- Andrei, Mihail; Ghiță, Iulian, **Limba română**, E.D.P., București, 1983.
- Angheliescu, N. Temelle; Constantinescu, Silviu, **Analize gramaticale**, E.S.E., București, 1985.
- Ayram, Mioara, **Ortografia pentru toți**, E.A., București, 1990.
- Avram, Mioara, **Probleme ale exprimării corecte**, E.A., București, 1987.
- Avram, Mioara, **Gramatica pentru toți**, E.A., București, 1986.
- Bărboi, Constanța; Berea - Găgeanu, Elena; Nuță, Silvia; Mărgineanțu, Dorina, **Limba română în școală**, Ed. Eurobit, Timișoara, 1992.
- Boatcă, Silvestru; Macarie, Augustin, **Gramatica limbii române**, Ed. Colibri, București, 1991.
- Boatcă, Maria; Boatcă, Silvestru; Șovu, George, **Admiterea în liceu, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995**, E. Recif, București, 1995.
- Bogza-Irimie, Rodica, **Gramatica practică în texte literare românești**, E.S.E., București, 1989.
- Botiș, Valeria, Vulișici; Alexandrescu, Maria; Comănescu, Ioan, **Sintaxa propoziției** (Texte și analize), E. Facla; Timișoara, 1977.
- Breban, Vasile (în colaborare), **Limba română corectă**, E.S., București, 1973.
- Câmpeanu, Eugen, **Substantivul**, E.S.E., București, 1975.
- Cârâc, S. Ioan, **Introducere în semantica propoziției**, E.S., București, 1991.
- Chiosa, Clara, Georgeta, **Baze lingvistice pentru teoria și practica predării limbii române**, E.D.P., București, 1971.
- Ciobanu, Fulvia; Sfârlea, Lidia, **Cum scriem Cum pronunțăm corect**, E.S., București, 1970.
- Ciompec, Georgeta, **Morfosintaxa adverbului românesc**, E.S.E., București, 1985.
- Constantinescu, Silviu, **Exerciții și analize gramaticale**, E.D.P., București, 1976.
- Coteanu, Ion, **Stilistica funcțională a limbii române (Stil, stilistică, limbaj)**, I, E.A., București, 1973; II (Limbajul poeziei culte), E.A., București, 1985; **Gramatică. Stilistică. Compoziție**, E.S., București, 1990.
- Coteanu, Ion; Sala, Marius, **Etimologia și limba română**, E.A., București, 1987.
- Crihană, Marcel, **Caietul de gramatică al elevului de gimnaziu și liceu**, I, E. Cuget, simțire și credință, București, 1993; II, III, E. Pandora, București, 1993 și 1994.
- Crihană, Marcel; Arefeanu, Nelu, **Elemente de gramatică**, E.A., București, 1991.
- Diaconescu, Ion, **Probleme de sintaxă a limbii române actuale**, E.S.E., București, 1989.
- Diaconescu, Paula, **Structură și evoluție în morfologia substantivului**

- romănesc, E.A., București, 1970.
- Dimitriu, C., **Curs de limba română contemporană**. Sintaxa, Iași, 1972.
- Dimitriu, C., **Gramatica limbii române explicată. Morfologia**, E. Junimea, Iași, 1979.
- Dragomirescu, Gh. N., **Manual preparator de limba română pentru concursul de admitere în liceu și facultăți** (Ediția a II-a), E. Cuget, simțire și credință, București, 1993.
- Drincu, Sergiu, **Semnele ortografice și de punctuație în limba română**, E.S.E., București, 1983.
- Dumistrăcel, Stellan, **Lexic românesc**, E.S.E., București, 1980.
- Duțu, Olga, **Exerciții ortografice pentru admiterea în liceu**, E. Europolis, Constanța, 1991.
- Filipescu, Puiu; Bostan, Constantin C., **Ora de limba română. Exerciții de gramatică și de vocabular pentru examenele de admitere în licee și facultăți**, E. Moldova, Iași, 1994.
- Florea, Melania, **Structura grupului nominal în limba română contemporană**, E.S.E., București, 1983.
- Goian, Maria, Emilia, **Probleme de sintaxă**, E. Recif, București, 1993.
- Gaur, Al., **Capcanele limbii române**, E.S.E., București, 1976.
- Gaur, Al., **Dicționar al greșelilor de limbă**, E.A., București, 1982.
- Gaur, Al., **Gramatică azi**, E.A., București, 1973.
- Gaur, Al., **Limba română corectă**, E.S., București, 1973.
- Gaur, Al., **Tendințe actuale ale limbii române**, E.S., București, 1968.
- Gruță, G., **Acordul în limba română**, E.S.E., București, 1981.
- Guțu Romalo, Valeria, **Corectitudine și greșală**, E.S., București, 1972.
- Iordan, Iorgu, **Limba română contemporană**, 1956; (în colaborare cu Valeria Guțu Romalo și Alexandru Niculescu: **Structura morfologică a limbii române contemporane**, 1967; (în colaborare cu Vladimir Robu): **Limba română contemporană**, București, 1978.
- Irimia, Dumitru, **Structura stilistică a limbii române contemporane**, E.S.E., București, 1986.
- Irimia, Dumitru, **Structura gramaticală a limbii române**, E. Junimea, 1987.
- Ivănuș, Dumitru; Toma, Ion, **Limba română. Subiecte date la admiterea în învățământul superior**, E.D.O., București, 1994.
- Magheru, Paul, **Noțiuni de stil și compoziție**, E. Coresi, București, 1991.
- Manoliu Manea, Maria, **Sistematica substantivelor din română contemporană standard**, E.A., București, 1968.
- Mihăescu, N., **Limba noastră**, 1963; **Abateri de la exprimarea corectă**, București, 1963; **Cum e corect?** E. Ion Creangă, București, 1973; **Îndrumări pentru studiul limbii române**, E.D.P., București, 1976.
- Neamțu, G. G., **Predicatul în limba română**, E.S.E., București, 1986.
- Neamțu, G. G., **Elemente de analiză gramaticală**, E.S.E., București, 1989.
- Nica, Melente; Cureteanu, Silviu, **Predarea ortografiei în gimnaziu**, E.D.P., București, 1980.
- Nicolescu, Aurel, **Probleme de sintaxă a propoziției**, București, 1970; **Analize gramaticale**, E. Ion Creangă, București, 1978.
- Olivotto, Rodica, **Teste pentru examenul de admitere la liceu**, E. ARA, București, 1993.

CUPRINS

1. CUVÂNT ÎNAINTE	3
2. LISTA DE ABREVIERI	5
3. FONETICA, ORTOGRAFIA ȘI PUNCTUAȚIA	9
Sunetele limbii române	9
Accentul	10
Observații ortografice	10
Despărțirea în silabe	11
Ortografierea cu unul sau mai mulți "i"	13
Despărțirea la capăt de rând	13
Semnele ortografice	14
Semnele de punctuație	14
4. VOCABULARUL	27
1. Arhaisme	27
2. Regionalisme	28
3. Neologisme	28
4. Cuvintele de argou	30
5. Cuvintele de jargon	31
6. Frazeologia	31
STRUCTURA SEMANTICĂ A VOCABULARULUI	33
1. Polisemia	33
2. Omonimia	33
3. Antonimia	34
4. Sinonimia	34
5. Paronimia	35
Mijloace de îmbogățire a vocabularului	43
Structura morfematică a cuvântului	48
5. MORFOLOGIA	54
SUBSTANTIVUL	54
Substantive compuse	57
Locuțiuni substantive	58
ARTICOLUL	62
1. Articolul hotărât	62
2. Articolul nehotărât	62
3. Articolul posesiv genitival	62
4. Articolul demonstrativ	62

ADJECTIVUL	64
Grade de comparație	65
Locuțiuni adjectivale	66
PRONUMELE	68
Pronumele personal	68
Pronumele reflexiv	70
Pronumele personal de politețe	71
Pronumele și adjectivul pronominal	
- de întărire	71
- posesiv	72
- demonstrativ	73
- interogativ-relativ	74
- nehotărât	75
- negativ	76
Locuțiuni pronominale	76
NUMERALUL	80
Numeralul cardinal	80
Numeralul ordinal	80
VERBUL	82
Modurile verbului	83
Diatezele verbului	84
Funcțiile sintactice ale modurilor nepersonale și nepredicative	85
Locuțiuni verbale	86
ADVERBUL	87
Clasificarea adverbilor	87
Funcțiile sintactice ale adverbului	87
Întrebuințarea greșită a unor adverbe	88
Locuțiuni adverbiale	88
PREPOZIȚIA	89
Clasificarea prepozițiilor	89
CONJUNCȚIA	91
Locuțiuni conjuncționale	91
INTERECȚIA	93
Funcțiile sintactice ale interjecțiilor	93
Locuțiuni interjecționale	94
6. SINTAXA PROPOZIȚIEI	95
SUBIECTUL	99
PREDICATUL	103
ATRIBUTUL	108
COMPLEMENTUL DIRECT	111
COMPLEMENTUL INDIRECT	114
COMPLEMENTUL DE AGENT	116
COMPLEMENTELE CIRCUMSTANȚIALE	118
- de loc	118
- de timp	120
- de mod	124
- de cauză	127
- de scop	129

- condițional	130
- concesiv	131
- consecutiv	133
Alte complemente circumstanțiale	133
- sociativ	133
- instrumental	134
- de relație	134
- opozițional	134
- de excepție	134
- cumulativ	135
7. SINTAXA FRAZEI	137
Propoziția subordonată	
- subiectivă (SB)	139
- predicativă (PR)	145
- atributivă (AT)	148
- completivă directă (CD)	152
- completivă indirectă (CI)	155
- circumstanțială de timp (CT)	158
- circumstanțială de mod (CM)	159
- circumstanțială de loc (CL)	161
- circumstanțială de cauză (CZ)	161
- circumstanțială condițională (CT)	163
- circumstanțială de scop (CS)	165
- circumstanțială concesivă (CV)	166
- circumstanțială consecutivă (CNS)	167
- circumstanțială opozițională (CO)	168
- circumstanțială de relație (CR)	169
- circumstanțială de excepție (CE)	170
- circumstanțială cumulativă (CUM).....	171
- circumstanțială instrumentală (CINS)	171
- circumstanțială sociativă (CSOC)	172
Elemente de relație comune	
mai multor subordonate	173
Elemente de relație în cadrul frazei	176
8. SUBIECTE	192
Subiecte date candidaților la admiterea	
în clasa a IX-a de liceu	192
Subiecte date la admiterea în	
învățământul superior	210
Antologia subiectelor	231
9. BIBLIOGRAFIE	234

ÎN EDITURA

CARTEA ȘCOLII

AU APĂRUT:

1. Limba și literatura română - Antologie de
texte comentate clasa a V-a

Autori M. Boatcă, S. Boatcă, G. Șovu

2. Limba și literatura română - Antologie de
texte comentate clasa a VI-a

Autori M. Boatcă, S. Boatcă, G. Șovu

3. Limba și literatura română - Antologie de
texte comentate clasa a VII-a

Autori M. Boatcă, S. Boatcă, G. Șovu

4. Limba și literatura română - Antologie de
texte comentate clasa a VIII-a

Autori M. Boatcă, S. Boatcă, G. Șovu

5. Limba și literatura română - Antologie de
texte comentate clasa a IX-a

Autori C. Bărboi, S. Boatcă